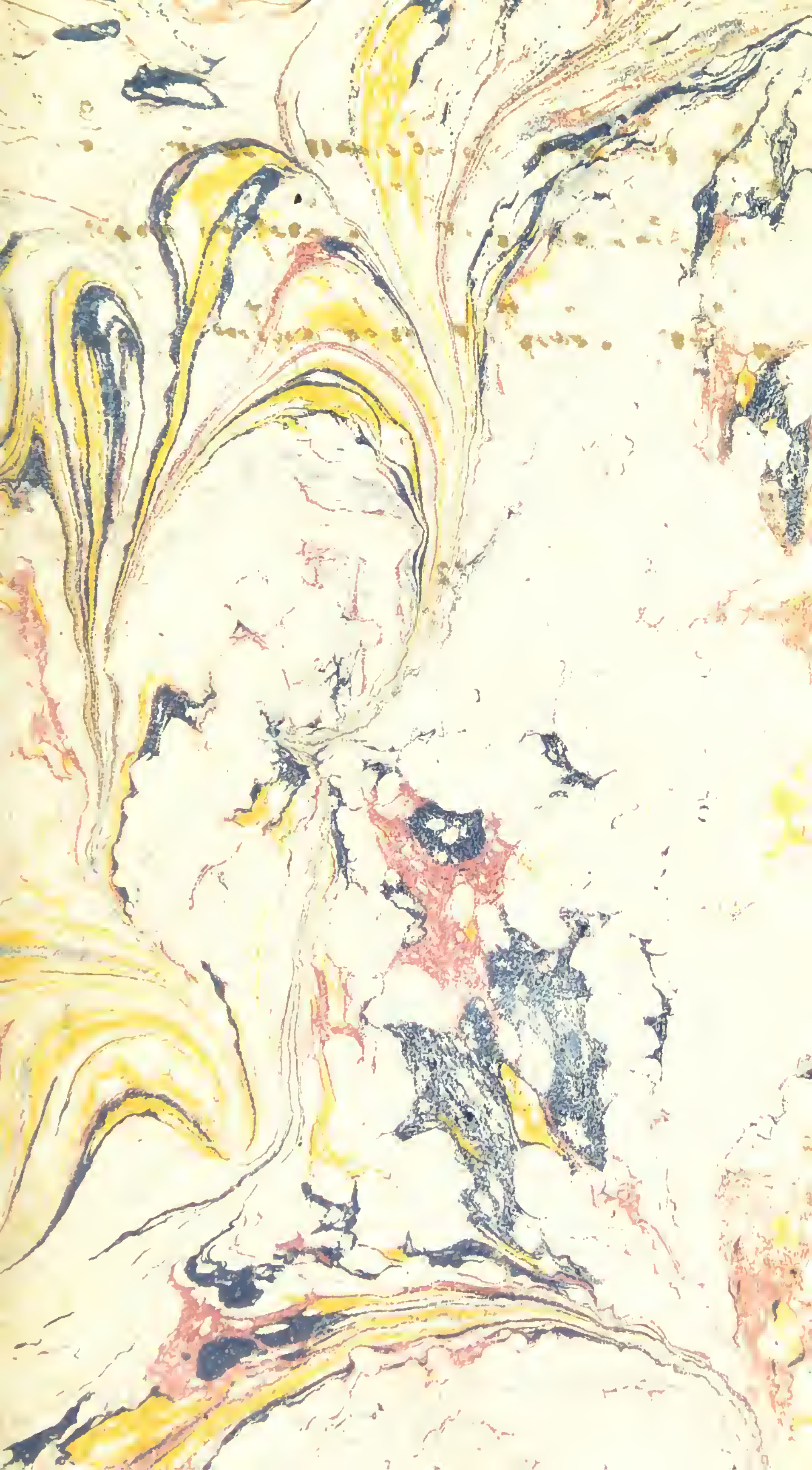

[illegible]

92

TITI
LUCRETII
CARI
DE RERUM NATURA
LIBRI SEX

AD OPTIMAS EDITIONES COLLATI

ACCEDIT VARIETAS LECTIONIS

CUM INDICE RARIORIS ET OBSOLETAE LATINITATIS

STUDIIS SOCIETATIS BIPONTINAE

EPICURUS.

EDITIO ACCURATA

BIPONTI

Ex Typographia Societatis

CIƆIƆCCLXXXII

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

TITUS
LUCRETIUS CARUS.

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b28776240

TITI LUCRETII CARI

PATRIA, GENUS, VITÆ STUDIUM, INGENIUM, MORTIS GENUS ET TEMPUS, LIBRORUM NUMERUS, CONSILIUM POETÆ.

D. LAMBINO AUCTORE.

DE Patria T. LUCRETII CARI conſtat inter omnes; idque vel ex ipſius poëtæ teſtimonio intelligere licet, eum Romanum eſſe. Itaque quod de T. Pomponio Attico ſcripſit Cornelius Nepos, munus Fortunæ fuiſſe, quod in ea potiſſimum urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperii, ut eandem patriam haberet, & dominam &c. hoc idem de T. Lucretio dicere licet, eandem urbem ejus patriam fuiſſe, & gentium dominam; ſiquidem Roma patria ejus eſt, ut eſt. Atque hæc quidem de patria.

De genere autem, gentis Lucretiæ fuiſſe T. Lucretium; nomen ipſum declarat. Porro autem gens Lucretia quam clara atque antiqua fuerit, argumento ſunt Lucretii Tricipitini, Triones, Ofellæ, Veſpillones, Galli. Quod vero ad cognomen attinet, tametſi rarius in Faſtis, & ceteris monumentis compareat, Romanum eſſe tamen & ex Elegiis nonnullis

P. Ovidii, & ex Epigrammatis M. Valerii Martialis, intelligere licet. Sed credibile eſt hujus familiæ Lucretios, equeſtri ordine contentos, populi honores non magnopere expetiiſſe: quod nemo mirabitur, qui legerit C. Mæcenatem Vipſanium, cum & Cæſari Auguſto, & M. Agrippæ cariſſimus, atque adeo intimus eſſet, ideoque ampliſſimos honores capere, atque ad Senatorium ordinem pervenire poſſet, anguſto tamen clavo contentum fuiſſe. Licet etiam dicere, Lucretium noſtrum e Veſpillonum aut Ofellarum familia fuiſſe, duoque cognomina habuiſſe; cum ad commune totius familiæ cognomen aut Veſpillonis, aut Ofellæ, cognomen Cari acceſſiſſet, vel propter ingenii magnitudinem ac præſtantiam, vel propter morum ſuavitatem & comitatem, vel propter aliquid tale.

Quod ut facilius credam, facit vel Q. Lucretius Veſpillo, juriſperitus, quem commemorat M. Tullius in Bruto: vel Q. Lucretius Ofella, quem idem ibidem ſcribit aptiorem fuiſſe concionibus, quam judiciis; de quo fortaſſe & Vellejus Paterculus lib. 2 verba facit: vel potius alter Lucretius Veſpillo, cujus M. Tullius mentionem facit lib. 8 ad Attic. epiſt. 5. & C. Cæſar lib. 1 & 3 de bello civili; ut credibile ſit, Lucretium poëtam horum alicujus fratrem germanum, aut patruelem fuiſſe. Neque me movet, quod Cæſar lib. 1 de bello civili, Lucretium illum Senatorem appellat. fieri enim poterat, ut ex eadem familia alius eſſet equeſtris, aut etiam plebeii ordinis, alius ſenatorii.

Quod ſi cui mirum videatur, conſideret M. Tullium

Ciceronem, & Q. Tullium ejus fratrem, equeſtri loco eſſe natos. Finge igitur ex his duobus fratribus alterum ſe ad honores petendos, & rempublicam gerendam contuliſſe: alterum luce populari carere, ſuum negotium agere, intra pelliculam ſe continere voluiſſe, (quod tamen ſecus factum eſt;) ſed finge ita eveniſſe, procul dubio is, qui ædilitatem majorem, præturam, conſulatum adeptus eſſet, ut Marcus, Senatorii ordinis factus eſſet: ille alter, qui nullum magiſtratum geſſiſſet, in equeſtri ordine manſiſſet. Hoc idem de noſtro Tito dicere licet, eum equeſtri ordine contentum fuiſſe, cum ejus propinqui, quod ſe ad rempublicam adminiſtrandam, & ad magiſtratus gerendos contulerant, Senatores facti eſſent. Quo poſito & conceſſo, licebit eum referre in familiam aut Veſpillonum, aut Ofellarum, ut præter prænomen Titi, & nomen Lucretii, & cognomen Cari, vel ſic appelletur T. Lucretius Veſpillo Carus; vel ſic, T. Lucretius Ofella Carus. De duobus cognomentis autem dubitari non debet. Nullum enim dubitandi locum relinquunt P. Cornelius Lentulus Sura, P. Cornelius Lentulus Spinther, Q. Fabius Maximus Verrucoſus, L. Cornelius Sylla Felix, L. Calpurnius Piſo Frugi; & alii, quos longum ſit enumerare.

Hæc ſunt, quæ de T. Lucretii genere comperta ſunt. Euſebius autem Pamphili F. eum natum eſſe tradidit Olympiade CLXXI, hoc eſt, Cn. Domitio Ahenobarbo, & C. Caſſio Longino Coſſ. an. ab U. C. IↃCLVII. Alii, Olympiade CLXXII, hoc eſt, L. Licinio Craſſo, & Q. Mucio Scævola Coſſ. an. U. C. IↃCLVIII. Ex quo apparet, eum M. Tullio

Cicerone annis XII aut XI natu minorem fuiſſe; ſiquidem M. Tullius natus eſt Q. Servilio Cæpione, & C. Attilio Sarano Coſſ. Et ita T. Lucretium Carum, C. Julium Cæſarem, Q. Tullium Ciceronem, C. Valerium Catullum, T. Pomponium Atticum, & horum æquales non longe admodum inter ſe ætatibus diſtitiſſe.

Quod ad vitæ ſtudium attinet, credibile eſt Lucretium, cum ad poëticam & philoſophiam natus eſſet, ingenioque ſuo indulgens, & naturam ſuam ducem ſecutus, philoſophiam Epicuream approbaſſet, ut ſolutiore animo & commodius philoſophari poſſet, ſeſe Athenas contuliſſe, ibique Zenonem illum, Epicureorum Coryphæum, audiviſſe, atque hoc pacto totam Epicuri diſciplinam accurate cognoviſſe atque perdidiciſſe.

Cum eſſet igitur Lucretius ad poëticam factus natura, ingenique acumine excelleret, contemtis popularibus honoribus, qui non ſolum equeſtri ordini, verum etiam plebeio patebant (certe majoribus ejus & propinquis patuerant,) ſive quod a populari levitate abhorreret natura, ſive quod vitam ſuam ei diſciplinæ, quam ſequeretur, quamque amplexus eſſet, conſentaneam eſſe vellet, (ſapientem enim ad rempublicam acceſſurum negabat Epicurus,) conſtituit ſe intra fortunam ſuam continere, perpetuoque equeſtrem dignitatem retinere, neque longius progredi, idque multorum bonorum & clarorum virorum exemplo. Quamvis autem eſſent hi numero complures, unus Pomponius tamen multorum inſtar ei eſſe poterat; qui, cum ei honores ampliſſimos in ſua civitate conſequi liceret, ita

privatus, quamdiu manſit in vita, vixit tamen, ut viris totius civitatis Romanæ ampliſſimis, & ornatiſſimis, & nobiliſſimis cariſſimus fuerit.

Quantus autem poëta ſit Lucretius, quam acuto & acri ingenio, quanta ſit carminis ab eo ſcripti gravitas ac majeſtas, quantus ornatus, quam pulchri & præclari verſus, quanta ſermonis elegantia, integritas, atque, ut ita dicam, ſanitas, cum omnes eruditi, qui hodie vivunt, intelligunt; tum qui patrum noſtrorum ætate floruerunt, eo maxime declararunt, quod hunc poëtam inprimis amabant & lectitabant. Sed ultima illa & maxime veneranda, utpote nondum peregrinis ſordibus oblita, antiquitas non obſcure id ſignificavit.

Satis vero interdum mirari non poſſum, quæ tanta fuerit in Quintiliano judicii perverſitas, ut primum cum Macro Lucretium, hoc eſt, cum muſca elephantum, compararit, cum ſint inter ſe maxime diſpares ac diſſimiles. Macrum autem eum ſignifico, quem Quintilianus noverat. Nam is, qui hodie eſt in manibus, non eſt Macer germanus, ſed alius quidam pſeudomacer, in antiqui & veri Macri locum ſubditus. Deinde ſcripſerit, utrumque eſſe quidem legendum, ſed non ut phraſin, id eſt corpus eloquentiæ, faciant. Poſtremo ſubjunxerit, elegantem eſſe utrumque in ſua materia; ſed alterum humilem, alterum difficilem. Nam primum Lucretius non fuit cum Macro comparandus, propterea quod nihil habent inter ſe ſimile. Deinde quod negat, Lucretii lectionem oratori prodeſſe poſſe ad corpus eloquentiæ conſtituendum; nihil unquam Quinti-

lianus minus vere locutus eſt. Nam ſive verba ſimplicia, ac propria, & elocutionem ipſam ſpectes, paucis admodum verbis exceptis, quæ poëta aut ſuo jure finxit, aut ab Ennio & aliis ficta uſurpavit, poteſt orator ex ſermonis genere, quo Lucretius eſt uſus, orationem ſuam efficere primum puriorem atque elegantiorem, deinde uberiorem ac nitidiorem: ſive te ad rerum tractandarum rationem convertas, habet, unde facere poſſit orationem elatiorem, grandiorem, excelſiorem.

Quemadmodum enim M. Tullius Periclem illum, qui fulgurare, tonare, permiſcere Græciam dicebatur, eo ceteris oratoribus præſtitiſſe dicit, quod Anaxagoræ Phyſici auditor fuiſſet: & Demoſthenem illum, quem Longinus ſcribit, ignis inſtar, eorum, quos afficere velit, animos incendere atque inflammare, tanto majorem evaſiſſe, quod Platonem in Academia de rebus a ſenſu populari remotis diſputantem audiviſſet: ita arbitror, eum oratorem, qui ſtudioſe Lucretium legat, multo majores in dicendo ſonitus editurum, multoque vehementius animos auditorum quaſi percuſſurum, &, quocunque volet, impulſurum. Neque tamen hoc ita accipi velim, quaſi hoc ſentiam, diſputationem de Atomis, & de earum concurſione fortuita, & de earum motu triplici, & ſimilibus rebus, ad eloquentiæ incrementum ac pondus acquirendum oratori profuturam: ſed hoc ſentio, hoc dico, detracta certorum librorum materia, ejus tractandæ rationem ac figuras oratori magnos & uberes fructus allaturas, magnoque adjumento ad eloquentiam omnibus ſuis partibus abſolutam comparandam futuras; & oratorem ab hujus poëmatis lectione profectum,

orationem confecturum longe grandiorem, magis ſonoram, magis arduam, & excelſam, magis denique, ut ita dicam, exſtructam, atque exaggeratam.

Jam quod idem Quintilianus ait, Lucretium eſſe difficilem, quid diceret, ſi his temporibus natus eſſet, quibus a certis hominibus ita depravatus eſt, ut vix ejus priſtina facies agnoſcatur, cum & ætati Lucretii pæne vicinus, & Lucretii exemplaria integra & emendata, aut certe quam minime corrupta & mendoſa habens, hæc ſcripſerit tamen? Atqui nihil eſt in Lucretio magnopere difficile homini tolerabiliter erudito, & in diſciplina Epicuri non omnino hoſpiti: quia pleraque in eo ſunt, quæ non debet ignorare homo honeſto loco natus, & liberaliter educatus, & bonis artibus eruditus, nedum is, qui eſt orator aliquando futurus, & apud pontifices, apud imperatores, apud reges, apud populos opulentos ac potentes magnis de rebus verba facturus.

Tali igitur ingenio præditus atque ornatus, talibuſque adjumentis partim a natura, partim a ſtudio & doctrina inſtructus Lucretius ſeſe ad ſcribendum de natura rerum contulit, ſcribendi quidem genus & figuras & grandiloquentiam Empedoclis ſecutus; materiam vero, & res ab Epicuro, cujus diſciplinam & decreta adamarat, mutuatus.

Quo mortis genere exſtinctus ſit Lucretius, difficile dictu eſt; neque multo facilius eſt dicere, quoto ſuæ ætatis anno e vita diſceſſerit. Plerique mortuum eſſe ferunt anno ætatis

XLIII. Cn. Pompejo Magno III, Cæcilio Metello Pio Coſſ. an. ab U. C. IↃCLI. eodem die quo P. Virgilium Maronem natum eſſe nonnulli ſcriptum reliquerunt. Nolunt autem eum, aut ſua ſponte mortem obiiſſe, aut alicujus morbi vi, ut fit, conſumtum eſſe, ſed, ut ejus obitum τραγικώτερον faciant, ſcribunt eum ſibi ipſum manus attuliſſe. Alii tædio vitæ, quod patriam ſuam ambitione, avaritia, luxuria, diſcordia, & ſimilibus civitatum, quæ diu floruerunt, & jam ſeneſcunt, morbis æſtuare atque afflictari videret. Alii ægritudine animi, quod Memmii ſui, qui in exſilium pulſus erat, triſtem caſum æquo animo ferre non poſſet. Alii furore percitum, in quem Lucilla, ſive uxor, ſive amica, amatorio poculo porrecto, eum imprudens adegerat, cum ab eo amari, non ei necem inferre, aut bonam mentem adimere vellet.

Quoniam autem de numero librorum a Lucretio ſcriptorum nonnulli dubitarunt, & leviſſimis argumentis adducti, plures quam ſex ab eo ſcriptos eſſe exiſtimarunt, videtur hic error minuendus, atque hæc dubitatio tollenda. Omnino igitur ſex libros dumtaxat de natura rerum ſcripſit T. Lucretius Carus. Cujus rei cum ſint mihi illa quoque argumenta non imbecilla; primum, quod grammatici veteres, aliique ſcriptores, Feſtus, Nonius, Diomedes, Priſcianus, Probus, Cariſius, Donatus, Servius, Tertullianus, Arnobius, Lactantius, nullum Lucretii librum ultra ſextum commemorant. Deinde, quod ex his ſex libris ſolis tota Epicuri ratio, ſententia ac doctrina, quæ quidem ad naturæ explicationem pertineat, continetur; neque quidquam amplius, quod quis de ea dicere queat, reli-

quum eſt. Et tamen multa de continentia, & parcimonia in victu, de honoribus contemnendis, de luxuria & mollitie aſpernanda, & de ceteris rerum ad philoſophiam moralem pertinentibus accedunt.

Conſilium denique Lucretii eſt, animi tranquillitatem, & ἀταξίαν illam, quam crebro habebat in ore Epicurus, hominibus afferre. Quoniam autem duæ res inprimis homines ſollicitant & conturbant, ut ille putabat, Religio, hoc eſt, timor Deorum inanis, vitæque beatæ inimicus atque infeſtus; & metus mortis: his duobus animorum quaſi peſtibus & cruciatibus conatur eos liberare, oſtendendo primum, nullam eſſe Deorum providentiam, deinde nullum ſenſum poſt vitam remanere, animoſque eſſe mortales. Quibus vehementer errat Epicurus, & nos Chriſtiani ab eo valde diſſentimus.

Quoniam igitur neutrum horum facile expedire poterat Lucretius, niſi natura rerum perſpecta & cognita, omnem operam ſuam in explicanda ratione Naturæ ponit. Itaque docet mundum ſine conſilio Deorum, Atomorum concurſu fortuito eſſe factum; & Mundos eſſe innumerabiles, eodem modo creatos, eoſque omnes eſſe interituros. Ac totum quidem librum tertium in diſputatione de anima conſumſit: ceteros vero in diverſis ac variis quæſtionibus, quas lector ex indice earum rerum, quæ in ſingulis libris tractantur, facile cognoſcet.

NOTITIA LITERARIA

DE

T. LUCRETIO CARO

Ex Io. Alb. Fabricii Bibliotheca Latina a Io. Aug. Erneſti auctius edita Tom. I, cap. 4.

Lucretii aetas.

Titus Lucretius Carus, patria ut videtur Romanus, natus eſt, teſte Euſebio, Olymp. 171, 2. anno U. C. 659. ante Chriſtum 95. *Poſtea amatorio poculo* [1] *in furorem verſus, cum aliquot libros per intervalla inſaniae* [2] *conſcripſiſſet, quos poſtea Cicero emendavit, propria ſe manu interfecit anno aetatis quadrageſimo quarto*, U. C. 703 [3], ante Chriſtum 51. Philoſophus de Epicuri ſchola acutiſſimus, quem qui legunt, videntur, ut IX, 3 ait Vitruvius, cum eo velut coram de rerum natura diſputare: Poëta ſublimis, idemque elegans & multae artis luminibus pictus, ac latinae linguae auctor egregius. De hoc Caſpar Barlaeus lib. 2 Miſcell.

1. Euſeb. Chron, Proſper in Chron. Pomponius Sabinus ad Virg. G. III, 202, hippomanem bibiſſe ait.

2. Hoc vix credibile mihi videtur. Neque eo reſpicere putem Statium lib. 2 Silva 7 in verbis v. 76. *& docti furor arduus Lucretii.* Poëtarum enim furor laudabilis, ἐνθουσιασμός. Pro arduo *difficilem* ait Quintilianus X, 1. quo ſenſu etiam Statium intelligit Barthius, qui ad ejus verba conferendus, T. I, p. 260 ſeqq. ubi veterum loca eum laudantium vel teſtimonio ejus libenter utentium.

3. Triennio citius mortem Lucretii aſſignat Iſ. Voſſius p. 83 ad Catullum, e Scriptore vitae Virgilii.

Hic Phoebi furiis, furiiſque exarſit Oreſtis.
Quam praeſtat ſolis verſiculis furere.

Scriptor vitae Virgilii eo die, quo togam virilem ſumſit Maro, periiſſe Lucretium teſtatur (A. U. C. 698.) *Alii eodem die, quo natus eſt Virgilius, obiiſſe ferunt: & aliquis Pythagoreus credat Lucretii animam in Maronis corpus tranſiiſſe, ibique longo uſu & multo ſtudio exercitatum Poëtam perfectiſſimum obiiſſe. An ſibi ipſi manus attulerit incertum: interiit anno aetatis ſuae 43, & miſerrimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis cito expertus eſt immortalitatem.* Haec Thom. Creech.

Libri Sex de rerum natura.

Exſtant ejus *libri VI de rerum natura*, ad C. Memmium Gemellum [1] Heroico poëmate, verſibus jucundo antiquitatis ſapore conditis, Epicuri de rebus naturalibus ſententiam, ſed & impios ejus errores diſertiſſime explicantes. Non plures a Lucretio libros [2] hujus argumenti ſcriptos eſſe, ut male conjiciebat Gyraldus dialog. IV de poëtis T. 2 Opp. p. 197, ſecutus Philippus Beroaldus & Barthius LII, 4 Adverſ. Lucretio ipſi teſti credimus, qui libro ſexto v. 91 *ſupremae praeſcripta ad candida calcis ſpatium* currere ſe affirmat. Exordium operis idem quoque, quod nos hodie, legit olim Ovidius 2 Triſt. v. 261.

Sumſerit Æneadum *genetrix, ubi prima requiret,*
Æneadum genetrix, unde ſit alma Venus.

1. De hoc conſulenda Giſanii prolegomena & Lambini.

2. Aliud certe opus, ni Lucretius alius, de quo Varro lib. IV de lingua Lat. p. 9. *Lucretius ſuorum unius & viginti librorum initium fecit hoc: Ætheris & terrae genitabile quaerere tempus.* Pro Lucretio *Lucilium* legit Giſanius. Alius Lucretius Epiſcopus, cui Feriolus Regulam Monachorum inſcripſit. Vide Menardum ad Comoediam regularum p. 97.

Hoc eſt, ſi in manus ſumſerit Lucretium, cujus prima haec ſunt verba: *Æneadum genetrix, hominum divumque voluptas*: quem Ovidii ſenſum eſſe, jam pridem notavit Ludovicus Carrio lib. I. emendationum cap. VIII. Uſitatum enim fuiſſe veteribus, ut vocibus initialibus ſcripta ipſa denotarent, pluribus exemplis docet Io. Ionſius II, 5 de Scriptoribus Hiſt. Philoſ. p. 136 ſeq. & Scaliger ad Euſeb. num. M DCCCCLX. Quod vero in limine Operis invocat Venerem Lucretius, homo Epicureus, qui a Diis omnia humana ſuſque deque putabat haberi, ſatis ſe duxiſſe exiſtimandus eſt excuſari more vulgato Poëtarum, neque alia opus eſſe reſponſione arbitror ad dubitationem hanc diſſolvendam, quam multos viros doctos exercuiſſe docet, praeter interpretes Lucretii, Creechium, alioſque, Petrus Baelius, vir ingenioſiſſimus, in dictionario Hiſtorico pag. 1923, editionis ſecundae, quem de Poëta lector, ubi volet, conſulet. *Memmium*, cui poëma ſuum Lucretius inſcripſit, ſcripſiſſe & ipſum verſus, colligas ex Plinii lib. V. Epiſt. 3. Eundem Maecenatibus ac liberalibus ſtudiorum Patronis accenſet Martialis XII, 36.

Piſones, Senecaſque, Memmioſque
Et Criſpos mihi redde . . . . . .

Quae vero a recentiore aetate in Gallia etiamnum claret illuſtris Memmiorum gens, Gallice *des Meſmes*, ſi Bernhardum Monetam audimus, Latine Maximorum potius nomine appellanda erat. vide Menagiana T. IV, p. 175. De illius gentis laudibus Caſp. Gevartius praefatione ad tres electorum libros editos Pariſ. 1619, 4. Franciſcus Vavaſſor in elogio Claud. Memmii, Hadr. Valeſius in dedicatione diatribae de baſilicis, aliique laudati a Graevio in Epiſt. ad Nic. HeinſiumT. IV. Syll. Burmann. p. 610.

Lucretii placita Epicurea, carmine confutanda ſibi ſumſerunt, Latino Heroico quidem, *Aonius Palearius*, *Scipio Capicius*,

Polignacus Cardinalis & *Thomas Ceva* S. I. Anglico *Henricus Morus* & *Richardus Blackmore*, Gallico *Carolus Claudius Geneſtus*, & Italico *Alex. Marchetti. Scipionis Capicii* lib. II. de rerum principiis, Venet. 1546, 8 prodiere, & *Palearii* libri tres pro animae immortalitate, Lucretio oppoſiti, ex merito laudantur a Sadoleto Epp. V, pag. 200, quos a Paleario ſcriptos eſſe, ſine idonea cauſa dubitat Rob. Titius ex Welſeri Opp. p. 878. Cardinalis *Polignaci* libri IX de Deo auctore univerſi cupide exſpectati poſt ſpecimen eorum editum, lucem viderunt, poſt mortem ejus, primum Pariſiis cura Abbatis *Caroli Rothelini*, in cujus praefatione hiſtoria libri traditur, deinde Lipſiae 1748, 8 cura *Gotſchedii*, addita Diatribe de Poëtis Philoſophis. *Cevae* Philoſophia nov-antiqua, qua confutavit Lucretium, excuſa eſt Mediolani 1704, 12. & merita laude celebratur in Diario Veneto, Giornale de' letterati d'Italia, tom. VII, pag. 114, ſeq. *Henrici Mori* poëmata Philoſophica, in quibus praecipue multa pro animorum immortalitate, praelum evaſere Cantabrigiae 1647, 8. *Blackmorii*, Equitis & Medici Londinenſis, poëma inſigne de creatione, ſeptem conſtans libris, quo Providentiam Numinis adverſus Lucretium defendit, jam tertium prodiit Londini an. 1714. *Geneſti* poëma pulcherrimum Pariſiis primum, deinde Amſtelodami an. 1717, 12 excuſum hoc titulo eſt: *principes de philoſophie, ou preuves naturelles de l'exiſtence de Dieu & de l'immortalité de l'ame.* Idem cum ampliſſimi Bertholdi Henrici Brockeſii metaphraſi feliciſſima Germanica Hamburg. 1728, 8. Sed *Marchetti* (ejuſdem, cuius metaphraſin Lucretii Italicam infra memorabo) Poëma Philoſophicum imperfectum ab auctore relictum, nec luci datum eſt, cujus initium exſtat in Diario Veneto Tom. XXI, pag. 258-260. Nec Germanis noſtris deeſt, quem ingenioſis hiſce Religionis aſſertoribus Poëtis accenſere cum laude, & Lucretio opponere poſſimus, laudatus *Brockeſius*, cuius carmina ſuaviſſima vernacula de Crea-

toris & rerum creatarum admirandis iam ſaepius poſt primam an. 1723 Hamburgi vulgatam editionem recuſa quatuor voluminibus *in* 8.

Si quis titulum modo conſulat, facile putet Lucretio etiam oppoſitum eſſe librum Belgica proſa Amſt. 1710, 8 ab Henrico Wyermarſio vulgatum hoc titulo: *de ingebeelde chaos, en gevaande verels vording der oude en hedendaagze vyſgeeren, veridelt en veerlegt, byzonder de gevoelens hier omtrent* van T. Lucretius Carus *en Dirk Santvoort*, [1] *betoonende dat ze de beginzelen der Werelt, dat is, vording van Zon, Maan, Aardklot enz volgens hin eygen gronden niet vel aſgeleyden betrogt hebben. Ment een verſtandige verklaring vegen Gods inblyvende en overgaande verking.* Sed qui ſcriptum ipſum evolverunt, putidum Spinoſae aſſeclam, deriſorem ſacrarum literarum impium, & religionis contemtorem Lucretio ipſo haud meliorem illo prodi obſervant.

Subſtantiam & Corpus aeque late patere, omne extenſum eſſe corporeum (cum ſuo conſectario, Spiritus nuſquam eſſe) nihil fieri poſſe niſi ex praejacenti materia: vel, quod idem eſt, nihil poſſe creari. Omne corpus motum ab alio corpore moveri. Omnia mundi phaenomena rationibus pure mechanicis poſſe explicari. Cohaerentiam corporum, atomorum hamatarum unione contineri, & id genus alia fere infinita, praeſertim apud Democriti & Epicuri *ſectatores, apud* Lucretium *prae ceteris: quem cum admodum adoleſcens evolverem, putabam profecto ſubinde, me ſatyrum quempiam ſimiumve ſenem e ſylphis philoſophantem audire, adeo omnia ex ſolo ſenſu externo, craſſaque imaginatione deducebantur.*

1. De Santvoortii libro de orſaak van de bewegingen de Beginſein der vaſte lichamen, & de ſcripto Wyermarſii vide Chriſtoph. Aug. Heumanni Acta Philoſophorum edita Germanice, parte VII, pag. 121 ſeq. Unſchuldige Nachrichten von theologiſchen Sachen an. 1717, p. 424 ſeq.

Quod genus Philoſophos innumeros e luſtris lociſque deſertis credibile eſt jamdudum confluxuros fuiſſe, ſi Deus ac Natura brutis animalibus loquendi ſcribendique facultatem conceſſiſſent. Ipſa enim facile potuiſſent prolixas craſſarum imaginationum concatenationes ſive carmine ſive ſoluta oratione, ornate & copioſe deducere & enarrare. Hoc vero proprie philoſophari non eſt, ſed materialia αἰσθήματα καὶ φαντάσματα inani opera recenſere. Haec Henricus Morus, Theologus & Philoſophus Anglus in Confutatione Cabbalae Aëtopaedomeliſſaeae T. 1, Opp. Philoſoph. pag. 527.

Invocationem Veneris, in limine libri primi Lucretii, expoſuit Gallicis verſibus pluribus Poëtria ingenioſiſſima Deshoulieria Tom. 2 carminum, editorum Gallice Bruxell. 1708, 8. p. 80. *imitation de Lucrece, en galimatias fait exprès.* De invocatione illa videndus etiam Petrus Victorius, Epiſtola ad Joannem Caſam. Jo. Clerico viro doctiſſimo T. XXVI. Bibl. ſelectae p. 154 rectius facturus fuiſſe videtur Lucretius, ſi Rationem ſive Mentem tanquam Deum in limine poëmatis potius, quam Venerem imploraſſet. Sed Lucretius ſenſibus plus quam rationi tribuens, & generationem rerum cupiens exponere, nullum magis phyſicum numen quam Venerem appellare ſe poſſe exiſtimavit. In Lucretium ſcripſerat olim *Velius Longus*, cujus commentarii citati a Chariſio p. 187 edit. Putſch. jam pridem intercidere.

VERSIONES Lucretii.

Verſiones Lucretii plures exſtant. Francica prima eſt *Guil. des Autels*, de qua v. Fr. a Cruce Cenom. Bibl. Gall. p. 138. ſed clarior eſt verſio *Mich. Marolles*, quae Pariſ. 1650, 8. prodiit, melius 1663, 8. addito L. X Laërtii francice verſo. Laudant eam Carolus Sorellus in Bibl. Gallica, Rolandus Ma-

reſius Epp. p. 364. Patinus in Epp. a Jo. Brantio editis & Jac. Coſtard Epp. T. I, p. 811. ut adeo iniquior videatur cenſura Jo. Capellani, in Miſcell. liter. Francice editis Pariſ. 1726 p. 76 & 201, ubi auctorem vocat *l'Antipode du bon ſens*: nec non Marvillii Melang. litter. T. I, p. 150. Vidit & lucem Metaphraſis verſibus Francicis, incerti auctoris, a. 1677, 4. Altera nobilior eſt proſaria: *Les Oeuvres de Lucrece, contenant ſa philoſophie ſur la Phyſique, ou l'origine de toutes choſes, traduites en François, avec des remarques ſur tout l'Ouvrage, par M. le Baron des Coutures. Derniere Edition avec l'original latin & la vie de Lucrece. II tom.* à Paris 1692, 12. (primum prodiit Pariſ. 1685, 12.) & ex ſecundis curis Pariſ. 1708, 12. adjunctis notis novis, quibus priores vel emendantur vel defenduntur. v. Ephemerides liter. Paris. 1709, p. 468. Dicitur & *Petrus Moliere* admoviſſe manum novae Metaphraſi, ſed eam nondum abſolutam Vulcano tradidiſſe. v. Vitam ejus p. 198. Initium Libri primi verſibus elegantibus expreſſum ab *Henault* exſtat in Diario Hagenſi, Journal littéraire T. IV, p. 418. Addimus noviſſimam verſionem: *Lucrece avec une traduction françoiſe & des Notes, par M. L. G.* Paris 1768, 8.

Valde laudant quidam Italicam Metaphraſin: *Tito Lucrezio Caro della natura delle coſe trad. in verſi da Aleſſandro Marchetti* Mathem. Prof. apud Senenſes. Specimen ejus dedit Leibnitius in Eſſais de Theodicée p. 511, ſ. Ea edita poſt eſt Lond. 1717 & Amſt. 1754, 2. voll. 8. cum ſigg. v. *la Roche*, Bibl. Angl. T. I, p. 332. de ipſo Nigronum in Hiſt. Script. Flor. p. 18, & Giornale de' litterati d'Italia T. XXI, p. 213 ſ. Exſtat & Italica verſio proſaica auctore *Hieron. Franchetta* Venet. 1589, 4. judice Maffeo tamen expoſitio magis doctrinae Lucretianae quam verſio. v. Maff. traduttori Italiani p.

62. nec vero titulus libri aliud promittit. — Petr. Victorius ad Cic. Epp. XVI, 19 Lucretium politiſſimis verſibus, ait, expreſſum eſſe a *Franc. Mario Molſa.*

Anglico carmine Lucretium feliciter expreſſit *Th. Creech : T. Lucretius Carus of the nature of Things, in ſix Books, tranſlated into Engliſh verſes, by Tho. Creech. in two Volumes. Explain'd and illuſtrated with Notes and Animadverſions; Being a complet ſyſtem of the Epicurean Philoſophy.* London. ed. III. 1683, 8. item emendata & ſuppleta paſſim 1715, 8. In notis ei ſubjectis cenſorem Lucretii agit, ejus errores refellit, etiam interdum ſententiam ejus a malignis interpretationibus vindicat. Hic liber ad intelligendas res in Lucretio plurimum prodeſt, etiam plus editione latina. *Belgice* verſibus expreſſit Lucretium Jerem. *Dekker*, cujus ſpecimen eſt apud Pet. Rabum in Boeckſaal van Europe a. 1693 T. II, p. 251 & 1699. T. I, p. 91. Verſio proſaica *Jo. de Wit* prodiit Amſt. 1701, 8. Libri ſunt diviſi in Capita, praemiſſis argumentis, totique operi praemiſſae breves animadverſiones, quibus praecipui errores poëtae refelluntur : acceſſit & Carm. *Adr. Relandi* venuſtum in poëſin Lucretii.

EDITIONES promiſſæ, obſervationes &c.

Non paucis Lucretii locis multum lucis attulit *P. Gaſſendus* in Opere de Philoſophia Epicuri : quanquam eum ſubinde reprehendunt illi ipſi, qui eum alias libenter ſequuntur, ut *Creech.* & *des Coutures.* Vide tamen Epiſtolam Ad. Preigeri ad Havercampum, in qua dicit Gaſſendum interdum aliter afferre loca, quam ſint in textu, non e MSS. vel emendandi cauſa, ſed memoriae lapſu, docto tamen illo & nihil alienum affingente Lucretio. Franc. Gacono credat, qui volet, (praef. ad metaphr. Gall. Anacr. p. 31.) Gaſſendum ſingulis diebus mane memoriter recitaſſe centuriam verſuum e Lucretio.

In Lucretium infinita ſe notata habere ſcribit C. Barthius in Stat. T. 3, p. 81. *Tollius* ſcripſerat notas in Lucretium. Eas moriens tradidit *Gerardo de Uries*, qui Lucretium commentariis philoſophicis illuſtrare volebat. v. Henninium ad Toll. Epp. itiner. p. 77. *Iſaaci Voſſii* notas ineditas memorat Graevius f. ad Callim. p. 174. cuius pater promiſit novam editionem ad Catull. p. 249. In Maſſoni Hiſt. Crit. lit. a. 1713. T. 2, p. 284. medicus clarus in Anglia, *Garthius*, dicitur molitus eſſe novam Lucretii editionem, quae & prodiit Lond. 1714. *Vinc. Alſarium a Cruce*, Prof. Med. Patavinum ſe a. 1632 occupatum vidiſſe commentario Lucretiano, narrat Gabr. Naudaeus Epp. p. 231. Ante hos *Luc. Fruterius* dicitur in Lucretium affecta habuiſſe, quibus adjuti ſint, qui poſt Lambinum illuſtrare collectaneis tentarunt Lucretium. v. Swertii Athen. Belg. p. 518. Val. Andreae Bibl. Belg. p. 579. *Titi Joannis Scandimenſis* Commentarii doctiſſimi commemorantur a Bernhardino Realino, Carpenſi, c. 14. annot. in varia ſcript. loca. Lampad. Grut. T. 2, p. 367. *Andreae Riveti* notas MSS. in Lucr. laudat Servatius Gallaeus ad Lactant. II, 1. Voluit etiam edere *Jo. Barbeyrac* caſtigatum ad MSS. & edd. vett. metaphr. Creechii & ſuis aliorumque notis. v. *le Clerc*, Bibl. Choiſ. T. XVII, p. 242. Sed inſtitutum abjecit, ſine jactura magna literarum, ut putamus. De Britanni *Rich. Burridge* promiſſis in Lucretium Animad. v. Act. Erud. 1716, p. 64. Etiam textum Lucretii cum MSS. contulerat & emendarat *Franc. Medices*, teſte P. Victorio Caſtigg. poſter. ad Cicer. Epp. XV, 19. ubi & exemplum correctionis e L. II affert, quae in omnes poſt editiones recepta eſt. MSS. Codices paſſim exſtant in Bibliothecis, ut e Catalogis MSS. impr. Monteſalconii patet: duo membranacei in Leidenſi inter Voſſianos. Codex antiquiſſimus eſt in Bibliotheca Gottorpienſi. Nic. Heinſius in ep. ad Scheferum (T. V Syllog. Burm. p. 21.) tria

ſe Lucretii exemplaria ſupra annos 800 ſcripta dicit evolviſſe, ſed ſine magno fructu. Exſtat & in Bibl. Leid. ed. Antv. 1565 cum MSS. collata a *Fr. Nanſio* & *Iſ. Voſſio*, & ed. Lugd. 1576 notata *Caſauboni* manu.

POETÆ quos Lucretius imitatus fuit.

Poëtas imitatus eſſe Lucretius cumprimis videtur, e Graecis Homerum & Empedoclem, e Latinis Ennium. Lucretii veſtigia non puduit legere Virgilium in Georgicis: neque ſemper eum vicit aut poſt ſe reliquit, ut judicat Alexander Roſſaeus, qui loca Lucretii nonnulla cum Virgilianis contulit libro tertio Virgilii triumphantis, capite VI. Obſcuritatem in Lucretio reprehendit Pallavicinus. Non opus eſt monere eruditos, commentitiam eſſe inſcriptionem Caeſenatem, obviam in Aldi Manutii Orthographia p. 129 & Fulvii Urſini imaginibus, atque apud Gruterum p. CCCCXXXII, 2. laudatamque a Mabillonio itineris Italici p. 42. & Bernardo Manzonio in Chronologia Caeſenae p. 126. T. IX theſauri Italiae parte VIII. *A. Lucretii Hiſtorici ac Poëtae Conditoris veriſſimi, cui ob excellentiam ingenii ſtatua condonata, ac Civitati Caeſenae, Roman. Coloniae deductae in hoc ſacro monte dedicata.*

Claudant praeſens de Lucretio caput hi verſus Marulliani:

Amor Tibulle, Mars tibi Maro debet,
Terentio ſoccus levis.
Cothurnus olim nemini ſatis multum,
Horatio ſatira & chelys.
Natura magni verſibus Lucretii
Lepore muſeo illitis.

INDEX EDITIONUM T. LUCRETII CARI

AUCTIOR FABRICIANO

ET IN TRES AETATES DIGESTUS.

AETAS I *NATALIS.*

Auctores habet poſt editionem principem, Petrum *Candidum*, Io. Bapt. *Pium*, Andr. *Naugerium*, & Gryphianam ed.

1486 *Editio princeps.* T. Lucretii Cari de rerum primordia natura libri VI (cum argumentis rerum) fol. in fin.

Paulus hunc impreſſit Fridenberger in Verona,
Qui genitus eſt in Patavia (Paſſow) *Alae magnae* (Alemaniae, *i. e.* Germaniae)
Ab incarnatione Chriſti M. CCCC. LXXXVI.
Die vigeſimo octavo Septembris Calen. Octobris. *

* Scilicet ſuam Lucretii editionem ad calcem deduxit die XXVIII Septembris, an 1486. frontem vero libri in Calendas Octobris diſtulit; id moris enim apud typographos plerumque uſurpatur, ut librorum frontes, ſ. initia, noviſſima excudant. Fruſtra vero Vulpius ſcrupulos de antiquitate huius edit. movet, tanquam annus 1486 natalis fuerit artificis.

Havercamp. huius editionis titulum ſequentem affert: T. Lucretii Cari poetae philoſophici antiquiſſimi de rerum natura liber.

1491 cum comment. Omniboni Vicentini per Uldaric. *Scinzenzeller.* fol. Mediol.

1495 Venet. 4. ex ed. C. Lycinii lit. unc. per Theodorum de Ragazonibus de Azula, dictum *Breſanum.*

1499 Venet. 4.

1500 Venet. 4. apud Aldum, ex Hieron. *Avantii* Vero-

nenſis editione (rariſſima.) Sed *Avantius* interpolationis reus habetur.

——per *Theodor. de Ragazonibus de Azula*, Venet.

1511 Phil. Junt. Florent. 8, cum praefat. & caſtigg. Petri *Candidi*, qui ex Joviani *Pontani* & Mich. *Marulli* caſtigatione & MStis Florentinis Lucretium emendatiorem ſe dare profitetur. Petrus Victorius ad Cic. L. XI ad diverſ. Ep. 20 valde conqueſtus eſt, ut & Scaliger ad Catull. pag. 93, de audacia Marulli.

——cum commentario Jo. Bapt. *Pii* fol. Bonon. ap. Aſcenſium. Caſtigg. praeceptoris ſui, *Beroaldi*, & quibusdam MSS. uſus eſt.

1512 Florent. 8.

——Venet. c. praef. Pet. *Candidi*, ex ed. Aldi, 8.

1514 In Carum Lucretium poëtam commentarii a Jo. Bapt. *Pio* editi: codice Lucretiano diligenter emendato: nodis omnibus & difficultatibus apertis. —— in chalcographia Aſcentiana ad III Idus Auguſti. fol. cum praef. Nic. *Beroaldi*.

.... *Vicentina*.

1515 ad veterum exemplarium fidem caſtigati & recenſiti ab Andr. *Naugerio*, Venet. ap. Ald. 8. Rep. ed. 1500.

1531 Baſil. ap. Henr. Petri, 8. Editor neſcitur.

1534 Lugd. 8.

1536 Lugd. ap. Seb. Gryph. 8.

1540 Lugd. ap. Seb. Gryph. 8. rep. ed. 1536.

1542 Lovanienſis, 4.

1546 Lugd. ap. Seb. Gryph. form. min. rep. ed. 1540.

1558 Lugd. ap. Seb. Gryph. form. min. rep. ed. 1546.

AETAS II *LAMBINIANA*.

Auctores: Dion. *Lambinus*, Obert. *Giſanius*, Dan. *Pareus*.

1563 cum commentariis Dion. *Lambini*, Pariſ. 4. XV Codd. MSS. & Andr. Turnebi atque Jo. Aurati conſilio uſus, octingenta Lucretii loca reſtituiſſe ſe profitetur.

1564 eadem. refertur in Catal. Bibl. Ludewig.

——Lugd. ap. Seb. Gryph. 8. rep. ed. 1558.

1565 *Lambini* II, ſine commentariis, cum brevibus tamen ſcholiis coniectis ad calcem, & emendationibus Andr. *Turnebi*. Pariſ. 12.

1566 Lugd. 8.

1566 de rerum natura libri VI. emendati & ex manuſcriptis reſtituti ab Oberto *Giſanio*, Burano; addita ſunt vita Lucretii, & gentis Memmiae deſcriptio; notae marginales; epitome ſeu compendium Epicuri de rerum natura, Lucretio accommodatum, graece; capita quaedam philoſophiae Epicureae de natura, ex M. Tullii collecta libris, item verbis Titi compoſita; collectanea ad antiquitatis notitiam; Thucydidis verba e libro ſecundo de peſtilentia Athen. Graece; variae lectiones & caſtigationes. Antverpiae, Chr. Plantin. 8. Giſanius non ſemper optimas lectiones praetulit. Lambinus eum accuſat, optima ex ipſius comm. ſumſiſſe.

1570 —— de rerum natura, libri VI. a Dionyſ. *Lambino* —— olim locis innumerabilibus ex auctoritate quinque codicum manuſcriptorum emendati, ac fere redintegrati, & praeterea brevibus, ac perquam utilibus commentariis illuſtrati: nunc ab eodem recogniti, & longe meliores facti, planeque iam in ſuam priſtinam integritatem reſtituti: cum iisdem commentariis, plus quarta parte auctis. Acceſſerunt haec praeterea, Vita Lucretii, eodem Lambino auctore. Praeter eum indicem, qui in omnibus aliis libris ante impreſſis poni ſolitus eſt---indices alii duo, Unus, rerum, quae ſunt in contextu Lucretii, & vocum, elocutionumque fere omnium Lucretianarum: alter, earum rerum, quae ſunt in commentariis Lambini. Lutetiae, ap. Jo. Benenatum, 4. Lambini III. Commentarius Lambini, non ſolum optimis in Lucretium, ſed generatim optimis commentariis annumeratur.

1576 Lugd. ap. Seb. Gryph. 12. rep. edit. 1564.

1583 Francof. ap. Wechel. 8. repet. edit. Lamb. 1570.

1589 Antverp. 12 (ex Turn. & Lamb. recogn.)

1595 ad poſtremam Ob. Giſanii emendationem reſtitutus. Lugd. Bat. ap. Plant. 8.

1596 Lugd. 12 (ex Turn. & Lamb. recogn.)

1597 ap. Raphelengium, 12. (Barthio laudata, qui eam a *Lipſio* curatam ait.)

1606 ap. Rapheleng. 12. repet. edit. 1597.

———c. emendatt. D. Lambini & Adr. Turnebi. Lugd. ap. Huguetan. 16.

1611 Lugd. Bat. ap. Rapheleng. 12. rep. edit. 1597.

1611 Genevae, in corpore poëtar. Latt. 4.
1612 ad optimorum exempl. fidem recenſitus. Lond. fol.
1613 Amſt. 12.
1616 Amſt. 12.
——— Lugd. in corp. poëtar. Latt. ab Alex. *Ficheto*, Jeſuita, edito, 4.
1620 Amſt. Janſſon. 24.
1626 Amſt. 24.
1627 Genevae, in Corp. poëtar. Latt. 4.
1631 ed. Dan. *Pareus*, (Giſanii veſtigia tegens, qui & eodem anno lexicon Lucretianum edidit) Francof. 8. Subiecta ſunt Scipionis Capicii & Palearii carmina.
——— Amſt. 12.
1647 Florent. 4. una cum explanatione paraphraſtica, & notis Jo. Nardi Florentini. Sed is parum feliciter verſatus eſt hoc in negotio.
1650 Pariſ. c. verſ. Gall. Mich. de Marolles, 8.
1660 de R. N. libri VI. additis coniecturis & emendationibus Tanaquilli *Fabri*, cum notulis perpetuis. Salmurii, Jo. Lencrius. 4. Editio praeſtans.
1662 Salmurii, cum brevibus notis Tan. *Fabri*, 4.
1663 Pariſ. c. gall. verſ. Mich. de Marolles, addito libro decimo Laertii gallice translato, 8.
1666 Antv. 8.
1675 Cantabr. 12. (repet. edit. *Fabri* 1660.)
1680 in uſum Delphini. interpretatione latina & notis illuſtravit Mich. *Fayus*, Pariſ. 4. Pareum & Nardum compilavit, homo parum idoneus ad hoc negotium.
1685 Pariſ. c. gall. verſ. Baronis *des Coutures*, 12.
1686 Cantabr. 12. repet. edit. Fabri 1660.
1692 Amſt. c. gall. verſ. Baronis *des Coutures*. 2 voll. 12.
——— Pariſ. *Les Oeuvres de Lucrece en latin & franç. avec des remarques par M.* des Coutures, 2 Tom. 8.
1693 Neapoli, c. notis Tan. *Fabri*, & argumm. *Fayi*, 12.

AETAS III *CREECHIANA*.

Auctor: Thom. *Creech*.
1695 de R. N. libri VI. interpretatione & notis illuſtrati a Thoma *Creech*. Oxonii, e theatro Sheldon. 8. Lucretium totum imbiberat Creech. Editio praeſtans.
1701 Amſt. c. Belgica verſ. Jo. *de Wit*, ap. Seb. Pezoldum. 8.

1708 Pariſ. c. gall. verſ. Bar. *des Coutures*, 12.
1709 Lond. 4.
1712 de rerum natura libri VI. Londini, J. Tonſon, fol. Additae ſunt varr. lect. e MSS. collatis a Nic. Heinſio, Jac. Suſio, Munkero, Iſ. Voſſio, & Th. Creech. item e commentariis.
——eadem editio. 4 mai. c. imagg. elegant.
——eadem editio fol.
1713 Lond. 12. ed. Mich. *Maittarius*. Secutus eſt edit. Lond. 1712, una cum edit. Creech.
.... eadem editio in Corpore poëtarum Latinorum, edente Mich. *Maittario*.
1717 Londini. repet. dit. Tan. *Fabri* 1660. parum emendata.
——cum interpret. & not. Th. *Creech*. Lond. 8.
1721 Lond. in corp. poëtt. latt. ap. *Iſ. Vaillant*, fol.
——Patavii, 8. a Jo. Ant. *Vulpio*. Secutus eſt textum Creechian. additis variis lect.
1725 de R. N. libri ſex, cum notis integris Dion. *Lambini*, Oberti *Giſanii*, Tanaquilli *Fabri*, Thom. *Creech*, & ſelectis Jo. Bapt. *Pii*, aliorumque, curante Sigeberto *Havercampo*, qui & ſuas & Abrah. *Preigeri* adnotationes adiecit. Accedit interpretatio Thom. *Creech*, variae lectiones ex notulis Iſ. Voſſii; atque ex plus quam viginti quinque Codd. tam impreſſ. quam MSS. ut et complures iique locupletiſſimi indices. Cum figuris artificioſiſſimis atque venuſtiſſimis. Lugd. Bat. ap. Janſſonios van der Aa, 2 Voll. 4.
1744 de rerum natura libri ſex. Accedunt ſelectae lectiones dilucidando poëmati appoſitae. Curante Steph. Andr. *Philippe*. Lutet. Pariſ. ſumtibus Ant. *Couſtelier* typ. C. F. *Simon*, 12. c. figg. elegantiſſ. Editio nitida.
1749 ex ed. Th. Creech. Glaſgouae. 8.
1751 Patavii, excudebat Joſ. Cominus. rep. editionis 1721.
1754 Baſileae, cum notis Th. Creech. 8. ap. Thurniſium. In fronte dicitur Londin.
——ap. *Barbou*, Pariſ. 12.
1772 Birmingham. ap. Baskerville. 4.
1773 Ibid. ap. eund. 12.
1776 cum interpretatione & notis Th. *Creech*, 8. Lipſ.

DIONYSII LAMBINI JUDICIUM DE T. LUCRETIO CARO

In Epiſtola Dedicatoria ad Carolum IX. Regem Chriſtianiſſimum.

Si quod eſt in his paucis ſcriptorum veterum, tanquam ex naufragio reliquiis, literarum genus, unde multae magnaeque utilitates ad nos permanarint, Poëmata ſunt. Poëtae enim, qui iidem Philoſophi fuerunt, primos illos homines rudes, impolitos, feros, erudierunt, expoliverunt, a feritate ad hunc humanum & civilem victum cultumque traduxerunt. Iidem & melius, quam plerique minuti Philoſophi, virtutis pulchritudinem deſcripſerunt, eiuſque amore nos inflammarunt, & gravius a vitiorum turpitudine nos abſterruerunt: iidem non, ut hiſtorici, ex veris rerum geſtarum narrationibus, ſingulariumque perſonarum dictis, factis, eventis: ſed Philoſophorum more, rebus veriſimilibus excogitatis, perſonis fictis, caſibus cuique perſonae conſentaneis ad extremum ſubiunctis, nos & praeceptis utiliſſimis inſtituerunt, & moribus optimis imbuerunt. Cum autem Poëtarum non ſit unum genus; alii enim ſunt Epici, alii Tragici, alii Comici, alii Lyrici, ac Melici, alii Dithyrambici, alii jamborum & elegorum, & epigrammatum ſcriptores, & ſi qui ſunt alii: omnium & vetuſtiſſimi & laudatiſſimi ſunt epici. Philoſophi enim & Theologi illi antiqui res tum divinas, tum humanas eas, quibus hominum vita exculta, & ad humanitatem conformata eſt, heroico potiſſimum carminis genere perſecuti, poſteris tradiderunt: quo in numero ſunt apud Graecos Orpheus, Muſaeus, Homerus, (nam ſuperiorum non ſolum ſcripta, verum etiam nomina, temporis diuturnitas oblivione ſempiterna obruit, penituſque delevit) Heſiodus, Tyrtaeus, Phocylides, Xenophanes, Pythagoras, Empedocles, Parmenides, aliique complures: apud Latinos, Ennius, Furius, LUCRETIUS, Varius, Virgilius. Epicos ſubſecuti ſunt Tragici, qui clarorum virorum, publicarumque perſonarum actiones atque eventus numeris & modis imitantur: quo in genere ſunt Æſchylus, Sophocles, Euripides, Pacuvius, Actius: Comici, qui obſcurorum & privatorum hominum vitam, facta, caſus exprimunt; quales ſunt, Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes, Menander, Epicharmus, Caecilius, Plautus, Terentius: Di-

thyrambici, qui in Bacchi numine praedicando, laudibusque efferendo, atque in eius rebus geſtis ac victoriis canendis toti fere ſunt occupati; quorum omnium primum Glaucum quendam fuiſſe, ab Herodoto traditum eſt. Jamborum ſcriptores, qui in eos, a quibus laeſi ſunt, acerbius invehuntur: ut Archilochus, Hipponax, & interdum Catullus, & Horatius: Elegorum opifices, quo in numero ſunt Callimachus, Mimnermus, Philetas, Tibullus, Propertius, Ovidius. Horum igitur omnium cum Epici, meo quidem iudicio, plurimum proſint, longe ceteris auctoritate antecellant: hi ſtudioſe nobis ſunt legendi. In Epicis porro non eos tantum numerandos eſſe duco, qui res fortiter & praeclare geſtas, bellaque cecinerunt: ut Homerus, Apollonius, Ennius, Varius, Virgilius, Lucanus: aut qui de agricultura ſcripſerunt, ut Heſiodus: aut qui de piſcibus, & venatione, ut Oppianus: verum etiam, multoque adeo magis eos, qui rerum cauſas occultas, atque a natura involutas, longis verſibus explicarunt, ut Empedocles, & *Lucretius*; & qui de affectibus animi comprimendis, de virtutibus expetendis, de vitiis fugiendis, heroico carmine praecepta reliquerunt, ut Pythagoras, ut Phocylides, ut Horatius. Nam cum e rerum naturalium cognitione, morumque ac virtutum explicatione, homines efficiantur neſcio quo modo maiores atque elatiores; & cum ex utraque re animi magnitudo contra fortunae impetus, rerumque humanarum imbecillitatem, fortitudo contra mortis timorem, temperantia contra libidinem, conſtantia contra ſuperſtitionem comparetur; Poëtis autem hoc maxime propoſitum eſſe debeat, ut lectorem reddant meliorem: ſecundo loco, ut delectent: abſurdum ſit profecto, eum, qui talia argumenta heroico carmine pro rerum dignitate tractarit, indignum Poëtae nomine iudicari: bellorum, aut rerum ruſticarum, & ſimilium ſcriptorem ſolum in Poëtarum numero coetuque collocari. Magnopere etiam ab iis diſſentio, (quamvis graves ſint auctores) qui Empedoclem, & ceteros huius generis ſcriptores e Poëtarum choro ſuſtulerunt, nihilque eos neque Poëtae proprium, neque cum Homero commune, praeter numeros, habere pronuntiarunt. Iis libentius aſſentior, qui illum & Philoſophum praeſtantem, & optimum Poëtam fuiſſe cenſuerunt. Non enim poëſin imitatione ſola, ſed numeris & figuris, & virtutibus poëticis metiendam puto: neque Poëtam imitatorem quendam ſtatuo tantum, ſed ingenio excellentem virum, & mente concitatum, & paene dicam divinum: verbis non ſemper utentem uſitatis, &

popularibus, & de medio ſumtis, ſed interdum, & quidem ſaepius, novatis, priſcis, longe arceſſitis: res magnas, res admirabiles, res abſtruſas ac reconditas in lucem proferentem. Denique ei, cui ſit ingenium, cui mens divinior, atque os magna ſonaturum, do nominis huius honorem, ut iubet Flaccus. Verum, dicet aliquis, hoc in Homero maxime laudabile eſt, quod non ſolum virtute praeſtantium ſortiorumque virorum actiones honeſtas, & cum virtute coniunctas, ſed etiam improborum, ignavorum, amentium, libidinoſorum, iratorum, invidentium, metuentium dicta factaque optime exprimit, atque ob oculos proponit: quod quando neque Empedocles, neque *Lucretius* facere curarunt, Poëtarum nomen non merentur. Immo vero hoc ipſum eſt, quod in Homero reprehendunt cum alii multi, tum Philoſophorum princeps Plato; eumque hoc nomine, neque in civitatem bene moratam, bonisque legibus temperatam recipit: & ex ſua Republica non vi expellit ille quidem, aut ignominioſe exturbat, ſed certe verecunde deducit, atque honorifice dimittit. Quare non continuo ſi Empedocles & *Lucretius* perſonarum ſic affectarum orationem atque actionem non imitantur, Poëtarum nomen eis adimere nos oportet. At *Lucretius* animorum immortalitatem oppugnat, Deorum providentiam negat, religiones omnes tollit, ſummum bonum in voluptate ponit. Sed haec Epicuri, quem ſequitur *Lucretius*, non *Lucretii* culpa eſt. Poëma quidem ipſum propter ſententias a religione noſtra alienas, nihilominus poëma eſt. tantumne? immo vero poëma venuſtum, poëma praeclarum, poëma omnibus ingenii luminibus diſtinctum, inſignitum, atque illuſtratum. Hasce autem Epicuri rationes inſanas ac furioſas, ut & illas abſurdas de atomorum concurſione fortuita, de mundis innumerabilibus, & ceteras, neque difficile nobis eſt refutare, neque vero neceſſe eſt: quippe cum ab ipſa veritatis voce, vel tacentibus omnibus, faciliime refellantur. At debuit ingenii ſui vim ad modeſtiorem probatioremque diſciplinam, atque ad gravius argumentum conferre. Debuit, quis negat? Sed dolere, & queri hoc licet: corrigere non licet. At Epicurus & *Lucretius* impii fuerunt. Quid tum poſtea? num idcirco nos quoque, qui eos legimus, impii ſumus? Primum, quam multa ſunt in hoc poëmate cum aliorum Philoſophorum ſententiis ac decretis conſentanea? quam multa probabilia? quam multa denique praeclara, ac prope divina? Haec ſumamus, haec arripiamus, haec approbemus. Illa, quae ſunt commenticia, quae abſurda, quae cum religione Chriſtiana pugnantia, reiiciamus, aſpernemur,

improbemus. Deinde adeone faciles & creduli ſumus, ut, quae ſunt a quibuslibet ſcriptoribus memoriae prodita, literisque mandata, ea vel tanquam ex Apollinis oraculo edita, vera eſſe iudicemus, vel tanquam ab Archimede deſcripta pro certis habeamus? Quod ſi multa quotidie fabuloſa, incredibilia, falſa denique legimus, vel ut animos relaxemus, vel ut in iis, quae ſine controverſia vera ſunt, libentius acquieſcamus, conſtantiusque maneamus: quid eſt, quod *Lucretium*, elegantiſſimum, cultiſſimumque Poëtam, aſpernemur? Atqui non ita fuerunt nec inepte religioſi, nec ſuperbe faſtidioſi, veteres illi Chriſtiani, ſanctiſſimi viri, Juſtinus Martyr, Gregorius Nazianzenus, Baſilius Magnus, Iohannes Chryſoſtomus, Clemens Alexandrinus, Athenagoras, Euſebius, Cyprianus, Tertullianus, Arnobius, Firmianus, Auguſtinus, Hieronymus, ut ſcriptorem, niſi Chriſtianum, & omni ex parte gravem, caſtum, ac verum, neminem lectione dignum iudicarent. Quin & Empedoclem, & Democritum, & Epicurum, & *Lucretium*, & ceteros Philoſophos ac Poëtas (ut Oratores & Hiſtoricos taceam) tum Graeces, tum Latinos, quamvis profanos, quamvis mendaces, quamvis impios, ſtudioſe legebant. Neque id temere, aut fruſtra. Nam quemadmodum apes ex ſingulis floribus, quod eſt ad mel conficiendum utiliſſimum atque aptiſſimum, limare ac depaſci conſueverunt: quod eſt inutile, non attingunt, aut certe non deguſtant, ita ſanctiſſimi illi & Chriſtianiſſimi homines ex Poëtis Graecis ac Latinis, ex ſcriptoribus profanis, atque a pietate Chriſtiana remotiſſimis, quae ad religionem noſtram propagandam atque ornandam valere exiſtimarent, ea diligenter & accurate carpebant ac ſeligebant, quae repugnare ſentirent, ea aut praeteribant, aut reſpuebant, &c.

Idem ibidem paulo poſt.

Ad *Lucretium* noſtrum revertor, Poëtam egregium ac praeſtantem, ſcriptoremque omnium Latinorum politiſſimum, vetuſtiſſimum, elegantiſſimum; ex quo Virgilius & Horatius non ſolum dimidiatos, ſed integros ſaepe verſus mutuari ſolent. Hic ubi de rerum primordiis, ſeu corpuſculis individuis, de eorum motu & figuris, de inani, de imaginibus ſive ſimulacris, quae e ſummo rerum corpore mittuntur, de animorum natura, de ortu obituque ſiderum, de Solis & Lunae defectu, de fulminis natura, de arcu coeleſti, de avernis, de cauſis morborum, & multis aliis rebus diſputat; ſubtilis, argutus,

enucleatus, limatus eſt. In librorum prooemiis, in nonnullis ſimilitudinibus, in exemplis, in diſputationibus de morte contemnenda, de amore fugiendo, de ſomno & inſomniis, gravis, copioſus, amplus, magnificus, elatus, ornatus eſt. Quem ſi quis caſus ad graviorem & probabiliorem aliquam diſciplinam, puta Platonicam, aut Peripateticam, aut Stoicam detuliſſet: Dii immortales, quantum ex eo fructum, quantam utilitatem caperemus! quantam ſui admirationem hominibus excitaret! quanta ſui ſtudia commoveret! Nam, ſi tam infelici argumento ſibi propoſito ac ſuſcepto, poëma tamen edidit tam praeclarum, tam illuſtre, tam luculentum; quid eum cenſemus fuiſſe facturum, ſi vel rerum Platonicarum magnitudinem ac majeſtatem, vel Ariſtotelis acumen atque ubertatem, vel Zenonis gravitatem, ac ſeveritatem, verſibus materiae conſentaneis expreſſiſſet? quantum nomen, quantam laudem, quantam gloriam conſecutus eſſet? Quamobrem ſic agamus potius: id, quod adeſt, laudemus, eoque fruamur: eo, quod abeſt, aequo animo, patienterque careamus: hoc eſt, huius Poëmatis elegantiam, venuſtatem, pulchritudinem amemus atque amplectamur: argumenti melioris ſortem in eo deſideremus. Quid enim? eos Poëtas, ex quibus ſolam curarum noſtrarum oblivionem, ſolamque oblectationem quaerimus, cupidiſſime legere ſolemus: Poëtam non modo noſtros animos delectantem, verum etiam obſcuriſſimas de rerum natura quaeſtiones pulcherrimis verſibus explicantem, negligemus? Homerum, propterea quod in quibusdam fabularum partim turpium, partim abſurdarum involucris omnium rerum naturalium atque humanarum cognitionem incluſam continere exiſtimatur, non ſolum legimus, verum etiam ediſcimus: *Lucretium*, ſine fabularum, taliumque nugarum integumentis, de principiis & cauſis rerum, de mundo, de mundi partibus, de vita beata, de rebus coeleſtibus ac terrenis, non vere illum quidem, neque pie, ſed tamen ſimpliciter, & aperte, & ut Epicureum, ingenioſe, & acute, & erudite, & puriſſimo ſermone loquentem non audiemus? Non enim, ſi multis locis a Platone diſſidet, non ſi multa cum religione noſtra pugnantia dicit: idcirco ea etiam, quae cum illorum & Chriſtianorum ſententia congruunt, ſpernere debemus. Quam praeclare de coërcendis cupiditatibus, de ſedandis animorum motibus, de mentis tranquillitate comparanda, diſputat? Quam ſubtiliter & argute eos, qui nihil percipi, nihilque ſciri poſſe affirmant, qui ſenſus omnes fallaces eſſe dicunt, coarguit ac refellit? quam

copioſe ſenſus defendit? quam probabiliter, &, paene dicam, vere oſtendit, ſenſuum fide labefactata atque everſa, actiones omnes humanas eodem motu conquaſſatas concidere & corruere? Quot, & quam firmis argumentis demonſtrat, ſenſuum veritate ſublata, rationem quoque ipſam, atque adeo vitam ac ſalutem funditus interire? quam pulchrae ſunt apud eum deſcriptiones? quam venuſta (ut Graeci appellant) epiſodia? quam bellae de coloribus, de ſpeculis, de magnete, de avernis, diſputationes? quam graves ad continenter, juſte, moderate, innocenter vivendum, cohortationes? Quod ſi quis plus aequo ſeverus totam hujus poëmatis ſententiam ac materiam vituperabit, atque aſpernabitur, ſolo fortaſſis Epicuri, quem *Lucretius* exprimere conatus eſt, nomine offenſus: quid de eius ſermone ſtatuemus? quo quid purius, quid incorruptius, quid nitidius, quid elegantius dici, aut excogitari poteſt? Equidem hoc non dubitanter affirmabo, nullum in tota lingua Latina ſcriptorem *Lucretio* Latine melius eſſe locutum: non M. Tullii, non C. Caeſaris orationem eſſe puriorem. Itaque, ſi ita commodum eſt, totam ſane *Lucretii*, hoc eſt, Leucippi, Democriti, Empedoclis, Ariſtippi, Epicuri, quos ſecutus eſt *Lucretius*, Philoſophiam improbemus: at incredibilem verborum nitorem, at ſingularem ſermonis elegantiam, at incorruptam Latine loquendi facilitatem admiremur, amplectamur, aemulemur.

Idem Lambinus, ad lectorem tertiae ſuae Editionis Lucretianae.

Omnium Poëtarum Latinorum, qui hodie exſtant, & qui ad noſtram aetatem pervenerunt, elegantiſſimus, & puriſſimus, idemque graviſſimus atque ornatiſſimus *Lucretius* eſt.

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER PRIMUS

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

In ipſo operis principio Venerem invocat. II. Deinde a v. 45. ad v. 159 libros ſuos de Rerum Natura *dedicat* Memmio : *Epicurum, cuius rationes ſequitur, laudat; ab illius doctrina Impietatis invidiam amolitur, & huius & ſequentium librorum argumenta breviter proponit. III. Tum rem ipſam aggreditur, docetque a v. 160 ad v. 265.* ex Nihilo nihil fieri, & in Nihilum nihil reverti poſſe. *IV. a v. 265 ad v. 329, Minuta eſſe quaedam Corpora, quae, licet ſub ſenſum non cadant, mente tamen poſſunt concipi, & e quibus Res omnes componuntur. V. His corpuſculis a v. 330 ad v. 430 ſubjungit Vacuum ſeu Inane ſpatium: & VI. a v. 430 ad v. 483. probat Nihil eſſe praeter Corpus & Inane, reliqua autem, quae videntur eſſe, ut Pondus, Calor, Paupertas, Bellum &c. eſſe tantum Coniuncta vel Eventa, Proprietates ſeu Accidentia Corporis & Inanis. VII. Docet a v. 483 ad v. 528, Prima corpuſcula eſſe perfecte ſolida, ideoque a v. 528 ad v. 635, Inſecabilia eſſe, Minima (neque enim Corpus in infinitum dividi poteſt) & aeterna. VIII. Deinde, a v. 635 ad v. 712, refutat* Heraclitum, *qui Ignem, Alioſque qui Aerem, Aquam, aut Terram Rerum omnium principium eſſe ſtatuerunt. IX. Tum a v. 712 ad v. 829, contra* Empedoclem *demonſtrat, Res non componi e quatuor Elementis. X. Demum a v. 829. ad v. 919,* Anaxagoram *re-*

fellit. XI. Poſtremo a v. 919 ad v. 1050 docet, Univerſum eſſe ex omni parte Infinitum, Corpuſcula eſſe numero infinita, & Inane nullis terminis comprehendi poſſe: XII. Et a v. 1050 ad 1110 deridet illos, qui exiſtimant, eſſe aliquod Centrum in Univerſo, quo Gravia omnia deorſum tendant, dum Levia ſponte ſua ſurſum ferantur.

ÆNeadum genetrix, hominum divumque voluptas,
Alma Venus, cœli ſubter labentia ſigna
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferenteis
Concelebras; per Te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina ſolis:
Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli,
Adventumque tuum: tibi ſuaveis dædala tellus
Summittit flores, tibi rident æquora ponti,
Placatumque nitet diffuſo lumine cœlum.
Nam ſimul ac ſpecies patefacta'ſt verna diei,
Et reſerata viget genitalis aura Favonî;
Aëriæ primum volucres te, Diva, tuumque
Significant initum, percuſſæ corda tua vi:
Inde feræ pecudes perſultant pabula læta,
Et rapidos tranant amneis; ita capta lepore,
Illecebriſque tuis omnis natura animantum
Te ſequitur cupide, quo quamque inducere pergis:
Denique per maria, ac monteis, fluvioſque rapaceis,
Frundiferaſque domos avium, campoſque virenteis,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficis, ut cupide generatim ſæcla propagent.
Quae quoniam rerum Naturam ſola gubernas,
Nec ſine Te quidquam dias in luminis oras
Exoritur, neque fit lætum, neque amabile quidquam;

Te ſociam ſtudeo ſcribundis verſibus eſſe,
Quos ego de RERUM NATURA pangere conor
Memmiadæ noſtro: quem tu, Dea, tempore in omni
Omnibus ornatum voluiſti excellere rebus.
Quo magis æternum da dictis, Diva, leporem:
Effice, ut interea fera mœnera militiaï
Per maria ac terras omneis ſopita quieſcant.
Nam Tu ſola potes tranquilla pace iuvare
Mortaleis, quoniam belli fera mœnera Mavors
Armipotens regit, in gremium qui ſæpe tuum ſe
Rejicit, æterno devinctus volnere amoris;
Atque ita ſuſpiciens tereti cervice repoſta
Paſcit amore avidos inhians in te, Dea, viſus:
Eque tuo pendet reſupini ſpiritus ore.
Hunc tu, Diva, tuo recubantem corpore ſancto
Circumfuſa ſuper, ſuaveis ex ore loquelas
Funde, petens placidam Romanis, Incluta, pacem.
Nam neque Nos agere hoc patriaï tempore iniquo
Poſſumus æquo animo: neque Memmî clara propago
Talibus in rebus communi de'ſſe ſaluti.
Quod ſupereſt, vacuas aureis mihi, Memmiada, & te
Semotum a curis adhibe veram ad rationem,
Nec mea dona tibi ſtudio diſpoſta fideli,
Intellecta prius quam ſint, contemta relinquas.
Nam tibi de ſumma Cœli ratione, Deûmque,
Diſſerere incipiam, & rerum primordia pandam;
Unde omneis Natura creet res, auctet, alatque:
Quove eadem rurſum Natura peremta reſolvat:
Quæ nos Materiem, & Genitalia Corpora rebus
Reddunda in ratione vocare, & Semina rerum
Appellare ſuemus, & hæc eadem uſurpare

Corpora Prima, quod ex illis ſunt omnia primis.
Omnis enim per ſe Divûm natura neceſſe 'ſt
Immortali ævo ſumma cum pace fruatur,
Semota ab noſtris rebus, ſejunctaque longe;
Nam privata dolore omni, privata periclis,
Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.
Humana ante oculos fœde cum vita jaceret
In terris oppreſſa gravi ſub Relligione,
Quæ caput a cœli regionibus oſtendebat,
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans;
Primum GRAJUS homo mortaleis tollere contra
Eſt oculos auſus, primusque obſiſtere contra:
Quem nec fama Deûm, nec fulmina, nec minitanti
Murmure compreſſit Cœlum, ſed eo magis acrem
Virtutem irritat animi, confringere ut arcta
Naturæ primus portarum clauſtra cupiret.
Ergo vivida vis animi pervicit, & extra
Proceſſit longe flammantia mœnia Mundi;
Atque Omne immenſum peragravit mente animoque:
Unde refert nobis victor quid poſſit oriri,
Quid nequeat; finita poteſtas denique quoique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens.
Quare Relligio pedibus ſubjecta viciſſim
Obteritur, nos exæquat victoria Cœlo.
Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
Impia te rationis inire elementa, viamque
Endogredi ſceleris: Quod contra ſæpius olim
Relligio peperit ſceleroſa atque impia facta:
Aulide quo pacto Triviaï virginis aram
Iphianaſſaï turparunt ſanguine fœde

Ductores Danaûm, delecti, prima virorum.
Cui ſimul infula virgineos circumdata comtus
Ex utraque pari malarum parte profuſa 'ſt,
Et mœſtum ſimul ante aras adſtare parentem
Senſit, & hunc propter ferrum celare miniſtros;
Aſpectuque ſuo lacrimas effundere civeis:
Muta metu terram genibus ſummiſſa petebat:
Nec miſeræ prodeſſe in tali tempore quibat,
Quod Patrio princeps donarat nomine Regem.
Nam ſublata virûm manibus tremebundaque ad aras
Deducta 'ſt, non ut, ſolenni more ſacrorum
Perfecto, poſſet claro comitari Hymenæo:
Sed caſta inceſte nubendi tempore in ipſo
Hoſtia concideret mactatu mœſta parentis.
Exitus ut claſſi felix fauſtusque daretur.
Tantum Relligio potuit ſuadere malorum.
Tutemet a nobis iam quovis tempore Vatum
Terriloquis victus dictis deſciſcere quæres?
Quippe etenim quam multa tibi iam fingere poſſum
Somnia, quæ vitæ rationes vertere poſſint,
Fortunasque tuas omneis turbare timore.
Et merito: nam ſi certam finem eſſe viderent
Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent
Relligionibus, atque minis obſiſtere Vatum:
Nunc ratio nulla 'ſt reſtandi, nulla facultas,
Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
Ignoratur enim, quæ ſit natura animaï,
Nata ſit, an contra naſcentibus inſinuetur,
Et ſimul intereat nobiſcum morte diremta,
An tenebras Orci viſat, vaſtasque lacunas,
An pecudes alias divinitus inſinuet ſe,

Ennius ut noſter cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Per genteis Italas hominum quæ clara clueret.
Etſi præterea tamen eſſe Acheruſia templa
Ennius æternis exponit verſibus, edens:
Quo neque permanent animæ, neque corpora noſtra;
Sed quædam ſimulacra modis pallentia miris:
Unde ſibi exortam ſemper-florentis Homeri
Commemorat ſpeciem, lacrumas & fundere ſalſas
Cœpiſſe, & rerum naturam expandere dictis.
  Quapropter bene, cum, Superis de rebus habenda
Nobis eſt ratio, Solis Lunæque meatus
Qua fiant ratione; & qua vi quæque genantur
In terris: tum, cum primis, ratione ſagaci,
Unde Anima, atque Animi conſtet natura, videndum;
Et quæ res nobis vigilantibus obvia menteis
Terrificet, morbo affectis, ſomnoque ſepultis,
Cernere uti videamur eos, audireque coram,
Morte obita quorum tellus amplectitur oſſa.
  Nec me animi fallit, GRAJORUM obſcura reperta
Difficile inluſtrare LATINIS verſibus eſſe,
(Multa novis verbis præſertim cum ſit agendum,)
Propter egeſtatem linguæ, & rerum novitatem:
Sed tua me Virtus tamen, & ſperata voluptas
Suavis Amicitiae, quemvis perferre laborem
Suadet, & inducit nocteis vigilare ſerenas,
Quærentem, dictis quibus, & quo carmine demum
Clara tuæ poſſim præpandere lumina menti,
Res quibus occultas penitus conviſere poſſis.
  Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque neceſſe 'ſt
Non radii Solis, neque lucida tela Diei

Diſcutiant, ſed Naturæ ſpecies, Ratioque:
Principium hinc cujus nobis exordia ſumet,
Nullam rem e nihilo gigni divinitus unquam.
Quippe ita formido Mortaleis continet omneis,
Quod multa in Terris fieri, Cœloque tuentur,
Quorum operum cauſas nulla ratione videre
Poſſunt, ac fieri divino Numine rentur.
Quas ob res, ubi viderimus, nil poſſe creari
De nihilo, tum, quod ſequimur, jam rectius inde
Perſpiciemus, & unde queat res quæque creari,
Et quo quæque modo fiant opera ſine Divûm.
Nam ſi de Nihilo fierent, ex omnibu' rebus
Omne genus naſci poſſet; nil Semine egeret:
E mare primum homines, e terra poſſet oriri
Squamigerum genus, & volucres; erumpere cœlo
Armenta, atque aliæ pecudes: genus omne ferarum
Incerto partu culta, ac deſerta teneret:
Nec fructus iidem arboribus conſtare ſolerent,
Sed mutarentur: ferre omnes omnia poſſent.
Quippe, ubi non eſſent genitalia Corpora quoique,
Qui poſſet mater rebus conſiſtere certa?
At nunc Seminibus quia certis quidque creatur,
Inde enaſcitur, atque oras in luminis exit,
Materies ubi ineſt cujusque & Corpora prima:
Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni;
Quod certis in rebus ineſt ſecreta facultas.
Præterea, cur Vere roſam, frumenta Calore,
Viteis Autumno fundi ſudante videmus:
Si non, certa ſuo quia tempore Semina rerum
Cum confluxerunt, pateſit, quodcunque creatur,
Dum tempeſtates adſunt, & vivida tellus

Tuto res teneras effert in luminis oras?
Quod ſi de Nihilo fierent, ſubito exorerentur
Incerto ſpatio, atque alienis partibus anni:
Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali
Concilio poſſent arceri tempore iniquo.
Nec porro Augendis rebus Spatio foret uſus
Seminis ad coïtum, e Nihilo ſi creſcere poſſent.
Nam fierent juvenes ſubito ex infantibu' parvis:
E terraque exorta repente arbuſta ſalirent.
Quorum nil fieri manifeſtum eſt, omnia quando
Paulatim creſcunt (ut par eſt) Semine certo:
Creſcendoque genus ſervant; ut noſcere poſſis
Quæque ſua de Materia grandeſcere, alique.
Huc accedit, uti ſine certis imbribus anni
Lætificos nequeat fœtus ſummittere tellus:
Nec porro ſecreta cibo natura animantum
Propagare genus poſſit, vitamque tueri:
Ut potius multis communia Corpora rebus
Multa putes eſſe, ut verbis Elementa videmus,
Quam ſine Principiis ullam rem exiſtere poſſe.
Denique cur Homines tantos natura parare
Non potuit, pedibus qui pontum per vada poſſent
Tranſire, & magnos manibus divellere monteis,
Multaque vivendo vitalia vincere ſæcla:
Si non Materies quia rebus reddita certa 'ſt
Gignundis, e qua conſtat quid poſſit oriri?
Nil igitur fieri de nilo poſſe fatendum 'ſt:
Semine quando opus eſt rebus, quo quæque creatæ
Aëris in teneras poſſint proferrier auras.
Poſtremo, quoniam Incultis præſtare videmus
Culta loca, & manibus meliores reddere fœtus:

Eſſe videlicet in terris Primordia rerum,
Quæ nos, fœcundas vertentes vomere glebas,
Terraïque ſolum ſubigentes, cimus ad ortus.
Quod ſi nulla forent, noſtro ſine quæque labore
Sponte ſua multo fieri meliora videres.
Huc accedit, uti quidque in ſua Corpora rurſum
Diſſolvat Natura, neque ad Nihilum interimat res.
Nam, ſi quid mortale e cunctis partibus eſſet,
Ex oculis res quæque repente erepta periret;
Nulla vi foret uſus enim, quæ partibus eius
Diſcidium parere, & nexus exſolvere poſſet.
At nunc, æterno quia conſtant Semine quæque,
Donec vis obiit, quæ res diverberet ictu,
Aut intus penetret per inania, diſſolvatque,
Nullius exitium patitur Natura videri.
Præterea, quæcunque vetuſtate amovet ætas,
Si penitus perimit conſumens Materiem omnem,
Unde animale genus generatim in lumina vitæ
Redducit Venus? aut redductum dædala tellus
Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens?
Unde mare ingenui fontes, externaque longe
Flumina ſuppeditant? unde æther ſidera paſcit?
Omnia enim debet, mortali Corpore quæ ſunt,
Infinita ætas conſumſe, anteacta dieſque.
Quod ſi in eo ſpatio, atque anteacta ætate fuere,
E quibus hæc Rerum conſiſtit Summa refecta:
Immortali ſunt natura prædita certe.
Haud igitur poſſunt ad Nilum quæque reverti.
Denique res omneis eadem vis cauſaque volgo
Conficeret, niſi Materies æterna teneret
Inter ſe nexas minus aut magis endopedite.

Tactus enim lethi ſatis eſſet cauſa profecto:
Quippe, ubi nulla forent æterno Corpore, eorum
Contextum vis deberet diſſolvere quæque.
At nunc, inter ſe quia nexus principiorum
Diſſimiles conſtant, æternaque materies eſt,
Incolumi remanent res corpore, dum ſatis acris
Vis obeat pro textura cujusque reperta.
Haud igitur redit ad Nihilum res ulla, ſed omnes
Diſcidio redeunt in corpora materiai.
Poſtremo pereunt imbres, ubi eos pater Æther
In gremium matris Terraï præcipitavit.
At nitidæ ſurgunt fruges, ramique vireſcunt
Arboribus; creſcunt ipſæ, fœtuque gravantur:
Hinc alitur porro noſtrum genus, atque ferarum:
Hinc lætas urbeis pueris florere videmus,
Frundiferasque novis avibus canere undique ſylvas.
Hinc feſſæ pecudes pingues per pabula læta
Corpora deponunt, & candens lacteus humor
Uberibus manat diſtentis; hinc nova proles
Artubus infirmis teneras laſciva per herbas
Ludit, lacte mero menteis percuſſa novellas.
Haud igitur penitus pereunt quæcunque videntur:
Quando alid ex alio reficit Natura, nec ullam
Rem gigni patitur, niſi morte adjutam aliena.
Nunc age, res quoniam docui non poſſe creari
De Nihilo, neque item genitas ad Nil revocari:
Ne qua forte tamen cœptes diffidere dictis,
Quod nequeunt oculis rerum Primordia cerni;
Accipe præterea, quæ Corpora Tute neceſſe 'ſt
Confiteare eſſe in rebus, nec poſſe videri.
Principio, VENTI vis verberat incita pontum,

Ingenteisque ruit naveis, & nubila diſſert;
Interdum rapido percurrens turbine campos
Arboribus magnis ſternit, monteisque ſupremos
Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri
Cum fremitu, ſævitque minaci murmure pontus.
Sunt igitur VENTI nimirum corpora cæca,
Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cœli
Verrunt, ac ſubito vexantia turbine raptant.
Nec ratione fluunt alia, ſtragemque propagant,
Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
Flumine abundanti, quod largis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decurſus aquaï,
Fragmina conjiciens ſylvarum, arbuſtaque tota;
Nec validi poſſunt pontes venientis aquaï
Vim ſubitam tolerare: ita magno turbidus imbri
Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
Dat ſonitu magno ſtragem; volvitque ſub undis
Grandia ſaxa, ruit qua quidquid fluctibus obſtat.
Sic igitur debent VENTI quoque flamina ferri:
Quæ, veluti validum flumen, cum procubuere
Quamlibet in partem, trudunt res ante, ruuntque
Impetibus crebris; interdum vertice torto
Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant.
Quare etiam atque etiam ſunt VENTI Corpora cæca:
Quandoquidem factis ac moribus, æmula magnis
Amnibus inveniuntur, aperto Corpore qui ſunt.
  Tum porro varios rerum ſentimus ODORES,
Nec tamen ad nareis venienteis cernimus unquam:
  Nec calidos ÆSTUS tuimur, nec FRIGORA quimus
Uſurpare oculis, nec VOCES cernere ſuemus;
Quæ tamen omnia Corporea conſtare neceſſe'ſt

Natura: quoniam ſenſus impellere poſſunt.
TANGERE ENIM ET TANGI, NISI CORPUS, NULLA POTEST RES.
Denique fluctifrago ſuſpenſæ in litore Veſtes
Uveſcunt, eædem diſpanſæ in Sole ſereſcunt;
At neque quo pacto perſederit humor aquaï
Viſu'ſt, nec rurſum quo pacto fugerit æſtu;
In parvas igitur parteis diſpergitur Humor,
Quas oculi nulla poſſunt ratione videre.
Quin etiam multis Solis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubtertenuatur habendo:
Stillicidì caſus lapidem cavat: uncus aratri
Ferreus occulte decreſcit Vomer in arvis:
Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
Saxea conſpicimus: tum portas propter ahena
Signa manus dextras oſtendunt attenuari
Sæpe ſalutantum tactu, præterque meantum.
Hæc igitur minui, cum ſint detrita, videmus;
Sed quæ Corpora decedant in tempore quoque,
Invida præcluſit ſpeciem Natura videndi.
Poſtremo, quæcunque Dies Naturaque rebus
Paulatim tribuit, moderatim creſcere cogens,
Nulla poteſt oculorum acies contenta tueri;
Nec porro quæcunque ævo macieque ſeneſcunt:
Nec mare quæ impendent veſco ſale Saxa pereſa,
Quid quoque amittant in tempore, cernere poſſis.
Corporibus cæcis igitur Natura gerit res.
Nec tamen undique Corporea ſtipata tenentur
Omnia natura; namque eſt in rebus INANE.
Quod tibi cognoſſe in multis erit utile rebus:
Nec ſinet errantem dubitare, & quærere ſemper

De Summa rerum, & noſtris diffidere dictis.
Quapropter locus eſt intactus, INANE, vacansque.
  Quod ſi non eſſet, nulla ratione moveri
Res poſſent; namque, officium quod Corporis exſtat,
Officere atque obſtare, id in omni tempore adeſſet
Omnibus: Haud igitur quidquam procedere poſſet,
Principium quoniam cedendi nulla daret res.
At nunc per maria, ac terras, ſublimaque cœli,
Multa modis multis varia ratione moveri
Cernimus ante oculos; quæ, ſi non eſſet INANE,
Non tam ſollicito motu privata carerent,
Quam genita omnino nulla ratione fuiſſent:
Undique Materies quoniam ſtipata quieſſet.
  Præterea quamvis Solidæ res eſſe putentur,
Hinc tamen eſſe licet Raro cum corpore cernas:
In ſaxis ac ſpeluncis permanat Aquarum
Liquidus humor, & uberibus flent omnia guttis:
Diſſupat in corpus ſeſe Cibus omne animantum:
Creſcunt arbuſta, & fœtus in tempore fundunt,
Quod Cibus in totas uſque ab radicibus imis
Per truncos, ac per ramos diffunditur omneis:
Inter ſepta meant Voces, & clauſa domorum
Transvolitant: rigidum permanat Frigus ad oſſa.
Quod, niſi INANIA ſint, qua poſſent Corpora quæque
Tranſire, haud ulla fieri ratione videres.
  Denique cur alias aliis præſtare videmus
Pondere res rebus, nihilo majore figura?
Nam, ſi tantundem 'ſt in Lanæ glomere, quantum
Corporis in Plumbo 'ſt, tantundem pendere par eſt;
Corporis officium eſt quoniam premere omnia deorſum:
Contra autem natura manet ſine pondere INANIS.

Ergo quod Magnum 'ſt æque, Leviuſque videtur
Nimirum plus eſſe ſibi declarat INANIS:
At contra Gravius plus in ſe CORPORIS eſſe
Dedicat, & multo VACUI minus intus habere.
Eſt igitur nimirum id, quod ratione ſagaci
Quærimus, admiſtum rebus quod Inane vocamus.
Illud in his rebus, ne te deducere vero
Poſſit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor;
Cedere ſquamigeris latices nitentibus ajunt,
Et liquidas aperire vias; quia poſt loca Piſces
Linquant, quo poſſint cedentes confluere undæ:
Sic alias quoque res inter ſe poſſe moveri,
Et mutare locum; quamvis ſint omnia plena:
Scilicet id falſa totum ratione receptum 'ſt.
Nam quo Squamigeri poterunt procedere tandem,
Ni ſpatium dederint latices? concedere porro
Quo poterunt undæ, cum piſces ire nequibunt?
Aut igitur motu privandum 'ſt corpora quæque;
Aut eſſe admiſtum dicendum 'ſt rebus INANE;
Unde initium primum capiat res quæque movendi.
Poſtremo duo de concurſu Corpora lata,
Si cita diſſiliant, nempe aër omne neceſſe 'ſt,
Inter corpora quod ſuvat, poſſidat INANE.
Is porro, quamvis circum celerantibus auris
Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
Complere ſpatium: Nam primum quemque neceſſe 'ſt
Occupet ille locum, deinde omnia poſſideantur.
Quod ſi forte aliquis, cum Corpora diſſiluere,
Tum putat id fieri, quia ſe condenſeat aër,
Errat; nam VACUUM tum fit, quod non fuit ante;
Et repletur item, VACUUM quod conſtitit ante:

Nec tali ratione poteſt denſerier aër,
Nec, ſi iam poſſet, ſine INANI poſſet, opinor,
Se ipſe in ſe trahere, & parteis conducere in unum.
Quapropter, quamvis cauſando multa moreris,
Eſſe in rebus INANE tamen fateare neceſſe 'ſt.
Multaque præterea tibi poſſum commemorando
Argumenta, fidem dictis conradere noſtris;
Verum animo ſatis hæc veſtigia parva ſagaci
Sunt, per quæ poſſis cognoſcere cetera Tute:
Namque Canes ut montivagæ perſæpe feraï
Naribus inveniunt intectas frunde quietes,
Cum ſemel inſtiterunt veſtigia certa viaï:
Sic alid ex alio per te Tute ipſe videre
Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
Inſinuare omneis, & Verum protrahere inde:
Quod ſi pigraris, paulumve abſceſſeris ab re,
Hoc tibi de plano poſſum promittere, MEMMI,
Uſque adeo largos hauſtus de fontibu' magnis
Lingua meo ſuavis diti de pectore fundet,
Ut verear, ne tarda prius per membra Senectus
Serpat, & in Nobis Vitaï clauſtra reſolvat,
Quam tibi de quavis una re verſibus omnis
Argumentorum ſit copia miſſa per aureis.
Sed nunc iam repetam cœptum pertexere dictis.
Omnis, ut eſt, igitur, per ſe, Natura, duabus
Conſiſtit rebus; nam CORPORA ſunt, & INANE,
Hæc in quo ſita ſunt, & qua diverſa moventur:
Corpus enim per ſe communis deliquat eſſe
Senſus; quo niſi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de rebus quo referentes
Confirmare animi quidquam ratione queamus.

Tum porro Locus, ac Spatium, quod INANE vocamus,
Si nullum foret, haud uſquam ſita Corpora poſſent
Eſſe, neque omnino quaquam diverſa meare;
Id quod jam ſupera tibi paulo oſtendimus ante:
  Præterea nihil eſt, quod poſſis dicere ab omni
CORPORE ſejunctum, ſecretumque eſſe ab INANI:
Quod quaſi tertia ſit rerum natura reperta.
Nam quodcunque erit, eſſe aliquid debebit id ipſum
Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum ſit;
Cui ſi Tactus erit quamvis levis, exiguusque,
Corporum augebit numerum, ſummamque ſequetur;
Sin Intactile erit, nulla de parte quod ullam
Rem prohibere queat per ſe tranſire meantem:
Scilicet hoc id erit Vacuum, quod Inane vocamus.
  Præterea per ſe quodcunque erit, aut faciet quid,
Aut aliis fungi debebit agentibus ipſum;
Aut erit ut poſſint in eo res eſſe, gerique:
At facere & fungi ſine CORPORE nulla poteſt res:
Nec præbere locum porro, niſi Inane, Vacansque.
Ergo præter INANE, & CORPORA, tertia per ſe
Nulla poteſt rerum in numero natura relinqui;
Nec, quæ ſub ſenſus cadat ullo tempore noſtros,
Nec ratione animi quam quiſquam poſſit apiſci.
  Nam quæcunque cluent, aut his CONJUNCTA duabus
Rebus ea invenies; aut horum EVENTA videbis.
Conjunctum 'ſt id, quod nunquam ſine perniciali
Diſcidio potis eſt ſejungi, ſeque gregari:
Pondus uti ſaxis, Calor ignibu', Liquor aquaï,
Tactus Corporibus cunctis, Intactus Inani.
Servitium contra, Libertas, Divitiæque,
Paupertas, Bellum, Concordia, cetera, quorum

Adventu manet incolumis natura, abituque,
Hæc ſoliti ſumus, ut par eſt, EVENTA vocare.
Tempus item per ſe non eſt, ſed Rebus ab ipſis
Conſequitur ſenſus, tranſactum quid ſit in ævo,
Tum quæ Res inſtet; quid porro deinde ſequatur:
Nec per ſe quemquam TEMPUS ſentire fatendu 'ſt
Semotum ab rerum motu, placidaque quiete.
Denique Tyndaridem raptam, belloque ſubactas
Trojugenas genteis cum dicunt eſſe, videndu 'ſt,
Ne forte hæc per ſe, cogant nos, eſſe fateri:
Quando ea ſæcla hominum, quorum hæc eventa fuere,
Irrevocabilis abſtulerit jam præterita ætas.
Namque aliud Rebus, aliud regionibus ipſis
EVENTUM dici poterit, quodcunque erit actum.
Denique Materies ſi rerum nulla fuiſſet,
Nec Locus, ac Spatium, res in quo quæque geruntur;
Nunquam Tyndaridis formæ conflatus amore
Ignis Alexandri Phrygio ſub pectore gliſcens
Clara accendiſſet ſævi certamina belli:
Nec clam durateus Trojanis Pergama partu
Inflammaſſet equus nocturno Grajugenarum;
Perſpicere ut poſſis Res Geſtas funditus omneis,
Non ita, uti CORPUS, per ſe conſtare, nec eſſe:
Nec ratione cluere eadem, qua conſtat INANE:
Sed magis ut merito poſſis EVENTA vocare
Corporis, atque Loci, res in quo quæque gerantur.
Corpora ſunt porro partim Primordia rerum,
Partim Concilio quæ conſtant principiorum.
Sed quæ ſunt rerum Primordia, nulla poteſt vis
Stringere; nam Solido vincunt ea corpore demum:
Etſi difficile eſſe videtur credere, quidquam

In rebus Solido reperiri corpore poſſe;
Tranſit enim Fulmen cœli per ſepta domorum,
Clamor ut, ac Voces: Ferrum candeſcit in igne:
Diſſiliuntque fero ferventia Saxa vapore:
Conlabefactatus rigor Auri ſolvitur æſtu:
Tum glacies Æris flamma devicta liqueſcit:
Permanat calor Argentum, penetraleque frigus,
Quando utrumque, manu retinentes pocula rite,
Senſimus infuſo lympharum rore ſuperne:
Uſque adeo in rebus Solidi nihil eſſe videtur.
Sed quia vera tamen ratio, naturaque rerum
Cogit, ades, paucis dum verſibus expediamus,
Eſſe ea, quæ Solido atque æterno corpore conſtent,
Semina quæ rerum, Primordiaque eſſe docemus:
Unde omnis Rerum nunc conſtet Summa creata.
Principio quoniam duplex natura duarum
Diſſimilis rerum longe conſtare reperta 'ſt,
Corporis atque Loci, res in quo quæque geruntur;
Eſſe utramque ſibi per ſe, puramque neceſſe 'ſt:
Nam quacunque vacat Spatium, quod Inane vocamus;
CORPUS ea non eſt: quia porro cunque tenet ſe
Corpus, ea vacuum nequaquam conſtat Inane.
Sunt igitur Solida, ac ſine Inani Corpora prima.
Præterea quoniam genitis in rebus Inane 'ſt,
Materiem circum Solidam conſtare neceſſe 'ſt:
Nec res ulla poteſt vera ratione probari
Corpore Inane ſuo celare atque intus habere;
Si non, quod cohibet, Solidum conſtare relinquas.
Id porro nihil eſſe poteſt, niſi Materiaï
Concilium, quod Inane queat rerum cohibere.
Materies igitur, Solido quæ corpore conſtat,

Eſſe æterna poteſt, cum cetera diſſolvantur.
  Tum porro ſi nil eſſet, quod Inane vacaret,
Omne foret Solidum; niſi contra corpora cæca
Eſſent, quæ loca complerent, quæcunque tenerent:
Omne, quod eſt, Spatium vacuum conſtaret Inane.
Alternis igitur nimirum Corpus Inani
Diſtinctu 'ſt, quoniam nec Plenum naviter exſtat;
Nec porro Vacuum: ſunt ergo corpora cæca,
Quæ Spatium Pleno poſſint diſtinguere Inane.
  Hæc neque diſſolvi plagis extrinſecus icta
Poſſunt: nec porro penitus penetrata retexi;
Nec ratione queunt alia tentata labare:
Id quod iam ſupera tibi paulo oſtendimus ante.
Nam neque conlidi ſine Inani poſſe videtur
Quidquam, nec frangi, nec findi in bina ſecando:
Nec capere humorem, neque item manabile frigus,
Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur.
Et quam quæque magis cohibet res intus Inane,
Tam magis his rebus penitus tentata labaſcit.
Ergo, ſi Solida, ac ſine Inani Corpora prima
Sunt, ita uti docui, ſint hæc Æterna neceſſe 'ſt.
  Præterea, niſi Materies Æterna fuiſſet,
Antehac ad Nihilum penitus res quæque rediſſent;
De Nihiloque renata forent quæcunque videmus.
At quoniam ſupera docui NIL poſſe creari
De Nihilo, neque quod genitu 'ſt ad Nil revocari:
Eſſe immortali Primordia corpore debent,
Diſſolvi quo quæque ſupremo tempore poſſint;
Materies ut ſuppeditet rebus reparandis.
Sunt igitur Solida Primordia ſimplicitate,
Nec ratione queunt alia ſervata per ævum

Ex infinito jam tempore res reparare.
Denique, ſi nullam finem Natura paraſſet
Frangendis rebus, jam Corpora materiaï
Uſque redacta forent, ævo frangente priore,
Ut nihil ex illis a certo tempore poſſet
Conceptum, ſummum ætatis pervadere florem:
Nam quidvis citius diſſolvì poſſe videmus,
Quam rurſus refici. Quapropter longa diei
Infinitæ ætas anteacti temporis omnis
Quod fregìſſet adhuc, diſturbans, diſſolvensque,
Id nunquam reliquo reparari tempore poſſet:
At nunc nimirum frangendi reddita finis
Certa manet: quoniam refici rem quamque videmus,
Et finita ſimul generatim tempora rebus
Stare, quibus poſſint ævi contingere florem.
Huc accedit, uti Solidiſſima materiaï
Corpora cum conſtant, poſſint tamen omnia reddi
Mollia, quæ fiant, Aër, Aqua, Terra, Vapores,
Quo pacto fiant, & qua vi cunque genantur,
Admiſtum quoniam ſimul eſt in rebus Inane.
At contra, ſi Mollia ſint Primordia rerum,
Unde queant validi ſilices, ferrumque creari,
Non poterit ratio reddi. nam funditus omnis
Principio fundamenti Natura carebit.
Sunt igitur Solida pollentia ſimplicitate,
Quorum condenſo magis omnia conciliatu
Arctari poſſunt, validasque oſtendere vireis.
Denique jam quoniam generatim reddita finis
Creſcendi rebus conſtat, vitamque tuendi,
Et quid quæque queant per fœdera Naturaï
Quid porro neqùeant, ſancitum quandoquidem exſtat;

Nec commutatur quidquam, quin omnia conſtant
Uſque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
Oſtendant maculas generaleis corpori ineſſe:
Immutabile materiæ quoque corpus habere
Debent nimirum. Nam ſi Primordia rerum
Commutari aliqua poſſent ratione revicta,
Incertum quoque jam conſtet, quid poſſit oriri,
Quid nequeat; finita poteſtas denique quoique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hæreat;
Nec toties poſſent generatim ſæcla referre
Naturam, motus, victum, moreſque parentum.

Tum porro, quoniam extremum cujuſque cacumen
Corporis eſt aliquod, noſtri quod cernere ſenſus
Jam nequeunt, id nimirum ſine partibus exſtat,
Et Minima conſtat natura; nec fuit unquam
Per ſe ſecretum, neque poſthac eſſe valebit;
Alterius quoniam eſt ipſum pars, primaque, & una:
Inde aliæ, atque aliæ ſimiles ex ordine partes
Agmine condenſo naturam Corporis explent.
Quæ quoniam per ſe nequeunt conſtare, neceſſe 'ſt
Hærere, ut nequeant ulla ratione revelli.
Sunt igitur Solida Primordia ſimplicitate;
Quæ minimis ſtipata cohærent partibus arcte.
Non ex ullorum conventu conciliata,
Sed magis æterna pollentia Simplicitate:
Unde neque avelli quidquam, neque diminui jam
Concedit Natura reſervans ſemina rebus.

Præterea, niſi erit Minimum, Parviſſima quæque
Corpora conſtabunt ex partibus Infinitis;
Quippe ubi dimidiæ partis pars ſemper habebit
Dimidiam partem, nec res perfiniet ulla:

Ergo rerum inter ſummam, minimamque quid eſcit?
Non erit ut diſtent: nam quamvis funditus omnis
Summa ſit Infinita, tamen Parviſſima quæ ſunt,
Ex Infinitis conſtabunt partibus æque.
Quoi quoniam ratio reclamat vera, negatque
Credere poſſe animum, victus fateare neceſſe 'ſt,
Eſſe ea, quæ nullis jam prædita partibus exſtent,
Et Minima conſtent natura. Quæ quoniam ſunt,
Illa quoque eſſe tibi Solida, atque Æterna fatendum.
  Denique ni Minimas in parteis cuncta reſolvi
Cogere conſueſſet rerum Natura creatrix,
Jam nihil ex illis eadem reparare valeret:
Propterea quia, quæ multis ſunt partibus aucta,
Non poſſunt ea, quæ debet Genitalis habere
Materies, varios Connexus, Pondera, Plagas,
Concurſus, Motus, per quæ res quæque geruntur.
  Porro, ſi nulla 'ſt frangendis reddita finis
Corporibus, tamen ex æterno tempore quædam
Nunc etiam ſuperare neceſſe 'ſt Corpora rebus,
Quæ nondum clueant ullo tentata periclo:
At quoniam fragili natura prædita conſtant,
Diſcrepat æternum tempus potuiſſe manere
Innumerabilibus plagis vexata per ævum.
  Quapropter, qui Materiem rerum eſſe putarunt
Ignem, atque ex igni Summam conſiſtere ſolo,
Magnopere a vera lapſi ratione videntur.
Heraclitus init quorum dux prœlia primus,
Clarus ob obſcuram linguam magis inter inaneis,
Quamde graveis inter Grajos, qui vera requirunt.
Omnia enim ſtolidi magis admirantur, amantque
Inverſis quæ ſub verbis latitantia cernunt;

Veraque conſtituunt, quæ belle tangere poſſunt
Aureis, & lepido quæ ſunt fucata ſonore.
  Nam cur tam variæ res poſſent eſſe, requiro,
Ex vero ſi ſunt Igni, puroque creatæ?
Nil prodeſſet enim calidum denſerier Ignem,
Nec rarefieri, ſi partes Ignis eandem
Naturam, quam totus habet ſuper Ignis, haberent.
Acrior Ardor enim conductis partibus eſſet:
Languidior porro disjectis, diſque ſupatis.
Amplius hoc fieri nihil eſt quod poſſe rearis
Talibus in cauſis, nedum variantia rerum
Tanta queat denſis rarisque ex Ignibus eſſe.
Atque HI ſi faciant, admiſtum rebus Inane;
Denſeri poterunt Ignes, rarique relinqui:
Sed, quia multa ſibi cernunt contraria, muſſant,
Et fugitant in rebus Inane relinquere purum, &,
Ardua dum metuunt, amittunt vera viaï:
Nec rurſum cernunt, exemto rebus Inani,
Omnia denſeri, fierique ex omnibus unum
Corpus, nil ab ſe quod poſſit mittere raptim,
Æſtifer Ignis uti lumen jacit, atque vaporem:
Ut videas non e ſtipatis partibus eſſe.
  Quod ſi forte ulla credunt ratione poteſſe
Igneis in cœtu ſtingui, mutareque corpus;
Scilicet ex ulla facere id ſi parte reparcent,
Occidet ad Nihilum nimirum funditus Ardor
Omnis, & ex Nihilo fient quæcunque creantur.
Nam quodcunque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius, quod fuit ante;
Proinde aliquid ſuperare neceſſe 'ſt incolume olli,
Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes,

De Nihiloque renata vireſcat copia rerum.
Nunc igitur, quoniam certiſſima corpora quædam
Sunt, quæ conſervant naturam ſemper eandem,
Quorum abitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
Naturam res, & convertunt corpora ſeſe;
Scire licet non eſſe hæc Ignea corpora rerum.
Nil referret enim quædam decedere, abire,
Atque alia attribui, mutarique ordine quædam,
Si tamen Ardoris naturam cuncta tenerent.
Ignis enim foret omnimodis, quodcunque crearent.
Verum, ut opinor, ita 'ſt: Sunt quædam Corpora, quorum
Concurſus, Motus, Ordo, Poſitura, Figuræ,
Efficiunt Ignes, mutatoque ordine mutant
Naturam; neque ſunt Igni ſimulata, neque ullæ
Præterea reij, quæ corpora mittere poſſit
Senſibus, & noſtros adjectu tangere tactus.
Dicere porro Ignem res omneis eſſe, neque ullam
Rem veram in numero rerum conſtare, niſi Ignem,
Quod facit HIC IDEM, perdelirum eſſe videtur.
Nam contra Senſus ab Senſibus ipſe repugnat:
Et labefactat eos, unde omnia credita pendent:
Unde hic cognitus eſt ipſi, quem nominat Ignem.
Credit enim Senſus Ignem cognoſcere vere,
Cetera non credit, nihilo quæ clara minus ſunt:
Quod mihi cum vanum, tum delirum eſſe videtur.
Quo referemus enim? Quid nobis certius ipſis
Senſibus eſſe poteſt, quo vera ac falſa notemus?
Præterea, quare quiſquam magis Omnia tollat,
Et velit Ardoris naturam linquere ſolam,
Quam neget eſſe Ignis, Summam tamen eſſe relinquat?
Æqua videtur enim dementia dicere utrunque.

Quapropter qui Materiem rerum eſſe putarunt
Ignem, atque ex Igni Summam conſiſtere poſſe:
Et qui principium gignundis Aëra rebus
Conſtituere: aut Humorem quicunque putarunt
Fingere res ipſum per ſe: Terramve creare
Omnia, & in rerum naturas vertier omneis.
Magnopere a vero longeque erraſſe videntur.
Adde etiam, qui conduplicant primordia rerum,
Aëra jungentes Igni, Terramque Liquori:
Et qui Quatuor ex rebus poſſe omnia rentur,
Ex Igni, Terra, atque Anima procreſcere, & Imbri:
Quorum Acragantinus cumprimis EMPEDOCLES eſt:
Inſula quem Triquetris terrarum geſſit in oris:
Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
Jonium glaucis adſpergit virus ab undis:
Anguſtoque fretu rapidum mare dividit undis
Italiæ terraï oras a finibus ejus:
Hic eſt vaſta Charybdis, & hic Ætnæa minantur
Murmura flammarum rurſum ſe conligere iras,
Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis:
Ad cœlumque ferat flammaï fulgura rurſum:
Quæ cum magna modis multis miranda videtur
Gentibus humanis regio, viſendaque fertur,
Rebus opima bonis, multa munita virum vi:
Nil tamen hoc habuiſſe Viro præclarius in ſe,
Nec ſanctum magis, & mirum, carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris ejus
Vociferantur, & exponunt præclara reperta;
Ut vix humana videatur ſtirpe creatus.
Hic tamen, & ſupera quos diximus, inferiores
Partibus egregie multis, multoque minores,

Quamquam multa bene ac divinitus invenientes
Ex adyto tanquam cordis reſponſa dedere,
Sanctius, & multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur;
Principiis tamen in rerum fecere ruinas,
Et graviter Magni magno cecidere ibi caſu:
  Primum, quod motus, exemto rebus Inani,
Conſtituunt, & res molleis rarasque relinquunt,
Aëra, Solem, Ignem, Terras, Animalia, Fruges:
Nec tamen admiſcent in eorum corpus Inane.
  Deinde, quod omnino finem non eſſe ſecandis
Corporibus faciunt, neque pauſam ſtare fragori;
Nec prorſum in rebus Minimum conſiſtere quidquam:
Cum videamus, id extremum cujusque cacumen
Eſſe, quod ad ſenſus noſtros Minimum eſſe videtur:
Conjicere ut poſſis ex hoc, quod cernere non quis,
Extremum quod habent, Minimum conſiſtere rebus.
  Huc accedit item, quod jam primordia rerum
Mollia conſtituunt, quæ nos nativa videmus
Eſſe, & mortali cum corpore funditus; atqui
Debeat ad Nihilum jam rerum Summa reverti,
De Nihiloque renata vireſcere copia rerum:
Quorum utrumque quid a vero jam diſtet, habebas.
  Deinde inimica modis multis ſunt, atque venena
Ipſa ſibi inter ſe: Quare aut congreſſa peribunt,
Aut ita diffugient, ut, tempeſtate coorta,
Fulmina diffugere, atque Imbreis Ventosque videmus.
  Denique Quatuor ex rebus ſi cuncta creantur,
Atque in eas rurſum res omnia diſſolvuntur,
Qui magis illa queunt rerum Primordia dici,
Quam contra res illorum, retroque putari?

Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,
Et totam inter ſe naturam tempore ab omni:
Sin ita ſorte putas, Ignis, Terræque coire
Corpus, & Aërias auras, Roremque liquorum,
Nil in concilio naturam ut mutet eorum:
Nulla tibi ex illis poterit res eſſe creata,
Non Animans, non Exanimo quid corpore, ut Arbos:
Quippe ſuam quidque in cœtu variantis acervi
Naturam oſtendet, miſtusque videbitur Aër
Cum Terra ſimul, atque Ardor cum Rore manere:
At Primordia gignundis in rebus oportet
Naturam Clandeſtinam cæcamque adhibere,
Emineat ne quid, quod contra pugnet & obſtet,
Quo minus eſſe queat proprie, quodcunque creatur.
   Quin etiam repetunt a cœlo, atque ignibus ejus,
Et primum faciunt Ignem ſe vertere in Auras
Aëris: hinc Imbrem gigni, Terramque creari
Ex Imbri, retroque a Terra cuncta reverti,
Humorem primum, poſt Aëra, deinde Calorem:
Nec ceſſare hæc inter ſe mutare, meare
De Cœlo ad Terram, de Terra ad Sidera mundi:
Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
Immutabile enim quiddam ſuperare neceſſe 'ſt;
Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.
Nam quodcunque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius, quod fuit ante.
Quapropter, quoniam quæ paulo diximus ante,
In commutatum veniunt, conſtare neceſſe 'ſt
Ex aliis ea, quæ nequeant convertier unquam:
Ne tibi res redeant ad Nihilum funditus omnes.
Quin potius tali natura prædita quædam

Corpora conſtituas, Ignem ſi forte crearint,
Poſſe eadem demtis paucis, paucisque tributis,
Ordine mutato, & motu, facere Aëris auras:
Sic alias aliis rebus mutarier omneis.
At manifeſta palam res indicat, inquis, in auras
Aëris e Terra res omneis creſcere, alique;
Et niſi tempeſtas indulget tempore fauſto,
Imbribus, & tabe nimborum arbuſta vacillant;
Solque ſua pro parte fovet, tribuitque calorem:
Creſcere non poſſunt Fruges, Arbuſta, Animantes.
Scilicet: & niſi nos Cibus aridus, & tener Humor
Adjuvet, amiſſo jam corpore, vita quoque omnis
Omnibus e nervis atque oſſibus exſolvatur:
Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res.
Nimirum quia multa modis communia multis
Multarum rerum in rebus Primordia miſta
Sunt, ideo variis variæ res rebus aluntur.
Atque eadem magni refert Primordia ſæpe
Cum quibus, & quali poſitura contineantur:
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque.
Namque eadem Cœlum, Mare, Terras, Flumina, Solem
Conſtituunt; eadem Fruges, Arbuſta, Animanteis:
Verum aliis, alioque modo commiſta moventur.
Quin etiam paſſim noſtris in Verſibus ipſis
Multa Elementa vides multis communia verbis:
Cum tamen inter ſe Verſus, ac verba neceſſe 'ſt
Confiteare & re, & ſonitu diſtare ſonanti:
Tantum Elementa queunt permutato ordine ſolo:
At rerum quæ ſunt Primordia, plura adhibere
Poſſunt, unde queant variæ res quæque creari.

Nunc & ANAXAGORÆ ſcrutemur Homœomeriam,
Quam Græci memorant, nec noſtra dicere lingua
Concedit nobis patrii ſermonis egeſtas:
Sed tamen ipſam rem facile 'ſt exponere verbis,
Principium rerum quam dicit Homœomeriam:
Oſſa videlicet e pauxillis atque minutis
Oſſibu': ſic & de pauxillis atque minutis
Viſceribus Viſcus gigni: Sanguenque creari,
Sanguinis inter ſe multis coëuntibu' guttis:
Ex Aurique putat micis conſiſtere poſſe
Aurum: & de Terris Terram concreſcere parvis:
Ignibus ex Ignem: Humorem ex Humoribus eſſe:
Cetera conſimili fingit ratione, putatque.

Nec tamen eſſe ulla parte IDEM in rebus Inane
Concedit, neque corporibus finem eſſe ſecandis:
Quare in utraque mihi pariter ratione videtur
Errare, atque ILLI, ſupera quos diximus ante.

Adde quod imbecilla nimis Primordia fingit,
Si Primordia ſunt, ſimili quæ prædita conſtant
Natura, atque ipſæ res ſunt; æqueque laborant,
Et pereunt, neque ab exitio res ulla refrænat:
Nam quid in oppreſſu valido durabit eorum,
Ut mortem effugiat lethi ſub dentibus ipſis?
Ignis? an Humor? an Aura? quid horum? Sanguen? an Oſſa?
Nil, ut opinor, ubi ex æquo res funditus omnis
Tam mortalis erit, quam quæ manifeſta videmus
Ex oculis noſtris aliqua vi victa perire.
At neque recidere ad Nihilum res poſſe, neque autem
Creſcere de Nihilo, teſtor res ante probatas.

Præterea quoniam Cibus auget corpus alitque:
Scire licet, nobis Venas, & Sanguen, & Oſſa,

Et Nervos alienigenis ex partibus eſſe:
Sive Cibos omneis commiſto corpore dicent
Eſſe, & habere in ſe Nervorum corpora parva,
Oſſaque, & omnino Venas, parteiſque Cruoris;
Fiet, uti Cibus omnis & aridus, & Liquor ipſe,
Ex alienigenis rebus conſtare putetur,
Oſſibus, & Nervis, Veniſque, & Sanguine miſto.
Præterea quæcunque e Terra corpora creſcunt;
Si ſunt in Terris, Terras conſtare neceſſe 'ſt
Ex alienigenis, quæ Terris exoriuntur.
Transfer item, totidem verbis utare licebit:
In Lignis ſi flamma latet, fumusque, cinisque:
Ex alienigenis conſiſtant Ligna neceſſe 'ſt.
Linquitur hic tenuis latitandi copia quædam:
Id quod ANAXAGORAS ſibi ſumit, ut omnibus omneis
Res putet immiſtas rebus latitare: ſed illud
Apparere unum, cujus ſint pluria miſta,
Et magis in promtu, primaque in fronte locata:
Quod tamen a vera longe ratione repulſum 'ſt.
Conveniebat enim, Fruges quoque ſæpe minutas,
Robore cum ſaxi franguntur, mittere ſignum
Sanguinis, aut alium, noſtro quæ corpore aluntur:
Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem.
Conſimili ratione Herbas quoque ſæpe decebat,
Et laticis dulceis guttas, ſimilique ſapore
Mittere, lanigeræ quali ſunt ubera lactis:
Scilicet & Glebis terrarum ſæpe friatis
Herbarum genera, & fruges, frondeiſque videri
Diſpertita, atque in Terris latitare minute:
Poſtremo, in Lignis cinerem ſumumque videri,
Cum præfracta forent, igneiſque latere minutos.

Quorum nil fieri quoniam manifeſta docet res,
Scire licet, non eſſe in rebus res ita miſtas:
Verum ſemina multimodis immiſta latere
Multarum rerum in rebus communia debent.
  At ſæpe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
Arboribus vicina cacumina ſumma terantur
Inter ſe, validis facere id cogentibus Auſtris,
Donec fulſerunt flammæ fulgore coorto:
Scilicet: & non eſt lignis tamen inſitus Ignis,
Verum Semina ſunt Ardoris multa, terendo
Quæ cum confluxere, creant incendia ſylvis.
Quod ſi tanta foret ſylvis abſcondita flamma;
Non poſſent ullum tempus celarier Ignes:
Conficerent volgo ſylvas, Arbuſta cremarent.
  Jamne vides igitur, paulo quod diximus ante,
Permagni referre, eadem Primordia ſæpe
Cum quibus, & quali poſitura contineantur,
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque;
Atque eadem paulo inter ſe mutata creare
Igneis e Lignis, quo pacto Verba quoque ipſa
Inter ſe paulo mutatis ſunt elementis,
Cum LIGNA, atque IGNEIS diſtincta voce notemus?
  Denique jam quæcunque in rebus cernis apertis,
Si fieri non poſſe putas, quin Materiaï
Corpora conſimili natura prædita fingas,
Hac ratione tibi pereunt Primordia rerum:
Fiet, uti riſu tremulo concuſſa cachinnent,
Et lacrimis ſalſis humectent ora, genasque.
  Nunc age, quod ſupereſt, cognoſce, & clarius audi.
Nec me animi fallit, quam ſint obſcura, ſed acri
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor,

Et ſimul incuſſit ſuavem mî in pectus amorem
Muſarum: quo nunc inſtinctus, mente vigenti
Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita ſolo: juvat integros accedere fonteis,
Atque haurire: juvatque novos decerpere flores;
Inſignemque meo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarint tempora Muſæ:
Primum quod magnis doceo de rebus, & arctis
RELLIGIONUM animos nodis exſolvere pergo:
Deinde quod obſcura de re tam lucida pango
Carmina, Muſæo contingens cuncta lepore;
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur:
Sed veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus, interea perpotet amarum
Abſinthî laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potius tali facto recreata valeſcat:
Sic ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
Triſtior eſſe, quibus non eſt tractata, retroque
Volgus abhorret ab hac, volui tibi ſuaviloquenti
Carmine Pierio Rationem exponere noſtram,
Et quaſi Muſæo dulci contingere melle,
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Verſibus in noſtris poſſem, dum perſpicis omnem
Naturam rerum, qua conſtet compta figura.
Sed quoniam docui, Solidiſſima Materiaï
Corpora perpetuo volitare invicta per ævum;
Nunc age, Summaï ecquænam ſit finis eorum,
Necne ſit, evolvamus: item, quod Inane repertum 'ſt,

Seu locus, ac ſpatium, res in quo quæque genantur,
Pervideamus; utrum finitum funditus OMNE
Conſtet, an Immenſum pateat vel ad uſque profundum?
  OMNE, quod eſt, igitur, nulla regione viarum
Finitum 'ſt: namque Extremum debebat habere.
Extremum porro nullius poſſe videtur
Eſſe, niſi ultra ſit quod finiat, ut videatur,
Quo non longius hæc ſenſus natura ſequatur.
Nunc extra Summam quoniam nihil eſſe fatendum 'ſt,
Non habet Extremum: caret ergo fine, modoque:
Nec refert, quibus aſſiſtas regionibus ejus,
Uſque adeo quem quisque locum poſſidit, in omneis
Tantundem parteis infinitum Omne relinquit.
  Præterea, ſi jam finitum conſtituatur
Omne, quod eſt, ſpatium, ſi quis procurrat ad oras
Ultimus extremas, jaciatque volatile telum;
Id validis utrum contortum viribus ire,
Quo fuerit miſſum, mavis, longeque volare,
An prohibere aliquid cenſes, obſtareque poſſe?
Alterutrum fatearis enim, ſumasque neceſſe 'ſt,
Quorum utrumque tibi effugium præcludit, & Omne
Cogit ut exemta concedas fine patere.
Nam ſive eſt aliquid, quod prohibeat officiatque,
Quo minu' quo miſſum 'ſt veniat, finique locet ſe,
Sive foras fertur, non eſt ea fini' profecto.
Hoc pacto ſequar, atque oras ubicunque locaris
Extremas, quæram, quid Telo denique fiat.
Fiet, uti nusquam poſſit conſiſtere finis:
Effugiumque fugæ prolatet copia ſemper.
  Præterea ſpatium Summaï totius omne
Undique ſi incluſum certis conſiſteret oris,

Finitumque foret; jam copia Materiaï
Undique ponderibus ſolidis confluxet ad imum;
Nec res ulla geni ſub cœli tegmine poſſet:
Nec foret omnino Cœlum, neque lumina Solis:
Quippe ubi Materies omnis cumulata jaceret
Ex infinito jam tempore ſubſidendo.
At nunc nimirum requies data Principiorum
Corporibus nulla 'ſt: quia nil eſt funditus Imum,
Quo quaſi confluere, & ſedes ubi ponere poſſint;
Semper & aſſiduo motu res quæque genuntur
Partibus in cunctis, æternaque ſuppeditantur
Ex Infinito cita corpora Materiaï.

Poſtremo ante oculos rem res finire videtur,
Aër diſſepit Colleis, atque Aëra Montes;
Terra Mare, & contra Mare Terras terminat omneis.
OMNE quidem vero nihil eſt quod finiat extra:
Eſt igitur natura loci, ſpatiumque profundi,
Quod neque clara ſuo percurrere flumina curſu
Perpetuo poſſint ævi labentia tractu:
Nec prorſum facere, ut reſtet minus ire, meando:
Uſque adeo paſſim patet ingens copia rebus,
Finibus exemtis in cunctas undique parteis.

Ipſa modum porro ſibi rerum Summa parare
Ne poſſit, Natura tenet: quia Corpus Inani,
Et quod Inane autem 'ſt, finiri Corpore cogit:
Ut ſic alternis Infinita omnia reddat.
Aut etiam, alterutrum niſi terminet alterum eorum,
Simplice natura & pateat tantum Immoderatum:
Nec Mare, nec Tellus, nec Cœli lucida templa,
Nec Mortale genus, nec Divûm corpora ſancta
Exiguum poſſent horaï ſiſtere tempus.

Nam diſpulſa ſuo de cœtu Materiaï
Copia ferretur magnum per Inane ſoluta.
Sive adeo potius nunquam concreta creaſſet
Ullam rem, quoniam cogi disjecta nequiſſet.
  Nam certe neque conſilio primordia rerum
Ordine ſe quæque, atque ſagaci mente locarunt;
Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
Sed quia multimodis, multis, mutata, per Omne
Ex infinito vexantur percita plagis,
Omne genus motus, & cœtus experiundo,
Tandem deveniunt in taleis diſpoſituras,
Qualibus hæc rebus conſiſtit Summa creata:
Et multos etiam magnos ſervata per annos,
Ut ſemel in motus conjecta 'ſt convenienteis,
Efficit, ut largis avidum Mare fluminis undis
Integrent Amnes, & Solis Terra vapore
Fota novet fœtus, ſummiſſaque gens animantum
Floreat, & vivant labentes Ætheris ignes.
Quod nullo facerent pacto, niſi Materiaï
Ex Infinito ſuboriri copia poſſet,
Unde amiſſa ſolent reparari in tempore quoque.
  Nam veluti privata cibo Natura animantum
Diffluit amittens corpus; ſic omnia debent
Diſſolvi, ſimul ac defecit ſuppeditare
Materies recta regione averſa viaï.
  Nec Plagæ poſſent extrinſecus undique Summam
Conſervare omnem, quæcunque 'ſt conciliata.
Cudere enim crebro poſſunt, partemque morari,
Dum veniant aliæ, ac ſuppleri Summa queatur.
Interdum reſilire tamen coguntur, & una
Principiis rerum ſpatium, tempusque fugaï

Largiri, ut poſſint a cœtu libera ferri.
Quare etiam atque etiam ſuboriri multa neceſſe 'ſt.
Et tamen ut Plagæ quoque poſſint ſuppetere ipſæ,
Infinita opus eſt vis undique Materiaï.

Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,
In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
Atque ideo Mundi naturam ſtare ſine ullis
Ictibus externis, neque quoquam poſſe reſolvi
Summa atque Ima, quod in Medium ſint omnia nixa,
(Ipſum ſi quidquam poſſe in ſe ſiſtere credis:
Et quæ pondera ſunt ſub Terris omnia ſurſum
Nitier, in Terraque retro requieſcere poſta:
Ut per aquas quæ nunc rerum ſimulacra videmus:)
Et ſimili ratione Animalia ſubtu' vagari
Contendunt, neque poſſe e Terris in loca Cœli
Recidere inferiora magis, quam corpora noſtra
Sponte ſua poſſint in Cœli templa volare:
Illì cum videant Solem, nos Sidera noctis
Cernere, & alternis nobiſcum tempora Cœli
Dividere, & nocteis parileis agitare diesque.

Sed vanus Stolidis hæc omnia finxerit error,
Amplexi quod habent perverſe prima viaï.
Nam medium nihil eſſe poteſt, ubi Inane, locuſque
Infinita: neque omnino, ſi jam Medium ſit,
Poſſit ibi quidquam hac potius conſiſtere cauſa,
Quam quavis alia longe regione manere.
Omnis enim locus, ac ſpatium, quod Inane vocamus,
Per Medium, per non Medium concedat oportet
Æquis ponderibus, motus quacunque feruntur.
Nec quiſquam locus eſt, quo corpora cum venere,

Ponderis amiſſa vi poſſint ſtare in Inani:
Nec quod Inane autem 'ſt, illis ſubſiſtere debet,
Quin, ſua quod natura petit, concedere pergat.
Haud igitur poſſunt tali ratione teneri
Res in concilio, Medii cuppedine victæ.
Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt
In Medium niti, ſed Terrarum, atque Liquorum,
Humorem ponti, magnisque e montibus Undas,
Et quaſi Terreno quæ corpore contineantur:
At contra tenues exponunt Aëris auras,
Et calidos ſimul a Medio differrier Igneis,
Atque ideo totum circumtremere Æthera ſignis,
Et Solis flammam per cœli cærula paſci,
Quod calor a Medio fugiens ibi colligat igneis.
(Quippe etiam veſci e Terra mortalia ſæcla:
Nec prorſum arboribus ſummos frundeſcere ramos
Poſſe, niſi a terris paulatim cuique cibatum
Terra det) at ſupra circumtegere omnia Cœlum
Ne volucrum ritu flammarum, mœnia Mundi
Diffugiant ſubito magnum per Inane ſoluta,
Et ne cetera conſimili ratione ſequantur:
Neve ruant Cœli tonitralia templa ſuperne,
Terraque ſe pedibus raptim ſubducat, & omnes
Inter permiſtas terræ cœlique ruinas
Corpora ſolventes, abeant per Inane profundum
Temporis ut puncto nihil extet relliquiarum,
Deſertum præter Spatium, & Primordia cæca.
Nam quacunque prius de parti corpora ceſſe
Conſtitues, hæc rebus erit pars janua lethi:
Hac ſe turba foras dabit omnis Materiaï.

Hæc ſi pernoſces, parva perſunctus opella,
(Namque alid ex alio clareſcet,) non tibi cæca
Nox iter eripiet, quin ultima Naturaï
Pervideas: ita Res accendent lumina Rebus.

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER SECUNDUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

I. Ad ſtudium Philoſophiae, quae ſola lenire curas, et animum metu liberare poteſt, Memmium ſuum a v. 1 ad v. 61 Lucretius hortatur. Inde II. de Seminum, ſeu Atomorum, affectionibus diſputat, quarum prima eſt Motus. *Moveri Semina ex rerum generatione demonſtratur. Motus vero hic eſt deorſum: Omnia enim Semina ſunt Gravia; cum autem concurrant Semina ſolida, neceſſe eſt quoquo verſum a ſe invicem diſſiliant. Ita quaedam Semina aliis implicantur: quae arctius conjunguntur, res duras et denſas conſtituunt; quae laxius, res molles et raras. Quaedam autem Semina nunquam coaleſcunt; ſed, uti ramenta pulveris in radiis Solis videmus, perpetuo motu per Inane feruntur, & alia Corpora ſubinde percutiunt & agitant, ad v. 140. III. Celeritatem motus Seminum deorſum tendentium explicat ad v. 166. IV. Inde pro more ſuo quaedam ſcommata contra illos, qui Providentiam agnoſcunt, intexit ad v. 182. V. Tum argumentum repetit, aſſeritque, omnia Corpora deorſum tendere ad v. 215. VI. Deinde Semina deorſum tendentia a recta linea paululum declinare; niſi enim declinarent Semina, nihil unquam, ſaltem nullum Liberum Agens, oriretur, ad v. 293. VII. Demum docet, Eodem motu Semina nunc ferri, quo ab aeterno ferebantur, nec quemquam huic opinioni diffidere debere, quia motus non videt, cum ipſa Semina percipi non poſſunt ad v. 332. Secunda Seminum affectio eſt* Figura: *docet autem VIII, Semina non eſſe eiuſdem Figurae, quaedam vero rotunda, quaedam quadrata, quaedam laevia, & alia*

aſpera, hamata, &c. ſuſeque oſtendit, quae Figurae amara, quae dulcia, quae dura, quae mollia Corpora componant, ad v. 476. IX. Hanc Figurarum varietatem non eſſe infinitam, Semina tamen ejuſdem Figurae infinita; videlicet rotunda infinita, quadrata, &c. ad v. 580. X. Demum oſtendit, res non componi e Seminibus ejuſdem Figurae, & variis argumentis probat, Concreta omnia Semina variarum Figurarum continere ad v. 728. XI. Deinde docet, Semina nullas habere qualitates, quas ſenſibiles *vocamus, Colorem videlicet, Saporem, Frigus, Calorem, &c. Item ſenſu non donari, quamvis res Coloratae, Sapidae, Calidae, Frigidae, & ſenſibiles ex iis componantur, ad v. 1021. XII. Demum infinita Semina per Infinitum Inane volitantia Infinitos Mundos conſtituere, eoſque Mundos augeri aliquando a Seminibus ex Infinito delapſis, aliquando etiam, avolantibus in infinitum Seminibus, diminui et diſſolvi, ut Plantae, & Animalia naſcuntur, adoleſcunt, ſeneſcunt, & demum intereunt.*

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius ſpectare laborem;
Non, quia vexari quemquam 'ſt jucunda voluptas,
Sed, quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuave 'ſt.
Suave etiam, belli certamina magna tueri,
Per campos inſtructa, Tua ſine parte pericli;
Sed nil dulcius eſt, bene quam munita tenere
Edita doctrina Sapientum templa ſerena;
Deſpicere unde queas Alios, paſſimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis atque dies niti, præſtante labore
Ad ſummas emergere opes, rerumque potiri.
O miſeras hominum menteis! o pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis

Degitur hoc ævi, quodcunque 'ſt! nonne videre,
Nil aliud ſibi Naturam latrare, niſi ut, cum
Corpore ſejunctus dolor abſit, mente fruatur
Jucundo ſenſu, cura ſemota metuque!
  Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Eſſe opus omnino, quæ demant quemque dolorem,
Delicias quoque uti multas ſubſternere poſſint,
Gratius interdum neque Natura ipſa requirit.
Si non aurea ſunt juvenum ſimulacra per ædeis,
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut ſuppeditentur;
Nec domus argento fulget, auroque renidet;
Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
Attamen inter ſe proſtrati in gramine molli
Propter aquæ rivum, ſub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucunde Corpora curant:
Præſertim cum tempeſtas arridet, & anni
Tempora conſpergunt viridanteis floribus herbas.
Nec calidæ citius decedunt corpore febres,
Textilibus ſi in picturis oſtroque rubenti
Jactaris, quam ſi plebeja in veſte cubandu 'ſt.
  Quapropter, quoniam nil noſtro in corpore Gazæ
Proficiunt, neque Nobilitas, neque Gloria regni:
Quod ſupereſt, animo quoque nil prodeſſe putandum:
Si non forte tuas Legiones per loca campi
Fervere cum videas, belli ſimulacra cienteis;
Fervere cum videas Claſſem, lateque vagari;
His tibi tum rebus timefactæ Relligiones
Effugiunt animo pavidæ, mortiſque timores:
Tum Vacuum pectus linquunt, curaque ſolutum.
  Quod ſi ridicula hæc, ludibriaque eſſe videmus,

Re veraque Metus hominum, Curæque ſequaces
Nec metuunt ſonitus armorum, nec fera tela:
Audacterque inter Reges, rerumque Potenteis
Verſantur, neque fulgorem reverentur ab auro,
Nec clarum veſtis ſplendorem purpureaï:
Quid dubitas, quin omne ſit hoc rationis egeſtas,
Omnis cum in tenebris præſertim vita laboret?
Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
In Tenebris metuunt: ſic nos in Luce timemus
Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quam
Quæ Pueri in Tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi tenebrasque neceſſe 'ſt
Non Radii ſolis, neque lucida tela diei
Diſcutiant, ſed Naturæ ſpecies, Ratioque.
Nunc age, quo motu GENITALIA Materiaï
CORPORA res varias gignant, genitasque reſolvant,
Et qua vi facere id cogantur, quæve ſit ollis
Reddita Mobilitas magnum per Inane meandi,
Expediam: Tu te dictis præbere memento.
Nam certe non inter ſe ſtipata cohæret
Materies, quoniam minui rem quamque videmus,
Et quaſi longinquo fluere omnia cernimus ævo;
Ex oculisque vetuſtatem ſubducere noſtris:
Cum tamen incolumis videatur Summa manere,
Propterea quia, quæ decedunt Corpora cuique,
Unde abeunt, minuunt: quo venere, augmine donant:
Illa ſeneſcere, at hæc contra floreſcere cogunt.
Nec remorantur ibi: ſic rerum Summa novatur
Semper, & inter ſe mortales mutua vivunt.
Augeſcunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
Inque brevi ſpatio mutantur ſæcla animantum,

Et, quaſi Curſores, vitaï lampada tradunt.
Si ceſſare putas rerum Primordia poſſe,
Ceſſandoque novos rerum progignere Motus:
Avius a vera longe ratione vagaris.
Nam, quoniam per Inane vagantur, cuncta neceſſe 'ſt
Aut Gravitate ſua ferri Primordia rerum,
Aut ictu forte alterius: nam cita ſuperne
Obvia cum flixere, fit, ut diverſa repente
Diſſiliant: neque enim mirum. Duriſſima quæ ſint,
Ponderibus ſolidis, neque quidquam a tergis obſtet.
Et quo jactari magis omnia Materiaï
Corpora pervideas, reminiſcere Totius imum
Nil eſſe in Summa; neque habere, ubi Corpora prima
Conſiſtant: quoniam Spatium ſine fine, modoque 'ſt:
Immenſumque patere in cunctas undique parteis,
Pluribus oſtendi, & certa ratione probatu 'ſt
Quod quoniam conſtat, nimirum nulla quies eſt
Reddita Corporibus primis per Inane profundum:
Sed magis aſſiduo, varioque exercita motu,
Partim intervallis magnis conflicta reſultant:
Pars etiam brevibus ſpatiis nexantur ab Ictu.
Et quæcunque magis condenſo conciliatu,
Exiguis intervallis connexa reſultant,
Endupedita ſuis perplexis ipſa figuris;
Hæc validas Saxi radices, & fera Ferri
Corpora conſtituunt, & cetera de genere horum
Paucula: Quæ porro magnum per Inane vagantur,
Et cita diſſiliunt longe, longeque recurſant
In magnis intervallis: hæc Aëra rarum
Sufficiunt nobis, & ſplendida lumina Solis.
Multaque præterea magnum per Inane vagantur,

Conciliis rerum quæ ſunt rejecta, nec uſquam
Conſociare etiam motus potuere recepta:
Cujus, uti memoro, rei ſimulacrum & imago
Ante oculos ſemper nobis verſatur, & inſtat.
Contemplator enim, cum Solis lumina cunque
Inſertim fundunt radios per opaca domorum:
Multa minuta modis multis per Inane videbis
Corpora miſceri radiorum lumine in ipſo:
Et velut æterno certamine prœlia pugnasque
Edere, turmatim certantia; nec dare pauſam,
Conciliis, & diſcidiis exercita crebris:
Conjicere ut poſſis ex hoc, Primordia rerum,
Quale ſit, in magno jactari ſemper Inani.
Dumtaxat rerum magnarum parva poteſt res
Exemplare dare, & veſtigia notitiaï.
Hoc etiam magis hæc animum te advertere par eſt
Corpora, quæ in Solis radiis turbare videntur:
Quod tales turbæ motus quoque Materiaï
Significant clandeſtinos, cæcosque ſubeſſe.
Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
Commutare viam, retroque repulſa reverti
Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis.
Scilicet hic a Principiis eſt omnibus error.
Prima moventur enim per ſe Primordia rerum:
Inde ea, quæ parvo ſunt Corpora conciliatu,
Et quaſi proxima ſunt ad vireis Principiorum,
Ictibus illorum cæcis impulſa cientur;
Ipſaque, quæ porro paulo majora, laceſſunt.
Sic a Principiis adſcendit motus, & exit
Paulatim noſtros ad ſenſus, ut moveantur
Illa quoque, in Solis quæ lumine cernere quimus;

Nec quibus id faciant Plagis apparet aperte.
Nunc, quæ Mobilitas ſit reddita Materiaï
Corporibus, paucis licet hinc cognoſcere, Memmi.
Primum Aurora novo cum ſpargit lumine terras,
Et variæ volucres, nemora avia pervolitantes,
Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent:
Quam ſubito ſoleat Sol ortus tempore tali
Conveſtire ſua perfundens omnia luce,
Omnibus in promtu, manifeſtumque eſſe videmus.
At Vapor is, quem Sol mittit, lumenque ſerenum,
Non per Inane meat vacuum; quo tardius ire
Cogitur, aërias quaſi cum diverberet undas:
Nec ſingillatim corpuſcula quæque Vaporis,
Sed complexa meant inter ſe, conque globata:
Quapropter ſimul inter ſe retrahuntur, & extra
Officiuntur, uti cogantur tardius ire.
At, quæ ſunt ſolida Primordia ſimplicitate,
Cum per Inane meant Vacuum, nec res remoratur
Ulla foris, atque ipſa ſuis e partibus unum,
Unum in quem cœpere locum, connixa feruntur:
Debent nimirum præcellere Mobilitate,
Et multo citius ferri, quam lumina Solis:
Multiplexque loci ſpatium tranſcurrere eodem
Tempore, quo Solis pervolgant fulgura cœlum:
Nam neque conſilio debent tardata morari,
Nec perſcrutari Primordia ſingula quæque,
Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.
At quidam contra hæc, ignari, Materiaï
Naturam non poſſe Deûm ſine numine rentur
Tantopere humanis rationibus, ac moderatis,
Tempora mutare annorum, frugesque creare:

Nec jam cetera, mortaleis quæ ſuadet adire,
Ipſaque deducit dux vitæ DIA VOLUPTAS,
Ut res per Veneris blanditim ſæcla propagent,
Ne genus occidat Humanum: Quorum omnia cauſa
Conſtituiſſe Deos fingunt, ſed in omnibu' rebus
Magnopere a vera lapſi ratione videntur.
Nam quamvis rerum ignorem Primordia quæ ſint,
Hoc tamen ex ipſis Cœli rationibus auſim
Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
Nequaquam nobis Divinitus eſſe creatam
Naturam mundi, quæ tanta 'ſt prædita culpa:
Quæ tibi poſterius, MEMMI, faciemus aperta.
Nunc id quod ſupereſt de Motibus expediemus.
Nunc locus eſt, ut opinor, in his illud quoque rebus
Confirmare Tibi, nullam rem poſſe ſua vi
Corpoream ſurſum ferri, ſurſumque meare.
Ne tibi dent in eo Flammarum corpora fraudem:
Surſus enim vorſus gignuntur, & augmina ſumunt:
Et ſurſum nitidæ Fruges, Arbuſtaque creſcunt,
Pondera, quantum in ſe 'ſt, cum deorſum cuncta ferantur.
Nec cum ſubſiliunt Ignes ad tecta domorum,
Et celeri flamma deguſtant tigna, trabeisque,
Sponte ſua facere id, ſine vi ſubigente, putandu 'ſt:
Quod genus, e noſtro cum miſſus corpore Sanguis
Emicat exſultans alte, ſpargitque cruorem.
Nonne vides etiam, quanta vi Tigna Trabeisque
Reſpuat humor Aquæ? nam quam magi' merſimus altum
Directa, & magna vi multi preſſimus ægre;
Tam cupide ſurſum revomit magis, atque remittit,
Plus ut parte foras emergant, exſiliantque.
Nec tamen hæc, quantu 'ſt in ſe, dubitamus, opinor,

Quin vacuum per Inane deorſum cuncta ferantur.
Sic igitur debent Flammæ quoque poſſe per auras
Aëris expreſſæ ſurſum ſuccedere; quamquam
Pondera, quantum in ſe 'ſt, deorſum deducere pugnent:
Nocturnaſque faces Cœli ſublime volanteis
Nonne vides longos flammarum ducere tractus,
In quaſcunque dedit parteis Natura meatum?
Non cadere in terram Stellas, & Sidera cernis?
Sol etiam ſummo de vertice diſſupat omneis
Ardorem in parteis, & lumine conſerit arva:
In terras igitur quoque Solis vergitur ardor.
Transverſoſque volare per imbres Fulmina cernis:
Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus Ignes
Concurſant, cadit in terras vis Flammea volgo.
Illud in his quoque Te rebus cognoſcere avemus:
Corpora cum deorſum rectum per Inane feruntur,
Ponderibus propriis incerto tempore ferme,
Incertisque locis ſpatio decedere paulum:
Tantum quod Momen mutatum dicere poſſis.
Quod niſi Declinare ſolerent, omnia deorſum,
Imbris uti guttæ, caderent per Inane profundum:
Nec foret Offenſus natus, nec Plaga creata
Principiis: ita nil unquam Natura creaſſet.
Quod ſi forte aliquis credit, Graviora poteſſe
Corpora, quo citius rectum per Inane feruntur,
Incidere e ſupero Levioribus, atque ita Plagas
Gignere, quæ poſſint genitaleis reddere motus:
Avius a vera longe ratione recedit.
Nam per Aquas quæcunque cadunt, atque Aëra deorſum,
Hæc pro ponderibus caſus celerare neceſſe 'ſt;
Propterea, quia corpus Aquæ, naturaque tenuis

D 2

Aëris, haud poſſint æque rem quamque morari:
Sed citius cedunt Gravioribus exſuperata.
At contra nulli de nulla parte, neque ullo
Tempore Inane poteſt Vacuum ſubſiſtere reij,
Quin, ſua quod natura petit, concedere pergat.
Omnia quapropter debent per Inane quietum
Æque ponderibus non æquis concita ferri.
Haud igitur poterunt Levioribus incidere unquam
Ex ſupero Graviora, neque Ictus gignere per ſe,
Qui varient motus, per quos Natura genat res.
Quare etiam atque etiam paulum clinare neceſſe 'ſt
Corpora, nec plus quam minimum: ne fingere motus
Obliquos videamur, & id res vera refutet.
Namque hoc in promtu manifeſtumque eſſe videmus:
Pondera, quantum in ſe 'ſt, non poſſe Obliqua meare,
Ex ſupero cum præcipitant, quod cernere poſſis.
Sed nihil omnino recta regione viaï
Declinare, quis eſt, qui poſſit cernere, ſeſe?
Denique ſi ſemper motus connectitur omnis,
Et vetere exoritur ſemper novus ordine certo,
Nec Declinando faciunt Primordia motus
Principium quoddam, quod Fati fœdera rumpat,
Ex infinito ne cauſam cauſa ſequatur:
Libera per terras unde hæc animantibus exſtat,
Unde eſt hæc (inquam) ſatis avolſa Voluntas,
Per quam progredimur, quo ducit quemque voluptas?
Declinamus item motus, nec tempore certo,
Nec regione loci certa, ſed ubi ipſa tulit Mens.
Nam dubio procul his rebus ſua cuique Voluntas
Principium dat: & hinc motus per membra rigantur.
Nonne vides etiam, patefactis tempore puncto

Carceribus, non poſſe tamen prorumpere Equorum
Vim cupidam tam deſubito, quam Mens avet ipſa?
Omnis enim totum per Corpus materiaï
Copia conquiri debet, concita per artus
Omneis, ut ſtudium Mentis connexa ſequatur:
Ut videas initium motus a Corde creari,
Ex Animique voluntate id procedere primum:
Inde dari porro per totum Corpus, & artus.
Nec ſimile 'ſt, ut cum impulſi procedimus ictu,
Viribus alterius magnis, magnoque coactu:
Nam tum materiam totius Corporis omnem
Perſpicuu 'ſt nobis invitis ire, rapique,
Donicum eam refrænavit per membra Voluntas.
Jamne vides igitur, quamquam vis extera multos
Pellit, & invitos cogit procedere ſæpe,
Præcipiteisque rapit, tamen eſſe in pectore noſtro
Quiddam, quod contra pugnare, obſtareque poſſit;
Cujus ad arbitrium quoque copia materiaï
Cogitur interdum flecti per membra, per artus,
Et projecta refrænatur, retroque reſidit?
Quare in Seminibus quoque idem fateare neceſſe 'ſt,
Eſſe aliam præter Plagas & Pondera cauſam
Motibus, unde hæc eſt nobis innata poteſtas:
De Nihilo quoniam fieri Nil poſſe videmus.
Pondus enim prohibet, ne Plagis omnia fiant,
Externa quaſi vi: ſed ne Mens ipſa neceſſum
Inteſtinum habeat cunctis in rebus agendis;
Et devicta quaſi cogatur ferre, patique:
Id facit exiguum CLINAMEN Principiorum
Nec regione loci certa, nec tempore certo.
Nec ſtipata magis fuit unquam Materiai

Copia, nec porro majoribus intervallis.
Nam neque adaugeſcit quidquam, neque deperit inde.
Quapropter quo nunc in motu Principiorum
Corpora ſunt, in eodem anteacta ætate fuere,
Et poſthac ſemper ſimili ratione ferentur:
Et quæ conſuerunt gigni, gignentur eadem
Conditione; & erunt, & creſcent, inque valebunt,
Quantum cuique datum 'ſt per fœdera Naturaï,
Nec rerum Summam commutare ulla poteſt vis.
Nam neque quo poſſit genus ullum Materiaï
Effugere ex Omni, quidquam 'ſt, neque rurſus, in Omne
Unde coorta queat nova vis irrumpere, & Omnem
Naturam rerum mutare, & vertere motus.
Illud in his rebus non eſt mirabile, quare,
Omnia cum rerum Primordia ſint in motu,
SUMMA tamen ſumma videatur ſtare quiete,
Præterquam ſi quid proprio dat corpore motus.
Omnis enim longe noſtris ab ſenſibus infra
PRIMORUM natura jacet: quapropter ubi illa
Cernere jam nequeas, motus quoque ſurpere debent:
Præſertim cum, quæ poſſimus cernere, celent
Sæpe tamen motus, ſpatio diducta locorum.
Nam ſæpe in colli tondentes pabula læta
Lanigeræ reptant pecudes, quo quamque vocantes
Invitant herbæ gemmantes rore recenti:
Et ſatiati Agni ludunt, blandeque coruſcant:
Omnia quæ nobis longe confuſa videntur,
Et veluti in viridi candor conſiſtere colli.
Præterea magnæ Legiones cum loca curſu
Camporum complent, belli ſimulacra cientes;
Et circumvolitant equites, mediosque repente

Tramittunt valido quatientes impete campos:
Fulgur ibi ad Cœlum ſe tollit, totaque circum
Ære renideſcit Tellus, ſubterque virum vi
Excitur pedibus ſonitus, clamoreque Montes
Icti rejectant voces ad Sidera mundi:
Et tamen eſt quidam locus altis montibus, unde
Stare videtur, & in campis conſiſtere Fulgur.

Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,
Qualia ſint, & quam longe diſtantia formis,
Percipe, multigenis quam ſint variata FIGURIS:
Non quod multa parum ſimili ſint prædita forma,
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtant.
Nec mirum: nam cum ſit eorum Copia tanta,
Ut neque finis, uti docui, neque Summa ſit ulla:
Debent nimirum non omnibus omnia prorſum
Eſſe pari filo, ſimilique affecta Figura.

Præterea genus Humanum, mutæque natantes
Squamigerûm Pecudes, & læta Armenta, Feræque,
Et variæ Volucres, lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant circum ripas, fonteiſque, lacusque;
Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
Horum unum quodvis generatim ſumere perge:
Invenies tamen inter ſe diſtare Figuris.
Nec ratione alia Proles cognoſcere Matrem,
Nec Mater poſſet Prolem: quod poſſe videmus,
Nec minus atque homines inter ſe nota cluere.
Nam ſæpe ante Deûm vitulus delubra decora
Turicremas propter mactatus concidit aras,
Sanguinis exſpirans calidum de pectore flumen:
At Mater, virideis ſaltus orbata peragrans,
Linquit humi pedibus veſtigia preſſa biſulcis,

D 4

Omnia conviſens oculis loca, ſi queat uſquam
Conſpicere amiſſum Fœtum; completque querelis
Frundiferum nemus adſiſtens; & crebra reviſit
Ad ſtabulum, deſiderio perfixa Juvenci:
Nec teneræ ſalices, atque herbæ rore vigentes,
Fluminaque ulla queunt, ſummis labentia ripis,
Oblectare animum, ſubitamque avertere curam:
Nec vitulorum aliae ſpecies per pabula læta
Derivare queunt alio, curaque levare:
Uſque adeo quiddam proprium notumque requirit.
Præterea teneri tremulis cum vocibus Hœdi
Corniferas norunt Matres, Agnique petulci
Balantum pecudes: ita, quod natura repoſcit,
Ad ſua quiſque fere decurrunt ubera lactis.
  Poſtremo quodvis Frumentum, non tamen omne
Quodque ſuo in genere inter ſe ſimile eſſe videbis,
Quin intercurrat quædam diſtantia formis,
Concharumque genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, qua mollibus undis
Litoris incurvi bibulam pavit Æquor arenam.
Quare etiam atque etiam ſimili ratione neceſſe 'ſt,
Natura quoniam conſtant, neque facta manu ſunt,
Unius ad certam formam Primordia rerum,
Diſſimili inter ſe quædam volitare Figura.
  Perfacile 'ſt jam animi ratione exſolvere nobis,
Quare Fulmineus multo penetralior ignis,
Quam noſter fluat e Tædis terreſtribus ortus.
Dicere enim poſſis, cœleſtem FULMINIS ignem
Subtilem magis e parvis conſtare figuris:
Atque ideo tranſire foramina, quæ nequit ignis
Noſter hic, e Lignis ortus, Tædaque creatus.

Præterea Lumen per cornu tranſit: at Imber
Reſpuitur. Quare? Niſi Luminis illa minora
Corpora ſunt, quam de quibus eſt liquor almus Aquarum:

Et quamvis ſubito per colum Vina videmus
Perfluere, at contra tardum cunctatur Olivum:
Aut quia nimirum majoribus eſt Elementis,
Aut magis hamatis inter ſe, perque plicatis.
Atque ideo fit, uti non tam deducta repente
Inter ſe poſſint Primordia ſingula quæque
Singula per cujuſque foramina permanare.

Huc accedit, uti Mellis Lactiſque liquores
Jucundo ſenſu linguæ tractentur in ore;
At contra tætra Abſinthî natura, ferique
Centaurî foedo pertorquent ora ſapore:
Ut facile agnoſcas, e lævibus atque rotundis
Eſſe ea, quæ ſenſus jucunde tangere poſſunt:
At contra, quæ amara atque aſpera cunque videntur,
Hæc magis hamatis inter ſe nexa teneri;
Proptereaque ſolere vias reſcindere noſtris
Senſibus, introituque ſuo perrumpere corpus.

Omnia poſtremo Bona ſenſibus, & Mala tactu,
Diſſimili inter ſe pugnant perfecta Figura:
Ne tu forte putes Serræ ſtridentis acerbum
Horrorem conſtare elementis lævibus æque,
Ac Muſæa mele, per chordas Organici quæ
Mobilibus digitis expergefacta figurant:

Neu ſimili penetrare putes Primordia forma
In nareis hominum, cum tætra Cadavera torrent,
Et cum Scena croco Cilici perfuſa recens eſt,
Araque Panchæos exhalat propter odores:

Neve bonos rerum ſimili conſtare Colores
Semine conſtituas, oculos qui paſcere poſſunt,
Et qui compungunt aciem, lacrimareque cogunt:
Aut fœda ſpecie tætri, turpeſque videntur.
Omnis enim ſenſus quæ mulcet cauſa, juvatque,
Haud ſine Principiali aliquo lævore creata 'ſt:
At contra, quæcunque moleſta, atque aſpera conſtat,
Non aliquo ſine Materiæ ſqualore reperta 'ſt.
Sunt etiam, quæ jam nec Lævia jure putantur
Eſſe, neque omnino flexis mucronibus Unca:
Sed magis Angululis paulum proſtantibus, & quæ
Titillare magis ſenſus, quam Lædere poſſunt:
Fæcula jam quo de genere 'ſt, Inulæque ſapores.
Denique jam calidos Igneis, gelidamque Pruinam,
Diſſimili dentata modo compungere ſenſus
Corporis, indicio nobis eſt Tactus uterque.
TACTUS enim, Tactus (proh Divûm numina ſancta!)
Corporis eſt ſenſus, vel cum res Extera ſeſe
Inſinuat, vel cum lædit, quæ in corpore nata 'ſt,
Aut juvat egrediens genitaleis per Veneris res:
Aut ex Offenſu cum turbant Corpore in ipſo
Semina, confunduntque inter ſe concita ſenſum:
Ut ſi forte manu quamvis jam Corporis ipſe
Tute tibi partem ferias, æque experiare.
Quapropter longe formas diſtare neceſſe 'ſt,
Principiis, varios quæ poſſint edere ſenſus.
Denique, quæ nobis Durata ac Spiſſa videntur,
Hæc magis hamatis inter ſeſe eſſe neceſſe 'ſt,
Et quaſi ramoſis alte compacta teneri.
In quo jam genere in primis Adamantina ſaxa,
Prima acie conſtant, ictus contemnere ſueta,

Et validi Silices, ac duri robora Ferri,
Æraque, quæ clauſtris reſtantia vociferantur.
Illa autem debent ex Laevibus atque Rotundis
Eſſe magis, fluido quæ corpore Liquida conſtant.
Nec retinentur enim inter ſe glomeramina quæque,
Et procurſus item in proclive volubilis exſtat.
Omnia poſtremo, quæ puncto tempore cernis
Diffugere, ut Fumum, Nebulas, Flammasque, neceſſe 'ſt,
Si minus omnibu' ſunt e Lævibus atque Rotundis,
At non eſſe tamen Perplexis endupedita,
Pungere uti poſſint corpus, penterareque ſaxa:
Nec tamen hærere inter ſe, quod quiſque videmus
Sentibus eſſe datum: facile ut cognoſcere poſſis,
Non e Perplexis, ſed Acutis eſſe Elementis.
Sed quod Amara vides eadem, quæ fluvida conſtant,
Sudor uti Maris eſt, minime id mirabile habendum.
Nam quod fluvidum eſt, e Lævibus atque Rotundis
Eſt: at Lævibus atque Rotundis miſta doloris
Corpora; nec tamen hæc retineri Hamata neceſſe 'ſt:
Scilicet eſſe globoſa, tamen cum Squalida conſtent,
Provolvi ſimul ut poſſint, & lædere ſenſus.
Et quo miſta putes magis aſpera lævibus eſſe
Principiis, unde 'ſt Neptuni corpus acerbum:
Eſt ratio ſecernundi, ſeorſumque videndi.
Humor dulcit, ubi per terras crebrius idem
Percolatur, ut in foveam fluat, ac manſueſcat.
Linquit enim ſupra tætri Primordia viri
Aſpera, quo magis in terris hæreſcere poſſunt.
Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum
Finita variare FIGURARUM ratione.

Quod ſi non ita ſit, rurſum jam Semina quædam
Eſſe infinito debebunt corporis auctu.
Namque in eadem una cujuſcujus brevitate
Corporis, inter ſe multum variare Figuræ
Non poſſunt. Fac enim, minimis e partibus eſſe
Corpora prima tribus, vel paulo pluribus auge;
Nempe ubi eas parteis unius Corporis omneis,
Summa atque ima locans, tranſmutans dextera lævis,
Omnimodis expertus eris, quam quiſque det ordo
Formaï ſpeciem totius Corporis ejus:
Quod ſupereſt, ſi forte voles variare figuras,
Addendum parteis alias erit: inde ſequetur
Adſimili ratione, alias ut poſtulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras.
Ergo formaï novitatem corporis augmen
Subſequitur: quare non eſt ut credere poſſis,
Eſſe infinitis diſtantia ſemina formis,
Ne quædam cogas immani maximitate
Eſſe; ſupra quod jam docui, non poſſe probari.
  Jam tibi Barbaricæ veſtes, Melibœaque fulgens
Purpura, Theſſalico concharum tincta colore, &
Aurea Pavonum ridenti imbuta lepore
Sæcla, novo rerum ſuperata colore jacerent:
Et contemtus odor Myrrhæ, Melliſque ſapores,
Et Cycnea mele, Phœbæaque dædala chordis
Carmina, conſimili ratione oppreſſa ſilerent.
Namque aliis aliud præſtantius exoreretur.
  Cedere item retro poſſent in deteriores
Omnia ſic parteis, ut diximus in meliores:
Namque aliis aliud retro quoque tætrius eſſet
Naribus, Auribus, atque Oculis, Oriſque ſapori.

Quæ quoniam non ſunt in rebus reddita, certa &
Finis utrinque tenet Summam: fateare neceſſe 'ſt
Materiam quoque finitis differre Figuris.
Denique, ab Ignibus ad gelidas hiemiſque Pruinas
Finitu 'ſt, retroque pari ratione remenſu 'ſt.
Finit enim Calor, ac Frigus; mediique Tepores
Inter utrumque jacent, explentes ordine Summam.
Ergo finita diſtant ratione creata,
Ancipiti quoniam mucrone utrimque notantur,
Hinc Flammis, illinc rigidis inſeſſa Pruinis.
Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum,
Inter ſe ſimili quæ ſunt perfecta figura,
Infinita cluere: etenim diſtantia cum ſit
Formarum finita, neceſſe 'ſt, quæ Similes ſint,
Eſſe Infinitas: aut ſummam Materiaï
Finitam conſtare: id quod non eſſe probavi.
Quod quoniam docui, nunc ſuaviloquis, age, paucis
Verſibus oſtendam, corpuſcula Materiaï
Ex infinito ſummam rerum uſque tenere,
Undique protelo Plagarum continuato.
Nam quod rara vides magis eſſe animalia quædam,
Fœcundamque minus Naturam cernis in illis;
At regione, locoque alio, terriſque remotis
Multa licet genere eſſe in eo, numerumque repleri.
Sicuti Quadrupedum cum primis eſſe videmus
In genere anguimanos Elephantos, India quorum
Millibus e multis vallo munitur eburno,
Ut penitus nequeat penetrari; tanta ferarum
Vis eſt, quarum nos perpauca exempla videmus.
Sed tamen id quoque uti concedam, quamlibet, eſto

Unica res quædam, nativo corpore Sola,
Cui ſimilis toto terrarum non ſit in orbe:
Infinita tamen niſi erit vis Materiaï,
Unde ea progigni poſſit concepta; creari
Non poterit: neque, quod ſupereſt, procreſcere, alique.
Quippe etenim ſumant oculi, finita per Omne
Corpora jactari unius genitalia reij;
Unde, ubi, qua vi, & quo pacto congreſſa coïbunt
Materiæ tanto in pelago, turbaque aliena?
Non (ut opinor) habent rationem conciliandi:
Sed quaſi naufragiis magnis multisque coortis,
Disjectare ſolet magnum mare tranſtra, guberna,
Antennas, proram, malos, tonſaſque natanteis,
Per terrarum omneis oras fluitantia apluſtra
Ut videantur, & indicium mortalibus edant,
Infidi maris inſidias vireiſque dolumque
Ut vitare velint, neve ullo tempore credant,
Subdola cum ridet placidi pellacia ponti:
Sic tibi ſi finita ſemel Primordia quædam
Conſtitues, ævum debebunt ſparſa per omne
Disjectare æſtus diverſi Materiaï:
Nunquam in concilium ut poſſint compulſa coïre;
Nec remorari in concilio, nec creſcere adaucta.
Quorum utrumque palam fieri manifeſta docet res,
Et res progigni, & genitas procreſcere poſſe:
Eſſe igitur genere in quovis Primordia rerum
Infinita palam 'ſt, unde omnia ſuppeditantur.
Nec ſuperare queunt motus utique Exitiales
Perpetuo, neque in æternum ſepelire ſalutem;
Nec porro rerum Genitales Auctificique
Motus perpetuo poſſunt ſervare creata.

Sic æquo geritur certamine Principiorum
Ex infinito contractum tempore bellum:
Nunc hic, nunc illic ſuperant vitalia rerum,
Et ſuperantur item; miſcetur Funere Vagor,
Quem pueri tollunt viſentes luminis oras:
Nec nox ulla diem, neque noctem aurora ſecuta 'ſt,
Quæ non audierit miſtos Vagitibus ægris
Ploratus, mortis comites, & funeris atri.
Illud in his obſignatum quoque rebus habere
Convenit, & memori mandatum mente tenere:
Nil eſſe, in promtu quorum natura tenetur,
Quod genere ex uno conſiſtat Principiorum:
Nec quidquam, quod non permiſto Semine conſtet;
Et quam quidque magis multas vis poſſidet in ſe,
Atque poteſtates, ita pluria Principiorum
In ſeſe genera, ac varias docet eſſe figuras.
Principio, Tellus habet in ſe Corpora prima,
Unde Mare immenſum volventes flumina fontes
Aſſidue renovent: habet, Ignes unde oriantur.
Nam multis ſuccenſa locis ardent ſola terræ;
Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
Tum porro nitidas Fruges, Arbuſtaque læta
Gentibus humanis habet unde extollere poſſit:
Unde etiam fluidas Frondeis, & Pabula læta
Montivago generi poſſit præbere ferarum.
Quare magna Deûm mater, materque ferarum,
Et noſtri genetrix Hæc dicta 'ſt Corporis una.
Hanc veteres Grajûm docti cecinere Poëtæ
Sublimem in curru bijugos agitare leones:
Aëris in ſpatio magnam pendere, docentes
Tellurem; neque poſſe in Terra ſiſtere Terram.

Adjunxere Feras, quia quamvis effera proles
Officiis debet molliri victa parentum.
Muralique caput ſummum cinxere Corona;
Eximiis munita locis quod ſuſtinet Urbeis:
Quo nunc inſigni per magnas prædita terras
Horrifice fertur divinæ Matris imago.
Hanc variæ gentes antiquo more ſacrorum
Idæam vocitant matrem, Phrygiaſque catervas
Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
Per terrarum orbem Fruges cœpiſſe creari.
Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
Matris, & ingrati Genitoribus inventi ſint,
Significare volunt indignos eſſe putandos,
Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
Tympana tenta tonant palmis, & Cymbala circum
Concava, rauciſonoque minantur Cornua cantu,
Et Phrygio ſtimulat numero cava Tibia menteis,
Telaque præportant violenti ſigna furoris,
Ingratos animos, atque impia pectora volgi
Conterrere metu quæ poſſint numine Divæ.
Ergo cum primum magnas invecta per urbeis
Munificat tacita Mortaleis muta ſalute:
Ære atque Argento ſternunt iter omne viarum
Largifica ſtipe ditantes, ninguntque roſarum
Floribus, umbrantes Matrem comitumque catervas.
Hic armata manus (Curetas nomine Graji
Quos memorant Phrygios) inter ſe forte catenas
Ludunt, in numerumque exſultant, ſanguine læti, &
Terrificas capitum quatientes numine criſtas:
Dictæos referunt Curetas; qui Jovis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur,

Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulſarent æribus æra,
Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Æternumque daret Matri ſub pectore volnus.
Propterea Magnam armati Matrem comitantur:
Aut quia ſignificant Divam prædicere, ut armis,
Ac virtute velint Patriam defendere terram;
Præſidioque parent, decorique Parentibus eſſe.
Quæ bene, & eximie quamvis diſpoſta ferantur;
Longe ſunt tamen a vera ratione repulſa.
Omnis enim per ſe Divûm natura neceſſe 'ſt
Immortali ævo ſumma cum pace fruatur,
Semota a noſtris rebus, ſeiunctaque longe.
Nam privata dolore omni, privata periclis,
Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.
Terra quidem vero caret omni tempore Senſu:
Sed quia multarum potitur Primordia rerum,
Multa modis multis effert in lumina ſolis.
Hic ſi quis Mare Neptunum, Cereremque vocare
Conſtituet Fruges, & Bacchi nomine abuti
Mavolt, quam Laticis proprium proferre vocamen:
Concedamus ut hic terrarum dictitet Orbem
Eſſe Deûm Matrem, dum re non ſit tamen apſe.
Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo
Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles,
Buceriæque greges, ſub eodem tegmine cœli,
Ex unoque ſitim ſedantes flumine aquaï,
Diſſimili vivunt ſpecie, retinentque parentum
Naturam, & mores generatim quæque imitantur:
Tanta 'ſt in quovis genere Herbæ Materiaï

Diſſimilis ratio : tanta 'ſt in Flumine quoque.
Jam vero quamvis animantem ex omnibus unam
Oſſa, Cruor, Venæ, Calor, Humor, Viſcera, Nervi
Conſtituunt, quæ ſunt porro diſtantia longe
Diſſimili perfecta figura Principiorum.
Tum porro quæcunque Igni flammata cremantur;
Si nil præterea, tamen ex ſe ea corpora tradunt,
Unde Ignem jacere, & Lumen ſummittere poſſint:
Scintillaſque agere, ac late differre Favillam.
Cetera conſimili mentis ratione peragrans,
Invenies intus multarum Semina rerum
Corpore celare, & varias cohibere Figuras.
Denique multa vides, quibus eſt Odor, & Sapor una
Reddita ſunt cum Odore; inprimis pleraque dona,
Relligione animum turpi cum tangere parto.
Hæc igitur variis debent conſtare Figuris:
Nidor enim penetrat, qua Succus non it in artus:
Succus item ſeorſum, & rerum Sapor inſinuatur
Senſibus, ut noſcas primis differre figuris.
Diſſimiles igitur Formæ glomeramen in unum
Conveniunt: & res permiſto Semine conſtant.
Quin etiam paſſim noſtris in verſibus ipſis
Multa Elementa vides multis communia verbis;
Cum tamen inter ſe Verſus ac Verba neceſſe 'ſt
Confiteare alia ex aliis conſtare Elementis:
Non quod multa parum communis Litera currat,
Aut nulla inter ſe duo ſint ex omnibus îſdem:
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtant.
Sic aliis in rebus item communia multa,
Multarum rerum cum ſint Primordia, longe
Diſſimili tamen inter ſe conſiſtere ſumma

Poſſunt : ut merito ex aliis conſtare ferantur
Humanum genus, ac Fruges, Arbuſtaque læta.
Nec tamen omnimodis connecti poſſe putandu 'ſt
Omnia : nam volgo fieri Portenta videres,
Semiferas Hominum ſpecies exſiſtere ; & altos
Interdum Ramos egigni corpore vivo :
Multaque connecti Terreſtria membra Marinis ;
Tum flammam tætro ſpiranteis ore Chimæras
Paſcere Naturam per terras omniparenteis.
Quorum nil fieri manifeſtu 'ſt : omnia quando
Seminibus certis certa genetrice creata
Conſervare genus creſcentia poſſe videmus.
Scilicet id certa fieri ratione neceſſe 'ſt :
Nam ſua cuique Cibis ex omnibus intus in artus
Corpora diſcedunt ; Connexaque convenienteis
Efficiunt motus : At contra aliena videmus
Rejicere in terras Naturam : Multaque cæcis
Corporibus fugiunt e corpore percita plagis ;
Quæ neque connecti cuiquam potuere, neque intra
Vitaleis motus conſentire, atque animari.
Sed ne forte putes animalia ſola teneri
Legibus his : Eadem ratio res terminat omneis.
Nam veluti tota natura diſſimiles ſunt
Inter ſe genitæ res quæque ; ita quamque neceſſe 'ſt
Diſſimili conſtare figura Principiorum :
Non quod multa parum ſimili ſint prædita forma ;
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtent.
Semina cum porro diſtent, differre neceſſe 'ſt
Intervalla, Vias, Connexus, Pondera, Plagas,
Concurſus, Motus : quæ non Animalia ſolum
Corpora ſejungunt, ſed Terras ac Mare totum

Secernunt, Cœlumque a Terris omne retentant.
Nunc age, dicta meo dulci quæſita labore
Percipe: ne forte hæc Albis ex Alba rearis
Principiis eſſe, ante oculos quæ Candida cernis:
Aut ea, quæ Nigrant, Nigro de Semine nata:
Neve alium quemvis quæ ſunt induta colorem,
Propterea gerere hunc credas, quod Materiaï
Corpora conſimili ſint ejus tincta colore.
Nullus enim Color eſt omnino Materiaï
Corporibus, neque par rebus, neque denique diſpar.
In quæ corpora ſi nullus tibi forte videtur
Poſſe animi injectus fieri, procul avius erras:
Nam cum Cæcigeni, Solis qui lumina nunquam
Adſpexere, tamen cognoſcant corpora Tactu,
Ex ineunte ævo nullo contincta colore:
Scire licet, menti quoque noſtræ Corpora poſſe
Verti in notitiam nullo circumlita fuco.
Denique nos ipſi cæcis quæcunque tenebris
Tangimus, haud ullo ſentimus tincta Colore.
Quod quoniam vinco fieri, nunc eſſe docebo.
Omnis enim Color omnino mutatur in omneis:
Quod facere haud ullo debent Primordia pacto:
Immutabile enim quiddam ſuperare neceſſe 'ſt,
Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.
Nam quodcunque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius, quod fuit ante.
Proinde Colore cave contingas Semina rerum:
Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes.
Præterea, ſi nulla Coloris Principiis eſt
Reddita natura: at variis ſunt prædita Formis,
E quibus omnigenos gignunt variantque Colores.

(Præterea magni quod refert, Semina quæque
Cum quibus, & quali poſitura contineantur,
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque:)
Perfacile extemplo rationem reddere poſſis,
Cur ea, quæ Nigro fuerint paulo ante Colore,
Marmoreo fieri poſſint Candore repente:
Ut mare, cum magni commorunt Æquora venti,
Vertitur in canos candenti marmore fluctus.
Dicere enim poſſis Nigrum, quod ſæpe videmus,
Materies ubi permiſta 'ſt illius, & ordo
Principiis mutatus, & addita, demtaque quædam,
Continuo id fieri, ut Candens videatur, & Album:
Quod ſi Cæruleis conſtarent Æquora ponti
Seminibus, nullo poſſint Albeſcere pacto.
Nam quocunque modo perturbes, Cærula quæ ſint
Nunquam in Marmoreum poſſunt migrare Colorem.
  Sin alio atque alio ſunt Semina tincta colore,
Quæ Maris efficiunt unum purumque Nitorem:
Ut ſæpe ex aliis Formis, variiſque Figuris
Efficitur quiddam Quadratum, unæque figuræ:
Conveniebat, uti in Quadrato cernimus eſſe
Diſſimileis formas; ita cernere in Æquore ponti,
Aut alio in quovis uno puroque Nitore,
Diſſimileis longe inter ſe, varioſque colores.
  Præterea, nihil officiunt, obſtantque Figuræ
Diſſimiles, quo Quadratum minus omne ſit extra:
At varii rerum impediunt prohibentque Colores,
Quo minus eſſe uno poſſit res tota Nitore.
  Tum porro, quæ ducit & inlicit, ut tribuamus
Principiis rerum nonnunquam, cauſa, Colores,
Occidit, ex Albis quoniam non Alba creantur:

Nec quæ Nigra cluent, de Nigris: ſed Variis de.
Quippe etenim multo proclivius exorientur
Candida de nullo, quam de Nigrante colore;
Aut alio quovis, qui contra pugnet, & obſtet.
  Præterea, quoniam nequeunt ſine Luce Colores
Eſſe, neque in Lucem exſiſtunt Primordia rerum:
Scire licet quam ſint nullo velata Colore.
Qualis enim cæcis poterit Color eſſe tenebris,
Lumine qui mutatur in ipſo, propterea quod
Recta aut obliqua percuſſus Luce refulget?
Pluma Columbarum quo pacto in Sole videtur,
Quæ ſita cervices circum, collumque coronat:
Namque alias fit, uti rubro ſit clara Pyropo:
Interdum quodam ſenſu fit, uti videatur
Inter Cæruleum virideis miſcere Smaragdos.
Caudaque Pavonis, larga cum Luce repleta 'ſt,
Conſimili mutat ratione obverſa Colores.
Qui, quoniam quodam gignuntur Luminis ictu;
Scilicet id ſine eo fieri non poſſe putandu 'ſt.
  Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in ſe
Pupula, cum ſentire Colorem dicitur Album,
Atque aliud porro, Nigrum cum, & cetera ſentit,
Nec refert ea, quæ tangis, quo forte Colore
Prædita ſint, verum quali magis apta Figura:
Scire licet, nil Principiis opus eſſe Colores:
Sed variis Formis varianteis edere tactus.
  Præterea, quoniam non certis certa figuris
Eſt natura Coloris, & omnia Principiorum
Formamenta queunt in quovis eſſe Nitore:
Cur ea, quæ conſtant ex illis, non pariter ſunt
Omnigenis perfuſa Coloribus in genere omni?

Conveniebat enim, Corvos quoque ſæpe volanteis
Ex albis album pennis iactare colorem,
Et nigros fieri nigro de ſemine Cycnos,
Aut alio quovis uno, varioque colore.
Quin etiam quanto in parteis res quæque minutas
Diſtrahitur magis, hoc magis eſt ut cernere poſſis.
Evaneſcere paulatim, ſtinguique Colorem:
Ut fit, ubi in parvas parteis diſcerpitur Aurum,
Purpura, Pœniceuſque color clariſſimu' multo,
Filatim cum diſtractus diſperditur omnis:
Noſcere ut hinc poſſis, prius omnem efflare Colorem
Particulas, quam diſcedant ad Semina rerum.
Poſtremo, quoniam non omnia Corpora Vocem
Mittere concedis, neque Odorem: propterea fit,
Ut non omnibus attribuas Sonitus & Odores:
Sic, Oculis quoniam non omnia cernere quimus,
Scire licet, quædam tam conſtare orba Colore,
Quam ſine Odore ullo quædam, Sonituque remota:
Nec minus hæc animum cognoſcere poſſe ſagacem,
Quam quæ ſunt aliis rebus privata, notiſque.
Sed ne forte putes, ſolo ſpoliata Colore
Corpora prima manere: Etiam ſecreta Teporis
Sunt, ac Frigoris omnino, calidique Vaporis:
Et Sonitu ſterila, & Succo jejuna feruntur:
Nec jaciunt ullum proprio de corpore Odorem.
Sicut Amaracini blandum, Stactæque liquorem,
Et Nardi florum, nectar qui naribus halant,
Cum facere inſtituas: cumprimis quærere par eſt,
Quoad licet, ac potis es reperire, inolentis Olivi
Naturam, nullam quæ mittat Naribus auram:
Quam minime ut poſſit miſtos in corpore Odores,

Concoctoſque, ſuo contactos perdere viro.
Propterea demum debent Primordia rerum
Non adhibere ſuum gignundis rebus Odorem,
Nec Sonitum, quoniam nihil ab ſe mittere poſſunt:
Nec ſimili ratione Saporem denique quemquam,
Nec Frigus, neque item calidum tepidumque Vaporem, &
Cetera, quæ cum ita ſunt tandem, ut mortalia conſtent,
Molli Lenta, Fragoſa Putri, Cava corpore raro,
Omnia ſunt a Principiis ſejuncta neceſſe 'ſt,
Immortalia ſi volumus ſubjungere rebus
Fundamenta, quibus nitatur ſumma ſalutis:
Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes.
Nunc ea, quæ Sentire videmus cunque, neceſſe 'ſt
Ex Inſenſilibus tamen omnia confiteare
Principiis conſtare: neque id manifeſta refutant,
Nec contra pugnant, in promtu cognita quæ ſunt:
Sed magis ipſa manu ducunt, & credere cogunt,
Ex Inſenſilibus, quod dico, Animalia gigni.
Quippe videre licet, vivos exſiſtere Vermeis
Stercore de tætro, putrorem cum ſibi nacta 'eſt
Intempeſtivis ex imbribus humida tellus:
Præterea cunctas itidem res vertere ſeſe.
Vertunt ſe Fluvii, Frondes, & Pabula læta
In Pecudes: vertunt Pecudes in Corpora noſtra
Naturam: & noſtro de Corpore ſæpe Ferarum
Augeſcunt vires, & corpora Pennipotentum.
Ergo omneis natura cibos in corpora viva
Vertit, & hinc Senſus animantum procreat omneis:
Non alia longe ratione, atque arida ligna
Explicat in flammas, & in igneis omnia verſat.
Jamne vides igitur, magni Primordia rerum

Referre in quali ſint ordine quæque locata,
Et commiſta quibus dent motus, accipiantque?
Tum porro quid id eſt, animum quod percutit ipſum?
Quod movet? & varios ſenſus expromere cogit,
Ex Inſenſilibus ne credas Senſile gigni?
Nimirum Lapides, & Ligna, & Terra quod una
Miſta, tamen nequeunt vitalem reddere Senſum.
Illud in his igitur fœdus meminiſſe decebit,
Non ex omnibus omnino, quæcunque creant res,
Senſilia extemplo, & Senſus me dicere gigni:
Sed magni referre, ea primum quantu'a conſtent,
Senſile quæ faciunt, & qua ſint prædita Forma,
Motibus, Ordinibus, Poſituris denique quæ ſint:
Quarum nil rerum in Lignis, Glebiſque videmus.
Et tamen hæc cum ſunt quaſi putrefacta per imbreis,
Vermiculos pariunt, quia Corpora materiaï,
Antiquis ex Ordinibus permota nova re,
Conciliantur ita, ut debent Animalia gigni.
Deinde ex Senſilibus cum Senſile poſſe creari
Conſtituunt, porro ex aliis ſentire ſuetis;
Mollia tum faciunt: nam Senſus jungitur omnis
Viſceribus, Nervis, Venis, quæcunque videmus
Mollia mortali conſiſtere corpore creta.
Sed tamen eſto, jam poſſe hæc Æterna manere:
Nempe tamen debent aut Senſum partis habere,
Aut ſimilia totis Animalibus eſſe putari.
At nequeant per ſe Partes ſentire, nec eſſe.
Namque aliûm Senſus membrorum reſpuit omnium:
Nec Manus a nobis potis eſt ſecreta, neque ulla
Corporis omnino ſenſum pars ſola tenere.
Linquitur, ut totis Animalibus adſimulentur;

Vitali ut poſſint conſentire undique Senſu.
Qui poterunt igitur rerum primordia dici,
Et lethi vitare vias, Animalia cum ſint,
Atque Animalibu' ſint mortalibus una eademque?
Quod tamen ut poſſint: ab cœtu concilioque
Nil facient, præter volgum, turbamque Animantum;
Scilicet ut nequeant Homines, Armenta, Feræque
Inter ſeſe ullam rem gignere conveniendo
Per Veneris res, extra Homines, Armenta, Feraſque.
Quod ſi forte ſuum dimittunt corpore ſenſum,
Atque alium capiunt: quid opus fuit attribui, quod
Detrahitur? Tum præterea, (quod fugimus ante,)
Quatinus in Pullos animaleis vertier Ova
Cernimus Alituum, Vermeiſque effervere, terram
Intempeſtivos cum putror cepit ob imbreis:
Scire licet gigni poſſe ex non-Senſibu' Senſus.
Quod ſi forte aliquis dicet, dumtaxat oriri
Poſſe ex non-Senſu Senſus, ſed mobilitate
Ante aliqua tanquam partum, quam proditur extra:
Huic ſatis illud erit planum facere, atque probare,
Non fieri partum, niſi concilio ante coacto:
Nec commutari quidquam ſine conciliatu
Primorum, ut nequeunt ullius corporis eſſe
Senſus ante ipſam genitam naturam Animantis.
Nimirum quia Materies disjecta tenetur
Aëre, Fluminibus, Terris, Flammaque creatis:
Nec congreſſa modo vitaleis convenienti
Contulit inter ſe motus, quibus omnituentes
Accenſi Senſus animantem quamque tuentur.
Præterea quamvis Animantem grandior ictus,
Quam patitur natura, repente adfligit, & omneis

Corporis atque animi pergit conſundere Senſus.
Diſſolvuntur enim poſituræ Principiorum,
Et penitus motus vitales impediuntur,
Donec Materies omnes concuſſa per artus,
Vitaleis Animæ nodos e corpore ſolvit,
Diſperſamque foras per caulas ejicit omneis.
Nam quid præterea facere ictum poſſe reamur
Oblatum, niſi diſcutere ac diſſolvere quæque?
Fit quoque, uti ſoleant minus oblato acriter ictu
Relliquiæ motus vitalis vincere ſæpe,
Vincere, & ingenteis plagæ ſedare tumultus,
Inque ſuos quidquid rurſus revocare meatus,
Et quaſi jam lethi dominantem in corpore motum
Diſcutere, ac pæne amiſſos accendere Senſus.
Nam, quare potius lethi jam limine ab ipſo
Ad vitam poſſint conlecta mente reverti,
Quam quo decurſum prope jam ſiet, ire & abire?
Præterea, quoniam dolor eſt, ubi Materiaï
Corpora, vi quadam per viſcera viva, per artus
Sollicitata, ſuis trepidant in ſedibus intus:
Inque locum quando remigrant, fit blanda Voluptas:
Scire licet, nullo Primordia poſſe dolore
Tentari; nullamque Voluptatem capere ex ſe:
Quandoquidem non ſunt ex ullis Principiorum
Corporibus, quorum Motus novitate laborent:
Aut aliquem fructum capiant Dulcedinis almæ.
Haud igitur debent eſſe ullo prædita ſenſu.
Denique, uti poſſint ſentire Animalia quæque,
Principiis ſi etiam 'ſt Senſus tribuendus eorum:
Quid? Genus humanum propritim de quibu' factum 'ſt?
Scilicet et riſu tremulo concuſſa cachinnant,

Et lacrimis ſpargunt rorantibus ora genaſque,
Multaque de rerum miſtura dicere callent,
Et ſibi proporro quæ ſint primordia quærunt.
Quandoquidem totis mortalibus adſimulata
Ipſa quoque ex aliis debent conſtare elementis;
Inde alia ex aliis, nuſquam conſiſtere ut auſis.
Quippe ſequar, quodcunque Loqui Ridereque dices,
Et Sapere, ex aliis eadem hæc facientibus, ut ſit.
Quod ſi delira hæc furioſaque cernimus eſſe:
Et ridere poteſt ex non ridentibu' factus,
Et ſapere, & doctis rationem reddere dictis,
Non ex Seminibus ſapientibus, atque diſertis:
Qui minus eſſe queant ea, quæ Sentire videmus
Seminibus permiſta carentibus undique Senſu?
Denique cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi:
Omnibus ille idem Pater eſt, unde alma liquenteis
Humorum guttas Mater cum Terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbuſtaque læta,
Et genus humanum, & parit omnia ſæcla ferarum,
Pabula cum præbet, quibus omnes corpora paſcunt,
Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
Quapropter merito Maternum nomen adepta 'ſt.
Cedit item retro, de Terra quod fuit ante,
In terras: & quod miſſum 'ſt ex Ætheris oris,
Id rurſum Cœli rellatum templa receptant:
Nec ſic interimit mors res, ut Materiaï
Corpora conficiat, ſed cœtum diſſupat ollis:
Inde aliis aliud conjungit, & efficit, omnes
Res ut convertant formas, mutentque colores,
Et capiant Senſus, & puncto tempore reddant:
Ut noſcas referre, eadem Primordia rerum

Cum quibus, & quali poſitura contineantur,
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque:
(Neve putes, æterna penes reſidere poteſſe
Corpora prima, quod in ſummis fluitare videmus
Rebus, & interdum naſci, ſubitoque perire:)
Quin etiam refert noſtris in Verſibus ipſis,
Cum quibus, & quali ſint ordine quæque locata.
Namque eadem Cœlum, Mare, Terras, Flumina, Solem
Significant: eadem Fruges, Arbuſta, Animanteis:
Si non omnia ſint, at multo maxima pars eſt
Conſimilis: verum Poſitura diſcrepitant hæc.
Sic ipſis in rebus item jam Materiaï,
Intervalla, Viæ, Connexus, Pondera, Plagæ,
Concurſus, Motus, Ordo, Poſitura, Figuræ
Cum permutantur, mutari Res quoque debent.
  Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem.
Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
Accidere, & nova ſe ſpecies oſtendere rerum.
Sed neque tam facilis res ulla 'ſt, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum conſtet: itemque
Nil adeo magnum, nec tam mirabile quidquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes
Paulatim: ut Cœli clarum purumque colorem,
Quemque in ſe cohibent palantia ſidera paſſim,
Lunæque, & ſolis præclara luce nitorem:
Omnia quæ ſi nunc primum mortalibus adſint,
Ex improviſo ceu ſint objecta repente;
Quid magis his rebus poterat mirabile dici,
Aut minus ante quod auderent fore credere gentes?
Nil, ut opinor; ita hæc ſpecies miranda fuiſſet;
Quom tibi jam nemo feſſus ſatiate videndi

Suſpicere in cœli dignatur lucida templa.
Deſine quapropter novitate exterritus ipſa
Exſpuere ex animo rationem: ſed magis acri
Judicio perpende, &, ſi tibi vera videtur,
Dede manus: aut, ſi falſa eſt, accingere contra.
Quærit enim ratione Animus, cum ſumma loci ſit
Infinita foris hæc extra mœnia mundi;
Quid ſit ibi porro, quo proſpicere uſque velit mens,
Atque animi jactus liber quo pervolet ipſe.
Principio, nobis in cunctas undique parteis,
Et latere ex utroque, infra, ſuperaque, per Omne
Nulla 'ſt finis, uti docui, res ipſaque per ſe
Vociferatur, & elucet natura Profundi.
Nullo jam pacto veriſimile eſſe putandum 'ſt,
Undique cum vorſus ſpatium vacet infinitum,
Seminaque innumero numero, ſummaque profunda
Multimodis volitent æterno percita motu:
Hunc unum Terrarum orbem, Cœlumque creatum;
Nil agere illa foris tot corpora Materiaï:
Cum præſertim hic ſit natura factus, & ipſa
Sponte ſua forte offenſando ſemina rerum
Multimodis, temere, incaſſum, fruſtraque, coacta
Tandem coaluerint ea, quæ conjecta repente
Magnarum rerum fierent exordia ſemper,
Terraï, Maris, & Cœli, generiſque Animantum.
Quare etiam atque etiam taleis fateare neceſſe 'ſt
Eſſe alios alibi congreſſus materiaï,
Qualis hic eſt, avido complexu quem tenet æther.
Præterea, cum Materies eſt multa parata:
Cum Locus eſt præſto: nec res, nec cauſa moratur
Ulla: geni debent nimirum, & confieri res.

Nunc & Seminibus ſi tanta 'ſt copia, quantam
Enumerare ætas animantum non queat omnis:
Viſque eadem, & natura manet, quæ Semina rerum
Conjicere in loca quæque queat, ſimili ratione,
Atque huc ſunt conjecta: Neceſſe 'ſt confiteare,
Eſſe alios aliis Terrarum in partibus orbeis,
Et varias Hominum genteis, & Sæcla Ferarum.
Huc accedit, ut in Summa res nulla ſit una,
Unica quæ gignatur, & unica ſolaque creſcat:
Quin cujuſque ſient ſæcli, permultaque eodem
Sint genere: in primis animalibus, indice mente.
Invenies ſic montivagum genus eſſe Ferarum,
Sic Hominum genitam prolem, ſic denique mutas
Squamigerum pecudes, & corpora cuncta Volantum.
Quapropter Cœlum ſimili ratione fatendum 'ſt,
Terramque, & Solem, Lunam, Mare, cetera, quæ ſunt,
Non eſſe unica, ſed numero magis innumerali:
Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
Tam manet his, & tam nativo hæc corpore conſtant,
Quam genus omne, quod his generatim rebus abundat.
Quæ bene cognita ſi teneas: Natura videtur
Libera continuo, dominis privata ſuperbis,
Ipſa ſua per ſe ſponte omnia Diis agere expers.
Nam (proh ſancta Deûm tranquilla pectora pace,
Quæ placidum degunt ævum, vitamque ſerenam!)
Quis regere Immenſi Summam, quis habere Profundi
Endu manu validas potis eſt moderanter habenas?
Quis pariter Cœlos omneis convertere? & omneis
Ignibus ætheriis terras ſuffire feraceis?
Omnibus inque locis eſſe omni tempore præſto?
Nubibus ut tenebras faciat, cœlique ſerena

Concutiat ſonitu? tum fulmina mittat, & ædeis
Sæpe ſuas diſturbet, & in deſerta recedens
Sæviat, exercens telum, quod ſæpe nocenteis
Præterit, exanimatque indignos, inque merenteis?
   Multaque poſt Mundi tempus genitale, diemque
Primigenum Maris, & Terræ, Soliſque coortum,
Addita corpora ſunt extrinſecus, addita circum
Semina, quæ magnum jaculando contulit OMNE:
Unde Mare, & Terræ poſſent augeſcere: & unde
Adpareret ſpatium Cœli domus, altaque tecta
Tolleret a terris procul; & conſurgeret Aër.
Nam ſua cuique locis ex omnibus omnia plagis
Corpora diſtribuuntur, & ad ſua ſæcla recedunt:
Humor ad Humorem, Terreno corpore Terra
Creſcit; & Ignem ignes procudunt, Ætheraque Æther:
Donicum ad extremum creſcendi perfica finem
Omnia perduxit rerum Natura creatrix:
Ut fit, ubi nihilo iam plus eſt, quod datur intra
Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit:
Omnibus his ætas debet conſiſtere rebus:
His Natura ſuis refrenat viribus auctum.
   Nam, quæcunque vides hilaro grandeſcere adauctu,
Paulatimque gradus ætatis ſcandere adultæ;
Plura ſibi adſumunt, quam de ſe corpora mittunt,
Dum facile in venas cibus omnis diditur; & dum
Non ita ſunt late diſperſa, ut multa remittant;
Et plus diſpendi faciant, quam veſcitur ætas.
Nam certe fluere, ac decedere corpora rebus
Multa, manus dandum 'ſt: ſed plura accedere debent,
Donicum oleſcendi ſummum tetigere cacumen.
Inde minutatim vireis & robur adultum

Frangit, & in partem pejorem liquitur ætas.
Quippe etenim quanto eſt res amplior, augmine demto,
Et quo latior eſt, in cunctas undique parteis
Pluria eo diſpergit, & a ſe corpora mittit:
Nec facile in venas cibus omnis diditur eij:
Nec ſatis eſt, pro quam largos exæſtuat æſtus,
Unde queat tantum ſuboriri ac ſuppeditare,
Quantum opus eſt: & quod ſatis eſt, Natura novare.
Jure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo
Sunt; & cum externis ſuccumbunt omnia plagis:
Quandoquidem grandi cibus ævo denique deſit:
Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus ullam
Corpora conficere, & plagis infecta domare.
  Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
Expugnata dabunt labem, putreiſque ruinas.
Omnia debet enim cibus integrare novando:
Nequidquam, quoniam nec venæ perpetiuntur
Quod ſatis eſt, neque quantum opus eſt, natura miniſtrat.
Jamque adeo affecta 'ſt ætas, effœtaque tellus
Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit,
Sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.
Haud (ut opinor) enim mortalia ſæcla ſuperne
Aurea de Cœlo demiſit funis in arva:
Nec mare, nec fluctus plangentes ſaxa crearunt:
Sed genuit Tellus eadem, quæ nunc alit ex ſe,
Præterea nitidas fruges, vinetaque læta
Sponte ſua primum mortalibus ipſa creavit.
Ipſa dedit dulceis fœtus, & pabula læta:
Quæ nunc vix noſtro grandeſcunt aucta labore:
Conterimuſque boves, & vires agricolarum:
Conficimus ferrum: vix arvis ſuppeditati

Uſque adeo pereunt fœtus, augentque labores.
Jamque caput quaſſans grandis ſuſpirat arator
Crebrius incaſſum magnum cecidiſſe laborem:
Et cum tempora temporibus præſentia confert
Præteritis, laudat fortunas ſæpe parentis:
Et crepat, antiquum genus ut pietate repletum
Perfacile anguſtis tolerarit finibus ævum,
Cum minor eſſet agri multo modus ante viritim:
Nec tenet, omnia paulatim tabeſcere, & ire
Ad ſcopulum, ſpatio ætatis defeſſa vetuſto.

TITI LUCRETII CARI

DE

RERUM NATURA

LIBER TERTIUS.

T. LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Hactenus, duobus nempe ſuperioribus libris, Naturam & Affectiones quas dicimus Atomorum, rite explicaſſe ſibi viſus eſt Poeta. Nunc quatuor reliquis libris ea, quae ex Atomis iſtis fiunt, attentius ſpeculatur. Atque, uti par fuit, primas detulit partes Animae & Animo, de quibus hoc toto libro jam diſputat. Hunc autem auſpicatur librum ab Epicuri *laudibus, quem a v. 1 ad v. 94 praedicat primum docuiſſe, non a Deo, ſed ex fortuito Atomorum concurſu Mundum hunc & omnia fuiſſe facta; atque inde hominum mentes Deorum, Mortis, & Poenarum poſt mortem metu liberaſſe. Hoc autem unus* Epicurus *feliciter perfecit, quod alii Philoſophi fruſtra conati ſunt. Pauca haec de* Epicuro *praefatus, docet a v. 94 ad v. 137. Animum & Animam partem eſſe hominis, aeque ac Pedes, Manus, Brachia, Caput, & reliqua membra, & non Habitum vitalem totius Corporis, ſeu omnium partium Corporis intentionem, & concentum, quam quidam veteres Philoſophi* Harmoniam *dixerunt. Ne vero minus diſtincte diſputare videatur, dum vocibus* Animus *&* Anima *promiſcue utitur, a v. 138 ad v. 161 docet,* Animum *&* Animam *unam quidem rem eſſe,* Animum *vero praecipuam eſſe partem, & in Corde reſidere, quippe ibi Metus, Gaudium, & reliquae Paſſiones, quae Animum ſequuntur, ſeſe oſtentant; dum* Anima, *in qua loco-motiva facultas unice ſita eſt, per totum Corpus*

diſſita ad nutum Animi *movetur. Inde a v. 162 ad v. 177 demonſtrare conatur*, Animi *&* Animae *naturam eſſe Corpoream : Animus enim tangit Animam, quam movet, Anima autem Corpus; nullus vero, niſi inter Corpora, Contactus. A v. 178 ad v. 323 docet, Corporeum hunc Animum componi e Seminibus minutiſſimis quidem, tenuiſſimis, & maxime rotundis : & ſi rem ipſam ſpectemus, e Calore, Vento, ſeu Vapore, & Aere ; & alia inſuper re, quae ex tenuiſſimis, minutiſſimis, & maxime mobilibus Seminibus conſtans, eſt* Senſus *Principium & Origo. Quo vero modo Calor, Ventus, Aer, & quarta illa res innominata miſceantur, explicare ſe non poſſe liquido fatetur. A v. 324 ad v. 350 aſſerit, Animam & Corpus ita conjuncta eſſe, ut ſine utriuſque pernicie ſeparari non poſſint. Deinde a v. 351 ad v. 370 non ſolum Animum, ſed etiam Corpus* ſentire *affirmat, ſeu potius totum Animal, rem e Corpore & Anima compoſitam. Poſt haec a v. 371 ad v. 417 refutat opinionem* Democriti, *qui ſingulas Animae partes ſingulis Corporis partibus appoſitas & conjunctas eſſe docuit. Et, ut olim affirmaſſet, Animum eſſe potiorem totius Compoſiti partem, ſic ab* Animo *potius, quam ab* Anima, *vitam dependere, & ſalutem Animalis conſervari aſſerit. Deinde a v. 418 ad v. 842 Animos & Animas naſci & interire cum Corporibus, viginti octo argumentis demonſtrare conatur, &* Tranſmigrationem Pythagorae *obiter deridet. Demum a v. 842 ad v. 882 Mortem nihil eſſe docet, cum poſt Mortem nihil eſt mortali Animae timendum; immo ſi Anima Immortalis (ut Platoni viſum eſt) concedatur, Mortem tamen nihil eſſe, cum Anima ſeparata non meminerit, ſe unquam antea exſtitiſſe. Proinde ad v. 906 ridet Hominum vanam de ſepultura ſolicitudinem. Deinde demonſtrat,* Mortem *non eſſe Malum, quia mortui non indigent iſtis bonis, quibus vivi gaudent, neque iſtis doloribus afficiuntur, qui miſeros mortales cruciant, ad v. 943. Vitam etiam ipſam non eſſe deſiderabilem, quippe quae nihil novi afferat, ſed eaſdem ſemper voluptates uſque ad nauſeam ſubminiſtret, ad v. 988. Ne vero iſtae fabulae, quas Poetae narrant, de Inferis & Poenis poſt mortem terreant mor-*

tales, ad v. 1036 omnes illas commoda interpretatione elevat. Deinde uſque ad finem hujus libri monet, pleroſque Mortalium inepte & abſurde de Morte *queri, cum ſapientiſſimi Hominum, & Potentiſſimi Ducum & Imperatorum vim dirae Neceſſitatis ſenſerint. Docet, ideo mortales vitam ſollicitam & inquietam agere, quod hanc Mortis contemplationem refugiant, & inepte votis omnibus vitam expetere, quam aliquando amiſſuri ſunt, quae nullam novam Voluptatem afferat, innumeris vero Doloribus & Periculis obnoxia reddatur; praeſertim cum vivendo nihil detrahunt de tempore Mortis, quae omnes manet aeterna.*

E TENEBRIS tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus potuiſti, illuſtrans commoda vitæ:
Te ſequor, o GRAJÆ gentis decus, inque tuis nunc
Fixa pedum pono preſſis veſtigia ſignis,
Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
Quod te imitari aveo: Quid enim contendat Hirundo
Cycnis? aut quidnam tremulis facere artubus Hœdi
Conſimile in curſu poſſint, ac fortis Equi vis?
Tu Pater, & rerum Inventor: tu patria nobis
Suppeditas præcepta, tuiſque ex, Inclute, chartis,
Floriferis ut apes in ſaltibus omnia limant,
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta,
Aurea, perpetua ſemper digniſſima vita.
Nam ſimul ac Ratio tua cœpit vociferari,
Naturam rerum haud Divina mente coortam;
Diffugiunt Animi terrores; mœnia mundi
Diſcedunt; totum video per Inane geri res.
Apparet Divûm numen, ſedeſque quietæ:
Quas neque concutiunt venti, neque nubila nimbis
Adſpergunt, neque nix acri concreta pruina
Cana cadens violat: ſemperque innubilus æther

Integit, & large diffuſo lumine ridet.
Omnia ſuppeditat porro Natura, neque ulla
Res animi pacem delibrat tempore in ullo.
At contra nuſquam apparent Acheruſia templa:
Nec Tellus obſtat, quin omnia diſpiciantur,
Sub pedibus quaecunque infra per Inane geruntur.
His tibi me rebus quædam divina Voluptas
Percipit, atque Horror, quod ſic Natura tua vi
Tam manifeſta patet ex omni parte retecta.

Et qnoniam docui, cunctarum exordia rerum
Qualia ſint, & quam variis diſtantia formis
Sponte ſua volitent æterno percita motu,
Quoque modo poſſint ex his res quæque creari:
Haſce ſecundum res ANIMI natura videtur,
Atque ANIMÆ claranda meis jam verſibus eſſe:
Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo;
Omnia ſuffundens mortis nigrore: neque ullam
Eſſe voluptatem liquidam puramque relinquit.

Nam, quod ſæpe homines morbos magis eſſe timendos,
Infamemque ferunt vitam, quam Tartara lethi,
Et ſe ſcire Animi naturam ſanguinis eſſe,
Nec prorſum quidquam noſtræ Rationis egere:
Hinc licet advertas animum, magis omnia Laudis,
Aut etiam Venti, ſi fert ita ſorte voluntas,
Jactari cauſa, quam quod res ipſa probetur:
Extorres iidem patria, longeque fugati
Conſpectu ex hominum, fœdati crimine turpi,
Omnibus ærumnis affecti denique vivunt:
Et quocunque tamen miſeri venere, parentant,
Et nigras mactant pecudes, & Manibu' divis

Inferias mittunt: multoque in rebus acerbis
Acrius advertunt animos ad Relligionem.
Quo magis in dubiis hominem ſpectare periclis
Convenit, adverſiſque in rebus noſcere qui ſit.
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur Perſona, manet Res.
Denique Avarities, & Honorum cæca cupido,
Quæ miſeros homines cogunt tranſcendere fineis
Juris, & interdum ſocios ſcelerum atque miniſtros
Nocteis atque dies niti præſtante labore
Ad ſummas emergere opes: hæc vulnera vitæ
Non minimam partem Mortis formidine aluntur.
Turpis enim Fama, & Contemtus, & acris Egeſtas
Semota ab dulci Vita ſtabilique videntur,
Et quaſi jam Lethi portas cunctarier ante:
Unde homines, dum ſe falſo terrore coacti
Refugiſſe volunt longe, longeque receſſe:
Sanguine civili rem conflant, divitiaſque
Conduplicant avidi, cædem cædi accumulantes,
Crudeles gaudent in triſti funere Fratris:
Et Conſanguineûm menſas odere, timentque.
Conſimili ratione ab eodem ſæpe timore
Macerat invidia: ante oculos illum eſſe pontentem,
Illum adſpectari, claroque incedere honore;
Ipſi ſe in tenebris volvi cœnoque queruntur.
Intereunt partim ſtatuarum & nominis ergo:
Et ſæpe uſque adeo, Mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, luciſque videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore Lethum,
Obliti fontem curarum hunc eſſe Timorem,
Hunc vexare pudorem, hunc vincula amicitiaï

Rumpere, & in ſumma pietatem evertere fundo.
Nam jam ſæpe homines patriam, caroſque parenteis
Prodiderunt, vitare Acheruſia templa petentes.
Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic Nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quam
Quæ Pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe 'ſt
Non radii ſolis, neque lucida tela diei
Diſcutiant, ſed Naturæ ſpecies, Ratioque.
Primum ANIMUM dico, (mentem quem ſæpe vocamus,)
In quo conſilium vitæ, regimenque locatum 'ſt,
Eſſe hominis Partem nihilo minus, ac Manus, & Pes,
Atque Oculi partes animantis totius exſtant.
Quamvis multa quidem Sapientum turba putarunt,
Senſum animi certa non eſſe in parte locatum:
Verum Habitum quendam viralem corporis eſſe,
Harmoniam Graji quam dicunt, quod faciat nos
Vivere cum ſenſu, nulla cum in parte ſiet Mens:
Ut bona ſæpe Valetudo cum dicitur eſſe
Corporis, & non eſt tamen hæc pars ulla Valentis:
Sic Animi ſenſum non certa parte reponunt:
Magnopere in quo mî diverſi errare videntur.
Sæpe utique in promtû Corpus, quod cernitur, ægrit,
Cum tamen ex alia lætamur parte latenti:
Et retro fit, uti contra ſit ſæpe viciſſim,
Cum miſer ex animo, lætatur corpore toto:
Non alio pacto, quam ſi Pes cum dolet ægri,
In nullo Caput interea ſit forte dolore.
Præterea molli ſomno cum dedita membra,
Effuſumque jacet ſine ſenſu Corpus onuſtum:

Eſt aliud tamen in nobis, quod tempore in illo
Multimodis agitatur, & omneis accipit in ſe
Lætitiæ motus, & curas cordis inaneis.
Nunc Animam quoque ut in membris cognoſcere poſſis
Eſſe, neque Harmoniam corpus retinere ſolere:
Principio fit, uti, detracto Corpore multo,
Sæpe tamen nobis in membris Vita moretur.
Atque eadem rurſus, cum Corpora pauca caloris
Diffugere, foraſque per os eſt editus aër;
Deſerit extemplo venas, atque oſſa relinquit:
Noſcere ut hinc poſſis, non æquas omnia parteis
Corpora habere, neque ex æquo fulcire ſalutem:
Sed magis hæc, Venti quæ ſunt calidique Vaporis
Semina, curare in membris ut Vita moretur.
Eſt igitur Calor ac Ventus vitalis in ipſo
Corpore, qui nobis moribundos deſerit artus.
Quapropter, quoniam 'ſt Animi natura reperta,
Atque Animæ, quaſi pars Hominis: redde Harmoniaï
Nomen, ab organico ſaltu delatum Heliconis,
Sive aliunde ipſi porro traxere, & in illam
Tranſtulerunt, proprio quæ tum res nomine egebat;
Quidquid id eſt, habeant: tu cetera percipe dicta.
Nunc Animum atque Animam dico conjuncta teneri
Inter ſe, atque unam naturam conficere ex ſe:
Sed Caput eſſe quaſi, & dominari in corpore toto
Conſilium, quod nos Animum, Mentemque vocamus:
Idque ſitum media regione in pectoris hæret.
Hic exſultat enim Pavor ac Metus; hæc loca circum
Lætitiæ mulcent: hic ergo Mens Animuſque 'ſt.
Cetera pars Animæ per totum diſſita corpus
Paret, & ad numen Mentis momenque movetur:

Idque ſibi ſolum per ſe ſapit, & ſibi gaudet:
Cum neque res Animam, neque Corpus commovet ulla.
Et quaſi cum Caput, aut Oculus, tentante dolore,
Læditur in nobis, non omni concruciamur
Corpore: ſic Animus nonnunquam læditur ipſe,
Lætitiaque viget, cum cetera pars Animaï
Per membra, atque artus nulla novitate cietur.
Verum ubi vehementi magis eſt commota metu Mens,
Conſentire Animam totam per membra videmus:
Sudores itaque & pallorem exſiſtere toto
Corpore, & infringi linguam, vocemque aboriri,
Caligare oculos, ſonere aureis, ſuccidere artus.
Denique concidere ex Animi terrore videmus
Sæpe homines: facile ut quivis hinc noſcere poſſit,
Eſſe Animam cum Animo conjunctam; quæ cum Animi vi
Percuſſa 'ſt, exin corpus propellit, & icit.
Hæc eadem ratio naturam Animi atque Animaï
Corpoream docet eſſe: ubi enim propellere membra,
Conripere ex ſommo corpus, mutareque voltum,
Atque hominem totum regere ac verſare videtur:
(Quorum nil fieri ſine tactu poſſe videmus;
Nec tactum porro ſine Corpore) nonne fatendum 'ſt,
Corporea natura Animum conſtare, Animamque?
Præterea pariter fungi cum Corpore: & una
Conſentire Animum nobis in corpore cernis.
Si minus offendit vitam vis horrida teli,
Oſſibus ac nervis diſcluſis intus adacta:
Attamen inſequitur languor, terræque petitus
Suavis, & in terra Mentis qui gignitur æſtus,
Interdumque quaſi exſurgendi incerta voluntas.
Ergo corpoream naturam Animi eſſe neceſſe 'ſt:

Corporeis quoniam telis, ictuque laborat.
Is tibi nunc Animus quali ſit corpore, & unde
Conſtiterit, pergam rationem reddere dictis.
Principio eſſe ajo perſubtilem, atque minutis
Perquam Corporibus factum conſtare: id ita eſſe,
Hinc licet advertas animum, ut pernoſcere poſſis,
Nil adeo fieri celeri ratione videtur,
Quam ſi Mens fieri proponit, & inchoat ipſa.
Ocius ergo Animus, quam res ſe perciet ulla,
Ante oculos quarum in promtu natura videtur.
At quod mobile tantopere 'ſt, conſtare rotundis
Perquam ſeminibus debet, perquamque minutis:
Momine uti parvo poſſint impulſa moveri.
Namque movetur Aqua, & tantillo momine flutat:
Quippe volubilibus parviſque creata figuris.
At contra Mellis conſtantior eſt natura,
Et pigri latices magis, & cunctantior actus.
Hæret enim inter ſe magis omnis materiaï
Copia: nimirum quia non tam lævibus exſtat
Corporibus, neque tam ſubtilibus atque rotundis.
Namque Papaverum, aura poteſt ſuſpenſa leviſque
Cogere, ut ab ſummo tibi diffluat altus acervus:
At contra Lapidum conjectum, Spiclorumque
Nenu poteſt: igitur parviſſima corpora quanto
Et læviſſima ſunt, ita mobilitata feruntur.
At contra quo quæque magis cum pondere magno,
Aſperaque inveniuntur, eo ſtabilita magis ſunt.
Nunc igitur, quoniam 'ſt Animi natura reperta
Mobilis egregie: Perquam conſtare neceſſe 'ſt
Corporibus parvis & lævibus atque rotundis.
Quæ tibi cognita res in multis, O BONE, rebus

Utilis invenietur, & opportuna cluebit.
Hæc quoque res etiam naturam deliquat ejus,
Quam tenui conſtet textura; quamque loco ſe
Contineat parvo, ſi poſſit conglomerari:
Quod, ſimul atque Hominem lethi ſecura quies eſt
Indepta, atque Animi natura Animæque receſſit:
Nil ibi limatum de toto Corpore cernas
Ad ſpeciem, nil ad pondus: mors omnia præſtat,
Vitalem præter ſenſum, calidumque vaporem.
Ergo Animam totam perparvis eſſe neceſſe 'ſt
Seminibus, nexam per venas, viſcera, nervos:
Quatinus omnis ubi e toto jam Corpore ceſſit,
Extima membrorum circum-cæſura tamen ſe
Incolumem præſtat, nec deſit ponderis hilum:
Quod genus eſt, Bacchi cum flos evanuit, aut cum
Spiritus Unguenti ſuavis diffugit in auras;
Aut aliquo cum jam Succus de corpore ceſſit:
Nil oculis tamen eſſe minor res ipſa videtur
Propterea, neque detractum de pondere quidquam:
Nimirum, quia multa minutaque ſemina Succos
Efficiunt, & Odorem in toto corpore rerum.
Quare etiam atque etiam Mentis naturam, Animæque
Scire licet perquam pauxillis eſſe creatam
Seminibus: quoniam fugiens nil ponderis aufert.
Nec tamen hæc ſimplex nobis natura putanda 'ſt.
Tenuis enim quædam moribundos deſerit Aura
Miſta Vapore; Vapor porro trahit Aëra ſecum;
Nec Calor eſt quiſquam, cui non ſit miſtus & Aër.
Rara quod ejus enim conſtat natura, neceſſe 'ſt
Aëris inter eum primordia multa cieri.
Jam triplex Animi 'ſt igitur natura reperta:

Nec tamen hæc ſat ſunt ad Senſum cuncta creandum:
Nil horum quoniam recipit mens poſſe creare
Senſiferos motus, quædam qui mente volutent.
Quarta quoque his igitur quædam natura neceſſe 'ſt
Attribuatur: (ea 'ſt omnino nominis expers:)
Qua neque mobilius quidquam, neque tenuius exſtat,
Nec magis e parvis, aut lævibus ex elementis:
Senſiferos motus qui didit prima per artus.
Prima cietur enim parvis perfecta figuris;
Inde Calor motus, & Venti cæca poteſtas
Accipit; inde Aër; inde omnia mobilitantur:
Tum quatitur ſanguis; tum viſcera perſentiſcunt
Omnia; poſtremo datur oſſibus, atque medullis
Sive voluptas eſt, ſive 'ſt contrarius ardor.
Nec temere huc dolor uſque poteſt penetrare, neque acre
Permanare malum, quin omnia perturbentur:
Uſque adeo ut vitæ deſit locus, atque Animaï
Diffugiant partes per caulas Corporis omneis.
Sed plerumque fit in ſummo quaſi corpore finis
Motibus: hanc ob rem vitam retinere valemus.
Nunc, ea quo pacto inter ſeſe miſta, quibuſque
Comta modis vigeant, rationem reddere aventem
Abſtrahit invitum patrii ſermonis egeſtas.
Sed tamen, ut potero ſummatim attingere, tangam.
Inter enim curſant Primordia principiorum
Motibus inter ſe, nihil ut ſecernier unum
Poſſit; nec ſpatio fieri diviſa poteſtas:
Sed quaſi multæ vis unius corporis exſtant.
Quod genus in quovis Animantum viſcere volgo
Eſt Odor, & quidam Calor, & Sapor: Et tamen ex his
Omnibus eſt unum perfectum Corporis augmen.

Sic Calor, atque Aër, & venti cæca poteſtas
Miſta creant unam naturam, & mobilis illa
Vis, initium motus ab ſe quæ dividit ollis,
Senſifer unde oritur primum per viſcera motus.
Nam penitus prorſum latet hæc natura, ſubeſtque:
Nec magis Hac infra quidquam eſt in corpore noſtro:
Atque Anima 'ſt Animæ proporro totius ipſa:
Quod genus in noſtris membris, & corpore toto
Miſta latens Animi vis eſt, animæque poteſtas;
Coporibus quia de parvis pauciſque creata 'ſt:
Sic tibi nominis Hæc expers Vis, facta minutis
Corporibus latet: Atque Animaï totius ipſa
Proporro 'ſt Anima, & dominatur corpore toto.
Conſimili ratione neceſſe 'ſt Ventus, & Aër,
Et Calor inter ſe vigeant commiſta per artus:
Atque aliis aliud ſubſit magis, emineatque:
Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum:
Ne Calor, ac Ventus ſeorſum, ſeorſumque poteſtas
Aëris interimant ſenſum, diductaque ſolvant.
  Eſt etiam Calor ille animo, quem ſumit in ira,
Cum ferviſcit, & ex oculis micat acribus ardor.
Eſt & frigida multa comes formidinis Aura:
Quæ ciet horrorem in membris, & concitat artus.
Eſt etiam quoque pacati ſtatus Aëris ille,
Pectore tranquillo qui fit, voltuque ſereno.
Sed Calidi plus eſt illis, quibus acria corda,
Iracundaque mens facile efferviſcit in ira:
Quo genere in primis vis eſt violenta Leonum;
Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore poſſunt.
At Ventoſa magis Cervorum frigida mens eſt,

Et gelidas citius per viſcera concitat auras;
Quæ tremulum faciunt membris exſiſtere motum.
At natura Boum placido magis Aëre vivit,
Nec nimis iraï fax unquam ſubdita percit
Fumida, ſuffundens cæcæ caliginis umbras;
Nec gelidi torpet telis perfixa pavoris:
Inter utroſque ſita 'ſt, Cervos, ſævoſque Leones.
Sic Hominum genus eſt, quamvis doctrina politos
Conſtituat pariter quoſdam, tamen illa relinquit
Naturæ cujuſque Animæ veſtigia prima.
Nec radicitus evelli mala poſſe putandum 'ſt,
Quin proclivius Hic iras decurrat ad acreis;
Ille metu citius paulo tentetur: at Ille
Tertius accipiat quædam clementius æquo.
Inque aliis rebus multis differre neceſſe 'ſt
Naturas hominum varias, moreſque ſequaceis:
Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere cauſas,
Nec reperire figurarum tot nomina, quot ſunt
Principiis, unde hæc oritur variantia rerum.
Illud in his rebus videor firmare poteſſe,
Uſque adeo Naturarum veſtigia linqui
Parvola, quæ nequeat Ratio depellere dictis:
Ut nihil impediat dignam Diis degere vitam.
Hæc igitur Natura tenetur Corpore ab omni,
Ipſaque corporis eſt cuſtos, & cauſa ſalutis;
Nam communibus inter ſe radicibus hærent:
Nec ſine pernicie divelli poſſe videntur.
Quod genus, e Thuris glebis evellere Odorem
Haud facile 'ſt, quin intereat natura quoque ejus.
Sic Animi atque Animæ naturam corpore toto
Extrahere haud facile 'ſt, quin omnia diſſolvantur:

Implexis ita principiis ab origine prima
Inter ſe fiunt conſorti prædita vita:
Nec ſine vi quidquam alterius ſibi poſſe videtur
Corporis atque Animi ſeorſum ſentire poteſtas:
Sed communibus inter eos conflatur utrinque
Motibus accenſus nobis per viſcera Senſus.
Præterea, Corpus per ſe nec gignitur unquam,
Nec creſcit, nec poſt mortem durare videtur.
Non enim, ut Humor aquæ dimittit ſæpe vaporem,
Qui datus eſt, neque ab hac cauſa convellitur ipſe,
Sed manet incolumis: non, inquam, ſic Animaï
Diſcidium poſſunt artus perferre relicti:
Sed penitus pereunt convolſi, conque putreſcunt.
Ex ineunte ævo ſic Corporis atque Animaï
Mutua vitaleis diſcunt contagia motus,
Maternis etiam in membris, alvoque repoſta;
Diſcidium ut nequeat fieri ſine peſte maloque:
Ut videas, quoniam conjuncta 'ſt cauſa ſalutis,
Conjunctam quoque naturam conſiſtere eorum.
Quod ſupereſt, ſi quis Corpus ſentire renutat;
Atque Animam credit permiſtam Corpore toto
Suſcipere hunc motum, quem Senſum nominitamus:
Vel manifeſtas res contra, veraſque repugnat.
Quid ſit enim Corpus ſentire quis afferet unquam,
Si non ipſa palam quod res dedit ac docuit nos?
At dimiſſa Anima corpus caret undique ſenſu:
Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo:
Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo.
Dicere porro, Oculos nullam rem cernere poſſe;
Sed per eos Animum ut foribus ſpectare recluſis;
Deſipere 'ſt, contra cum ſenſus dicat eorum:

Senſus enim trahit, atque acies detrudit ad ipſas.
Fulgida præſertim cum cernere ſæpe nequimus,
Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:
Quod foribus non fit: neque enim, qua cernimus ipſi,
Oſtia ſuſcipiunt ullum recluſa laborem.
Præterea, ſi pro Foribus ſunt lumina noſtra,
Jam magis, exemtis Oculis, debere videtur
Cernere res Animus, ſublatis poſtibus ipſis.
Illud in his rebus nequaquam ſumere poſſis,
Democriti quod ſancta viri ſententia ponit,
Corporis atque Animi primordia ſingula primis
Adpoſita alternis variare, ac nectere membra.
Nam cum multo ſunt Animaï elementa minora,
Quam quibus e Corpus nobis & Viſcera conſtant,
Tum numero quoque concedunt, & rara per artus
Diſſita ſunt, dumtaxat ut hoc promittere poſſis,
Quantula prima queant nobis injecta ciere
Corpora ſenſiferos motus in Corpore, tanta
Intervalla tenere exordia prima Animaï.
Nam neque Pulveris interdum ſentimus adhæſum
Corpore, nec membris incuſſam inſidere Cretam,
Nec Nebulam noctu, nec Aranei tenuja fila
Obvia ſentimus, quando obretimur euntes:
Nec ſupra caput ejuſdem cecidiſſe vietam
Veſtem, nec Plumas avium, Pappoſque volanteis,
Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim:
Nec repentis itum cujuſviscunque Animantis
Sentimus, nec priva pedum veſtigia quæque,
Corpore quæ in noſtro Culices, & cetera ponunt.
Uſque adeo prius eſt in nobis multa ciendum
Semina, corporibus noſtris immiſta per artus,

Quam primordia ſentiſcant concuſſa Animaï,
Et quam intervallis tantis tuditantia poſſint
Concurſare, coïre, & diſſultare viciſſim.
Et magis eſt Animus vitaï clauſtra coërcens,
Et dominantior ad vitam, quam vis Animaï.
Nam ſine Mente Animoque nequit reſidere per artus
Temporis exiguam partem pars ulla Animaï:
Sed comes inſequitur facile, & diſcedit in auras;
Et gelidos artus in lethi frigore linquit.
At manet in vita, cui Mens Animuſque remanſit,
Quamvis eſt circum-cæſis lacer undique membris:
Truncus, ademta Anima circum, membriſque remotis,
Vivit, & ætherias vitaleis ſuſcipit auras:
Si non omnimodis, at magna parte Animaï
Privatus, tamen in vita cunctatur, & hæret.
Ut lacerato Oculo circum ſi Pupula manſit
Incolumis, ſtat cernendi vivata poteſtas;
Dummodo ne totum corrumpas luminis orbem,
Sed circumcidas aciem, ſolamque relinquas:
Id quoque enim ſine pernicie conſiet eorum.
At ſi tantula pars Oculi media illa pereſa 'ſt,
Incolumis quamvis alioqui ſplendidus orbis,
Occidit extemplo lumen, tenebræque ſequuntur:
Hoc Anima atque Animus vincti ſunt fœdere ſemper.
Nunc age, nativos animantibus, & mortaleis
Eſſe Animos, Animaſque leveis, ut noſcere poſſis;
Conquiſita diu, dulcique reperta labore
Digna tua pergam diſponere carmina vita.
Tu fac utrumque uno ſubjungas nomen eorum,
Atque Animam, verbi cauſa, cum dicere pergam,
Mortalem eſſe docens; Animum quoque dicere credas:

Quatinus eſt unum inter ſe, conjunctaque res eſt.
   Principio, quoniam tenuem conſtare minutis
Corporibus docui, multoque minoribus eſſe
Principiis factam, quam liquidus humor Aquaï 'ſt,
Aut Nebula, aut Fumus: Nam longe mobilitate
Præſtat, & a tenui cauſa magis icta movetur;
Quippe ubi Imaginibus Fumi Nebulæque movetur:
Quod genus in ſomnis ſopiti ubi cernimus alta
Exhalare vapore altaria, ferreque Fumum:
Nam procul hæc dubio nobis Simulacra genuntur:
Nunc igitur, quoniam quaſſatis undique vaſis
Diffluere Humorem, & Laticem diſcedere cernis;
Et Nebula ac Fumus quoniam diſcedit in auras:
Crede, Animam quoque diffundi, multoque perire
Ocius, & citius diſſolvi corpora prima,
Cum ſemel omnibus e membris ablata receſſit.
Quippe etenim Corpus, quod vas quaſi conſtitit ejus,
Cum cohibere nequit conquaſſatum ex aliqua re,
Ac rarefactum detracto ſanguine venis;
Aëre qui credas poſſe hanc cohiberier ullo?
Corpore qui noſtro rarus magis am cohibeſſit?
   Præterea, gigni pariter cum Corpore, & una
Creſcere ſentimus, pariterque ſeneſcere Mentem.
Nam velut infirmo Pueri teneroque vagantur
Corpore; ſic Animi ſequitur ſententia tenuis.
Inde ubi robuſtis adolevit viribus ætas;
Conſilium quoque majus, & auctior eſt Animi vis:
Poſt ubi jam validis quaſſatu 'ſt viribus ævi
Corpus; & obtuſis ceciderunt viribus artus:
Claudicat Ingenium, delirat Linguaque, Menſque,
Omnia deficiunt, atque uno tempore deſunt.

Ergo diſſolvi quoque convenit omnem Animaï
Naturam, ceu fumus in altas aëris auras:
Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
Creſcere, & (ut docui) ſimul ævo feſſa fatiſcit.
Huc accedit, uti videamus, Corpus ut ipſum
Suſcipere immaneis morbos, durumque dolorem;
Sic Animum curas acreis, luctumque, metumque.
Quare participem lethi quoque convenit eſſe.
Quin etiam Morbis in Corporis avius errat
Sæpe animus; dementit enim; deliraque fatur:
Interdumque gravi Lethargo fertur in altum
Æternumque ſoporem, oculis, nutuque cadenti:
Unde neque exaudit voces, neque noſcere vultus
Illorum potis eſt, ad vitam qui revocantes
Circumſtant, lacrimis rorantes ora, genaſque.
Quare animum quoque diſſolvi fateare neceſſe 'ſt,
Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi:
Nam Dolor ac Morbus lethi fabricator uterque 'ſt;
Multorum exitio perdocti quod ſumus ante.
Denique cur, hominem cum Vini vis penetravit
Acris, & in venas diſceſſit diditus ardor,
Conſequitur gravitas Membrorum? præpediuntur
Crura vacillanti? tardeſcit Lingua? madet Mens?
Nant Oculi? Clamor, Singultus, Jurgia gliſcunt?
Et jam cetera de genere hoc quæcunque ſequuntur?
Cur ea ſunt, niſi quod vehemens violentia Vini
Conturbare Animam conſuevit Corpore in ipſo?
At quæcunque queunt conturbari, inque pediri,
Significant, (paulo ſi durior inſinuarit
Cauſa,) fore ut pereant, ævo privata futuro.
Quin etiam, ſubita vi morbi ſæpe coactus

Ante oculos aliquis noſtros, ut fulminis ictu,
Concidit, & ſpumas agit, ingemit, & tremit artus,
Deſipit, extentat nervos, torquetur, anhelat,
Inconſtanter & in jactando membra fatigat:
Nimirum, quia vis Morbi diſtracta per artus
Turbat agens Animum, ſpumans ut in æquore ſalſo
Ventorum validis ferveſcit viribus Unda.
Exprimitur porro Gemitus, quia membra dolore
Afficiuntur; & omnino quod ſemina vocis
Ejiciuntur, & ore foras glomerata feruntur,
Qua quaſi conſuerunt, & ſunt munita viaï.
Deſipientia fit, quia vis Animi atque Animaï
Conturbatur, & (ut docui) diviſa ſeorſum
Disjectatur, eodem illo diſtracta veneno.
Inde, ubi jam Morbi ſe flexit cauſa, reditque
In latebras ater corrupti Corporis humor,
Tum quaſi talipedans primum conſurgit; & omneis
Paulatim redit in ſenſus, animamque receptat.
Hæc igitur tantis ubi morbis Corpore in ipſo
Jactetur, miſeriſque modis diſtracta laboret:
Cur eandem credis ſine Corpore in Aëre aperto
Cum validis ventis ætatem degere poſſe?
Et quoniam Mentem ſanari, Corpus ut ægrum,
Cernimus, & flecti medicina poſſe videmus;
Id quoque præſagit, mortalem vivere Mentem:
Addere enim parteis, aut ordine trajicere æquum 'ſt,
Aut aliud prorſum de ſumma detrahere illûm,
Commutare Animum quicunque adoritur, et infit;
Aut Aliam quamvis naturam flectere quærit:
At neque transferri ſibi parteis, nec tribui vult,
Immortale quod eſt quidquam, neque defluere hilum.

Nam quodcunque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius, quod fuit ante.
Ergo animus ſive ægreſcit, mortalia ſigna
Mittit, (uti docui;) ſeu flectitur a medicina:
Uſque adeo falſæ rationi vera videtur
Res occurrere, & effugium præcludere eunti;
Ancipitique refutatu convincere falſum.

Denique ſæpe hominem paulatim cernimus ire,
Et membratim vitalem deperdere ſenſum:
In pedibus primum Digitos liveſcere, & Ungueis;
Inde Pedes, & Crura mori: Poſt inde per artus
Ire alios tractim gelidi veſtigia lethi:
Scinditur atqui Animæ quoniam natura, nec uno
Tempore ſincera exſiſtit, mortalis habenda 'ſt.
Quod ſi forte putas, ipſam ſe poſſe per artus
Introrſum trahere, & parteis conducere in unum,
Atque ideo cunctis ſenſum deducere membris:
At locus ille tamen, quo copia tanta Animaï
Cogitur, in ſenſu debet majore videri.
Qui quoniam nuſquam 'ſt, nimirum (ut diximus ante)
Dilaniata foras diſpergitur; interit ergo.
Quin etiam, ſi jam libeat concedere falſum,
Et dare, poſſe Animam glomerari in Corpore eorum,
Lumina qui linquunt moribundi particulatim:
Mortalem tamen eſſe Animam fateare neceſſe 'ſt.
Nec refert, utrum pereat diſperſa per auras,
An contractis in ſe partibus obbruteſcat:
Quando Hominem totum magis ac magis undique ſenſus
Deficit, & vitæ minus & minus undique reſtat.

Et quoniam Mens eſt Hominis pars una, locoque
Fixa manet certo, velut Aures atque Oculi ſunt,

Atque alii ſenſus, qui vitam cunque gubernant:
Et veluti Manus, atque Oculus, Nareſve ſeorſum
Secreta a nobis nequeant ſentire, neque eſſe:
Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali:
Sic Animus per ſe non quit ſine corpore & ipſo
Eſſe Homine; illius quaſi quod Vas eſſe videtur:
Sive aliud quidvis potis es conjunctius eij
Fingere, quandoquidem connexus corpori adhæret.
Denique Corporis atque Animi vivata poteſtas
Inter ſe conjuncta valent, vitaque fruuntur.
Nec ſine Corpore enim vitaleis edere motus
Sola poteſt Animi per ſe natura; nec autem
Caſſum Anima Corpus durare, & ſenſibus uti:
Scilicet, avolſus radicitus ut nequit ullam
Diſpicere ipſe Oculus rem, ſeorſum Corpore toto:
Sic Anima atque Animus per ſe nil poſſe videntur:
Nimirum, quia per venas & viſcera miſtim
Per nervos atque oſſa tenentur corpore ab omni.
Nec magnis intervallis Primordia poſſunt
Libera diſſultare; ideo concluſa moventur
Senſiferos motus; quos extra corpus in auras
Aëris haud poſſunt poſt mortem ejecta moveri:
Propterea quia non ſimili ratione tenentur.
Corpus enim atque animans erit Aër, ſi cohibere
Seſe Anima, atque in eo poterit concludere motus,
Quos ante in Nervis, & in ipſo Corpore agebat.
Quare etiam atque etiam, reſoluto Corporis omni
Tegmine, & ejectis extra vitalibus auris,
Diſſolvi ſenſus Animi fateare neceſſe 'ſt,
Atque Animam, quoniam conjuncta eſt cauſa duobus.
Denique cum Corpus nequeat perferre Animaï

Diſcidium, quin id tætro tabeſcat odore:
Quid dubitas, quin ex imo, penituſque coorta
Emanarit, uti Fumus, diffuſa Animæ vis?
Atque ideo tanta mutatum putre ruina
Conciderit Corpus penitus, quia mota loco ſunt
Fundamenta foras animæ; manantque per artus,
Perque viarum omnes flexus, in corpore qui ſunt,
Atque foramina? Multimodis ut noſcere poſſis
Diſpertitam Animæ naturam exiſſe per artus:
Et prius eſſe ſibi diſtractam Corpore in ipſo,
Quam prolapſa foras enaret in Aëris Auras?
Quin etiam, fineis dum vitæ vertitur intra,
Sæpe aliqua tamen e cauſa labefacta videtur
Ire Anima, & toto ſolvi de corpore membra;
Et quaſi ſupremo langueſcere tempore voltus,
Molliaque exſangui cadere omnia Corpore membra:
Quod genus eſt, Animo male factum cum perhibetur,
Aut Animam liquiſſe, ubi jam trepidatur, & omnes
Extremum cupiunt vires reprendere vinclum.
Conquaſſatur enim tum Mens, Animæque poteſtas
Omnis: & hæc ipſo cum Corpore conlabeſiunt:
Ut gravior paulo poſſit diſſolvere cauſa.
Quid dubitas, tandem quin extra prodita corpus
Imbecilla foras, in aperto, tegmine demto,
Non modo non omnem poſſit durare per ævum,
Sed minimum quodvis nequeat conſiſtere tempus?
Nec ſibi enim quiſquam moriens ſentire videtur,
Ire foras Animam incolumem de Corpore toto;
Nec prius ad jugulum, & ſuperas ſuccedere fauceis:
Verum deficere in certa regione locatam:
Ut ſenſus alios, in parti quemque ſua, ſcit

Diſſolvi: Quod ſi immortalis noſtra foret Mens:
Non jam ſe moriens diſſolvi conquereretur:
Sed magis ire foras, veſtemque relinquere, ut Anguis,
Gauderet, prælonga ſenex aut cornua Cervus.
Denique cur Animi nunquam mens conſiliumque
Gignitur in Capite, aut Pedibus, Manibuſve; ſed unis
Sedibus, & certis regionibus omnis inhæret:
Si non certa loca ad naſcendum reddita cuique
Sunt: & ubi quidquid poſſit durare creatum:
Atque ita multimodis pro totis artubus eſſe,
Membrorum ut nunquam exſiſtat præpoſterus ordo?
Uſque adeo ſequitur res rem; neque Flamma creari in
Fluminibus ſolita 'ſt, neque in Igni gignier Algor.
Præterea, ſi immortalis natura Animaï 'ſt,
Et ſentire poteſt ſecreta a Corpore noſtro:
Quinque (ut opinor) eam faciendum 'ſt Senſibus auctam:
Nec ratione alia noſmet proponere nobis
Poſſumus infernas Animas Acherunte vagare.
Pictores itaque, & Scriptorum Sæcla priora
Sic Animas introduxerunt ſenſibus auctas.
At neque ſeorſum Oculi, neque Nares, nec Manus ipſa,
Eſſe poteſt Anima: neque ſeorſum Lingua, nec Aures
Abſque anima per ſe poſſunt ſentire, nec eſſe.
Et quoniam toto ſentimus Corpore ineſſe
Vitalem ſenſum, & totum eſſe animale videmus,
Si ſubito medium celeri præciderit ictu
Vis aliqua, ut ſeorſum partem ſecernat utramque:
Diſpertita procul dubio quoque vis Animaï,
Et diſciſſa, ſimul cum Corpore disjicietur:
At quod ſcinditur, & parteis diſcedit in ullas,
Scilicet æternam ſibi naturam abnuit eſſe.

Falciferos memorant currus abſcindere membra
Sæpe ita deſubito permiſta cæde calenteis,
Ut tremere in terra videatur ab artibus id, quod
Decidit abſciſſum: Cum Mens tamen, atque hominis vis
Mobilitate mali non quit ſentire dolorem:
Et ſimul, in pugnæ ſtudio quod dedita Mens eſt,
Corpore cum reliquo pugnam cædeiſque petiſſit:
Nec tenet, amiſſam lævam cum tegmine ſæpe
Inter equos abſtraxe rotas, falceiſque rapaceis:
Nec cecidiſſe alius dextram, cum ſcandit, & inſtat.
Inde alius conatur ademto ſurgere crure,
Cum digitos agitat propter moribundus humi pes:
Et caput abſciſſum calido viventeque trunco,
Servat humi voltum vitalem, oculoſque patenteis,
Donec relliquias Animaï reddidit omneis.
Quin etiam tibi ſi lingua vibrante minantis
Serpentis caudam procero corpore, utrinque
Sit libitum in multas parteis diſcindere ferro;
Omnia jam ſeorſum cernes anciſa recenti
Volnere tortari, & terram conſpergere tabo;
Ipſam ſeque retro partem petere ore priorem,
Volneris ardenti ut morſu premat icta dolore.
Omnibus eſſe igitur totas dicemus in illis
Particulis Animas? At ea ratione ſequetur,
Unam animantem Animas habuiſſe in Corpore multas.
Ergo diviſa 'ſt ea, quæ fuit una ſimul cum
Corpore: quapropter Mortale utrumque putandum 'ſt,
In multas quoniam parteis diſcinditur æque.
    Præterea, ſi immortalis natura Animaï
Conſtat, & in Corpus naſcentibus inſinuatur:
Cur ſuper anteactam ætatem meminiſſe nequimus?

Nec veſtigia geſtarum rerum ulla tenemus?
Nam ſi tantopere 'ſt Animi mutata poteſtas,
Omnis ut actarum exciderit retinentia rerum:
Non (ut opinor) id ab letho jam longiter errat.
Quapropter fateare neceſſe 'ſt, quæ fuit ante,
Interiiſſe: Et quæ nunc eſt, nunc eſſe creatam.
  Præterea, ſi jam perfecto corpore nobis
Inferri ſolita 'ſt Animi vivata poteſtas,
Tum cum gignimur, & vitæ cum limen inimus:
Haud ita conveniebat, uti cum Corpore & una
Cum membris videatur in ipſo ſanguine creſſe:
Sed velut in cavea, per ſe ſibi vivere ſolam
Convenit, ut ſenſu Corpus tamen affluat Omne.
Quare etiam atque etiam nec originis eſſe putandum 'ſt
Experteis Animas, nec lethi lege ſolutas.
Nam neque tantopere adnecti potuiſſe putandum 'ſt
Corporibus noſtris extrinſecus inſinuatas:
Quod fieri totum contra manifeſta docet res.
Namque ita connexa 'ſt per Venas, Viſcera, Nervos,
Oſſaque, uti Dentes quoque ſenſu participentur:
Morbus ut indicat, & gelidaï ſtringor aquaï,
Et lapis oppreſſus ſub dente e frugibus aſper:
Nec, tam contextæ cum ſint, exire videntur
Incolumes poſſe, & ſalvas exſolvere ſeſe
Omnibus e Nervis, atque Oſſibus, Articuliſque.
  Quod ſi forte putas, extrinſecus inſinuatam
Permanare Animam nobis per membra ſolere;
Tanto quæque magis cum corpore fuſa peribit.
Quod permanat enim, diſſolvitur: Interit ergo.
Diſpertitur enim per caulas Corporis omneis:
Ut cibus in membra atque artus cum diditur omneis;

Diſperit, atque aliam naturam ſufficit ex ſe:
Sic Anima atque Animus quamvis integra recens in
Corpus eunt, tamen in manando diſſolvuntur;
Dum quaſi per caulas omneis diduntur in artus
Particulæ, quibus hæc Animi natura creatur,
Quæ nunc in noſtro dominatur Corpore, nata
Ex illa, quæ tunc peritat partita per artus.
Quapropter neque natali privata videtur
Eſſe die natura Animæ, neque funeris expers.
Semina præterea linquuntur, necne, Animaï
Corpore in exanimo? quod ſi linquuntur, et inſunt,
Haud erit, ut merito immortalis poſſit haberi;
Partibus amiſſis quoniam libata receſſit.
Sin ita ſinceris membris ablata profugit,
Ut nullas parteis in Corpore liquerit ex ſe:
Unde cadavera rancenti jam viſcere vermeis
Exſpirant? atque unde animantum copia tanta
Exos & exſanguis tumidos perfluctuat artus?
Quod ſi forte Animas extrinſecus inſinuari
Vermibus, & privas in corpora poſſe venire
Credis; nec reputas, cur millia multa Animarum
Conveniant, unde una receſſerit: hoc tamen eſt, ut
Quærendum videatur, & in diſcrimen agendum:
Utrum tandem Animæ venentur ſemina quæque
Vermiculorum, ipſæque ſibi fabricentur ubi ſint:
An jam corporibus perfectis inſinuentur.
At neque, cur faciant ipſæ, quareve laborent,
Dicere ſuppeditat; neque enim, ſine corpore cum ſint,
Sollicitæ volitant morbis, algoque, fameque.
Corpus enim magis his vitiis adfine laborat:
Et mala multa Animus contage fungitur ejus.

Sed tamen his eſto quamvis facere utile Corpus,
Cum ſubeant: At qua poſſint, via nulla videtur.
Haud igitur faciunt Animæ ſibi corpora & artus.
Nec tamen eſt, ut jam perfectis inſinuentur
Corporibus: Neque enim poterunt ſubtiliter eſſe
Connexæ; neque conſenſu contagia fient.
Denique cur acris violentia triſte Leonum
Seminium ſequitur: dolu' Volpibus, & fuga Cervis
A patribus datur, & patrius pavor incitat artus?
Et jam cetera de genere hoc, cur omnia membris
Ex ineunte ævo ingeneraſcunt, inque genuntur,
Si non certa ſuo quia ſemine ſeminioque
Vis Animi pariter creſcit cum corpore toto?
Quod ſi immortalis foret, & mutare ſoleret
Corpora, permiſtis animantes moribus eſſent:
Effugeret Canis Hyrcano de ſemine ſæpe
Cornigeri incurſum Cervi; tremeretque per auras
Aëris Accipiter fugiens, veniente Columba:
Deſiperent Homines; ſaperent fera ſæcla Ferarum.
Illud enim falſa fertur ratione, quod ajunt,
Immortalem Animam mutato Corpore flecti:
Quod mutatur enim, diſſolvitur: Interit ergo.
Trajiciuntur enim partes, atque ordine migrant.
Quare diſſolvi quoque debent poſſe per artus,
Denique ut intereant una cum Corpore cunctæ.
Sin Animas hominum dicent in Corpora ſemper
Ire humana; tamen quæram, cur e ſapienti
Stulta queat fieri, nec prudens ſit puer ullus?
Nec tam doctus equæ pullus, quam fortis equi vis?
Si non certa ſuo quia ſemine ſeminioque
Vis Animi pariter creſcit cum Corpore toto.

Scilicet in tenero teneraſcere Corpore Mentem
Confugient; quod ſi jam ſit, ſateare neceſſe 'ſt,
Mortalem eſſe Animam, quoniam mutata per artus
Tantopere amittit vitam ſenſumque priorem.
Quove modo poterit pariter cum Corpore quoque
Confirmata cupitum ætatis tangere florem
Vis Animi, niſi erit conſors in origine prima?
Quidve foras ſibi vult membris exire ſenectis?
An metuit concluſa manere in Corpore putri?
Et domus ætatis ſpatio ne feſſa vetuſto
Obruat? At non ſunt Immortali ulla pericla.
Denique connubia ad Veneris, partuſque ferarum
Eſſe Animas præſto, deridiculum eſſe videtur;
Et ſpectare immortaleis mortalia membra
Innumero numero; certareque præproperanter
Inter ſe, quæ prima potiſſimaque inſinuetur:
Si non forte ita ſunt Animarum fœdera pacta,
Ut, quæ prima volans advenerit, inſinuetur
Prima, neque inter ſe contendant viribus hilum.
Denique in æthere non Arbor, non æquore in alto
Nubes eſſe queunt, nec Piſces vivere in arvis,
Nec Cruor in lignis, nec ſaxis Succus ineſſe.
Certum ac diſpoſitum 'ſt, ubi quidquid creſcat, & inſit:
Sic Animi natura nequit ſine Corpore oriri
Sola, neque a nervis & ſanguine longius eſſe.
Hoc ſi poſſet enim, multo prius ipſa Animi vis
In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus eſſe
Poſſet, & innaſci quavis in parte ſoleret:
Tandem in eodem homine atque in eodem vaſe maneret.
Quod quoniam in noſtro quoque conſtat Corpore certum
Diſpoſitumque videtur, ubi eſſe & creſcere poſſit

Seorſum Anima atque Animus: Tanto magis inficiandum,
Totum poſſe extra Corpus durare, genique.
Quare, corpus ubi interiit, periiſſe neceſſe 'ſt
Confiteare animam, diſtractam in Corpore toto.

Quippe etenim Mortale Æterno jungere, & unà
Conſentire putare, & fungi mutua poſſe,
Deſipere 'ſt: quid enim diverſius eſſe putandum 'ſt,
Aut magis inter ſe disjunctum diſcrepitanſque,
Quam, Mortale quod eſt, Immortali atque perenni
Junctum, in concilio ſævas tolerare procellas?

Præterea, quæcunque manent Æterna, neceſſe 'ſt,
Aut, quia ſunt Solido cum corpore, reſpuere ictus,
Nec penetrare pati ſibi quidquam, quod queat arctas
Diſſociare intus parteis; ut Materiaï
Corpora ſunt, quorum naturam oſtendimus ante:
Aut ideo durare ætatem poſſe per omnem,
Plagarum quia ſunt expertia, ſicut Inane 'ſt;
Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
Aut ideo, quia nulla loci ſit copia circum,
Quo quaſi res poſſint diſcedere, diſſolvique:
Sicut Summarum Summa 'ſt æterna, neque extra
Quis locus eſt, quo diffugiat: neque corpora ſunt, quæ
Poſſint incidere, & valida diſſolvere plaga:
At neque (uti docui) Solido cum corpore Mentis
Natura 'ſt, quoniam admiſtum 'ſt in rebus Inane;
Nec tamen eſt ut Inane: neque autem corpora deſunt,
Ex infinito quæ poſſint forte coorta
Proruere hanc Mentis violento turbine molem,
Aut aliam quamvis cladem importare pericli:
Nec porro natura Loci, ſpatiumque Profundi

Deficit, exſpergi quo poſſit vis Animaï,
Aut alia quavis poſſit vi pulſa perire.
Haud igitur lethi præcluſa 'ſt janua Menti.

Quod ſi forte ideo magis Immortalis habenda 'ſt,
Quod lethalibus ab rebus munita tenetur;
Aut quia non veniunt omnino aliena ſalutis;
Aut quia quæ veniunt, aliqua ratione recedunt
Pulſa prius, quam, quid noceant, ſentire queamus:
Scilicet a vera longe ratione remotum 'ſt.
Præter enim quam quod morbis tum Corporis ægrit,
Advenit id, quod eam de rebus ſæpe futuris
Macerat, inque metu male habet, curiſque fatigat:
Præteritiſque admiſſa annis peccata remordent.
Adde furorem Animi proprium, atque oblivia rerum,
Adde, quod in nigras Lethargi mergitur undas.

Nil igitur Mors eſt, ad nos neque pertinet hilum,
Quandoquidem natura Animi mortalis habetur:
Et velut anteacto nil tempore ſenſimus ægri,
Ad confligendum venientibus undique Pœnis;
Omnia cum belli trepido concuſſa tumultu
Horrida contremuere ſub altis ætheris auris:
In dubioque fuit, ſub utrorum regna cadendum
Omnibus humanis eſſet, terraque marique:
Sic ubi non erimus, cum Corporis atque Animaï
Diſcidium fuerit, quibus e ſumus uniter apti,
Scilicet haud Nobis quidquam, qui non erimus tum,
Accidere omnino poterit, ſenſumque movere:
Non ſi terra mari miſcebitur, & mare cœlo.
Et ſi jam noſtro ſentit de Corpore, poſtquam
Diſtracta 'ſt Animi natura, Animæque poteſtas:

Nil tamen hoc ad Nos, qui cœtu conjugioque
Corporis atque Animæ conſiſtimus uniter apti.
Nec, ſi materiam noſtram conlegerit ætas
Poſt obitum, rurſumque redegerit, ut ſita nunc eſt;
Atque iterum Nobis fuerint data lumina vitæ,
Pertineat quidquam tamen ad Nos id quoque factum,
Interrupta ſemel cum ſit repetentia noſtra.
Et nunc nil ad Nos de nobis attinet, ante
Qui fuimus; nec jam de illis Nos afficit angor,
Quos de materia noſtra nova proferet ætas.
Nam cum reſpicias immenſi temporis omne
Præteritum ſpatium, tum motus Materiaï
Multimodi quam ſint; facile hoc adcredere poſſis,
Semina ſæpe in eodem, ut nunc ſunt, ordine poſta:
Nec memori tamen id quimus deprendere mente.
Inter enim jecta 'ſt vitaï pauſa, vageque
Deerrarunt paſſim motus ab Senſibus omnes.

Debet enim, miſere quoi forte ægreque futurum 'ſt,
Ipſe quoque eſſe in eo tum tempore, cum male poſſit
Accidere: At quoniam mors eximit im, prohibetque,
Illum, cui poſſint incommoda conciliari
Hæc eadem, in quibus & nunc Nos ſumus, ante fuiſſe;
Scire licet Nobis nihil eſſe in morte timendum:
Nec miſerum fieri, qui non eſt, poſſe: neque hilum
Differre, an nullo fuerit jam tempore natus,
Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.

Proinde ubi ſe videas hominem miſerarier ipſum,
Poſt mortem fore, ut aut putreſcat corpore poſto,
Aut flammis interfiat, maliſve ferarum:
Scire licet, non ſincerum ſonere, atque ſubeſſe

Cæcum aliquem cordi ſtimulum, quamvis neget ipſe
Credere ſe, quemquam ſibi Senſum in morte futurum.
Non (ut opinor) enim dat, quod promittit; & inde
Nec radicitus e vita ſe tollit, & eicit;
Sed facit eſſe Sui quiddam ſuper inſcius ipſe.
Vivus enim Sibi cum proponit quiſque, futurum,
Corpus uti volucres lacerent in morte feræque;
Ipſe Sui miſeret: neque enim Se vindicat hilum,
Nec removet ſatis a projecto corpore; & illud
Se fingit, ſenſuque ſuo contaminat adſtans.
Hinc indignatur, ſe Mortalem eſſe creatum;
Nec videt, in vera nullum fore morte alium ſe;
Qui poſſit vivus ſibi Se lugere peremtum,
Stanſque jacentem; nec lacerari, urive dolore.
Nam ſi in morte malum 'ſt, malis morſuque ferarum
Tractari; non invenio, qui non ſit acerbum,
Ignibus impoſitum calidis torreſcere flammis;
Aut in melle ſitum ſuffocari; atque rigere
Frigore, cum in ſummo gelidi cubat æquore ſaxi:
Urgerive ſuperne obtritum pondere terræ.
   At jam non domus accipiet te læta; neque uxor
Optima, nec dulces occurrent oſcula nati
Præripere, & tacita pectus dulcedine tangent:
Non poteris factis tibi fortibus eſſe tuiſque
Præſidio: Miſer! o miſer! ajunt, omnia ademit
Una dies infeſta tibi tot præmia vitæ.
Illud in his rebus non addunt, Nec tibi earum
Jam deſiderium inſidet rerum inſuper una.
Quod bene ſi videant animo, dictiſque ſequantur;
Diſſolvant animi magno ſe angore metuque.
Tu quidem ut es letho ſopitus, ſic eris ævi

Quod ſupereſt, cunctis privatu' doloribus ægris:
At nos horrifico cinefactum te prope buſto
Inſatiabiliter deflebimus; æternumque
Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.
Illud ab hoc igitur quærendum 'ſt; quid ſit amari
Tantopere, ad ſomnum ſi res redit, atque quietem,
Cur quiſquam æterno poſſit tabeſcere luctu?

Hoc etiam faciunt, ubi diſcubuere, tenentque
Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, Brevis hic eſt fructus homullis:
Jam fuerit, neque poſt unquam revocare licebit.
Tanquam in morte mali cumprimis hoc ſit eorum,
Quod ſitis exurat Miſeros, atque arida torreat;
Aut aliæ cujus deſiderium inſideat rei.
Nec ſibi enim quiſquam tum Se, Vitamque requirit,
Cum pariter Mens & Corpus ſopita quieſcunt:
(Nam licet æternum per nos ſic eſſe ſoporem)
Nec deſiderium noſtri nos adtigit ullum:
Et tamen haudquaquam noſtros tunc illa per artus
Longe ab ſenſiferis Primordia motibus errant:
Quin conreptus homo ex ſomno ſe conligit ipſe.
Multo igitur mortem minus ad Nos eſſe putandum;
Si minus eſſe poteſt, quam quod nihil eſſe videmus.
Major enim turbæ disjectus Materiaï
Conſequitur letho; nec quiſquam expergitus exſtat,
Frigida quem ſemel eſt vitaï pauſa ſecuta.

Denique ſi vocem rerum Natura repente
Mittat, & hoc aliquoi noſtrum ſic increpet ipſa:
Quid tibi tantopere 'ſt, Mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles?

Nam ſi grata fuit tibi vita anteacta priorque,
Et non omnia, pertuſum congeſta quaſi in vas,
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere:
Cur non, ut plenus vitæ Conviva, recedis?
Æquo animoque capis ſecuram, Stulte, quietem?
Sin ea, quæ fructus cunque es, periere profuſa,
Vitaque in offenſu 'ſt; cur amplius addere quæris,
Rurſum quod pereat male, & ingratum occidat omne:
Nec potius vitæ finem facis, atque laboris?
Nam tibi præterea quod machiner, inveniamque
Quod placeat, nihil eſt: eadem ſunt omnia ſemper.
Si tibi non annis Corpus jam marcet, & artus
Confecti languent: eadem tamen omnia reſtant,
Omnia ſi pergas vivendo vincere ſæcla:
Atque etiam potius, ſi nunquam ſis moriturus.
Quid reſpondeamus, niſi juſtam intendere litem
Naturam? & veram verbis exponere cauſam?
At qui obitum lamentetur miſer amplius æquo,
Non merito inclamet magis, & voce increpet acri?
Aufer abhinc lacrimas, Barathro, & compeſce querelas.
Grandior hic vero ſi jam, Seniorque queratur:
Omnia perfructus vitaï præmia, marces?
Sed quia ſemper aves, quod abeſt, præſentia temnis,
Imperfecta tibi elapſa 'ſt, ingrataque vita,
Et nec-opinanti Mors ad caput adſtitit ante,
Quam ſatur ac plenus poſſis diſcedere rerum.
Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte,
Æquo animoque, agedum, jam aliis concede: neceſſe 'ſt.
Jure (ut opinor) agat, jure increpet, inciletque:
Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas;
Semper & ex aliis aliud reparare neceſſe 'ſt:

Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.
Materies opus eſt, ut creſcant poſtera ſæcla:
Quæ tamen omnia Te, vita perfuncta, ſequentur.
Nec minus ergo ante hæc, quam nunc, cecidere, cadentque:
Sic alid ex alio nunquam deſiſtet oriri;
Vitaque mancupio nulli datur, omnibus uſu.

Reſpice item, quam nihil ad Nos anteacta vetuſtas
Temporis æterni fuerit, quam naſcimur ante.
Hoc igitur ſpeculum nobis Natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.
Num quid ibi horribile apparet? num triſte videtur
Quidquam? nonne omni ſomno ſecurius exſtat?

Atque ea nimirum, quæcunque Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe, in vita ſunt omnia nobis.
Nec miſer impendens magnum timet aëre ſaxum
Tantalus, ut fama 'ſt, caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita Divûm metus urget inanis
Mortaleis; caſumque timent, quemcunque ferat Fors.

Nec Tityon Volucres ineunt Acherunte jacentem,
Nec, quod ſub magno ſcrutentur pectore, quidquam
Perpetuam ætatem poterunt reperire profecto,
Quamlibet immani projectu Corporis exſtet,
Qui non ſola novem diſpenſis jugera membris
Obtineat, ſed qui Terraï totius orbem:
Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
Nec præbere cibum proprio de corpore ſemper:
Sed Tityos nobis Hic eſt, in amore jacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor;
Aut alia quavis ſcindunt cuppedine curæ.

Siſyphus in vita quoque nobis ante oculos eſt,

Qui petere a populo faſceis ſævaſque ſecureis
Imbibit, & ſemper victus triſtiſque recedit:
Nam petere imperium, quod inane 'ſt, nec datur unquam,
Atque in eo ſemper durum ſufferre laborem,
Hoc eſt adverſo nixantem trudere monte
Saxum, quod tamen a ſummo jam vertice rurſum
Volvitur, & plani raptim petit æquora campi.

Deinde animi ingratam naturam paſcere ſemper,
Atque explere bonis rebus, ſatiareque nunquam:
Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
Cum redeunt, fœtuſque ferunt, varioſque lepores;
Nec tamen explemur Vitaï fructibus unquam:
Hoc (ut opinor) id eſt, ævo florente puellas
Quod memorant laticem pertuſum congerere in vas;
Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.

Cerberus, & Furiæ jam vero, & lucis egenus
Tartarus, horriferos eructans faucibus æſtus,
Hæc neque ſunt uſquam, neque poſſunt eſſe profecto.
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Eſt inſignibus inſignis, ſceleriſque luela
Carcer, & horribilis de ſaxo Jactu' deorſum,
Verbera, Carnifices, Robur, Pix, Lamina, Tædæ:
Quæ tamen & ſi abſunt, at Mens ſibi conſcia facti
Præmetuens, adhibet ſtimulos, torretque flagellis;
Nec videt interea, qui terminus eſſe malorum
Poſſit, nec quæ ſit pœnarum denique finis:
Atque eadem metuit magis hæc ne in morte graveſcant:
Hinc Acheruſia fit Stultorum denique vita.

Hoc etiam tibi Tute interdum dicere poſſis:
Lumina ſis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,

Qui melior multis quam Tu, fuit, Improbe, rebus.
Inde alii multi reges rerumque potentes
Occiderunt, magnis qui gentibus imperitarunt.

Ille quoque ipſe, viam qui quondam per mare magnum
Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus ſalſas docuit ſuper ire lacunas;
Et contemſit, aquis inſultans, murmura ponti;
Lumine ademto, animam moribundo corpore fudit.

Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Oſſa dedit terræ, proinde ac famul infimus eſſet.

Adde repertores doctrinarum atque leporum;
Adde Heliconiadum comites; quorum unus Homerus,
Sceptra potitus, eadem aliis ſopitu' quiete 'ſt.

Denique Democritum poſtquam matura vetuſtas
Admonuit memorem, motus langueſcere Mentis.
Sponte ſua letho caput obvius obtulit ipſe.

Ipſe Epicurus obît, decurſo lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio ſuperavit, & omneis
Præſtinxit, ſtellas exortus uti ætherius Sol.

Tu vero dubitabis, & indignabere obire,
Mortua quoi vita eſt prope jam vivo atque videnti?
Qui ſomno partem majorem conteris ævi?
Et vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſſas,
Sollicitamque geris caſſa formidine mentem?
Nec reperire potes, quid ſit tibi ſæpe mali, cum
Ebrius urgeris multis miſer undique curis,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris?

Si poſſent Homines, proinde ac ſentire videntur,
Pondus ineſſe Animo, quod ſe gravitate fatiget,

Et, quibus id fiat cauſis, cognoſcere, & unde
Tanta mali tanquam moles in pectore conſtet;
Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus,
Quid ſibi quiſque velit, neſcire, & quærere ſemper,
Commutare locum, quaſi onus deponere poſſit.

Exit ſæpe foras magnis ex ædibus Ille,
Eſſe domi quem pertæſum 'ſt, ſubitoque revertit:
Quippe foris nihilo melius qui ſentiat eſſe.

Currit agens mannos ad villam Hic præcipitanter,
Auxilium tectis quaſi ferre ardentibus inſtans:
Oſcitat extemplo, tetigit cum limina villæ;
Aut abit in ſomnum gravis, atque oblivia quærit;
Aut etiam properans urbem petit atque reviſit.
Hoc ſe quiſque modo fugit: At, quem ſcilicet, ut fit,
Effugere haud potis eſt, ingratis hæret, & angit,
Propterea, morbi quia cauſam non tenet æger:
Quam bene ſi videat, jam, rebus quiſque relictis
Naturam primum ſtudeat cognoſcere rerum,
Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
Ambigitur ſtatus, in quo ſit mortalibus omnis
Ætas poſt mortem, quæ reſtat cunque, manenda.

Denique tantopere in dubiis trepidare periclis
Quæ mala nos ſubigit vitaï tanta cupido?
Certa quidem finis vitæ mortalibus adſtat,
Nec devitari lethum pote, quin obeamus.

Præterea, verſamur ibidem, atque inſumus uſque:
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
Sed dum abeſt, quod avemus, id exſuperare videtur
Cetera: poſt aliud, cum contigit illud, avemus;

Et ſitis æqua tenet vitaï ſemper hianteis :
Poſteraque in dubio 'ſt , fortunam quam vehat ætas ;
Quidve ferat nobis caſus , quive exitus inſtet.
Nec prorſum , vitam ducendo , demimus hilum
Tempore de mortis ; nec delibrare valemus ,
Quo minus eſſe diu poſſimus morte peremti.
Proinde licet quot vis vivendo condere ſæcla ,
Mors æterna tamen nihilominus illa manebit :
Nec minus Ille diu jam non erit , ex hodierno
Lumine qui finem vitaï fecit , & ille ,
Menſibus atque annis qui multis occidit ante.

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUARTUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Qua ſupra libro primo uſus eſt comparatione Lucretius, *ut* Memmii *ſui animum tantiſper a contentione relaxaret; eadem hunc librum quartum a v. 1 ad 26 auſpicatur, ut auditorem ſibi docilem reddat, & attentum. II. Libri hujus proponit argumentum, quod ex induſtria cum ſuperioribus connectit. Cum enim primo & ſecundo libro abunde docuerit, quae & qualia ſint rerum* Primordia, *quibus figuris diſtincta, quo motu ferantur, ac ceteras res procreent; Libro vero tertio* Animae *atque* Animi *naturam fuſius explicaverit; merito ſane a v. 26 ad v. 46 hanc aliam ſubnectit diſputationem de ſenſatione tam vigilantium, quam dormientium. Quam diſputationem ut ex ordine abſolvat, a* Simulacris *exorditur, quibus omnem ſenſationem fieri contendit. Docet itaque III. a rerum ſuperficie tenuia quaedam & ſubtiliſſima* Simulacra *mitti, quae paſſim per Aera volitant, ſigillatim tamen ſub viſum non cadunt, niſi a ſpeculis aut Aqua repulſa in oculos incurrant, a v. 46 ad v. 108. IV. Subtilitatem horum* Simulacrorum *demonſtrat, & ſubinde exiguitatem* Primordiorum *confirmat, ad v. 129. V. Simulacrorum duplex diſtinguit genus, alterum eorum, quae ſponte ſua generantur in Aere, qualia nonnunquam videmus fieri in nubibus, quae modo Gigantum, modo Montium aut Belluarum imagines imitantur; alterum eorum quae a rerum ſuperficie avo-*

lant, quaſi tenues rerum Exuviae: & deinde a Rerum ſuperficie has Exuvias perpetuo oriri docet, & ea motus celeritate per Aera ferri, ut Luminis ſolaris jactum facile ſuperent, a v. 129 ad v. 217. VI. Quia Viſus *Omnium Senſuum primus habetur, ab eo exorditur; quem ex* Simulacrorum *ſeu* Imaginum *incurſu fieri docet. Interim autem explicat ea omnia, quae ad* Viſus *cauſas ſpectant, variaque de* Viſu *problemata proponit. quae rite ſolvit & explicat, a v. 217 ad v. 471. VII. Ne vero aliquis ex problematis modo explicatis ſenſus fallaciae arguat, illorum dignitatem copioſe adſtruit, a v. 471 ad v. 524. Et ſubinde* Scepticos, *praecipue a v. 471 ad v. 479 refutat: & demum aſſerit, omnem Veritatem fidei ſenſuum inniti. VIII. His ita de* Viſu *diſputatis, ceteros ſenſus aggreditur, ac primum docet,* Vocem *ac* Sonum *corporeas eſſe Imagines, quae aurem pariter feriant & auditum faciant: Vocis naturam atque formaturam explicat. Cur eadem vox percipiatur a multis, rationem reddit; quid ſit* Echo, *quomodo fiat, a v. 524 ad v. 619. IX. Deinde de* Sapore, *&* Guſtu, *de* Odore, *&* Olfactu *docet; quid nempe ſit* Sapor, *quid* Odor, *& cur non ab omnibus ſentiatur. Cur* Cibus *idem aliis dulcis, aliis amarus fiat; cur* Odor *alius aliis ſit magis aptus, &* Vox *aliis terrorem incutiat, quae alios juvet, ſaltem non terreat, a v. 619 ad v. 726.* X. *de* Imaginatione *atque* Cogitatione *agit, quas per tenuiſſima rerum* Simulacra *ſeu imagines, quae in mentem incurrant, fieri pariter ait: inde varia de Cogitationibus problemata proponit & explicat, cur, v. g. videamur in Somnis videre illos, qui jam mortui ſunt: cur* Simulacra *rerum ſeu Imagines videantur nobis morari, dum cogitamus ea: cur ſubito quiſque cogitat, quae lubuerit: cur in Somnis cernimus moveri, a v. 726 ad v. 820. XI. a v. 821 ad v. 905. docet,* Linguam, Oculos, Aures, Nares, *omnia denique ſenſationis Organa prius nata eſſe, quam eorum uſum: ſecus vero in artificioſis rebus, quae pendent ex praeviſa indigentia. XII. De* Somno *ac* Inſomniis *agit, imprimiſque docet, qua ratione fiat Somnus in nobis, & in ceteris Animantibus: Somniorum varias aſſignat cauſas: & demum ad res Venereas delapſus a v.*

1050 uſque ad finem libri, de Amore, Sterilitate, Foecunditate, *&c. liberius forſan & apertius, quam par erat, (ſed Philoſophi in hiſce rebus ſibi maxime indulgent) diſputat.*

AVIA Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita ſolo: juvat integros accedere fonteis,
Atque haurire: juvatque novos decerpere flores,
Inſignemque Meo capiti petere inde coronam,
Unde prius Nulli velarint tempora Muſæ.
Primum, quod magnis doceo de rebus, & arctis
Relligionum animos nodis exſolvere pergo;
Deinde, quod obſcura de re tam lucida pango
Carmina, muſæo contingens cuncta lepore:
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur.
Nam veluti Pueris abſinthia tætra Medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut Puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus; interea perpotet amarum
Abſinthi laticem, deceptaque non capiatur;
Sed potius tali tactu recreata valeſcat:
Sic Ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
Triſtior eſſe, quibus non eſt tractata; retroque
Volgus abhorret ab Hac; volui tibi ſuaviloquenti
Carmine Pierio rationem exponere noſtram,
Et quaſi Muſæo dulci contingere melle;
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Verſibus in noſtris poſſem, dum perſpicis omnem
Naturam rerum; ac perſentis utilitatem.
Sed quoniam docui, cunctarum Exordia rerum

Qualia ſint, & quam variis diſtantia formis
Sponte ſua volitent, æterno percita motu;
Quoque modo poſſint res ex his quæque creari:
Atque Animi quoniam docui natura quid eſſet,
Et quibus e rebus cum Corpore comta vigeret;
Quove modo diſtracta rediret in Ordia prima:
Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has res
Attinet, eſſe ea, quæ rerum Simulacra vocamus:
Quæ quaſi Membranæ, ſummo de corpore rerum
Dereptæ, volitant ultro citroque per auras:
Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
Terrificant, atque in ſomnis, cum ſæpe figuras
Contuimur miras, ſimulacraque luce carentum;
Quæ nos horrifice languenteis ſæpe ſopore
Excierunt: Ne forte Animas Acherunte reamur
Effugere, aut Umbras inter vivos volitare:
Neve aliquid noſtri poſt mortem poſſe relinqui,
Cum Corpus ſimul, atque Animi natura peremta,
In ſua diſceſſum dederunt Primordia quæque.
  Dico igitur, rerum Effigias tenueiſque figuras
Mittier ab rebus, ſummo de corpore earum;
Quæ quaſi Membrana, vel Cortex nominitanda 'ſt,
Quod ſpeciem ac formam ſimilem gerit ejus Imago,
Quojuſcunque cluet de corpore fuſa vagari.
  Id licet hinc quamvis hebeti cognoſcere corde:
Principio, quoniam mittunt in rebus apertis
Corpora res multæ, partim diffuſa ſolute,
Robora ceu Fumum mittunt, igneſque Vaporem:
Et partim contexta magis, condenſaque, ut olim
Cum veteres ponunt tunicas æſtate Cicadæ;
Et Vituli cum membranas de corpore ſummo

Naſcentes mittunt; & item cum lubrica Serpens
Exuit in ſpinis veſtem: Nam ſæpe videmus
Illorum ſpoliis vepreis volitantibus auctas.
Haec quoniam fiunt, tenuis quoque debet Imago
Ab rebus mitti, ſummo de corpore earum.
Nam, cur illa cadant magis, ab rebuſque recedant,
Quam quæ tenuja ſunt, hiſcendi 'ſt nulla poteſtas.
Præſertim cum ſint in ſummis corpora rebus
Multa minuta, jaci quæ poſſint ordine eodem,
Quo fuerint, veterem & formæ ſervare figuram;
Et multo citius, quanto minus endopediri
Pauca queunt, & ſunt in prima fronte locata.
    Nam certe jaci, atque emergere multa videmus,
Non ſolum ex alto, penituſque, ut diximus ante,
Verum de ſummis ipſum quoque ſæpe colorem:
Et volgo faciunt id lutea, ruſſaque Vela,
Et ferrugina, cum magnis intenta Theatris,
Per malos volgata, trabeiſque trementia flutant:
Namque ibi conſeſſum Caveaï ſubter, & omnem
Scenaï ſpeciem, Patrum, Matrumque, Deorumque
Inficiunt, coguntque ſuo fluitare colore:
Et quanto circum mage ſunt incluſa Theatri
Mœnia, tam magis hæc intus perfuſa lepore
Omnia conrident, conrepta luce diei.
Ergo Lintea de ſummo cum corpore fucum
Mittunt, Effigias quoque debent mittere tenueis
Res quæque: ex ſummo quoniam jaculantur utræque.
    Sunt igitur jam formarum veſtigia certa,
Quæ vulgo volitant ſubtili prædita filo,
Nec ſingillatim poſſunt ſecreta videri.
    Præterea, omnis Odos, Fumus, Vapor, atque aliæ res

Conſimiles, ideo diffuſæ rebus abundant,
Ex alto quia dum veniunt intrinſecus ortæ,
Scinduntur per iter flexum; nec recta viarum
Oſtia ſunt, qua contendunt exire coortæ.
At contra, tenuis ſummi membrana Coloris
Cum jacitur, nihil eſt, quod eam diſcerpere poſſit;
In promtu quoniam 'ſt in prima fronte locata.
Poſtremo, in Speculis, in Aqua, Splendoreque in omni,
Quæcunque apparent nobis Simulacra, neceſſe 'ſt,
Quandoquidem ſimili ſpecie ſunt prædita rerum,
Eſſe in imaginibus miſſis conſiſtere eorum.
Nam cur illa cadant magis, ab rebuſque recedant
Corpora, res multæ quæ mittunt Corpore aperto,
Quam quæ tenuja ſunt, hiſcendi 'ſt nulla poteſtas.
Sunt igitur tenues formarum, conſimileſque
Effigiæ, ſingillatim quas cernere nemo
Cum poſſit, tamen aſſiduo crebroque repulſu
Rejectæ, reddunt Speculorum ex æquore viſum:
Nec ratione alia ſervari poſſe videntur
Tantopere, ut ſimiles reddantur quoique figuræ.
Nunc age, quam tenui natura conſtet Imago,
Percipe: & in primis quoniam Primordia tantum
Sunt infra noſtros ſenſus, tantoque minora,
Quam quæ primum oculi cœptant non poſſe tueri.
Nunc tamen id quoque uti confirmem, Exordia rerum
Cunctarum quam ſint ſubtilia, percipe paucis.
Primum Animalia ſunt jam partim tantula, eorum
Tertia pars nulla ut poſſit ratione videri.
Horum Inteſtinum quodvis quale eſſe putandum 'ſt?
Quid? Cordis globus, aut Oculi? quid? Membra? quid? Artus?
Quantula ſunt? quid? præterea Primordia quæque,

Unde Anima atque Animi conſtet natura neceſſum 'ſt,
Nonne vides, quam ſint ſubtilia, quamque minuta?
  Præterea, quæcunque ſuo de corpore odorem
Exſpirant acrem, Panaces, Abſinthia tætra,
Abrotonique graves, & triſtia Centaurea:
Horum unumquodvis leviter ſi forte ciebis,
Quamprimum noſcas, rerum Simulacra vagare
Multa modis multis, nulla vi, caſſaque ſenſu.
Quorum quantula pars ſit Imago, dicere nemo 'ſt
Qui poſſit, neque eam rationem reddere dictis.
  Sed ne forte putes, ea demum ſola vagare,
Quæcunque ab rebus rerum Simulacra recedunt:
Sunt etiam, quæ ſponte ſua gignuntur, & ipſa
Conſtituuntur in hoc cœlo, qui dicitur aër:
Quæ multis formata modis ſublime feruntur,
Nec ſpeciem mutare ſuam liquentia ceſſant,
Et quojuſque modi formarum vertere in ora.
Ut nubeis facile interdum concreſcere in alto
Cernimus, & mundi ſpeciem violare ſerenam,
Aëra mulcenteis motu: Nam ſæpe Gigantum
Ora volare videntur, & umbram ducere late:
Interdum magni montes, avolſaque ſaxa
Montibus anteire, & ſolem ſuccedere præter:
Inde alios trahere atque inducere bellua nimbos.
  Nunc ea quam facili & celeri ratione genantur,
Perpetuoque fluant ab rebus, lapſaque cedant.
Semper enim ſummum quidquid de rebus abundat,
Quod jaculentur: & hoc alias cum pervenit in res,
Tranſit, ut in primis Veſtem: Sed in aſpera Saxa,
Aut in materiem ut Ligni pervenit; ibi jam
Scinditur, ut nullum Simulacrum reddere poſſit.

At cum, ſplendida quæ conſtant, oppoſta fuerunt,
Denſaque, ut in primis Speculum 'ſt: Nihil accidit horum.
Nam neque uti veſtem poſſit tranſire, neque ante
Scindi, quam meminit lævor præſtare ſalutem.
Quapropter fit, ut hinc nobis Simulacra genantur,
Et quamvis ſubito, quovis in tempore, quamque
Rem contra Speculum ponas, apparet Imago:
Perpetuo fluere ut noſcas e corpore ſummo
Texturas rerum tenueis, tenueiſque figuras.
Ergo multa brevi ſpatio Simulacra genuntur,
Ut merito celer his rebus dicatur origo.
   Et quaſi multa brevi ſpatio ſummittere debet
Lumina Sol, ut perpetuo ſint omnia plena:
Sic a rebus item ſimili ratione neceſſe 'ſt
Temporis in puncto rerum Simulacra ferantur
Multa modis multis in cunctas undique parteis:
Quandoquidem Speculum queiſcunque obvertimus oris,
Res ibi reſpondent ſimili forma atque colore.
   Præterea, modo quom fuerit liquidiſſima cœli
Tempeſtas, perquam ſubito fit turbida fœde
Undique; uti tenebras omneis Acherunta rearis
Liquiſſe, & magnas cœli compleſſe cavernas.
Uſque adeo, tætra nimborum nocte coorta,
Impendent atræ formidinis ora ſuperne.
Quorum quantula pars ſit Imago, dicere nemo 'ſt
Qui poſſit, neque eam rationem reddere dictis.
   Nunc age, quam celeri motu Simulacra ferantur,
Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras
Reddita ſit, longo ut ſpatio brevis hora teratur,
In quemcunque locum diverſo numine tendunt,
Suavidicis potius, quam multis verſibus edam:

Parvus ut eſt Cycni melior canor, ille Gruum quam
Clamor, in ætheriis diſperſus nubibus Auſtri.
  Principio, perſæpe leveis res, atque minutis
Corporibus factas, celereis licet eſſe videre.
In quo jam genere 'ſt Solis lux, & vapor ejus,
Propterea quia ſunt e primis facta minutis:
Quæ quaſi truduntur, perque Aëris intervallum
Non dubitant tranſire, ſequenti concita plaga.
Suppeditatur enim confeſtim lumine lumen,
Et quaſi protelo ſtimulatur fulgere fulgur.
Quapropter Simulacra pari ratione neceſte 'ſt
Immemorabile per ſpatium tranſcurrere poſſe
Temporis in puncto: primum quod parvola cauſa
Eſt, procul a tergo quæ provehat atque propellat:
Deinde, quod uſque adeo textura prædita rara
Mittuntur, facile ut quaſvis penetrare queant res,
Et quaſi permanare per Aëris intervallum.
  Præterea, ſi, quæ penitus Corpuſcula rerum
Ex alto in terras mittuntur, Solis uti lux,
Ac vapor, hæc puncto cernuntur lapſa diei
Per totum cœli ſpatium diffundere ſeſe;
Perque volare mare, ac terras, cœlumque rigare
Quod ſupera 'ſt: Ubi tam volucri hæc levitate feruntur.
Quid? quæ ſunt igitur jam prima in fronte parata
Cum jaciuntur, & emiſſum res nulla moratur,
Nonne vides citius debere, & longius ire:
Multiplexque loci ſpatium tranſcurrere eodem
Tempore, quo Solis pervolgant lumina cœlum?
  Hoc etiam in primis ſpecimen verum eſſe videtur,
Quam celeri motu rerum Simulacra ferantur,
Quod, ſimul ac primum ſub divo ſplendor Aquai

Ponitur, extemplo, cœlo ſtellante, ſerena
Sidera reſpondent in Aqua radiantia mundi.
Iamne vides igitur, quam puncto tempore imago
Ætheris ex oris ad terrarum accidat oras?
  Quare etiam atque etiam mitti hæc fateare neceſſe 'ſt
Corpora, quæ feriant oculos, viſumque laceſſant:
Perpetuoque fluunt certis ab rebus Odores:
Frigus ut a fluviis, Calor a ſole, Æſtus ab undis
Æquoris, exeſor mœrorum litora circum.
Nec variæ ceſſant Voces volitare per auras:
Denique in os ſalſi venit humor ſæpe Saporis,
Cum mare verſamur propter: Dilutaque contra
Cum tuimur miſceri abſinthia, tangit amaror.
Uſque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis;
Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:
Perpetuo quoniam ſentimus, & omnia ſemper
Cernere, Odorari licet, & ſentire Sonorem.
  Præterea, quoniam manibus tractata figura
In tenebris quædam, cognoſcitur eſſe eadem, quæ
Cernitur in luce & claro candore; neceſſe 'ſt
Conſimili cauſa Tactum Viſumque moveri.
Nunc igitur, ſi Quadratum tentamus, & id nos
Commovet in tenebris; in luci quæ poterit res
Accidere ad ſpeciem, Quadrata niſi ejus imago?
  Eſſe in Imaginibus quapropter cauſa videtur
Cernendi, neque poſſe ſine his res ulla videri.
  Nunc ea, quæ dico, rerum Simulacra feruntur
Undique, & in cunctas jaciuntur didita parteis:
Verum, nos oculis quia ſolis cernere quimus,
Propterea fit, uti, ſpeciem quo vertimus, omnes

Res ibi eam contra feriant forma atque colore.
Et quantum quæque a nobis res abſit, Imago
Efficit, ut videamus, & internoſcere curat.
Nam cum mittitur, extemplo protrudit agitque
Aëra, qui inter ſe cunque 'ſt oculoſque locatus;
Iſque ita per noſtras acies perlabitur omnis,
Et quaſi perterget pupillas, atque ita tranſit.
Propterea fit, uti videamus, quam procul abſit
Res quæque: & quanto plus aëris ante agitatur,
Et noſtros oculos perterget longior aura,
Tam procul eſſe magis res quæque remota videtur.
Scilicet hæc ſumme celeri ratione geruntur,
Quale ſit, ut videamus: & una quam procul abſit.
Illud in his rebus minime mirabile habendum 'ſt,
Cur ea, quæ feriant oculos Simulacra, videri
Singula cum nequeant, res ipſæ perſpiciantur.
Ventus enim quoque paulatim cum verberat, & cum
Acre ferit Frigus, non privam quamque ſolemus
Particulam Venti ſentire, & Frigoris ejus;
Sed magis unverſum: fierique perinde videmus
Corpore tum plagas in noſtro, tanquam aliquæ res
Verberet, atque ſui det ſenſum corporis extra.
Præterea, Lapidem digito cum tundimus, ipſum
Tangimus extremum Saxi, ſummumque colorem:
Nec ſentimus eum tactu, verum magis ipſam
Duritiem penitus Saxi ſentimus in alto.
Nunc age, cur ultra Speculum videatur Imago,
Percipe: nam certe penitus remmota videtur.
Quod genus illa, foris quæ vere tranſpiciuntur,
Janua cum per ſe tranſpectum præbet apertum,
Multa facitque foris ex ædibus ut videantur.

Is quoque enim duplici geminoque fit Aëre Viſus.
Primus enim 'ſt, citra poſteis qui cernitur Aër:
Inde fores ipſæ dextra lævaque ſequuntur.
Poſt extraria lux oculos perterget, & Aër
Alter, & illa, foris quæ vere tranſpiciuntur.
Sic ubi ſe primum Speculi projecit Imago,
Dum venit ad noſtras acies, protrudit agitque
Aëra, qui inter ſe cunque 'ſt oculoſque locatus:
Et facit, ut prius Hunc omnem ſentire queamus,
Quam Speculum: Sed ubi Speculum quoque ſenſimus ipſum;
Continuo a nobis in id hæc, quæ fertur, Imago
Pervenit, & noſtros oculos rejecta reviſit:
Atque alium præ ſe propellens Aëra volvit;
Et facit, ut prius hunc, quam ſe, videamus: eoque
Diſtare a Speculo tantum remmota videtur.
Quare etiam atque etiam minime mirarier eſt par
Illis, quæ reddunt Speculorum ex æquore viſum,
Aëribus binis; quoniam res conſit utroque.
  Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars eſt,
In Speculis fit ut in læva videatur, eo quod
Planitiem ad Speculi veniens cum offendit Imago,
Non convertitur incolumis; ſed recta retrorſum
Sic eliditur, ut ſi quis prius, arida quam ſit
Cretea perſona, adlidat pilæve, trabive;
Atque ea continuo rectam ſi fronte figuram
Servet, & eliſam retro ſeſe exprimat ipſa:
Fiet, ut, ante oculos fuerit qui dexter, hic idem
Nunc ſit lævus; & e lævo ſit mutua dexter.
  Fit quoque, de Speculo in Speculum ut tradatur Imago:
Quinque etiam, ſexve ut fieri Simulacra ſuërint.
Nam quæcunque retro parte interiore latebunt,

Inde tamen, quamvis torte, penituſque remota,
Omnia per flexos aditus educta licebit
Pluribus hæc Speculis videantur in ædibus eſſe.
Uſque adeo e Speculo in Speculum tralucet Imago,
Et cum læva data 'ſt, fit rurſum ut dextera fiat:
Inde retrorſum reddit ſe, & convertit eodem.
Quin etiam, quæcunque latuſcula ſunt Speculorum
Adſimili lateris flexura prædita noſtri:
Dextera ea propter nobis Simulacra remittunt;
Aut quia de Speculo in Speculum transfertur Imago,
Inde ad nos eliſa bis advolat; aut etiam quod
Circumagitur, cum venit Imago, propterea quod
Flexa figura docet Speculi convertier ad nos.
Endogredi porro pariter Simulacra, pedemque
Ponere nobiſcum credas, geſtumque imitari;
Propterea, quia de Speculi qua parte recedas,
Continuo nequeunt illinc Simulacra reverti:
Omnia quandoquidem cogit natura referri,
Ac reſilire ab rebus ad æquos reddita flexus.
Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri:
Sol etiam cæcat, contra ſi tendere pergas:
Propterea, quia vis magna 'ſt ipſius; & alte
Aëra per purum graviter Simulacra feruntur,
Et feriunt oculos, turbantia compoſituras.
Præterea, Splendor, quicunque 'ſt acer, adurit
Sæpe oculos, ideo quod ſemina poſſidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt inſinuando.
Lurida præterea fiunt, quæcunque tuentur
Arquati: quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt Simulacris obvia rerum;
Multaque ſunt oculis in eorum denique miſta,

Quæ contage ſua palloribus omnia pingunt.
E tenebris autem, quæ ſunt in luce, tuemur,
Propterea quia, cum proprior caliginis Aër
Ater init oculos prior, & poſſedit apertos;
Inſequitur candens confeſtim lucidus Aër,
Qui quaſi purgat eos, ac nigras diſcutit umbras
Aëris illius: nam multis partibus hic eſt
Mobilior, multiſque minutior, & mage pollens.
Qui ſimul atque vias oculorum luce replevit,
Atque patefecit, quas ante obſederat ater:
Continuo rerum Simulacra adaperta ſequuntur,
Quæ ſita ſunt in luce, laceſſuntque, ut videamus.
Quod contra facere in tenebris a luce nequimus,
Propterea, quia poſterior caliginis Aër
Craſſior inſequitur, qui cuncta foramina complet;
Obſiditque vias oculorum, ne Simulacra
Poſſint ullarum rerum conjecta moveri.
Quadrataſque procul turreis cum cernimus urbis:
Propterea fit, uti videantur ſæpe rotundæ,
Angulus obtuſus quia longe cernitur omnis;
Sive etiam potius non cernitur; ac perit ejus
Plaga, nec ad noſtras acies perlabitur ictus:
Aëra per multum quia dum Simulacra feruntur,
Cogit hebeſcere eum crebris offenſibus Aër.
Hinc, ubi ſuffugit ſenſum ſimul angulus omnis,
Fit, quaſi tornata ut ſaxorum ſtructa tuantur:
Non tamen, ut coram quæ ſunt, vereque rotunda,
Sed quaſi adumbratim paulum ſimulata videntur.
Umbra videtur item nobis in Sole moveri,
Et veſtigia noſtra ſequi, geſtumque imitari;
(Aëra ſi credas privatum lumine poſſe

Endogredi, motus hominum geſtuſque ſequentem.
Nam nihil eſſe poteſt aliud, niſi lumine caſſus
Aër, id, quod nos Umbram perhibere ſuëmus.)
Nimirum, quia Terra locis ex ordine certis
Lumine privatur Solis, quacunque meantes
Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
Propterea fit, uti videatur, quæ fuit Umbra
Corporis, e regione eadem nos uſque ſecuta.
Semper enim nova ſe radiorum lumina fundunt,
Primaque diſpereunt, quaſi in ignem Lana trahatur.
Propterea facile & ſpoliatur lumine Terra:
Et repletur item, nigraſque ſibi abluit Umbras.

Nec tamen hic Oculos falli concedimus hilum.
Nam, quocunque loco ſit Lux, atque Umbra, tueri
Illorum eſt: eadem vero ſint lumina, necne,
Umbraque, quæ fuit hic, eadem num tranſeat illuc;
An potius fiat, paulo quod diximus ante:
Hoc Animi demum Ratio diſcernere debet:
Nec poſſunt Oculi naturam noſcere rerum.
Proinde Animi vitium hoc Oculis adfingere noli.

Qua vehimur Navi, fertur, cum ſtare videtur:
Quæ manet in ſtatione, ea præter creditur ire:
Et fugere ad puppim colles campique videntur,
Quos agimus præter navim, veliſque volamus.

Sidera ceſſare ætheriis adfixa cavernis
Cuncta videntur: at adſiduo in ſunt omnia motu:
Quandoquidem longos obitus exorta reviſunt,
Cum permenſa ſuo ſunt cœlum corpore claro:
Solque pari ratione manere, & Luna videtur
In ſtatione; ea quæ ferri res indicat ipſa.

Exſtanteſque procul medio de gurgite Montes,
Claſſibus inter quos liber patet exitus, idem
Apparent; & longe divolſi licet, ingens
Inſula conjunctis tamen ex his una videtur.
Atria verſari, & circumcurſare columnæ,
Uſque adeo fit, uti pueris videantur, ubi ipſi
Deſierunt verti, vix ut jam credere poſſint,
Non ſupra ſeſe ruere omnia tecta minari.
Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere alte
Cum cœptat Natura, ſupraque extollere monteis;
Quos tibi tum ſupra Sol monteis eſſe videtur,
Cominus ipſe ſuo contingens fervidus igni,
Vix abſunt nobis miſſus bis mille ſagittæ;
Vix etiam curſus quingentos ſæpe veruti:
Inter eos Solemque jacent immania ponti
Æquora, ſubſtrata ætheriis ingentibus oris:
Interjectaque ſunt terrarum millia multa,
Quæ variæ retinent gentes & ſæcla ferarum.
At conlectus aquæ, digitum non altior unum,
Qui lapides inter ſiſtit per ſtrata viarum,
Deſpectum præbet ſub terras impete tanto,
A terris quantum cœli patet altus hiatus:
Nubila deſpicere, & cœlum ut videare videre, &
Corpora mirando ſub terras abdita cœlo.
Denique, ubi in medio nobis equus acer obhæſit
Flumine, & in rapidas amnis deſpeximus undas;
Stantis equi corpus tranſverſum ferre videtur
Vis, & in adverſum flumen contrudere raptim:
Et, quocunque oculos trajecimus, omnia ferri
Et fluere adſimili nobis ratione videntur.
Porticus æquali quamvis eſt denique ductu,

Stanſque in perpetuum paribus ſuffulta columnis;
Longa tamen parte ab ſumma cum tota videtur,
Paulatim trahit anguſti faſtigia coni,
Tecta ſolo jungens, atque omnia dextera lævis:
Donicum in obſcurum coni conduxit acumen.
In pelago nautis ex undis ortus, in undis
Sol fit uti videatur obire, & condere lumen:
Quippe ubi nil aliud, niſi aquam cœlumque tuentur,
Ne leviter credas labefactari undique ſenſus.
At maris ignaris in portu clauda videntur
Navigia, apluſtris fractis, obnitier undis.
Nam quæcunque ſupra rorem ſalis edita pars eſt
Remorum, recta 'ſt; & recta ſuperne Guberna:
Quæ demerſa liquore obeunt, refracta videntur
Omnia converti, ſurſumque ſupina reverti;
Et reflexa prope in ſummo fluitare liquore.
Raraque per cœlum cum venti nubila portant
Tempore nocturno, tum ſplendida Signa videntur
Labier adverſum nubeis, atque ire ſuperne
Longe aliam in partem, quam quo ratione feruntur.
At ſi forte oculo manus uni ſubdita, ſubter
Preſſit eum, quodam ſenſu fit, uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo;
Bina Lucernarum florentia lumina flammis,
Binaque per totas ædeis geminare Supellex:
Et duplices Hominum facies, & corpora bina.
Denique cum ſuavi devinxit membra ſopore
Somnus, & in ſumma corpus jacet omne quiete:
Tum vigilare tamen nobis, & membra movere
Noſtra videmur, & in noctis caligine cæca
Cernere cenſemus Solem, lumenque diurnum;

Concluſoque loco Cœlum, Mare, Flumina, Monteis
Mutare, & campos pedibus tranſire videmur:
Et ſonitus audire, ſevera ſilentia noctis
Undique cum conſtent, & reddere dicta tacentes.
Cetera de genere hoc mirando multa videmus,
Quæ violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt:
Nequidquam: quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus Animi, quos addimus ipſi,
Pro viſis ut ſint, quæ non ſunt ſenſibu' viſa.
Nam nihil egregius, quam res ſecernere apertas.
A dubiis, Animus quas ab ſe protinus addit.
Denique, nil Sciri ſi quis putat, id quoque neſcit,
An Sciri poſſit, qui ſe nil Scire fatetur:
Hunc igitur contra mittam contendere cauſam,
Qui capite ipſe ſuo inſtituit veſtigia retro.
Et tamen hoc quoque uti concedam, ſcire; at id ipſum
Quæram, (quom in rebus veri nil viderit ante,)
Unde ſciat, quid ſit Scire, & Neſcire viciſſim;
Notitiam veri quæ res falſique crearit;
Et dubium certo quæ res differre probarit?
Invenies, primis ab Senſibus eſſe creatam
Notitiam veri, neque Senſus poſſe refelli:
Nam majore fide debet reperirier illud,
Sponte ſua veris quod poſſit vincere falſa.
Quid majore fide porro, quam ſenſus haberi
Debet? An ab ſenſu falſo Ratio orta valebit
Dicere eos contra, quæ tota ab Senſibus orta 'ſt?
Qui niſi ſint veri, Ratio quoque falſa ſit omnis.
An poterunt Oculos Aures reprehendere? an Aureis
Tactus? an hunc porro Tactum Sapor arguet oris?
An confutabunt Nares, Oculive revincent?

Non (ut opinor) ita 'ſt: Nam ſeorſum quoique poteſtas
Diviſa 'ſt: ſua vis quoique 'ſt: ideoque neceſſe 'ſt,
Quod molle, aut durum eſt, gelidum, fervenſve, ſeorſum
Id molle, aut durum, gelidum, fervenſve videri;
Et ſeorſum varios rerum ſentire Colores,
Et quæcunque coloribu' ſunt conjuncta, neceſſe 'ſt.
Seorſus item Sapor oris habet vim, ſeorſus Odores
Naſcuntur, ſeorſum Sonitus? ideoque neceſſe 'ſt,
Non poſſint alios alii convincere Senſus.
Nec porro poterunt ipſi reprendere ſeſe;
Æqua fides quoniam debebit ſemper haberi.
Proinde, quod in quoque 'ſt his viſum tempore, verum 'ſt
  Et, ſi non poterit ratio diſſolvere cauſam,
Cur ea, quæ fuerint juxtim quadrata, procul ſint
Viſa rotunda; tamen præſtat rationis egentem
Reddere mendoſe cauſas utriuſque figuræ,
Quam manibus manifeſta ſuis emittere quæquam;
Et violare fidem primam, & convellere tota
Fundamenta, quibus nixatur Vita, Saluſque.
Non modo enim Ratio ruat omnis, Vita quoque ipſa
Concidat extemplo, niſi credere ſenſibus auſis,
Præcipiteiſque locos vitare, & cetera, quæ ſint
In genere hoc fugienda; ſequi, contraria quæ ſint.
Illa tibi eſt igitur verborum copia caſſa
Omnis, quæ contra ſenſus inſtructa, parata 'ſt.
  Denique ut in Fabrica, ſi prava 'ſt Regula prima,
Normaque ſi fallax rectis regionibus exit,
Et Libella aliqua ſi ex parti claudicat hilum;
Omnia mendoſe fieri, atque obſtipa neceſſum 'ſt,
Prava, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta;
Jam ruere ut quædam videantur velle, ruantque,

Prodita judiciis fallacibus omnia primis.
Sic igitur Ratio tibi rerum prava neceſſe 'ſt
Falſaque ſit, falſis quæcunque ab Senſibus orta 'ſt.
Nunc alii Senſus quo pacto quiſque ſuam rem
Sentiat, haudquaquam ratio ſcruposa relicta 'ſt.
Principio, auditur Sonus, & Vox omnis, in Aureis
Inſinuata ſuo pepulere ubi corpore ſenſum.
Corpoream quoque enim Vocem conſtare fatendum 'ſt,
Et Sonitum; quoniam poſſunt impellere Senſus.
Præterradit enim Vox fauceis ſæpe, facitque
Aſperiora foras gradiens arteria Clamor.
Quippe, per anguſtum turba majore coorta
Ire foras ubi cœperunt primordia Vocum,
Scilicet expletis quoque janua raditur oris
Rauca viis, & iter lædit, qua Vox it in auras.
Haud igitur dubium eſt, quin Voces Verbaque conſtent
Corporeis e principiis, ut lædere poſſint.
Nec te fallit item, quid corporis auferat, & quid
Detrahat ex Hominum nervis ac viribus ipſis
Perpetuus Sermo nigraï noctis ad umbram,
Auroræ perductus ab exoriente nitore;
Præſertim ſi cum ſummo 'ſt clamore profuſus:
Ergo corpoream Vocem conſtare neceſſe 'ſt,
Multa loquens quoniam amittit de corpore partem.
Aſperitas autem Vocis fit ab aſperitate
Principiorum; & item lævor lævore creatur.
Nec ſimili penetrant Aureis primordia forma,
Quom Tuba depreſſo graviter ſub murmure mugit;
Aut reboant raucum Retrocita cornua bombum;
Vallibus & Cycni gelidis orti ex Heliconis
Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.

Haſce igitur penitus Voces cum corpore noſtro
Exprimimus, rectoque foras emittimus ore,
Mobilis articulat verborum dædala lingua;
Formaturaque labrorum pro parte figurat.
Atque ubi non longum ſpatium 'ſt, unde illa profecta
Perveniat vox quæque, neceſſe 'ſt Verba quoque ipſa
Plane exaudiri, diſcernique articulatim.
Servat enim formaturam, ſervatque figuram.
At ſi interpoſitum ſpatium ſit longius æquo,
Aëra per multum confundi Verba neceſſe 'ſt,
Et conturbari Vocem, dum tranſvolat auras.
Ergo fit, Sonitum ut poſſis audire, neque hilum
Internoſcere Verborum ſententia quæ ſit:
Uſque adeo confuſa venit Vox, inque pedita.
Præterea, Edictum ſæpe unum perciet aureis
Omnibus, in populo emiſſum præconis ab ore:
In multas igitur Voces Vox una repente
Diffugit, in privas quoniam ſe dividit aureis,
Obſignans formam verbis, clarumque ſonorem.
At quæ pars Vocum non aureis accidit ipſas,
Præterlata perit fruſtra diffuſa per auras:
Pars ſolidis adliſa locis, rejecta ſonorem
Reddit, & interdum fruſtratur imagine Verbi.
Quæ bene cum videas, rationem reddere poſſis
Tute tibi atque aliis, quo pacto per loca ſola
Saxa pareis formas Verborum ex ordine reddant,
Palanteis comites cum monteis inter opacos
Quærimus, & magna diſperſos voce ciemus.
Sex etiam, aut ſeptem loca vidi reddere Voces,
Unam cum jaceres: Ita colles collibus ipſis
Verba repulſantes iterabant dicta referre.

Hæc loca capripedes Satyros Nymphaſque tenere
Finitimi fingunt, & Faunos eſſe loquuntur;
Quorum noctivago ſtrepitu ludoque jocanti
Adfirmant volgo taciturna ſilentia rumpi,
Chordarumque ſonos fieri, dulceiſque querelas,
Tibia quas fundit digitis pulſata canentum:
Et genus Agricolûm late ſentiſcere, cum Pan
Pinea ſemiferi capitis velamina quaſſans,
Unco ſæpe labro calamos percurrit hianteis,
Fiſtula ſilveſtrem ne ceſſet fundere muſam.
Cetera de genere hoc monſtra ac portenta loquuntur,
Ne loca deſerta ab Divis quoque forte putentur
Sola tenere: Ideo jactant miracula dictis:
Aut aliqua ratione alia ducuntur, ut omne
Humanum genus eſt avidum nimis auricularum.
Quod ſupereſt, non eſt mirandum, qua ratione
Quæ loca per nequeunt Oculi res cernere apertas,
Hæc loca per Voces veniant, Aureiſque laceſſant.
Conloquimur clauſis foribus: quod ſæpe videmus.
Nimirum, quia Vox per flexa foramina rerum
Incolumis tranſire poteſt, Simulacra renutant:
Perſcinduntur enim, niſi recta foramina tranant;
Qualia ſunt vitri, ſpecies quæ travolat omnis.
Præterea, parteis in cunctas dividitur Vox,
Ex aliis aliæ quoniam gignuntur; ubi una
Diſſiluit ſemel in multas exorta: quaſi ignis
Sæpe ſolet ſcintilla ſuos ſe ſpargere in igneis.
Ergo replentur loca Vocibus, abdita retro
Omnia quæ circum fuerint, ſonituque cientur.
At Simulacra viis directis omnia tendunt,
Ut ſunt miſſa ſemel: quapropter cernere nemo

Se ſupra potis eſt: at Voces accipere extra.
Et tamen ipſa quoque hæc, dum tranſit clauſa viarum,
Vox obtunditur, atque aureis confuſa penetrat:
Et Sonitum potius, quam Verba, audire videmur.
Hæc, queis ſentimus ſuccum, lingua atque palatum,
Pluſculum habent in ſe rationis, pluſque operaï.
Principio, ſuccum ſentimus in ore, cibum cum
Mandendo exprimimus: ceu plenam ſpongiam aquaï
Si quis forte manu premere, exſiccareque cœpit.
Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
Diditur, & raræ perplexa foramina linguæ.
Hæc ubi lævia ſunt manantis corpora Succi,
Suaviter attingunt, & ſuaviter omnia tractant
Humida linguaï circum ſudantia templa.
At contra pungunt ſenſum lacerantque coorta,
Quanto quæque magis ſunt aſperitate repleta.
Deinde voluptas eſt e ſucco in fine palati:
Cum vero deorſum per fauceis præcipitavit,
Nulla voluptas eſt, dum diditur omnis in artus:
Nec refert quidquam, quo victu corpus alatur,
Dummodo, quod capias, concoctum didere poſſis
Artubus, & ſtomachi humectum ſervare tenorem.
Nunc aliis alius cur ſit Cibus, ut videamus,
Expediam; quareve, aliis quod triſte & amarum 'ſt,
Hoc tamen eſſe aliis poſſit prædulce videri.
Tantaque in his rebus diſtantia differitaſque 'ſt,
Ut, quod alìs Cibus eſt, aliis fuat acre venenum.
Eſt utique, ut Serpens hominis contacta ſalivis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.
Præterea, nobis Veratrum eſt acre venenum,
At Capris adipes & Coturnicibus auget.

Ut, quibus id fiat rebus, cognoſcere poſſis,
Principio meminiſſe decet, quæ diximus ante;
Semina multimodis in rebus miſta teneri.
Porro omnes, quæcunque cibum capiunt Animantes,
Ut ſunt diſſimiles extrinſecus, & generatim
Extima membrorum circumcæſura coërcet,
Proinde ac Seminibus diſtant variantque figura.
Semina cum porro diſtent, differre neceſſe 'ſt
Intervalla, Viaſque, Foramina quæ perhibemus,
Omnibus in membris, & in ore, ipſoque palato.
Eſſe minora igitur quædam, majoraque debent,
Eſſe triquetra aliis, aliis quadrata neceſſe 'ſt:
Multa rotunda, modis multis multangula quædam.
Namque Figurarum ut ratio motuſque repoſcunt,
Proinde Foraminibus debent differre figuræ;
Et variare viæ, proinde ac textura coërcet.
Ergo ubi quod ſuave 'ſt aliis, aliis fit amarum:
Illis, queis ſuave 'ſt, læviſſima corpora debent
Contrectabiliter caulas intrare palati.
At contra, quibus eſt eadem res intus acerba:
Aſpera nimirum penetrant hamataque fauceis.
Nunc facile ex his eſt rebus cognoſcere quæque.
Quippe, ubi quoi Febris, bili ſuperante, coorta 'ſt,
Aut alia ratione aliqua 'ſt vis excita morbi;
Perturbatur ibi totum jam Corpus, & omnes
Commutantur ibi poſituræ Principiorum:
Fit, prius ad ſenſum ut quæ corpora conveniebant,
Nunc non conveniant, & cetera ſint magis apta,
Quæ penetrata queunt ſenſum progignere acerbum.
Utraque enim ſunt in mellis commiſta ſapore:
Id quod jam ſupera tibi ſæpe oſtendimus ante.

Nunc age, quo pacto Nareis adjectus odoris
Tangat, agam. Primum res multas eſſe neceſſe 'ſt,
Unde fluens volvat varius ſe fluctus Odorum.
Nam fluere, & mitti volgo, ſpargique putandum 'ſt.
Verum aliis alius magis eſt Animantibus aptus,
Diſſimileis propter formas: ideoque per auras
Mellis Apes quamvis longe ducuntur odore;
Volturiique cadaveribus; tum fiſſa ferarum
Ungula quo tulerit greſſum, promiſſa Canum vis
Ducit; & humanum longe præſentit odorem
Romulidarum arcis ſervator, candidus Anſer.
Sic aliis alius nidor datus ad ſua quemque
Pabula ducit, & a tætro reſilire veneno
Cogit; eoque modo ſervantur ſæcla ferarum.
Hic Odor ipſe igitur, nareis quicunque laceſſit,
Eſt alio ut poſſit permitti longius alter.
Sed tamen haud quiſquam tam longe fertur eorum,
Quam Sonitus, quam Vox, mitto jam dicere, quam res,
Quæ feriunt Oculorum acies, viſumque laceſſunt.
Errabundus enim tarde venit, ac perit ante,
Paulatim facilis diſtractus in Aëris auras:
Ex alto primum quia vix emittitur ex re.
Nam penitus fluere atque recedere rebus odores
Significat, quod fracta magis redolere videntur
Omnia, quod contrita, quod igni conlabefacta,
Deinde videre licet, majoribus eſſe creatum
Principiis Voci: quoniam per ſaxea ſepta
Non penetrat, qua Vox volgo Sonituſque feruntur.
Quare etiam quod olet, non tam facile eſſe videbis
Inveſtigare, in qua ſit regione locatum.
Refrigeſcit enim cunctando plaga per auras;

Nec calida ad ſenſum decurrit nuntia rerum.
Errant ſæpe Canes itaque, & veſtigia quærunt.
Nec tamen hoc ſolis in Odoribus, atque Saporum
In genere eſt: ſed item Species rerum atque Colores
Non ita conveniunt ad ſenſus omnibus omnes,
Ut non ſint aliis quædam magis acria viſu.
Quin etiam Gallum, noctem explaudentibus alis
Auroram clara conſuetum voce vocare,
Nenu queunt rapidi contra conſtare Leones,
Inque tueri: Ita continuo meminere fugaï:
Nimirum, quia ſunt Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ, cum ſunt oculis immiſſa Leonum,
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Præbent, ut nequeant contra durare feroces;
Cum tamen hæc noſtras acies nil lædere poſſint:
Aut quia non penetrant; aut quod penetrantibus illis
Exitus ex Oculis liber datur, in remeando
Lædere ne poſſint ex ulla lumina parte.
Nunc age, quæ moveant Animum res, accipe, & unde,
Quæ veniunt, veniant in Mentem, percipe paucis.
Principio hoc dico, rerum Simulacra vagari
Multa modis multis in cunctas undique parteis
Tenuia, quæ facile inter ſe junguntur in auris,
Obvia cum veniunt, ut aranea, bracteaque auri.
Quippe etenim multo magis hæc ſunt tenuia textu,
Quam quæ percipiunt Oculos, viſumque laceſſunt:
Corporis hæc quoniam penetrant per rara, cientque
Tenuem Animi naturam intus, ſenſumque laceſſunt.
Centauros itaque & Scyllarum membra videmus,
Cerbereaſque canum facies, ſimulacraque eorum,
Quorum morte obita tellus ampleſtitur oſſa:

Omne genus quóniam paſſim ſimulacra feruntur,
Partim ſponte ſua quæ fiunt Aëre in ipſo,
Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt,
Et quæ conſiſtunt ex horum facta figuris.
Nam certe ex vivo Centauri non fit imago,
Nulla fuit quoniam talis natura animalis.
Verum ubi equi atque hominis caſu convenit imago,
Hæreſcit facile extemplo, quod diximus ante,
Propter ſubtilem naturam & tenuia texta.
Cetera de genere hoc eadem ratione creantur.
Quæ cum mobiliter ſumma levitate feruntur,
Ut prius oſtendi, facile uno commovet ictu
Quælibet una animum nobis ſubtilis imago.
Tenuis enim mens eſt, & mire mobilis ipſa.
Hæc fieri (ut memoro) facile hinc cognoſcere poſſis,
Quatinus hoc ſimile eſt oculis, quod mente videmus,
Atque oculis ſimili fieri ratione neceſſe 'ſt:
Nunc igitur quoniam docui, me forte Leones
Cernere per ſimulacra, oculos quæcunque laceſſunt:
Scire licet, mentem ſimili ratione moveri
Per ſimulacra Leonum cetera, quæ videt æque,
Nec minus, atque oculi: niſi quod mage tenuia cernit.
Nec ratione alia, cum ſomnus membra profudit,
Mens animi vigilat, niſi quod ſimulacra laceſſunt,
Hæc eadem noſtros animos, quæ, quom vigilamus:
Uſque adeo, certe ut videamur cernere eum, quem
Reddita vitaï jam mors & terra potita 'ſt.
Hoc ideo fieri cogit Natura, quod omnes
Corporis effecti ſenſus per membra quieſcunt,
Nec poſſunt falſum veris convincere rebus.
Præterea, Meminiſſe jacet, languetque ſopore,

Nec diſſentit, eum mortis lethique potitum
Jampridem, quem Mens vivum ſe cernere credit.
Quod ſupereſt, non eſt mirum, Simulacra moveri,
Brachiaque in numerum jactare, & cetera membra.
Nam fit, ut in ſomnis facere hoc videatur Imago.
Quippe, ubi prima perit, alioque eſt altera nata
Endo ſtatu, prior hæc geſtum mutaſſe videtur.
Scilicet id fieri celeri ratione putandum 'ſt.
Multaque in his rebus quæruntur, multaque nobis
Clarandum 'ſt, plane ſi res exponere avemus.
Quæritur in primis, quare, quod quoique libido
Venerit, extemplo Mens cogitet ejus id ipſum.
Anne voluntatem noſtram Simulacra tuentur?
Et ſimulac volumus, nobis occurrit Imago?
Si Mare, ſi Terram cordi 'ſt, ſi denique Cœlum,
Conventus hominum, Pompam, Convivia, Pugnas,
Omnia ſub verbone creat Natura, paratque?
Quom præſertim aliis eadem in regione locoque
Longe diſſimileis Animus res cogitet omnis?
Quid porro, in numerum procedere quom Simulacra
Cernimus in ſomnis, & mollia membra movere,
Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt?
Et repetunt oculis geſtum pede convenienti?
Scilicet arte madent Simulacra, & docta vagantur,
Nocturno facere ut poſſint in tempore ludos?
An magis illud erit verum, quia tempore in uno
Cum ſentimus id: ut cum vox emittitur una:
Tempora multa latent, ratio quæ comperit eſſe:
Propterea fit, uti quovis in tempore quæque
Præſto ſint Simulacra locis in queiſque parata?
Tanta eſt mobilitas, & eorum copia tanta.

Et quia tenuia ſunt, niſi ſe contendit, acute
Cernere non potis eſt Animus; proinde omnia, quæ ſunt
Præterea, pereunt, niſi ſic ſeſe ipſe paravit.
Ipſe parat ſeſe porro, ſperatque futurum,
Ut videat, quod conſequitur rem quamque: fit ergo.
Nonne vides, Oculos etiam, quom, tenuia quæ ſint,
Cernere cœperunt, contendere ſe, atque parare,
Nec ſine eo fieri poſſe, ut cernamus acute?
Et tamen in rebus quoque apertis noſcere poſſis,
Si non advertas animum, proinde eſſe, quaſi omni
Tempore ſemotæ fuerint, longeque remotæ.
Cur igitur mirum eſt, Animus ſi cetera perdit,
Præter quam quibus eſt in rebus deditus ipſe?
Deinde adopinamur de ſignis maxima parvis:
Ac nos in fraudem induimus, fruſtramur & ipſi.
Fit quoque, ut interdum non ſuppeditetur Imago
Ejuſdem generis, ſed Femina quæ fuit ante,
In manibus Vir tum factus videatur adeſſe:
Aut alia ex alia facies ætaſque ſequatur:
Quod ne miremur, Sopor atque Oblivia curant.
Illud in his rebus vitium vehementer, & iſtum
Effugere errorem, vitareque præmeditator,
Lumina ne facias Oculorum clara creata,
Proſpicere ut poſſimus: et, ut proferre viaï
Proceros paſſus, ideo faſtigia poſſe
Surarum ac Feminum pedibus fundata plicari:
Brachia tum porro validis ex apta lacertis
Eſſe, Manuſque datas utraque a parte miniſtras,
Ut facere ad vitam poſſimus, quæ foret uſus.
Cetera de genere hoc, inter quæcunque pretantur,
Omnia perverſa præpoſtera ſunt ratione.

Nil adeo quoniam natum 'ſt in Corpore, ut uti
Poſſemus, ſed quod natum 'ſt, id procreat uſum:
Nec fuit ante Videre Oculorum lumina nata;
Nec dictis Orare prius, quam Lingua creata 'ſt:
Sed potius longe Linguæ præceſſit origo
Sermonem; multoque creatæ ſunt prius Aures,
Quam Sonus eſt auditus: & omnia denique membra
Ante fuere, (ut opinor,) eorum quam foret uſus.
Haud igitur potuere utendi creſcere cauſa.
At contra conferre manu certamina pugnæ,
Et lacerare artus, fœdareque membra cruore,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent.
Et volnus vitare prius natura coëgit,
Quam daret objectum parmaï læva per artem.
Scilicet & feſſum corpus mandare quieti
Multo antiquius eſt, quam lecti mollia ſtrata.
Et ſedare ſitim prius eſt, quam pocula, natum.
Hæc igitur poſſent utendi cognita cauſa
Credier, ex uſu quæ ſunt vitaque reperta.
Illa quidem ſeorſum ſunt omnia, quæ prius ipſa
Nata, dedere ſuæ poſt notitiam utilitatis.
Quo genere in primis Senſus & Membra videmus.
Quare etiam atque etiam procul eſt, ut credere poſſis,
Utilitatis ob officium potuiſſe creari.
Illud item non eſt mirandum, Corporis ipſa
Quod natura Cibum quærit quoiuſque animantis.
Quippe etenim fluere atque recedere corpora rebus
Multa modis multis docui: ſed plurima debent
Ex animalibus iis, quæ ſunt exercita motu;
Multaque per ſudorem ex alto preſſa feruntur,
Multa per os exhalantur, quom languida anhelant.

His igitur rebus rareſcit Corpus, & omnis
Subruitur natura; dolor quam conſequitur rem:
Propterea capitur Cibus, ut ſuffulciat artus,
Et recreet vireis interdatus, atque patentem
Per membra ac venas ut amorem obturet edendi.
Humor item diſcedit in omnia, quæ loca cunque
Poſcunt Humorem, glomerataque multa vaporis
Corpora, quæ ſtomacho præbent incendia noſtro,
Diſſupat advèniens liquor, ac reſtinguit, ut ignem,
Urere ne poſſit calor amplius aridus artus.
Sic igitur tibi anhela ſitis de corpore noſtro
Abluitur, ſic expletur jejuna cupido.
Nunc qui fiat, uti Paſſus proferre queamus,
Cum volumus, varieque datum ſit membra movere,
Et quæ res tantum hoc oneris protrudere noſtri
Corporis inſuerit, dicam: tu percipe dicta.
Dico, Animo noſtro primum ſimulacra meandi
Accidere, atque Animum pulſare, ut diximus ante.
Inde Voluntas fit: neque enim facere incipit ullam
Rem quiſquam, quam Mens providit, quid velit, ante.
At, quod providet, illius rei conſtat Imago.
Ergo Animus cum ſeſe ita commovet; ut velit ire
Inque gredi, ferit extemplo, quæ in Corpore toto
Per membra, atque artus, Animaï diſſita vis eſt:
Et facile 'ſt factu, quoniam conjuncta tenetur.
Inde ea proporro Corpus ferit, atque ita tota
Paulatim moles protruditur, atque movetur.
Præterea, tum rareſcit quoque Corpus, & Aër,
Scilicet ut debet, qui ſemper mobilis exſtat,
Per patefacta venit, penetratque foramina largus;
Et diſpergitur ad parteis ita quaſque minutas

Corporis: hinc igitur rebus fit utrinque duabus,
Corpus uti, ut Navis velis ventoque, feratur.
Nec tamen illud in his rebus mirabile conſtat,
Tantula quod tantum Corpus Corpuſcula poſſint
Contorquere, & onus totum convertere noſtrum.
Quippe etenim Ventus ſubtili corpore tenuis
Trudit agens magnam magno molimine Navim:
Et manus una regit quantovis impete euntem:
Atque Gubernaclum contorquet quolibet unum:
Multaque per trochleas & tympana pondere magno
Commovet, atque levi ſuſtollit Machina niſu.
Nunc quibus ille modis Somnus per membra quietem
Irriget, atque Animi curas e pectore ſolvat;
Suavidicis potius, quam multis verſibus, edam:
Parvus ut eſt Cycni melior canor, ille Gruum quam
Clamor, in ætheriis diſperſus nubibus Auſtri.
Tu mihi da tenueis aureis, animumque ſagacem,
Ne fieri negites, quæ dicam poſſe; retroque
Vera repulſanti diſcedas pectore dicta:
Tutemet in culpa quom ſis, ne cernere poſſis.
Principio Somnus fit, ubi eſt diſtracta per artùs
Vis Animæ, partimque foras ejecta receſſit:
Et partim contruſa magis conceſſit in altum.
Diſſolvuntur enim tum demum Membra, fluuntque.
Nam dubium non eſt, Animaï quin opera ſit
Senſus hic in nobis, quem cum Sopor impedit eſſe,
Tum nobis Animam perturbatam eſſe putandum 'ſt,
Ejectamque foras; non omnem; namque jaceret
Æterno Corpus perfuſum frigore lethi:
Quippe ubi nulla latens Animaï pars remaneret
In membris, cinere ut multa latet obrutus Ignis,

Unde reconſlari Senſus per membra repente
Poſſit, ut ex igni cæco conſurgere Flamma.
Sed quibus hæc rebus novitas conſletur, & unde
Perturbari Anima, & Corpus langueſcere poſſit,
Expediam: tu fac, ne ventis verba profundam.
Principio, externa Corpus de parte neceſſum 'ſt,
Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,
Tundier, atque ejus crebro pulſarier ictu.
Proptereaque fere res omnes, aut Corio ſunt,
Aut Seta, aut Conchis, aut Callo, aut Cortice tectæ.
Interiorem etiam partem ſpirantibus Aër
Verberat hic idem, cum ducitur, atque reflatur.
Quare utrinque ſecus quom Corpus vapulet, & quom
Perveniant plagæ per parva foramina nobis
Corporis ad primas parteis, elementaque prima;
Fit quaſi paulatim nobis per membra ruina.
Conturbantur enim poſituræ principiorum
Corporis atque Animi, ſic, ut pars inde Animaï
Ejiciatur, & introrſum pars abdita cedat;
Pars etiam diſtracta per artus, non queat eſſe
Conjuncta inter ſe, nec motu mutua fungi:
Inter enim ſepit aditus Natura viaſque.
Ergo Senſus abit mutatis motibus alte.
Et quoniam non eſt, quaſi quod ſuffulciat artus,
Debile fit Corpus, langueſcunt omnia membra:
Brachia, Palpebræque cadunt, Popliteſque procumbunt.
Deinde cibum ſequitur Somnus, quia, quæ facit Aër,
Hæc eadem Cibus, in venas dum diditur omneis,
Efficit: & multo Sopor ille graviſſimus exſtat,
Quem ſatur, aut laſſus capias; quia plurima tum ſe
Corpora conturbant magno contuſa labore.

Fit ratione eadem conjectus porro Animaï
Altior, atque foras ejectus largior ejus,
Et diviſior inter ſe, ac diſtractior intus.
Et quoi quiſque fere ſtudio devinctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum ſumus ante morati,
Atque in qua ratione fuit contenta magis Mens,
In Somnis eadem plerumque videmur obire:
Cauſidici cauſas agere, & componere leges:
Induperatores pugnare, ac prœlia obire:
Nautæ contractum cum ventis cernere bellum:
Nos agere hoc autem, & Naturam quærere rerum
Semper, & inventam patriis exponere chartis.
Cetera ſic ſtudia atque artes plerumque videntur
In Somnis Animos Hominum fruſtrata tenere.
Et, quicunque dies multos ex ordine ludis
Adſiduas dederunt operas, plerumque videmus,
Quom jam deſtiterint ea Senſibus uſurpare,
Reliqüas tamen eſſe vias in Mente patenteis,
Qua poſſint eadem rerum Simulacra venire.
Permultos itaque illa dies eadem obverſantur
Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur
Cernere ſaltanteis, & mollia membra moventeis;
Et citharæ liquidum carmen, chordaſque loquenteis
Auribus accipere, & conſeſſum cernere eundem,
Scenaïque ſimul varios ſplendere decores.
Uſque adeo magni refert ſtudium atque voluntas,
Et quibus in rebus conſuerint eſſe operati
Non Homines ſolum, ſed vero Animalia cuncta.
Quippe videbis Equos forteis, cum membra jacebunt,
In Somnis ſudare tamen, ſpirareque ſæpe,
Et quaſi de palma ſummas contendere vireis,

Tunc quaſi Carceribus patefactis ſæpe quiete:
Venantumque Canes in molli ſæpe quiete
Jactant crura tamen ſubito, voceſque repente
Mittunt, & crebras redducunt naribus auras,
Ut veſtigia ſi teneant inventa ferarum.
Expergefactique ſequuntur inania ſæpe
Cervorum ſimulacra, fugæ quaſi dedita cernant;
Donec diſcuſſis redeant erroribus ad ſe.
At conſueta domi Catulorum blanda propago
Degere, ſæpe levem ex oculis volucremque ſoporem
Diſcutere, & corpus de terra corripere inſtant,
Proinde quaſi ignotas facies atque ora tuantur.
Et quam quæque magis ſunt aſpera ſemina eorum,
Tam magis in Somnis eadem ſævire neceſſum 'ſt.
At variæ fugiunt Volucres, penniſque repente
Sollicitant Divûm nocturno tempore lucos,
Accipitres ſomno in leni ſi prœlia pugnaſque
Edere ſunt perſectantes viſæque volantes.
Porro Hominum mentes magnis quæ motibus edunt?
Magna etenim ſæpe in Somnis faciuntque, geruntque,
Reges expugnant, capiuntur, prœlia miſcent;
Tollunt clamores, quaſi ſi jugulentur ibidem:
Multi depugnant, gemituſque doloribus edunt;
Et quaſi pantheræ morſu ſævique leonis
Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.
Multi de Magnis per Somnum rebu' loquuntur,
Indicioque ſui facti perſæpe fuere:
Multi mortem obeunt, multi, de montibus altis
Se quaſi præcipitent ad terram corpore toto,
Exterrentur, & ex Somno, quaſi mentibu' capti,
Vix ad ſe redeunt permoti corporis æſtu.

Flumen item ſitiens, aut fontem propter amœnum
Adſidet, & totum prope faucibus occupat amnem.
Puſi ſæpe lacum propter, ſe, ac dolia curta,
Somno devincti credunt extollere veſtem,
Totius humorem ſaccatum ut corpori' fundant:
Cum Babylonica magnifico ſplendore rigantur.
Tum, quibus ætatis freta primitus inſinuantur,
Semen ubi ipſa dies membris matura creavit;
Conveniunt Simulacra foris e corpore quoque,
Nuntia præclari voltus pulchrique coloris:
Qui ciet inritans loca turgida ſemine multo,
Ut, quaſi tranſactis ſæpe omnibu' rebu', profundant
Fluminis ingenteis fluctus, veſtemque cruentent.
Sollicitatur id in nobis, quod diximus ante,
Semen; adulta ætas cum primum roborat artus.
Namque alias aliud res commovet atque laceſſit:
Ex homine humanum Semen ciet una Hominis vis.
Quod ſimulatque ſuis ejectum ſedibus exit,
Per membra atque artus decedit corpore toto
In loca conveniens nervorum certa; cietque
Continuo parteis genitaleis corporis ipſas:
Inritata tument loca Semine, fitque voluntas
Ejicere id, quo ſe contendit dira libido;
Idque petit corpus mens, unde 'ſt ſaucia amore:
Namque omnes plerumque cadunt in volnus, & illam
Emicat in partem ſanguis, unde icimur ictu:
Et ſi cominus eſt, hoſtem ruber occupat humor.
Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum,
Sive Puer membris muliebribus hunc jaculatur,
Seu Mulier, toto jactans e corpore amorem,
Unde feritur, eo tendit, geſtitque coïre,

Et jacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namque voluptatem præſagit multa cupido.
Hæc Venus eſt nobis, hinc autem 'ſt nomen Amoris:
Hinc illæ primum Veneris dulcedinis in cor
Stillavit gutta, & ſuccedit fervida cura.
Nam ſi abeſt, quod ames, præſto Simulacra tamen ſunt
Illius, & nomen dulce obverſatur ad aureis.
  Sed fugitare decet Simulacra, & pabula amoris
Abſterrere ſibi, atque alio convertere mentem,
Et jacere humorem conlectum in corpora quæque;
Nec retinere ſemel converſum unius amore,
Et ſervare ſibi curam, certumque dolorem.
Ulcus enim viveſcit, & inveteraſcit alendo,
Inque dies gliſcit furor, atque ærumna graveſcit,
Si non prima novis conturbes volnera plagis,
Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
Aut alio poſſis Animi traducere motus.
  Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem:
Sed potius, quæ ſunt ſine pœna, commoda ſumit.
Nam certa & pura eſt ſanis magis inde voluptas,
Quam miſeris: etenim potiundi tempore in ipſo
Fluctuat incertis erroribus ardor Amantum:
Nec conſtat, quid primum oculis manibuſque fruantur.
Quod petiere premunt arcte, faciuntque dolorem
Corporis, & denteis inlidunt ſæpe labellis,
Oſculaque adfigunt, quia non eſt pura voluptas:
Et ſtimuli ſubſunt, qui inſtigant lædere id ipſum,
Quodcunque eſt, rabies unde illæ germina ſurgunt.
Sed leviter pœnas frangit Venus inter Amorem,
Blandaque refrenat morſus admiſta voluptas.
  Namque in eo ſpes eſt, unde 'ſt ardoris origo,

Reſtingui quoque poſſe ab eodem corpore flammam;
Quod fieri contra coram natura repugnat:
Unaque res hæc eſt, quoius quam pluria habemus,
Tam magis ardeſcit dira cuppedine pectus.
Nam Cibus atque Humor membris adſumitur intus,
Quæ quoniam certas poſſunt obſidere parteis,
Hoc facile expletur laticum frugumque cupido:
Ex hominis vero facie, pulchroque colore,
Nil datur in corpus præter Simulacra fruendum,
Tenuia, quæ vento ſpes raptat ſæpe miſella.
Ut bibere in ſomnis Sitiens quom quærit, & humor
Non datur, ardorem in membris qui ſtinguere poſſit;
Sed laticum Simulacra petit, fruſtraque laborat,
In medioque ſitit torrenti flumine potans.
Sic in amore Venus Simulacris ludit Amanteis;
Nec ſatiare queunt ſpectando corpora coram,
Nec manibus quidquam teneris abradere membris
Poſſunt, errantes incerti corpore toto.
Denique quom membris conlatis flore fruuntur
Ætatis, quom jam præſagit gaudia corpus,
Atque in eo eſt Venus, ut muliebria conſerat arva;
Adfigunt avide corpus, junguntque ſalivas
Oris, & inſpirant preſſantes dentibus ora;
Nequidquam: quoniam nihil inde abradere poſſunt,
Nec penetrare, & abire in corpus corpore toto.
Nam facere interdum id velle, & certare videntur:
Uſque adeo cupide Veneris compagibus hærent,
Membra voluptatis dum vi labefacta liqueſcunt.
Tandem ubi ſe rupit nervis conlecta cupido,
Parva fit ardoris violenti pauſa parumper;
Inde redit rabies eadem, & furor ille reviſit,

Quom ſibi, quod cupiant ipſi, contingere quærunt:
Nec reperire malum id poſſunt quæ machina vincat:
Uſque adeo incerti tabeſcunt volnere cæco.
  Adde quod abſumunt vireis, pereuntque labore.
Adde quod alterius ſub nutu degitur ætas.
Labitur interea Res, & Vadimonia fiunt,
Languent officia, atque ægrotat fama vacillans;
Unguenta & pulchra in pedibus Sicyonia rident:
Scilicet & grandes viridi cum luce ſmaragdi
Auro includuntur, teriturque thalaſſina veſtis
Aſſidue, & Veneris ſudorem exercita potat:
Et bene parta patrum fiunt Anademata, Mitræ:
Interdum in pallam, ac Melitenſia, Ceaque vertunt.
Eximia veſte & victu Convivia, Ludi,
Pocula crebra, Unguenta, Coronæ, Serta parantur;
Nequidquam: quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat:
Aut quod conſcius ipſe Animus ſe forte remordet,
Deſidioſe agere ætatem, luſtriſque perire:
Aut quod in ambiguo Verbum jaculata reliquit;
Quod cupido adfixum cordi viveſcit, ut Ignis:
Aut nimium jactare oculos, aliumve tueri
Quod putat, in voltuque videt veſtigia riſus.
  Atque in Amore mala hæc proprio ſummeque ſecundo
Inveniuntur: in adverſo vero atque inopi ſunt,
Prendere quæ poſſis oculorum lumine aperto,
Innumerabilia: ut melius vigilare ſit ante,
Qua docui ratione, cavereque, ne inlaqueeris.
Nam vitare, plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile eſt, quam captum retibus ipſis
Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.

Et tamen implicitus quoque poſſis, inque peditus
Effugere infeſtum, niſi Tute tibi obvius obſtes;
Et prætermittas Animi vitia omnia primum;
Tum quæ Corpori' ſunt ejus, quam percupis, ac vis.
Nam hoc faciunt Homines plerumque cupidine cæci:
Et tribuunt ea, quæ non ſunt his commoda vere.
Multimodis igitur pravas turpeiſque videmus
Eſſe in deliciis, ſummoque in honore vigere.
Atque alios alii inrident, Veneremque ſuadent
Ut placent, quoniam fœdo adflictantur amore;
Nec ſua reſpiciunt miſeri mala maxima ſæpe.
Nigra, *μελίχροος* eſt: Immunda & Fœtida, *ἄκοσμος·*
Cæſia, *παλλάδιον·* Nervoſa, & Lignea, *δορκάς·*
Parvola, Pumilio, *χαρίτων ἴα*, tota merum ſal:
Magna, atque Immanis, *κατάπληξις*, plenaque honoris:
Balba, loqui non quit, *τραυλίζει·* Muta, pudens eſt:
At Flagrans, Odioſa, Loquacula, *λαμπάδιον* fit.
Ἰσχνὸν ἐρωμένιον tum fit, quom vivere non quit
Præ macie: *ῥαδινὴ* vero eſt, jam Mortua tuſſi.
At Gemina & Mammoſa, Ceres eſt ipſa ab Iaccho:
Simula, *σιληνὴ*, ac Satyra 'ſt: Labioſa, *φίλημα*.
Cetera de genere hoc longum 'ſt ſi dicere coner.
Sed tamen eſto jam quantovis oris honore,
Quoi Veneris membris vis omnibus exoriatur:
Nempe aliæ quoque ſunt; nempe hac ſine viximus ante;
Nempe eadem facit, & ſcimus facere omnia turpi:
Et miſeram tætris ſe ſuffit odoribus ipſa,
Quam famulæ longe fugitant, furtimque cachinnant.
At lacrimans excluſus Amator limina ſæpe
Floribus & Sertis operit, poſteiſque ſuperbos
Unguit Amaracino, & foribus miſer oſcula figit.

Quem ſi jam admiſſum, venientem offenderit aura
Una modo, cauſas abeundi quærat honeſtas;
Et meditata diu cadat alte ſumta querela;
Stultitiæque ibi ſe damnet, tribuiſſe quod illi
Plus videat, quam mortali concedere par eſt.
Nec Veneres noſtras hoc fallit: quo magis ipſæ
Omnia ſummopere hos vitæ poſtſcenia celant,
Quos retinere volunt, adſtrictoſque eſſe in amore:
Nequidquam: quoniam tu animo tamen omnia poſſis
Protrahere in lucem, atque omneis anquirere niſus.
Et ſi bello animo 'ſt, & non odioſa viciſſim,
Prætermittet te humanis concedere rebus.
Nec mulier ſemper ficto ſuſpirat amore,
Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit;
Et tenet adſuctis humectans oſcula labris.
Nam facit ex animo ſæpe, & communia quærens
Gaudia, ſollicitat ſpatium decurrere amoris.
Nec ratione alia Volucres, Armenta, Feræque,
Et Pecudes, & Equæ maribus ſubſidere poſſent,
Si non, ipſa quod illorum ſubat, ardet abundans
Natura, & venerem ſalientum læta retractat.
Nonne vides etiam, quos mutua ſæpe voluptas
Vinxit, ut in vinclis communibus excrucientur?
In triviis non ſæpe Canes diſcedere aventes,
Divorſi cupide ſummis ex viribu' tendunt,
Cum interea validis Veneris compagibus hærent?
Quod facerent nunquam, niſi mutua gaudia noſſent;
Quæ jacere in fraudem poſſent, vinctoſque tenere.
Quare etiam atque etiam (ut dico) eſt communi' voluptas.
Et commiſcendo cum Semen forte virile
Femina commulxit ſubita vi, corripuitque;

Tum ſimiles Matrum materno ſemine fiunt,
Ut Patribus patrio: ſed quos utriuſque figuræ
Eſſe vides juxtim, miſcenteis volta Parentum,
Corpore de Patrio, & Materno ſanguine creſcunt;
Semina quom Veneris ſtimulis excita per artus
Obvia conflixit conſpirans mutuus ardor;
Et neque utrum ſuperavit eorum, nec ſuperatum 'ſt.
Fit quoque, ut interdum ſimiles exſiſtere Avorum
Poſſint, & referant Proavorum ſæpe figuras,
Propterea, quia multa modis primordia multis
Miſta ſuo celant in corpore ſæpe Parentes,
Quæ Patribus Patres tradunt a ſtirpe profecta.
Inde Venus varia producit ſorte figuras:
Majorumque refert voltus, voceſque, comaſque.
Quandoquidem nihilo minus hæc de ſemine certo
Fiunt, quam Facies, & Corpora, Membraque nobis.
Et Muliebre oritur patrio de ſemine ſæclum:
Maternoque mares exſiſtunt corpore creti.
Semper enim partus duplici de ſemine conſtat:
Atque, utri ſimile eſt magis id, quodcunque creatur,
Ejus habet plus parte æqua; quod cernere poſſis,
Sive Virûm ſuboles, ſive 'ſt Muliebris origo.

Nec divina ſatum genitalem Numina quoiquam
Abſterrent, pater a natis ne dulcibus unquam
Appelletur, & ut ſterili Venere exigat ævum;
Quod plerique putant: Et multo ſanguine mœſti
Conſpergunt aras, adolentque altaria donis,
Ut gravidas reddant uxores ſemine largo:
Nequidquam Divûm numen, ſorteiſque fatigant.
Nam ſteriles nimium craſſo ſunt ſemine partim,
Et liquido præter juſtum, tenuique viciſſim.

Tenue, locis quia non potis eſt adfigere adhæſum,
Liquitur extemplo, & revocatum cedit ab ortu:
Craſſius hoc porro, quoniam concretius æquo
Mittitur; aut non tam prolixo provolat ictu;
Aut penetrare locos æque nequit; aut penetratum,
Ægre admiſcetur muliebri Semine Semen.
   Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur:
Atque alias alii complent magis, ex aliisque
Suſcipiunt aliæ pondus magis, inque graveſcunt.
Et multæ ſteriles Hymenæis ante fuerunt
Pluribus, & nactæ poſt ſunt tamen, unde puellos
Suſcipere, & partu poſſent diteſcere dulci:
Et, quibus ante domi fœcundæ ſæpe nequiſſent
Uxores parere, inventa 'ſt illis quoque compar
Natura, ut poſſent natis munire ſenectam.
Uſque adeo magni refert, ut Semina poſſint
Seminibus commiſceri genitaliter apta,
Craſſaque conveniant liquidis, & liquida craſſis,
Quæ quoi juncta viro ſit femina per Veneris res.
   Atque adeo refert, quo victu vita colatur.
Namque aliis rebus concreſcunt Semina membris,
Atque aliis extenuantur, tabentque viciſſim.
Et quibus ipſa modis tractetur blanda Voluptas,
Id quoque permagni refert: Nam more Ferarum,
Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
Concipere Uxores, quia ſic loca ſumere poſſunt
Pectoribus poſitis, ſublatis Semina lumbis.
Nec molles opu' ſunt motus Uxoribus hilum.
Nam Mulier prohibet ſe concipere, atque repugnat,
Clunibus ipſa viri Venerem ſi læta retractet:
Atque exoſſato ciet omni pectore fluctus.

Eicit enim Sulci recta regione viaque
Vomerem, atque locis avertit Seminis ictum.
Idque ſua cauſa conſuerunt Scorta moveri,
Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent,
Et ſimul ipſa viris Venus ut concinnior eſſet:
Conjugibus quod nil noſtris opus eſſe videtur.
 Nec divinitus eſt interdum, Veneriſque ſagittis
Deteriore fit ut forma Muliercula ametur.
Nam facit ipſa ſuis interdum Femina factis,
Morigeriſque modis, & mundo corpori' cultu,
Ut facile inſueſcat ſecum Vir degere vitam.
 Quod ſupereſt, Conſuetudo concinnat amorem.
Nam leviter quamvis, quod crebro tunditur ictu,
Vincitur in longo ſpatio tamen, atque labaſcit.
Nonne vides, etiam guttas in ſaxa cadenteis
Humoris longo in ſpatio pertundere ſaxa?

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER QUINTUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUINTUS.

ARGUMENTUM.

I. Laudes Epicuri, cui propter inventam atque explicatam Philoſophiam plus debent Homines, quam Cereri, Baccho, Herculi, aliiſque Divis, quos grati venerantur, ad v. 56. II. Deinde, ad v. 92 proponit totius Libri argumentum, cujus partes poſtea explicat: & III. ad v. 157 Terram, Mare, Coelum, Solem, Sidera, Mortalia docet, nec, quod Stoici putarunt, Animata, Dei ipſius partes, aut Sedem & Domicilium Deorum eſſe, quod Vulgus exiſtimat, aſſerit. IV. Ne quis Mundum a Diis fuiſſe factum, atque ideo immortalem credat, ad v. 236 varias rationes congerit tam a Natura Deorum, quam a vitiis hujus Mundi ductas, quibus probare conatur, hanc compagem non fuiſſe a Diis conſtitutam. V. ad v. 417. Quatuor Elementa, Terram, Aquam, Aera, & Ignem, e quibus Mundus conſtat, naſci & interire, & proinde Mundum ipſum aliquando incepiſſe, aliquando etiam periturum arguit; variiſque aliis argumentis confirmat, hanc compagem nec ab aeterno exſtitiſſe, neque futuram eſſe immortalem. VI. ad v. 509 agit de primo Mundi exortu, & ſingulis ejus partibus, prout graviores aut leviores ſunt, ſedes ſuas & locos aſſignat. VII. ad v. 613. Multa de Coeli & Siderum motibus proponit, at nihil certi decernit. Deinde docet, cur Terra, cur tota compages, quod Corpus grave eſt, nulli ſundamento innixa pendeat. Solem denique, Lunam, Sidera metitur, atque

illa nec majora nec minora eſſe, quam nobis apparent, pronunciat. VIII. ad v. 770. Varias utriuſque Solſtitii, Aeſtivi & Hiemalis, cauſas reddit, quo modo Nox fiat, cur Aurora Solem praecedat, cur Dies & Noctes viciſſim ſeſe ſuperent, cur Luna vultum & figuram variet, cur denique Sol ac Luna Eclipſin patiantur, diſputat. IX. Deinde a Coelo deſcendens Herbarum, Arborum, Avium, Brutorum, Hominum origines deſcribit, ad v. 835. X. Monſtra quoque, mutila quaedam atque imperfecta Animalia, naſci concedit, ſed Chimaeras, Centauros, Scyllas, reliquaque Poetarum portenta ſuaviter deridet, ad v. 922. XI. Demum, ad v. 1090. Primorum Hominum Vires, rudem Vitam, Cultum, Victum, Ingenium, Mores, Domicilia, Matrimonia deſcribit; & docet, unde Sermo, Voces, & rerum Nomina. XII. Tandem poſt Ignem in Terras a Fulmine delatum cultior Vita, & Victus mollior: Pacta & Foedera inierunt Homines, Agros partiti ſunt, & pulcherrimi, aut fortiſſimi, Reges *conſtituuntur; at brevi, orta Seditione,* Reſpublica *emerſit, ad v. 1160. XIII. ad. v. 1240. diſputat de Deorum Metu, & de ortu Religionis, quam divinae Naturae & cauſarum Naturalium ignorantiae acceptam refert. XIV. Quae ſequuntur, Metallorum ortum, primas bellandi Artes, Artis Textrinae, Agriculturae, Muſices, & aliarum Artium ortum atque progreſſum continent.*

QUIS potis eſt dignum pollenti pectore carmen
Condere, pro rerum majeſtate, hiſque repertis?
Quiſve valet verbis tantum, qui fundere laudes
Pro meritis Ejus poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo quæſitaque præmia liquit?
Nemo (ut opinor) erit mortali corpore cretus.
Nam ſi, ut ipſa petit majeſtas cognita rerum,
Dicendum 'ſt: Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ

Nunc appellatur SAPIENTIA : quique per artem
Fluctibus e tantis vitam, tantiſque tenebris,
In tam tranquillo, & tam clara luce locavit.
Confer enim Divina aliorum antiqua reperta.
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus inſtituiſſe;
Cum tamen his poſſet ſine rebus vita manere,
Ut fama 'ſt, aliquas etiam nunc vivere genteis.
At bene non poterat ſine puro pectore vivi.
Quo magis hic merito nobis Deus eſſe videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis
Dulcia permulcent animos ſolatia vitæ.
Herculis antiſtare autem ſi facta putabis,
Longius a vera multo ratione ferere.
Quid Nemæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille Leonis obeſſet, & horrens Arcadius Sus?
Denique quid Cretæ taurus, Lernæaque peſtis
Hydra venenatis poſſet vallata colubris?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonaï?
Et Diomedis equi, ſpirantes naribus ignem,
Thracen, Biſtoniaſque plagas, atque Iſmara propter,
Tantopere officerent nobis? Unciſque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes?
Aureaque Heſperidum ſervans fulgentia mala
Aſper, acerba tuens, immani corpore Serpens,
Arboris amplexus ſtirpem? quid denique obeſſet,
Propter Atlanteum litus, pelageque ſevera,
Quo neque noſter adit quiſquam, neque Barbarus audet?
Cetera de genere hoc quæ ſunt portenta peremta,
Si non victa forent, quid tandem viva nocerent?
Nil, ut opinor: Ita ad ſatiatem terra Ferarum

Nunc etiam ſcatit, & trepido terrore repleta 'ſt
Per nemora ac monteis magnos, ſilvaſque profundas:
Quæ loca vitandi plerumque eſt noſtra poteſtas.
At niſi purgatum 'ſt pectus, quæ prœlia nobis,
Atque pericula tunc ingratìs inſinuandum?
Quantæ conſcindunt hominem Cuppedinis acres
Sollicitum curæ? Quantique perinde timores?
Quidve Superbia, Spurcities, Petulantia, quantas
Efficiunt cladeis? Quid Luxus, Deſidieſque?
Hæc igitur qui cuncta ſubegerit, ex animoque
Expulerit dictis, non armis; nonne decebit,
Hunc Hominem numero Divûm dignarier eſſe?
Cum bene præſertim multa ac divinitus ipſis
Immortalibu' de Divis dare dicta ſuërit,
Atque omnem rerum Naturam pandere dictis.
Quoius ego ingreſſus veſtigia, nunc rationes
Perſequor, ac doceo dictis, quo quæque creata
Fœdere ſint, in eo quam ſit durare neceſſum:
Nec validas ævi valeant reſcindere leges.
Quo genere in primis Animi natura reperta 'ſt,
Nativo primo conſiſtere corpore creta;
Nec poſſe incolumis magnum durare per ævum:
Sed Simulacra ſolere in ſomnis fallere mentem,
Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit.
Quod ſupereſt, nunc me huc Rationis detulit ordo,
Ut mihi, mortali conſiſtere corpore Mundum,
Nativumque ſimul, ratio reddunda ſit, eſſe.
Et quibus ille modis congreſſus Materiaï
Fundarit Terram, Cœlum, Mare, Sidera, Solem,
Lunaïque globum; tum quæ tellure Animantes
Exſtiterint, & quæ nullo ſint tempore natæ.

Quove modo genus Humanum variante loquela
Cœperit inter ſe veſci per nomina rerum:
Et quibus ille modis Divûm metus inſinuarit
Pectora, terrarum qui in orbi ſancta tuetur
Fana, Lacus, Lucos, Aras, Simulacraque Divûm.
Præterea, Solis curſus Lunæque meatus
Expediam, qua vi flectat Natura gubernans:
Ne forte hic inter Cœlum Terramque reamur
Libera ſponte ſua curſus luſtrare perenneis,
Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
Neve aliqua Divûm volvi ratione putemus.
Nam, bene qui didicere, Deos ſecurum agere ævum,
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri poſſint, præſertim rebus in illis,
Quæ ſupera caput ætheriis cernuntur in oris;
Rurſus in antiquas referuntur Relligiones,
Et Dominos acreis adſciſcunt, omnia poſſe
Quos miſeri credunt, ignari quid queat eſſe,
Quid nequeat; finita poteſtas denique quoique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens.
Quod ſupereſt, ne Te in promiſſis plura moremur,
Principio Maria ac Terras Cœlumque tuere:
Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
Treis ſpecies tam diſſimileis, tria talia texta,
Una dies dabit exitio: multoſque per annos
Suſtentata ruet moles & machina Mundi.
Nec me animi fallit, quam res nova miraque menti
Accidat, Exitium Cœli Terræque futurum:
Et quam difficile id mihi ſit pervincere dictis:
Ut fit, ubi inſolitam rem adportes auribus ante,
Nec tamèn hanc poſſis Oculorum ſubdere viſu,

Nec jacere indu Manus, via qua munita ſidei
Proxima fert humanum in pectus templaque mentis.
Sed tamen effabor: dictis dabit ipſa fidem res
Forſitan, & graviter terrarum motibus orbis
Omnia conquaſſari in parvo tempore cernes:
Quod procul a nobis flectat Fortuna gubernans;
Et Ratio potius, quam Res perſuadeat ipſa,
Succidere horriſono poſſe omnia victa fragore.
Qua prius aggrediar quam de re fundere fata
Sanctius, & multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode e Phœbi, lauroque profatur:
Multa tibi expediam doctis ſolatia dictis;
Relligione refrenatus ne forte rearis,
Terras, & Solem, Cœlum, Mare, Sidera, Lunam,
Corpore divino debere æterna manere;
Proptereaque putes ritu par eſſe Gigantum,
Pendere eos pœnas immani pro ſcelere omneis,
Qui ratione ſua diſturbent mœnia Mundi,
Præclarumque velint cœli reſtinguere Solem,
Immortalia mortali ſermone notantes.
Quæ procul uſque adeo divino ab numine diſtant,
Inque deûm numero ſic ſunt indigna videri,
Notitiam potius præbere ut poſſe putentur,
Quid ſit vitali motu ſenſuque remotum.
Quippe etenim non eſt, cum quovis corpore ut eſſe
Poſſe Animi natura putetur, Conſiliumque.
Sicut in æthere non Arbor, nec in æquore ſalſo
Nubes eſſe queunt, neque Piſces vivere in arvis;
Nec Cruor in lignis, nec ſaxis Succus ineſſe:
Certum ac diſpoſitum 'ſt, ubi quidquid creſcat & inſit.
Sic Animi natura nequit ſine Corpore oriri

Sola, neque a nervis & ſanguine longiter eſſe.
Hoc ſi poſſet enim, multo prius ipſa Animi vis
In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus eſſe
Poſſet, & innaſci quavis in parte ſoleret:
Tandem in eodem homine, atque in eodem vaſe maneret.
Quod quoniam noſtro quoque conſtat Corpore, certum
Diſpoſitumque videtur, ubi eſſe & creſcere poſſit
Seorſum Anima atque Animus: tanto magis inficiandum,
Totum poſſe extra Corpus, formamque animalem
Putribus in glebis Terrarum, aut Solis in igni,
Aut in Aqua durare, aut altis Ætheris oris.
Haud igitur conſtant divino prædita ſenſu,
Quandoquidem nequeunt vitaliter eſſe animata.
   Illud item non eſt ut poſſis credere, ſedes
Eſſe Deûm ſanctas in mundi partibus ullis.
Tenuis enim natura Deûm, longeque remota
Senſibus a noſtris, animi vix mente videtur.
Quæ quoniam manuum tactum ſuffugit, & ictum,
Tactile nil nobis quod ſit, contingere debet.
Tangere enim non quit, quod tangi non licet ipſum,
Quare etiam ſedes quoque noſtris ſedibus eſſe
Diſſimiles debent, tenues de corpore eorum.
Quæ tibi poſterius largo ſermone probabo.
   Dicere porro, Hominum cauſa voluiſſe parare
Præclaram mundi naturam, proptereaque
Id laudabile opus Divûm laudare decere,
Æternumque putare atque immortale futurum,
Nec fas eſſe, Deûm quod ſit ratione vetuſta
Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
Sollicitare ſuis ullum de ſedibus unquam,
Nec verbis vexare, & ab imo evertere ſummam.

Cetera de genere hoc adfingere, & addere, Memmi,
Deſipere 'ſt: quid enim Immortalibus atque Beatis
Gratia noſtra queat largirier emolumenti,
Ut noſtra quidquam cauſa gerere adgrediantur?
Quidve novi potuit tanto poſt ante quietos
Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem?
Nam gaudere novis rebus debere videtur,
Cui veteres obſunt; ſed, cui nil accidit ægri
Tempore in anteacto, cum pulchre degeret ævum,
Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
An, credo, in tenebris vita, ac mœrore jacebat,
Donec diluxit rerum genitalis origo?
Quidve mali fuerat nobis non eſſe creatis?
Natus enim debet, quicunque 'ſt, velle manere
In vita, donec retinebit blanda voluptas:
Qui nunquam vero vitæ guſtavit amorem,
Nec fuit in numero, quid obeſt non eſſe creatum?
Exemplum porro gignundis rebus, & ipſa
Notities Hominum, Divis unde inſita primum?
Quid vellent facere ut ſcirent, animoque viderent?
Quove modo 'ſt unquam vis cognita Principiorum?
Quidnam inter ſeſe permutato ordine poſſent,
Si non ipſa dedit ſpecimen Natura creandi?
Namque ita multa modis multis Primordia rerum
Ex infinito jam tempore percita plagis,
Ponderibuſque ſuis conſuerunt concita ferri,
Omnimodiſque coïre, atque omnia pertentare,
Quæcunque inter ſe poſſint congreſſa creare,
Ut non ſit mirum, ſi in taleis diſpoſituras
Deciderunt quoque, & in taleis venere meatus,
Qualibus hæc rerum genitur nunc Summa novando.

Quod ſi jam rerum ignorem Primordia quæ ſint,
Hoc tamen ex ipſis Cœli rationibus auſim
Confirmare, aliiſque ex rebus reddere multis,
Nequaquam nobis divinitus eſſe paratam
Naturam rerum; tanta ſtat prædita culpa.
Principio, quantum Cœli tegit impetus ingens,
Inde avidam partem Monteis, Silvæque ferarum
Poſſedere, tenent Rupes, vaſtæque Paludes,
Et Mare, quod late Terrarum diſtinet oras.
Inde duas porro prope parteis fervidus Ardor,
Aſſiduuſque Geli caſus mortalibus aufert.
Quod ſupereſt arvi, tamen id Natura ſua vi
Sentibus obducat, ni vis Humana reſiſtat,
Vitaï cauſa valido conſueta bidenti
Ingemere, & terram preſſis proſcindere aratris.
Si non fœcundas vertentes vomere glebas,
Terraïque ſolum ſubigentes cimus ad ortus;
Sponte ſua nequeant liquidas exſiſtere in auras.
Et tamen interdum magno quæſita labore,
Cum jam per terras frondent, atque omnia florent;
Aut nimiis torret fervoribus ætherius Sol,
Aut ſubiti perimunt imbres, gelidæque pruinæ,
Flabraque ventorum violento turbine vexant.
Præterea genus horriferum Natura Ferarum,
Humanæ genti infeſtum, terraque marique,
Cur alit, atque auget? Cur Anni tempora morbos
Apportant? Quare Mors immatura vagatur?
Tum porro Puer, ut ſævis projectus ab undis
Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
Vitali auxilio, cum primum in luminis oras
Nixibus ex alvo matris natura profudit;

Vagituque locum lugubri complet, ut æquum 'ſt,
Cui tantum in vita reſtet tranſire malorum.
At variæ creſcunt Pecudes, Armenta, Feræque:
Nec crepitacula eis opu' ſunt, nec cuiquam adhibenda 'ſt
Almæ nutricis blanda atque infracta loquela:
Nec varias quærunt Veſteis pro tempore Cœli.
Denique non Armis opus eſt, non Mœnibus altis,
Queis ſua tutentur, quando omnibus omnia large
Tellus ipſa parit, naturaque dædala rerum.
Principio, quoniam Terraï corpus, & Humor,
Aurarumque leves animæ, calidique Vapores,
E quibus hæc rerum conſiſtere Summa videtur,
Omnia nativo ac mortali corpore conſtant;
Debet tota eadem Mundi natura putari.
Quippe etenim quorum parteis & membra videmus
Corpore nativo & mortalibus eſſe figuris;
Hæc eadem ferme mortalia cernimus eſſe,
Et nativa ſimul. Quapropter maxima Mundi
Cum videam membra ac parteis conſumta regigni;
Scire licet, Cœli quoque idem Terræque fuiſſe
Principiale aliquod tempus, clademque futuram.
Illud in his rebus ne me arripuiſſe rearis,
Memmi, quod Terram atque Ignem mortalia ſumſi
Eſſe; neque Humorem dubitavi Auraſque perire;
Atque eadem gigni, rurſuſque augeſcere dixi.
Principio, pars Terraï nonnulla peruſta
Solibus aſſiduis, multa pulſata pedum vi,
Pulveris exhalat nebulam, nubeiſque volanteis,
Quas validi toto diſpergunt aëre venti:
Pars etiam glebarum ad diluviem revocatur
Imbribus, & ripas radentia flumina rodunt.

Præterea, pro parte ſua quodcunque alid auget,
Roditur: & quoniam dubio procul eſſe videtur
Omniparens, eadem rerum commune ſepulchrum;
Ergo Terra tibi limatur, & aucta recreſcit.
Quod ſupereſt, Humore novo mare, flumina, fonteis
Semper abundare, & latices manare perenneis,
Nil opus eſt verbis: magnus decurſus aquarum
Undique declarat: ſed primum quidquid Aquaï
Tollitur, in ſummaque fit, ut nihil Humor abundet;
Partim quod validi verrentes æquora venti
Deminuunt, radiiſque retexens ætherius Sol:
Partim quod ſubter per terras diditur omneis.
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies Humoris, & ad caput amnibus omnis
Convenit; inde ſuper terras fluit agmine dulci,
Qua via ſecta ſemel liquido pede detulit undas.
Aëra nunc igitur dicam, qui corpore toto
Innumerabiliter privas mutatur in horas.
Semper enim quodcunque fluit de rebus, id omne
Aëris in magnum fertur mare: qui niſi contra
Corpora retribuat rebus, recreetque fluenteis,
Omnia jam reſoluta forent, & in Aëra verſa.
Haud igitur ceſſat gigni de rebus, & in res
Recidere aſſidue, quoniam fluere omnia conſtat.
Largus item liquidi fons luminis, ætherius Sol,
Inrigat aſſidue cœlum candore recenti,
Suppeditatque novo confeſtim lumine lumen.
Nam primum quidquid fulgoris diſperit eij,
Quocunque accidit: id licet hinc cognoſcere poſſis,
Quod ſimul ac primum nubes ſuccedere Soli
Cœpere, & radios inter quaſi rumpere lucis,

M 4

Extemplo inferior pars horum diſperit omnis;
Terraque inumbratur, qua nimbi cunque feruntur;
Ut noſcas, ſplendore novo res ſemper egere,
Et primum jactum fulgoris quemque perire;
Nec ratione alia res poſſe in ſole videri,
Perpetuo ni ſuppeditet lucis caput ipſum.
Quin etiam nocturna tibi, terreſtria quæ ſunt,
Lumina, pendentes Lychni, claræque coruſcis
Fulguribus, pingues multa caligine Tædæ,
Conſimili properant ratione, ardore miniſtro,
Suppeditare novum lumen, tremere ignibus inſtant;
Inſtant, nec loca lux inter quaſi rupta relinquit:
Uſque adeo properanter ab omnibus ignibus ejus
Exitium celeri toleratur origine flammæ.
Sic igitur, Solem, Lunam, Stellaſque putandum
Ex alio atque alio lucem jactare ſubortu,
Et primum quidquid flammaï perdere ſemper;
Inviolabilia hæc ne credas forte vigere.
Denique non Lapides quoque vinci cernis ab ævo?
Non altas Turreis ruere, & putreſcere Saxa?
Non delubra Deûm Simulacraque feſſa fatiſci?
Nec ſanctum numen fati protollere fineis
Poſſe? Neque adverſus naturæ fœdera niti?
Denique non Monumenta virûm dilapſa videmus
Cedere proporro, ſubitoque ſeneſcere caſu?
Non ruere avolſos Silices a montibus altis,
Nec validas ævi vireis perferre, patique
Finiti? neque enim caderent avolſa repente,
Ex infinito quæ tempore pertoleraſſent
Omnia tormenta ætatis privata fragore.
Denique jam tuere Hoc circum, ſupraque, quod omnem

Continet amplexu terram; quod procreat ex ſe
Omnia (quod quidam memorant) recipitque peremta:
Totum nativum mortali corpore conſtat.
Nam quodcunque alias ex ſe res auget alitque,
Deminui debet, recreari cum recipit res.
   Præterea, ſi nulla fuit genitalis origo
Terraï & Cœli, ſemperque æterna fuere:
Cur ſupera bellum Thebanum, & funera Trojæ,
Non alias alii quoque res cecinere Poëtæ?
Quo tot facta virûm toties cecidere? nec uſquam
Æternis famæ monumentis inſita florent?
   Verum (ut opinor) habet novitatem Summa, recenſque
Natura 'ſt Mundi, neque pridem exordia cepit.
Quare etiam quædam nunc Artes expoliuntur,
Nunc etiam augeſcunt: nunc addita Navigiis ſunt
Multa: modo Organici melicos peperere ſonores.
Denique Natura hæc rerum Ratioque reperta 'ſt
Nuper, & hanc Primus cum primis Ipſe repertus
Nunc ego ſum, in patrias qui poſſim vertere voces.
   Quod ſi forte fuiſſe antehac eadem omnia credis;
Sed periiſſe hominum torrenti ſæcla vapore,
Aut cecidiſſe urbeis magno vexamine Mundi,
Aut ex imbribus aſſiduis exiſſe rapaceis
Per terras Amneis, atque oppida cooperuiſſe:
Tanto quippe magis victus fateare neceſſe 'ſt,
Exitium quoque Terraï Cœlique futurum.
Nam cum res tantis morbis tantiſque periclis
Tentarentur, ibi ſi triſtior incubuiſſet
Cauſa; darent late cladem, magnaſque ruinas:
Nec ratione alia mortales eſſe videmur
Inter nos, niſi quod morbis ægriſcimus iſdem,

Atque illi, quos a vita natura removit.
Præterea, quæcunque manent æterna, neceſſe 'ſt,
Aut quia ſunt ſolido cum corpore, reſpuere ictus,
Nec penetrare pati ſibi quidquam, quod queat arctas
Diſſociare intus parteis, ut Materiaï
Corpora ſunt, quorum naturam oſtendimus ante:
Aut ideo durare ætatem poſſe per omnem,
Plagarum quia ſunt expertia, ſicut Inane 'ſt,
Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
Aut etiam, quia nulla loci ſit copia circum,
Quo quaſi res poſſint diſcedere, diſſolvique:
Sicut Summarum Summa 'ſt æterna, neque extra
Quis locus eſt, quo diſſiliant: Neque corpora ſunt, quæ
Poſſint incidere, & valida diſſolvere plaga.
At neque (uti docui) ſolido cum corpore Mundi
Natura 'ſt, quoniam admiſtum 'ſt in rebus Inane:
Nec tamen eſt ut Inane: neque autem Corpora deſunt,
Ex Infinito quæ poſſint forte coorta
Proruere hanc rerum violento turbine Summam,
Aut aliam quamvis cladem importare pericli.
Nec porro natura loci ſpatiumque profundi
Deficit, exſpergi quo poſſint mœnia Mundi,
Aut alia quavis poſſint vi pulſa perire.
Haud igitur lethi præcluſa 'ſt janua Cœlo,
Nec Soli, Terræque, nec altis Æquoris undis:
Sed patet immani, & vaſto reſpectat hiatu.
Quare etiam Nativa neceſſum 'ſt confiteare
Hæc eadem: neque enim, mortali corpore quæ ſunt,
Ex infinito jam tempore adhuc potuiſſent
Immenſi validas ævi contemnere vireis.
Denique tantopere inter ſe cum maxima Mundi

Pugnent membra, pio nequaquam concita bello;
Nonne vides, aliquam longi certaminis ollis
Poſſe dari finem? Vel cum Sol, & Vapor omnis
Omnibus epotis humoribus exſuperarint,
Quod facere intendunt, neque adhuc conata patrantur:
Tantum ſuppeditant Amnes, ultroque minantur
Omnia diluviare ex alto gurgite ponti:
Nequidquam; quoniam verrentes æquora venti
Deminuunt, radiiſque retexens ætherius Sol;
Et ſiccare prius confidunt omnia poſſe,
Quam liquor incœpti poſſit contingere finem.
Tantum ſpirantes æquo certamine bellum
Magnis de rebus inter ſe cernere certant:
Cum ſemel in terra fuerit ſuperantior Ignis,
Et ſemel (ut fama 'ſt) Humor regnarit in arvis.
Ignis enim ſuperavit, & ambens multa peruſſit,
Avia cum Phaëthonta rapax vis Solis equorum
Æthere raptavit toto, terraſque per omneis.
At pater Omnipotens ira tum percitus acri
Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis ictu
Deturbavit equis in terram; Solque cadenti
Obvius æternam ſuſcepit lampada mundi;
Disjectoſque redegit equos, junxitque trementeis:
Inde ſuum per iter recreavit cuncta gubernans.
Scilicet, ut veteres Graiûm cecinere Poëtæ:
Quod procul a vera 'ſt animi ratione repulſum.
Ignis enim ſuperare poteſt, ubi Materiaï
Ex infinito ſunt corpora plura coorta;
Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ,
Aut pereunt res exuſtæ torrentibus auris.
Humor item quondam cœpit ſuperare coortus,

Ut fama 'ſt hominum, multas quando obruit urbeis:
Inde ubi vis aliqua ratione averſa receſſit,
Ex Infinito fuerat quæcunque coorta,
Conſtiterunt Imbres, & Flumina vim minuerunt.
Sed quibus ille modis conjectus Materiaï
Fundarit Cœlum ac Terram, Pontique profunda,
Soliſque & Lunæ curſus, ex ordine ponam.
Nam certe neque conſilio Primordia rerum
Ordine ſe quæque, atque ſagaci mente locarunt;
Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
Sed quia multa modis multis Primordia rerum,
Ex infinito jam tempore percita plagis,
Ponderibuſque ſuis conſuerunt concita ferri,
Omnimodiſque coïre, atque omnia pertentare,
Quæcunque inter ſe poſſent congreſſa creare;
Propterea fit, uti magnum volgata per ævum
Omnigenos cœtus & motus experiundo,
Tandem ea conveniant, quæ ut convenere, repente
Magnarum rerum fiant exordia ſæpe,
Terraï, Maris, & Cœli, generiſque Animantum.
Hic neque tum Solis rota cerni lumine largo
Altivolans poterat, neque magni Sidera mundi,
Nec Mare, nec Cœlum, nec denique Terra, neque Aër,
Nec ſimilis noſtris rebus res ulla videri:
Sed nova tempeſtas quædam, moleſque coorta.
Diffugere inde loci partes cœpere, pareſque
Cum paribus jungi res, & diſcludere Mundum,
Membraque dividere, & magnas diſponere parteis
Omnigenis e Principiis, diſcordia quorum
Intervalla, Vias, Connexus, Pondera, Plagas,
Concurſus, Motus turbabat, prœlia miſcens,

Propter diſſimileis formas variaſque figuras ;
Quod non omnia ſic poterant conjuncta manere ,
Nec motus inter ſeſe dare convenienteis :
Hoc eſt a Terris altum ſecernere Cœlum ,
Et ſeorſum Mare uti ſecreto humore pateret ,
Seorſus item puri ſecretique ætheris Ignes.
Quippe etenim primum Terraï corpora quæque ,
Propterea quod erant gravia & perplexa , coïbant ,
In medioque imas capiebant omnia ſedes :
Quæ quanto magis inter ſe perplexa coïbant ,
Tam magis expreſſere ea , quæ Mare , Sidera , Solem ,
Lunamque efficerent , & magni mœnia Mundi.
Omnia enim magis hæc e lævibus atque rotundis
Seminibus , multoque minoribu' ſunt Elementis ,
Quam Tellus : ideo per rara foramina terræ
Partibus erumpens primus ſe ſuſtulit Æther
Signifer , & multos ſecum levis abſtulit Igneis :
Non alia longe ratione , ac ſæpe videmus ,
Aurea cum primum gemmanteis rore per herbas
Matutina rubent radiati lumina Solis ,
Exhalantque Lacus nebulam , Fluviique perennes :
Ipſa quoque interdum Tellus fumare videtur :
Omnia quæ ſurſum cum conciliantur in alto ,
Corpore concreto ſubtexunt nubila Cœlum.
Sic igitur tum ſe levis , ac diffuſilis Æther
Corpore concreto circumdatus undique ſepſit ,
Et late diffuſus in omneis undique parteis ,
Omnia ſic avido complexu cetera ſepſit.
Hunc exordia ſunt Solis Lunæque ſecuta ;
Inter utroſque globi quorum vertuntur in auris :
Quæ neque Terra ſibi adſcivit , neque maximus Æther ;

Quod nec tam fuerint gravia, ut depreſſa ſederent ;
Nec levia, ut poſſent per ſummas labier oras :
Et tamen inter utroſque ita ſunt, ut corpora viva
Verſent, & partes ut Mundi totius exſtent.
Quod genus in nobis quædam licet in ſtatione
Membra manere, tamen cum ſint ea, quæ moveantur.
His igitur rebus retractis, Terra repente,
Maxima, qua nunc ſe Ponti plaga cærula tendit,
Succidit, & ſalſo ſuffudit gurgite foſſas :
Inque dies quanto circum magis Ætheris æſtus,
Et radii Solis cogebant undique Terram,
Verberibus crebris extrema ad limina apertam,
In medio ut propulſa ſuo condenſa coïret :
Tam magis expreſſus ſalſus de corpore Sudor
Augebat Mare manando, campoſque natanteis :
Et tanto magis illa foras elapſa volabant
Corpora multa Vaporis, & Aëris, altaque Cœli
Denſebant procul a terris fulgentia templa :
Sidebant Campi, creſcebant Montibus altis
Aſcenſus : neque enim poterant ſubſidere Saxa,
Nec pariter tantundem omnes ſuccumbere partes.
Sic igitur Terræ concreto corpore pondus
Conſtitit, atque omnis Mundi quaſi Limus in imum
Confluxit gravis, & ſubſedit funditus, ut Fæx.
Inde Mare, inde Aër, inde Æther ignifer ipſe.
Corporibus liquidis ſunt omnia pura relicta ;
Et leviora aliis alia : & liquidiſſimus Æther,
Atque leviſſimus Aërias ſuper influit auras ;
Nec liquidum corpus turbantibus Aëris auris
Commiſcet : ſinit hæc violentis omnia verti
Turbinibus : ſinit incertis turbare procellis :

Ipſe ſuos Igneis certo fert impete labens.
Nam modice fluere atque uno poſſe Æthera niſu ,
Significat Ponti Mare, certo quod fluit æſtu ,
Unum labendi conſervans uſque tenorem.
Motibus Aſtrorum nunc quæ ſit cauſa , canamus.
Principio , magnus Cœli ſi vertitur orbis ,
Ex utraque Polum parti premere Aëra nobis
Dicendum 'ſt , extraque tenere , & claudere utrinque ;
Inde Alium ſupera fluere , atque intendere eodem ,
Quo volvenda micant æterni Sidera mundi :
Aſt alium ſubter , contra qui ſubvehat Orbem :
Ut fluvios verſare Rotas atque Hauſtra videmus.
Eſt etiam quoque , uti poſſit Cœlum omne manere
In ſtatione , tamen cum lucida ſigna ferantur :
Sive quod incluſi rapidi ſunt Ætheris æſtus ,
Quærenteſque viam circumverſantur, & Ignes
Paſſim per Cœli volvunt ſe immania templa :
Sive aliunde fluens alicunde extrinſecus Aër
Verſat agens igneis : ſive Ipſi ſerpere poſſunt ,
Quo cujuſque cibus vocat atque invitat eunteis ,
Flammea per cœlum paſcenteis corpora paſſim.
Nam quid in hoc Mundo ſit eorum , ponere certum
Difficile 'ſt : ſed quid poſſit , fiatque per Omne
In variis Mundis , varia ratione creatis ,
Id doceo : plureiſque ſequor diſponere cauſas
Motibus aſtrorum , quæ poſſint eſſe per Omne.
E quibus una tamen ſit & hæc quoque cauſa neceſſe 'ſt ,
Quæ vegeat motum ſignis : ſed , quæ ſit earum ,
Præcipere , haud quaquam 'ſt pedetentim progredientis.
Terraque ut in media Mundi regione quieſcat ,
Evaneſcere paulatim, & decreſcere pondus

Convenit; atque aliam naturam ſubter habere,
Ex ineunte ævo conjunctam, atque uniter aptam
Partibus Aëriis Mundi, quibus inſita ſidit.
Propterea non eſt oneri, neque deprimit auras:
Et ſua cuique Homini nullo ſunt pondere Membra:
Nec Caput eſt oneri Collo, nec denique totum
Corporis in Pedibus pondus ſentimus ineſſe.
At quæcunque foris veniunt, impoſtaque nobis
Pondera ſunt, lædunt permulto ſæpe minora:
Uſque adeo magni refert, cui quæ adjaceat res.
Sic igitur Tellus non eſt aliena repente
Adlata, atque auris aliunde objecta alienis;
Sed pariter prima concepta ab origine Mundi,
Certaque pars ejus, quaſi nobis Membra, videtur.
    Præterea grandi tonitru concuſſa repente
Terra, ſupra ſe quæ ſunt concutit omnia motu:
Quod facere haud ulla poſſet ratione, niſi eſſet
Partibus aëriis mundi cœloque revincta:
Nam communibus inter ſe radicibus hærent
Ex ineunte ævo conjuncta, atque uniter apta.
Nonne vides etiam, quam magno pondere nobis
Suſtineat corpus tenuiſſima vis Animaï,
Propterea quia tam conjuncta, atque uniter apta 'ſt?
Denique jam ſaltu pernici tollere Corpus
Quis potis eſt, niſi vis Animæ, quæ membra gubernat?
Jamne vides, quantum tenuis natura valere
Poſſit, ubi eſt conjuncta gravi cum corpore, ut Aër
Conjunctus terris, & nobis eſt Animi vis?
    Nec nimio Solis major rota, nec minor ardor
Eſſe poteſt, noſtris quam ſenſibus eſſe videtur.
Nam quibus e ſpatiis cunque Ignes lumina poſſunt

Adjicere, & calidum membris adflare vaporem,
Illa ipſa intervalla nihil de corpore limant
Flammarum, nihilo ad ſpeciem 'ſt contractior Ignis.
Proinde calor quoniam Solis, lumenque profuſum,
Perveniunt noſtros ad ſenſus, & loca tingunt:
Forma quoque hinc Solis debet filumque videri,
Nil adeo ut poſſis plus, aut minus addere vere.

Lunaque, ſive notho fertur loca lumine luſtrans,
Sive ſuam proprio jactat de corpore lucem,
Quidquid id eſt, nihilo fertur majore figura,
Quam, noſtris oculis quam cernimus, eſſe videtur.
Nam prius omnia, quæ longe remmota tuemur
Aëra per multum ſpecie confuſa videntur,
Quam minimum filum: quapropter Luna neceſſe 'ſt,
Quandoquidem claram ſpeciem certamque figuram
Præbet, ut eſt oris extremis cunque notata,
Quanta hæc cunque fuat, tanta hinc videatur in alto.

Poſtremo, quoſcunque vides hinc ætheris Igneis,
(Quandoquidem, quoſcunque in terris cernimus igneis.
Dum tremor eſt clarus, dum cernitur ardor eorum;
Perparvum quiddam interdum mutare videntur
Alterutram in partem filum, cum longius abſint,)
Scire licet, perquam pauxillo poſſe minores
Eſſe, vel exigua majores parte, brevique.

Illud item non eſt mirandum, qua ratione
Tantulus ille queat tantum Sol mittere lumen,
Quod maria ac terras omneis cœlumque rigando
Compleat, & calido perfundat cuncta vapore.
Nam licet hinc Mundi patefactum totius unum
Largifluum fontem ſcatere, atque erumpere flumen
Ex omni Mundo, quo ſic Elementa vaporis

Undique conveniunt, & ſic conjectus eorum
Confluit, ex uno capite hic ut profluat ardor.
Nonne vides etiam, quam late parvus aquaï
Prata riget Fons interdum, campiſque redundet?
Eſt etiam quoque, uti non magno Solis ab igni
Aëra percipiat calidis fervoribus ardor.
Opportunus ita 'ſt ſi forte & idoneus Aër,
Ut queat accendi parvis ardoribus ictus:
Quod genus interdum ſegetes ſtipulamque videmus
Accipere ex una ſcintilla incendia paſſim.
Forſitan & roſea Sol alte lampade lucens
Poſſideat multum cæcis fervoribus ignem
Circum ſe, nullo qui ſit fulgore notatus,
Æſtiferum ut tantum radiorum exaugeat ictum.
Nec ratio Solis ſimplex, nec certa pateſcit,
Quo pacto æſtivis e partibus Ægocerotis
Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens
Canceris ut vertat metas ſe ad Solſtitialeis:
Lunaque menſibus id ſpatium videatur obire,
Annua Sol in quo conſumit tempora curſu:
Non, inquam, ſimplex his rebus reddita cauſa 'ſt.
Nam fieri vel cum primis id poſſe videtur,
Democriti quod ſancta viri ſententia ponit:
Quanto quæque magis ſint terram Sidera propter,
Tanto poſſe minus cum cœli turbine ferri.
Evaneſcere enim rapidas illius, & acreis
Imminui ſubter vireis, ideoque relinqui
Paulatim Solem cum poſterioribu' Signis,
Inferior multo quod ſit, quam fervida Signa:
Et magis hoc Lunam: & quanto demiſſior ejus
Curſus abeſt procul a Cœlo, terriſque propinquat,

Tanto poſſe minus cum Signis tendere curſum.
Flaccidiore etiam quanto jam turbine fertur
Inferior quam Sol, tanto magis omnia Signa
Hanc adipiſcuntur, circum, præterque feruntur.
Propterea fit, ut Hæc ad Signum quodque reverti
Mobilius videatur, ad Hanc quia Signa reviſunt.
Fit quoque, ut e mundi tranſverſis partibus Aër
Alternis certo fluere alter tempore poſſit,
Qui queat æſtivis Solem detrudere Signis
Brumaleis uſque ad flexus, gelidumque rigorem;
Et qui rejiciat gelidis a Frigoris umbris
Æſtiferas uſque in parteis, & fervida Signa.
Et ratione pari Lunam Stellaſque putandum 'ſt,
Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,
Aëribus poſſe alternis a partibus ire.
Nonne vides etiam diverſis nubila ventis
Diverſas ire in parteis, inferna ſupernis?
Qui minus illa queant per magnos ætheris orbeis
Æſtibus inter ſe diverſis Sidera ferri?
At nox obruit ingenti caligine terras,
Aut ubi de longo curſu Sol extima cœli
Impulit, atque ſuos efflavit languidus igneis
Concuſſos itere, & labefactos aëre multo:
Aut quia ſub terras curſum convertere cogit
Vis eadem, ſupera terras quæ pertulit orbem.
Tempore item certo roſeam Matuta per oras
Ætheris Auroram defert, & lumina pandit,
Aut quia Sol idem ſub terras ille revertens
Anticipat cœlum radiis accendere tentans:
Aut quia conveniunt ignes, & ſemina multa
Confluere ardoris conſuerunt tempore certo,

Quæ faciunt Solis nova ſemper lumina gigni.
Quod genus Idæis fama 'ſt e montibus altis
Diſperſos igneis orienti lumine cerni:
Inde coïre globum quaſi in unum, & conficere orbem.
Nec tamen illud in his rebus mirabile debet
Eſſe, quod hæc Ignis tam certo tempore poſſint
Semina confluere, & Solis reparare nitorem.
Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
Omnibus in rebus: floreſcunt tempore certo
Arbuſta, & certo dimittunt tempore florem.
Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
Tempore, & impubem molli pubeſcere veſte,
Et pariter mollem malis demittere barbam.
Fulmina poſtremo, Nix, Imbres, Nubila, Venti,
Non nimis incertis fiunt in partibus anni.
Namque ubi ſic fuerunt cauſarum exordia prima,
Atque uti res mundi cecidere ab origine prima,
Conſequa natura 'ſt jam rerum ex ordine certo.
Creſcere itemque Dies licet, & tabeſcere Nocteis,
Et minui Luces, cum ſumant augmina Noctes:
Aut quia Sol idem ſub terras, atque ſuperne,
Imparibus currens anfractibus ætheris oras
Partit, & in parteis non æquas dividit orbem:
Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
Ejus in adverſa tanto plus parte relatus,
Donicum ad id ſignum cœli pervenit, ubi anni
Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras.
Nam medio curſu flatus Aquilonis & Auſtri
Diſtinet æquato cœlum diſcrimine metas,
Propter Signiferi poſituram totius orbis;
Annua Sol in quo contundit tempora ſerpens,

Obliquo terras & cœlum lumine luſtrans :
Ut ratio declarat eorum , qui loca cœli
Omnia diſpoſitis ſignis ornata notarunt :
Aut quia craſſior eſt certis in partibus Aër ,
Sub terris ideo tremulum jubar hæſitat ignis ,
Nec penetrare poteſt facile atque emergere ad ortus.
Propterea noctes hiberno tempore longæ
Ceſſant , dum veniat radiatum inſigne diei :
Aut etiam , quia ſic alternis partibus anni
Tardius & citius conſuerunt confluere ignes ,
Qui faciant Solem certa de ſurgere parte.
Luna poteſt Solis radiis percuſſa nitere ,
Inque dies majus lumen convertere nobis
Ad ſpeciem , quantum Solis ſecedit ab orbe ,
Donicum eum contra pleno bene lumine fulſit ,
Atque oriens obitus ejus ſuper edita vidit :
Inde minutatim retro quaſi condere lumen
Debet item , quanto propius jam Solis ad ignem
Labitur ex alia Signorum parte per orbem :
Ut faciunt , Lunam qui fingunt eſſe pilaï
Conſimilem , curſuſque viam ſub Sole tenere :
Propterea fit , uti videantur dicere verum.
Eſt etiam quoque uti proprio cum lumine poſſit
Volvier , & varias ſplendoris reddere formas.
Corpus enim licet eſſe aliud , quod fertur , & una
Labitur omnimodis occurſans officienſque ,
Nec potis eſt cerni , quia caſſum lumine fertur.
Verſarique poteſt , globus ut ſi forte pilaï
Dimidia ex parti candenti lumine tinctus :
Verſandoque globum varianteis edere formas ,
Donicum eam partem , quæcunque eſt ignibus aucta ,

Ad ſpeciem vertit nobis, oculoſque patenteis:
Inde minutatim retro contorquet, & aufert
Luciferam partem glomeraminis atque pilaï:
Ut Babylonica Chaldæûm doctrina refutans
Aſtrologorum artem contra convincere tendit:
Proinde quaſi fieri nequeat, quod pugnat uterque,
Aut minus hoc illo ſit cur amplectier auſis.

Denique, cur nequeat ſemper nova Luna creari
Ordine formarum certo, certiſque figuris,
Inque dies privos aboleſcere quæque creata,
Atque alia illius reparari in parte, locoque,
Difficile 'ſt ratione docere, & vincere verbis;
Ordine cum videas tam certo multa creari.
It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
Pinnatus graditur Zephyrus veſtigia propter:
Flora quibus mater præſpergens ante viaï
Cuncta coloribus egregiis & odoribus opplet.
Inde loci ſequitur Calor aridus, & comes una
Pulverulenta Ceres, & Eteſia flabra Aquilonum.
Inde Autumnus adit: graditur ſimul Evius Evan:
Inde aliæ tempeſtates ventique ſequuntur,
Altitonans Vulturnus, & Auſter fulmine pollens:
Tandem Bruma niveis adfert, pigrumque rigorem
Reddit: Hiems ſequitur, crepitans ac dentibus Algus.
Quo minus eſt mirum, ſi certo tempore Luna
Gignitur, & certo deletur tempore rurſus:
Cum fieri poſſint tam certo tempore multa.

Solis item quoque defectus, Lunæque latebras,
Pluribus e cauſis fieri tibi poſſe putandum 'ſt.
Nam cur Luna queat Terram ſecludere Solis
Lumine, & a terris altum caput obſtruere eij,

Objiciens cæcum radiis ardentibus orbem:
Tempore eodem aliud facere id non poſſe putetur
Corpus, quod caſſum labatur lumine ſemper?
Solque ſuos etiam dimittere languidus igneis
Tempore cur certo nequeat, recreareque lumen,
Cum loca præteriit flammis infeſta per auras,
Quæ faciunt igneis interſtingui atque perire?
Et cur Terra queat Lunam ſpoliare viciſſim
Lumine, & oppreſſum Solem ſuper ipſa tenere,
Menſtrua dum rigidas Coni perlabitur umbras:
Tempore eodem aliud nequeat ſuccurrere Lunæ
Corpus, vel ſupera Solis perlabier orbem,
Quod radios interrumpat, lumenque profuſum?
Et tamen ipſa ſuo ſi fulgit Luna nitore,
Cur nequeat certa mundi langueſcere parte,
Dum loca luminibus propriis inimica pererrat?
Quod ſupereſt, quoniam magni per cærula Mundi
Qua fieri quidquid poſſet ratione, reſolvi:
Solis uti varios curſus, Lunæque meatus
Noſcere poſſemus, quæ vis & cauſa cieret:
Quove modo ſoleant offecto lumine obire,
Et nec opinanteis tenebris obducere terras:
Cum quaſi connivent, & aperto lumine rurſum
Omnia conviſunt clara loca candida luce.
Nunc redeo ad Mundi novitatem, & mollia terræ
Arva, novo fœtu quid primum in luminis oras
Tollere, & incertis tentarit credere ventis.
Principio, genus Herbarum, viridemque nitorem
Terra dedit circum colleis; campoſque per omneis
Florida fulſerunt viridanti prata colore:
Arboribuſque datum 'ſt variis exinde per auras

Creſcendi magnum immiſſis certamen habenis.
Ut Pluma atque Pili primum Setæque creantur
Quadrupedum in membris, & corpore pennipotentum:
Sic nova tum Tellus herbas virgultaque primum
Suſtulit: inde loci Mortalia ſæcla creavit
Multa modis multis varia ratione coorta.
Nam neque de Cœlo cecidiſſe Animalia poſſunt,
Nec terreſtria de ſalſis exiſſe lacunis.
Linquitur, ut merito maternum nomen adepta
Terra ſit, e terra quoniam ſunt cuncta creata.
Multaque nunc etiam exſiſtunt animalia Terris,
Imbribus & calido Solis concreta vapore.
Quo minus eſt mirum, ſi tum ſunt plura coorta,
Et majora, nova Tellure atque Æthere adulto.
Principio, genus Alituum, variæque Volucres
Ova relinquebant excluſæ tempore verno:
Folliculos ut nunc teretes æſtate Cicadæ
Linquunt, ſponte ſua victum vitamque petentes.
Tum tibi Terra dedit primum Mortalia ſæcla:
Multus enim Calor, atque Humor ſuperabat in arvis.
Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur,
Creſcebant Uteri terræ radicibus apti:
Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas
Infantum, fugiens humorem, auraſque petiſſens,
Convertebat ibi Natura foramina terræ,
Et ſuccum venis cogebat fundere apertis
Conſimilem Lactis: ſicut nunc Femina quæque
Cum peperit, dulci repletur Lacte, quod omnis
Impetus in mammas convertitur ille alimenti.
Terra cibum Pueris, veſtem Vapor, Herba cubile
Præbebat, multa & molli lanugine abundans.

At novitas Mundi nec frigora dura ciebat,
Nec nimios æſtus, nec magnis viribus auras.
Omnia enim pariter creſcunt, & robora ſumunt.
Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
Terra tenet merito, quoniam genus ipſa creavit
Humanum, atque Animal prope certo tempore fudit
Omne, quod in magnis bacchatur montibu' paſſim,
Aëriaſque ſimul Volucreis variantibu' formis.
Sed quia finem aliquam pariendi debet habere,
Deſtitit, ut Mulier ſpatio defeſſa vetuſto:
Mutat enim mundi naturam totius ætas,
Ex alioque alius ſtatus excipere omnia debet,
Nec manet ulla ſui ſimilis res: omnia migrant,
Omnia commutat Natura, & vertere cogit.
Namque aliud putreſcit, & ævo debile languet:
Porro aliud concreſcit, & e contemtibus exit.
Sic igitur Mundi naturam totius ætas
Mutat, & ex alio Terram ſtatus excipit alter,
Quod potuit, nequeat; poſſit, quod non tulit ante.
Multaque tum Tellus etiam portenta creare
Conata 'ſt, mira facie, membriſque coorta;
(Androgynum inter utrum, nec utrumque & utrinque remotum)
Orba pedum partim, manuum viduata viciſſim,
Multa ſine ore etiam, ſine voltu cæca reperta,
Vinctaque membrorum per totum corpus adhæſu:
Nec facere ut poſſent quidquam, nec cedere quoquam,
Nec vitare malum, nec ſumere quod foret uſus.
Cetera de genere hoc monſtra ac portenta creabat:
Nequidquam; quoniam Natura abſterruit auctum:
Nec potuere cupitum ætatis tangere florem,
Nec reperire cibum, nec jungi per Veneris res.

Multa videmus enim rebus concurrere debere,
Ut propagando poſſint producere ſæcla.
Pabula primum ut ſint, genitalia deinde per artus
Semina, qua poſſint membris manare remiſſis:
Feminaque ut maribus conjungi poſſit, habendum
Mutua queis nectant inter ſe gaudia, utriſque.

Multaque tum interiiſſe Animantum ſæcla neceſſe 'ſt.
Nec potuiſſe propagando procudere prolem.
Nam quæcunque vides veſci vitalibus auris,
Aut Dolus, aut Virtus, aut denique Mobilitas eſt
Ex ineunte ævo genus id tutata reſervans.
Multaque ſunt, nobis ex Utilitate ſua quæ
Commendata manent, tutelæ tradita noſtræ.
Principio, genus acre Leonum ſævaque ſæcla
Tutata 'ſt Virtus, Vulpeis Dolus, & Fuga Cervos.
At leviſomna Canum fido cum pectore corda,
Et genus omne, quod eſt Veterino ſemine partum,
Lanigeræque ſimul pecudes, & Bucera ſæcla,
Omnia ſunt Hominum tutelæ tradita, Memmi.
Nam cupide fugere Feras, pacemque ſecutæ
Sunt, & larga ſuo ſine pabula parta labore:
Quæ damus Utilitatis eorum præmia cauſa.
At, queis nil horum tribuit Natura, nec ipſa
Sponte ſua poſſent ut vivere, nec dare nobis
Utilitatem aliquam, quare pateremur eorum
Præſidio noſtro paſci genus, eſſeque tutum?
Scilicet hæc aliis prædæ lucroque jacebant
Indupedita ſuis fatalibus omnia vinclis,
Donicum ad interitum genus id natura redegit.

Sed neque Centauri fuerunt, neque tempore in ullo

Eſſe queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta poteſtas,
Hinc illinc par vis ut non ſic eſſe potis ſit.
Id licet hinc quamvis hebeti cognoſcere corde.
Principio, circum tribus actis impiger annis
Floret Equus: Puer haudquaquam: quin ſæpe etiamnum
Ubera mammarum in ſomnis lactantia quærit.
Poſt ubi Equum validæ vires ætate ſenecta
Membraque deficiunt fugienti languida vita;
Tum demum Pueris ævo florente juventas
Occipit, & molli veſtit lanugine malas:
Ne forte ex Homine & Veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe, nec eſſe:
Aut rapidis canibus ſuccinctas ſemimarinis
Corporibus Scyllas, & cetera de genere horum,
Inter ſe quorum diſcordia membra videmus:
Quæ neque floreſcunt pariter, neque robora ſumunt
Corporibus, neque projiciunt ætate ſenecta:
Nec ſimili Venere ardeſcunt, nec moribus unis
Conveniunt, nec ſunt eadem jucunda per artus.
Quippe videre licet pingueſcere ſæpe Cicuta
Barbigeras pecudes, Homini quæ 'ſt acre Venenum.
Flamma quidem vero cum corpora fulva leonum
Tam ſoleat torrere atque urere, quam genus omne
Viſceris, in terris quodcunque & ſanguinis exſtet:
Qui fieri potuit, triplici cum corpore ut una
Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra,
Ore foras acrem efflaret de corpore flammam?
Quare etiam Tellure nova, Cœloque recenti
Talia qui fingit potuiſſe animalia gigni,
Nixus in hoc uno novitatis nomine inani,

Multa licet ſimili ratione effutiat ore:
Aurea tum dicat per terras Flumina volgo
Fluxiſſe, & Gemmis florere Arbuſta ſuëſſe:
Aut hominem tanto membrorum eſſe impete natum,
Trans maria alta pedum niſus ut ponere poſſet;
Et manibus totum circum ſe vertere cœlum.
Nam quod multa fuere in terris ſemina rerum,
Tempore quo primum Tellus Animalia fudit;
Nil tamen eſt ſigni, miſtas potuiſſe creari
Inter ſe pecudes, compactaque membra animantum:
Propterea quia, quæ de terris nunc quoque abundant
Herbarum genera, ac Fruges, Arbuſtaque læta,
Non tamen inter ſe poſſint complexa creari.
Res ſic quæque ſuo ritu procedit: & omnes
Fœdere naturæ certo diſcrimina ſervant.
    Et genus humanum multo fuit illud in arvis
Durius, ut decuit, Tellus quod dura creaſſet;
Et majoribus & ſolidis magis oſſibus intus
Fundatum, & validis aptum per viſcera nervis;
Nec facile ex æſtu, nec frigore quod caperetur,
Nec novitate cibi, nec labi corporis ulla.
Multaque per cœlum Solis volventia luſtra
Volgivago vitam tractabant more ferarum.
Nec robuſtus erat curvi Moderator atatri
Quiſquam, nec ſcibat ferro molirier arva;
Nec nova defodere in terram virgulta, nec altis
Arboribus veteres decidere falcibu' ramos.
Quod Sol atque Imbres dederant, quod Terra crearat
Sponte ſua, ſatis id placabat pectora donum:
Glandiferas inter curabant corpora quercus
Plerumque, & quæ nunc hiberno tempore cernis

Arbuta Pœniceo fieri matura colore,
Plurima tum Tellus etiam majora ferebat:
Multaque præterea novitas tum florida mundi
Pabula dia tulit, miſeris mortalibus ampla.
At ſedare ſitim Fluvii Fonteſque vocabant:
Ut nunc montibus e magnis decurſus aquaï
Claricitat late ſitientia ſæcla Ferarum.
Denique noctivagi ſilveſtria templa tenebant
Nympharum, quibus exibant humore fluenta
Lubrica, proluvie larga lavere humida ſaxa,
Humida ſaxa ſuper viridi ſtillantia muſco:
Et partim plano ſcatere atque erumpere campo.
Necdum res Igni ſcibant tractare, nec uti
Pellibus, & Spoliis corpus veſtire ferarum:
Sed Nemora, atque cavos Monteis, Silvaſque colebant,
Et frutices inter condebant ſqualida membra,
Verbera ventorum vitare imbreiſque coacti.
Nec commune bonum poterant ſpectare, nec ullis
Moribus inter ſe ſcibant, nec legibus uti.
Quod cuique obtulerat prædæ fortuna, ferebat,
Sponte ſua ſibi quiſque valere & vivere doctus.
Et Venus in ſilvis jungebat corpora amantum:
Conciliabat enim vel mutua quamque cupido,
Vel violenta Viri vis, atque impenſa libido,
Vel pretium, Glandes, atque Arbuta, vel Pira lecta.
Et manuum mira freti virtute, pedumque,
Conſectabantur ſilveſtria ſæcla Ferarum
Miſſilibus ſaxis, & magno pondere clavæ:
Multaque vincebant, vitabant pauca latebris;
Setigeriſque pares Suibus ſilveſtria membra
Nuda dabant terræ nocturno tempore capti,

Circum ſe foliis ac frondibus involventes.
Nec plangore diem magno, Solemque per agros
Quærebant pavidi, palantes noctis in umbris:
Sed taciti reſpectabant, ſomnoque ſepulti,
Dum roſea face Sol inferret lumina cœlo.
A parvis quod enim conſuerant cernere ſemper,
Alterno tenebras, & lucem tempore gigni,
Non erat, ut fieri poſſet, mirarier unquam,
Nec diffidere, ne Terras æterna teneret
Nox, in perpetuum detracto lumine Solis.
  Sed magis illud erat curæ, quod Sæcla Ferarum
Infeſtam miſeris faciebant ſæpe quietem:
Ejectique domo fugiebant ſaxea tecta
Setigeri Suis adventu, validique Leonis,
Atque intempeſta cedebant nocte paventes
Hoſpitibus ſævis inſtrata cubilia fronde.
  Nec nimio tum plus, quam nunc, mortalia ſæcla
Dulcia linquebant labentis lumina vitæ.
Unus enim tum quiſque magis deprenſus eorum
Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus;
Et nemora ac monteis gemitu ſilvaſque replebat,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.
At quos effugium ſervarat, corpore adeſo,
Poſterius tremulas ſuper ulcera tætra tenentes
Palmas, horriferis accibant vocibus Orcum,
Donicum eos vita privarunt Vermina ſæva,
Experteis opis, ignaros quid volnera vellent.
  At non multa Virûm ſub ſignis millia ducta
Una dies dabat exitio: nec turbida ponti
Æquora lædebant naves ad ſaxa, viroſque.
Sed temere, incaſſum Mare fluctibu' ſæpe coortis

Sævibat, leviterque minas ponebat inaneis;
Nec poterat quemquam placidi pellacia Ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.
Improba navigii ratio tum cæca jacebat.
Tum Penuria deinde cibi languentia letho
Membra dabat: contra nunc rerum Copia merſat.
Illi imprudentes ipſi ſibi ſæpe Venenum
Vergebant: nunc dant aliis ſollertius ipſi.
Inde Caſas poſtquam, ac Pelleis, Ignemque pararunt,
Et Mulier conjuncta Viro conceſſit in unum;
Caſtaque privatæ Veneris connubia læta
Cognita ſunt, Prolemque ex ſe videre creatam:
Tum genus Humanum primum molleſcere cœpit.
Ignis enim curavit, ut alſia corpora frigus
Non ita jam poſſent cœli ſub tegmine ferre:
Et Venus imminuit vireis, Puerique parentum
Blanditiis facile ingenium fregere ſuperbum.
Tunc & amicitiam cœperunt jungere habentes
Finitima inter ſe, nec lædere, nec violare;
Et pueros commendarunt muliebreque ſæclum
Vocibus, & geſtu, cum balbe ſignificarent,
Imbecillorum eſſe æquum miſererier omnium.
Non tamen omnimodis poterat concordia gigni:
Sed bona magnaque pars ſervabant fœdera caſti:
Aut genus Humanum jam tum foret omne peremtum,
Nec potuiſſet adhuc perducere ſæcla propago.
At varios linguæ Sonitus Natura ſubegit
Mittere, & Utilitas expreſſit nomina rerum:
Non alia longe ratione, atque ipſa videtur
Protrahere ad geſtum Pueros infantia linguæ,
Cum facit, ut digito, quæ ſint præſentia, monſtrent.

Sentit enim vim quiſque ſuam, quam poſſit abuti :
Cornua nata prius vitulo quam frontibus exſtent,
Illis iratus petit, atque infenſus inurget.
At catuli Pantherarum, ſcymnique Leonum,
Unguibus, ac pedibus jam tum, morſuque repugnant,
Vixdum cum ipſis ſunt dentes unguesque creati.
Alituum porro genus alis omne videmus
Fidere, & a pennis tremulum petere auxiliatum.
Proinde putare, Aliquem tum nomina diſtribuiſſe
Rebus, & inde Homines didiciſſe vocabula prima,
Deſipere 'ſt : nam cur Hic poſſet cuncta notare
Vocibus, & varios ſonitus emittere linguæ,
Tempore eodem Alii facere id non quiſſe putentur ?
Præterea, ſi non Alii quoque vocibus uſi
Inter ſe fuerant ; unde inſita notities eſt
Utilitatis, & unde data 'ſt Huic prima poteſtas,
Quid vellet facere, ut ſcirent, animoque viderent ?
Cogere item plureis Unus, victoſque domare
Non poterat, rerum ut perdiſcere nomina vellent :
Nec ratione docere ulla, ſuadereque ſurdis,
Quid facto eſſet opus ; faciles neque enim paterentur,
Nec ratione ulla ſibi ferrent amplius aureis
Vocis inauditos ſonitus obtundere fruſtra.
Poſtremo, quid in hac mirabile tantopere eſt re,
Si genus Humanum, cui vox & lingua vigeret,
Pro vario ſenſu varias res voce notaret,
Cum Pecudes mutæ, cum denique ſæcla Ferarum
Diſſimileis ſoleant voces variaſque ciere,
Cum Metus, aut Dolor eſt, & cum jam Gaudia gliſcunt?
Quippe etenim id licet e rebus cognoſcere apertis.
Inritata canum cum primum magna Moloſſûm

Mollia riƈta fremunt duros nudantia denteis;
Longe alio ſonitu rabie diſtraƈta minantur;
Et cum jam latrant, & vocibus omnia complent.
At catulos blande cum lingua lambere tentant,
Aut ubi eos jaƈtant pedibus, morſuque petentes,
Suſpenſis teneros imitantur dentibus hauſtus;
Longe alio paƈto gannitu vocis adulant;
Et cum deſerti baubantur in ædibus, aut cum
Plorantes fugiunt ſummiſſo corpore plagas.
Denique non Hinnitus item differre videtur,
Inter equas ubi Equus florenti ætate juvencus
Pinnigeri ſævit calcaribus iƈtus Amoris;
Et fremitum patulis ſub naribus edit ad arma,
Ac cum ſis alias concuſſis artubus hinnit?
Poſtremo, genus Alituum, variæque volucres,
Accipitres, atque Oſſifragæ, Mergique marinis
Fluƈtibus in ſalſis viƈtum vitamque petentes,
Longe alias alio jaciunt in tempore voces,
Et cum de viƈtu certant, prædaque repugnant:
Et partim mutant cum tempeſtatibus una
Raucisonos cantus, Cornicum ut ſæcla vetuſta,
Corvorumque greges, ubi aquam dicuntur & imbreis
Poſcere, & interdum ventos auraſque vocare.
Ergo, ſi varii ſenſus Animalia cogunt,
Muta tamen cum ſint, varias emittere voces:
Quanto mortaleis magis æquum 'ſt tum potuiſſe
Diſſimileis alia atque alia res voce notare?
Illud in his rebus tacitus ne forte requiras:
Fulmen detulit in terras mortalibus Ignem
Primitus: Inde omnis Flammarum diditur ardor.
Multa videmus enim cœleſtibus incita flammis

Fulgere, cum cœli donavit plaga vapores.
Et ramoſa tamen cum ventis pulſa vacillans
Æſtuat in ramos incumbens arboris Arbor,
Exprimitur validis extritus viribus Ignis:
Et micat interdum flammaï fervidus ardor,
Mutua dum inter ſe rami ſtirpeſque teruntur:
Quorum utrumque dediſſe poteſt mortalibus Ignem.
  Inde Cibum coquere, ac flammæ mollire vapore
Sol docuit, quoniam miteſcere multa videbant
Verberibus radiorum, atque æſtu victa per agros.
Inque dies magis hi victum vitamque priorem
Commutare novis monſtrabant rebus, & igni,
Ingenio qui præſtabant, & corde vigebant.
  Condere cœperunt urbeis, arcemque locare
Præſidium Reges ipſi ſibi, perfugiumque:
Et pecudes, & agros diviſere, atque dedere
Pro Facie cujuſque, & Viribus, Ingenioque.
Nam Facies multum valuit, vireſque vigebant:
Poſterius Res inventa 'ſt, Aurumque repertum,
Quod facile & Validis & Pulchris demſit honorem.
Divitioris enim ſectam plerumque ſequuntur
Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti.
  Quod ſi quis vera vitam ratione gubernet,
Divitiæ grandes homini ſunt, Vivere parce
Æquo animo; neque enim 'ſt unquam penuria Parvi.
At claros ſe homines voluere eſſe, atque potenteis,
Ut fundamento ſtabili fortuna maneret,
Et placidam poſſent Opulenti degere vitam;
Nequidquam: Quoniam ad ſummum ſuccedere honorem
Certantes, iter infeſtum fecere viaï.
Et tamen e ſummo quaſi Fulmen dejicit ictos

Invidia interdum contemtim in Tartara tætra :
Ut ſatius multo jam ſit parere quietum ,
Quam regere Imperio res velle, & Regna tenere.
Proinde, ſive incaſſum defeſſi ſanguine ſudent
Anguſtum per iter luctantes Ambitionis:
Invidia quoniam , ceu Fulmine , ſumma vaporant
Plerumque , & quæ ſunt aliis magis edita cunque :
Quandoquidem ſapiunt alieno ex ore , petuntque
Res ex auditis potius, quam ſenſibus ipſis :
Nec magis id nunc eſt, nec erit mox, quam fuit ante.
Ergo , Regibus occiſis , ſubverſa iacebat
Priſtina majeſtas ſoliorum , & ſceptra ſuperba ;
Et capitis Summi præclarum Inſigne cruentum
Sub pedibus Volgi magnum lugebat honorem :
Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.
Res itaque ad ſummam Fæcem Turbaſque redibat ,
Imperium ſibi cum , ac ſummatum quiſque petebat.
Inde Magiſtratum partim docuere creare,
Juraque conſtituere , ut vellent legibus uti :
Nam genus Humanum defeſſum vi colere ævum ,
Ex inimicitiis languebat ; quo magis ipſum
Sponte ſua cecidit ſub leges, arctaque jura.
Acrius ex Ira quod enim ſe quiſque parabat
Ulciſci , quam nunc conceſſum 'ſt Legibus æquis ;
Hanc ob rem 'ſt Homines pertæſum vi colere ævum :
Unde Metus maculat pœnarum præmia vitæ.
Circumretit enim Vis atque Injuria quemque ,
Atque , unde exorta 'ſt, ad eum plerumque revertit;
Nec facile 'ſt placidam ac pacatam degere vitam ,
Qui violat factis communia fœdera pacis.
Etſi fallit enim Divûm genus Humanumque ,

Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet:
Quippe ubi ſe multi per Somnia ſæpe loquentes,
Aut Morbo delirantes procraxe ferantur,
Et celata diu in medium peccata dediſſe.
Nunc quæ cauſa Deûm per magnas Numina genteis
Pervolgarit, & ararum compleverit urbeis,
Suſcipiendaque curarit ſollennia ſacra,
Quæ nunc in magnis florent ſacra rebu' lociſque:
Unde etiam nunc eſt Mortalibus inſitus Horror,
Qui delubra Deûm nova toto ſuſcitat orbi
Terrarum, & feſtis cogit celebrare diebus:
Non ita difficile 'ſt rationem reddere verbis.
Quippe etenim jam tum Divûm Mortalia ſæcla
Egregias animo facies vigilante videbant,
Et magis in ſomnis mirando corporis auctu.
His igitur ſenſum tribuebant, propterea quod
Membra movere videbantur, voceſque ſuperbas
Mittere pro facie præclara, & viribus amplis:
Æternamque dabant vitam, quia ſemper eorum
Suppeditabatur facies, & forma manebat,
(Et manet omnino) & quod tantis viribus auctos
Non temere ulla vi convinci poſſe putabant.
Fortuniſque ideo longe præſtare putabant,
Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum,
Et ſimul in ſomnis quia multa & mira videbant
Efficere, & nullum capere ipſos inde laborem.
Præterea, Cœli rationes ordine certo,
Et varia annorum cernebant tempora verti;
Nec poterant quibus id fieret cognoſcere cauſis:
Ergo perfugium ſibi habebant, omnia Divis
Tradere, & illorum nutu facere omnia flecti.

In Cœloque Deûm ſedes & templa locarunt,
Per cœlum volvi quia Sol & Luna videntur:
Luna, Dies, & Nox, & noctis Signa ſevera,
Noctivagæque faces cœli, Flammæque volantes,
Nubila, Ros, Imbres, Nix, Venti, Fulmina, Grando,
Et rapidi fremitus, & murmura magna minarum.
O genus infelix humanum! talia Divis
Cum tribuit facta, atque iras adjunxit acerbas:
Quantos tum gemitus Ipſi ſibi, quantaque nobis
Volnera, quas lacrimas peperere minoribu' noſtris.
Nec Pietas ulla 'ſt, velatum ſæpe videri
Vertier ad Lapidem, atque omneis accedere ad aras;
Nec procumbere humi proſtratum, & pandere palmas
Ante Deûm delubra, nec aras ſanguine multo
Spargere quadrupedum, nec votis nectere vota:
Sed mage pacata poſſe omnia mente tueri.
Nam cum ſuſpicimus magni cœleſtia mundi
Templa ſuper, ſtelliſque micantibus æthera fixum,
Et venit in mentem Solis Lunæque viarum,
Tunc aliis oppreſſa malis in pectore cura
Illa quoque expergefactum caput erigere infit,
Ecquæ forte Deûm nobis immenſa poteſtas
Sit, vario motu quæ candida ſidera verſet.
Tentat enim dubiam mentem rationis egeſtas,
Ecquænam fuerit Mundi genitalis origo:
Et ſimul, ecquæ ſit finis, quoad mœnia Mundi,
Et tanti motus hunc poſſint ferre laborem:
An, Divinitus æterna donata ſalute,
Perpetuo poſſint ævi labentia tractu,
Immenſi validas ævi contemnere vireis.
Præterea, cui non animus formidine Divûm

Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore;
Fulminis horribili cum plaga torrida Tellus
Contremit, & magnum percurrunt Murmura cœlum?
Non Populi Genteſque tremunt? Regeſque ſuperbi
Corripiunt Divûm perculſi membra timore,
Ne quod ob admiſſum fœde, dictumve ſuperbe,
Pœnarum grave ſit ſolvendi tempus adactum?
Summa etiam cum vis violenti per mare venti
Induperatorem claſſis ſuper æquora vertit,
Cum validis pariter Legionibus, atque Elephantis:
Non Divûm pacem votis adit? ac prece quæſit
Ventorum pavidus paces, ànimaſque ſecundas?
Nequidquam: quoniam violento turbine ſæpe
Conreptus nihilo fertur minus ad vada lethi:
Uſque adeo res humanas Vis abdita quædam
Obterit, & pulchros Faſceis, ſævaſque Secureis
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.
  Denique ſub pedibus Tellus cùm tota vacillat;
Concuſſæque cadunt urbes, dubiæque minantur:
Quid mirum, ſi ſe temnunt Mortalia ſæcla?
Atque poteſtates magnas, miraſque relinquunt
In rebus vireis Divûm, quæ cuncta gubernent?
  Quod ſupereſt, Æs, atque Aurum, Ferrumque repertum 'ſt,
Et ſimul Argenti pondus, Plumbique poteſtas:
Ignis ubi ingènteis ſilvas ardore cremarat
Montibus in magnis, ceu cœli fulmine miſſo;
Sive quod inter ſe bellum ſilveſtre gerentes,
Hoſtibus intulerant ignem formidinis ergo;
Sive quod inducti Terræ bonitate, volebant
Pandere agros pingueis, & paſcua reddere rura;

Sive Feras interficere, & diteſcere præda:
Nam Fovea atque Igni prius eſt venarier ortum,
Quam ſepire Plagis ſaltum, Canibuſque ciere.
Quidquid id eſt, quacunque e cauſa flammeus ardor
Horribili ſonitu ſilvas exederat altis
Ab radicibus, & terram percoxerat igni,
Manabat venis ferventibus in loca terræ
Concava conveniens Argenti rivus & Auri,
Æris item & Plumbi; quæ cum concreta videbant
Poſterius claro in terris ſplendere colore,
Tollebant nitido capti lævique lepore:
Et ſimili formata videbant eſſe figura,
Atque lacunarum fuerant veſtigia cuique.
Tum penetrabat eos, poſſe hæc, liquefacta calore,
Quamlibet in formam & faciem decurrere rerum,
Et prorſum quamvis in acuta ac tenuia poſſe
Mucronum duci faſtigia procudendo;
Ut ſibi tela parent, ſilvaſque excidere poſſint,
Materiem lævare, dolare, ac radere tigna,
Et terebrare etiam, ac pertundere, perque forare.
Nec minus Argento facere hæc Auroque parabant,
Quam validi primum violentis viribus Æris:
Nequidquam: quoniam cedebat victa poteſtas,
Nec poterat pariter durum ſufferre laborem.
Nam fuit in pretio magis Æs, Aurumque jacebat
Propter inutilitatem hebeti mucrone retuſum:
Nunc jacet Æs, Aurum in ſummum ſucceſſit honorem:
Sic volvenda ætas commutat tempora rerum;
Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore:
Porro aliud ſuccedit, & e contemtibus exit,
Inque dies magis appetitur, floretque repertum

Laudibus, & miro 'ſt mortaleis inter honore.
Nunc tibi quo pacto Ferri natura reperta
Sit, facile 'ſt ipſum per te cognoſcere, Memmi.
Arma antiqua, Manus, Ungues, Denteſque fuerunt,
Et Lapides, & item ſilvarum fragmina Rami,
Et Flammæ atque Ignes, poſtquam ſunt cognita primum:
Poſterius Ferri vis eſt Æriſque reperta:
Et prior Æris erat, quam Ferri, cognitus uſus:
Quo facilis magis eſt natura, & copia major.
Ære ſolum terræ tractabant, Æreque belli
Miſcebant fluctus, & volnera vaſta ſerebant,
Et pecus atque agros adimebant: nam facile ollis
Omnia cedebant armatis nuda & inerma.
Inde minutatim proceſſit Ferreus enſis,
Verſaque in opprobrium ſpecies eſt Falcis ahenæ,
Et Ferro cœpere ſolum proſcindere terræ;
Exæquataque ſunt creperi certamina belli.
Et prius eſt reppertum in Equi conſcendere coſtas,
Et moderarier hunc frenis, dextraque vigere;
Quam bijugo curru belli tentare pericla:
Et Bijugo prius eſt, quam bis conjungere Binos,
Et quam falciferos inventum aſcendere Currus.
Inde boves Lucas turrito corpore tætros
Anguimanos belli docuerunt volnera Pœni
Sufferre, & magnas Martis turbare catervas.
Sic alid ex alio peperit Diſcordia triſtis,
Horribile humanis quod gentibus eſſet in armis:
Inque dies belli terroribus addidit augmen.
Tentarunt etiam Tauros in mœnere belli,
Expertique Sues ſævos ſunt mittere in hoſteis;
Et validos Parthi præ ſe miſere Leones

Cum ductoribus armatis, ſæviſque magiſtris,
Qui moderarier hos poſſent, vincliſque tenere;
Nequidquam: quoniam permiſta cæde calentes
Turbabant ſævi nullo diſcrimine turmas,
Terrificas capitum quatientes undique criſtas;
Nec poterant Equites fremitu perterrita equorum
Pectora mulcere, & frenis convertere in hoſteis.
Inritata Leæ iacebant corpora ſaltu
Undique, & advorſum venientibus ora petebant:
Et nec opinanteis a tergo diripiebant,
Deplexæque dabant in terram volnere vinctos,
Morſibus adfixæ validis, atque unguibus uncis.
Jactabantque Sues Tauri, pedibuſque terebant;
Et latera ac ventres hauribant ſubter equorum
Cornibus, ad terramque minanti mente ruebant.
At validis ſocios cædebant dentibus Apri,
Tela infracta ſuo tinguentes ſanguine ſævi,
In ſe fracta ſuo tinguentes ſanguine tela,
Permiſtaſque dabant equitum peditumque ruinas.
Nam tranſverſa feros exibant dentis adactus
Jumenta, aut pedibus ventos erecta petebant:
Nequidquam: Quoniam a nervis ſucciſa videres
Concidere, atque gravi terram conſternere caſu.
Sic, quos ante domi domitos ſatis eſſe putabant,
Effervifcere cernebant in rebus agundis,
Volneribus, clamore, fuga, terrore, tumultu:
Nec poterant ullam partem redducere eorum.
Diffugiebat enim varium genus omne ferarum:
Ut nunc ſæpe boves Lucæ ferro male mactæ
Diffugiunt, fera facta ſuis cum multa dedere.
Sic fuit, ut facerent: Sed vix adducor, ut ante

Non quierint animo præſentire, atque videre,
Quam commune malum fuerat, fœdumque futurum.
Et magis id poſſis factum contendere in Omni,
In variis mundis varia ratione creatis,
Quam certo atque uno terrarum quolibet Orbi.
Sed facere id non tam vincendi ſpe voluerunt,
Quam dare, quod gemerent hoſtes, ipſique perire,
Qui numero diffidebant, armiſque vacabant.
Nexilis ante fuit veſtis, quam Textile tegmen:
Textile poſt ferrum 'ſt; quia ferro tela parantur:
Nec ratione alia poſſunt tam lævia gigni
Inſilia, ac fuſi, & radii, ſcapique ſonantes.
Et facere ante Viros lanam Natura coëgit,
Quam Muliebre genus; nam longe præſtat in arte,
Et ſollertius eſt multo genus omne Virile:
Agricolæ donec vitio vertere ſeveri,
Ut Muliebribus id manibus concedere vellent,
Atque ipſi potius durum ſufferre laborem;
Atque opere in duro durarent membra manuſque.
At ſpecimen Sationis, & Inſitionis origo
Ipſa fuit rerum primum Natura creatrix.
Arboribus quoniam baccæ glandeſque caducæ
Tempeſtiva dabant pullorum examina ſubter.
Unde etiam libitum 'ſt ſtirpeis committere ramis,
Et nova defodere in terram virgulta per agros:
Inde aliam atque aliam culturam dulcis agelli
Tentabant, fructuſque feros manſueſcere terra
Cernebant indulgendo, blandeque colendo.
Inque dies magis in montem ſuccedere ſilvas
Cogebant, infraque locum concedere cultis:
Prata, Lacus, Rivos, Segetes, Vinetaque læta

Collibus & campis ut haberent, atque olearum
Cærula diſtinguens inter plaga currere poſſet
Per tumulos, & convalleis, campoſque profuſa:
Ut nunc eſſe vides vario diſtincta lepore
Omnia, quæ pomis interſita dulcibus ornant,
Arbuſtiſque tenent felicibus obſita circum.

At liquidas avium voces imitarier ore
Ante fuit multo, quam lævia carmina cantu
Concelebrare homines poſſent, aureiſque juvare.
Et Zephyri cava per calamorum ſibila primum
Agreſteis docuere cavas inflare cicutas.
Inde minutatim dulceis didicere querelas,
Tibia quas fundit, digitis pulſata canentum;
Avia per nemora, ac ſilvas ſaltuſque reperta,
Per loca paſtorum deſerta, atque otia dia:
Sic unumquidquid paulatim protrahit Ætas
In medium, Ratioque in luminis eruit oras.
Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant
Cum ſatiate cibi: nam tum ſunt omnia cordi.
Sæpe itaque inter ſe proſtrati in gramine molli
Propter aquæ rivum, ſub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucunde corpora habebant:
Præſertim cum tempeſtas ridebat, & anni
Tempora pingebant viridanteis floribus herbas.
Tum Joca, tum Sermo, tum dulces eſſe Cachinni
Conſuerant: agreſtis enim tum Muſa vigebat:
Tum caput atque humeros plexis redimire coronis,
Floribus, & foliis laſcivia læta monebat:
Atque extra numerum procedere membra moventeis
Duriter, & duro terram pede pellere matrem:
Unde oriebantur Riſus, dulceſque Cachinni,

Omnia quod nova tum magis hæc & mira vigebant.
Et vigilantibus hinc aderant ſolatia ſomni,
Ducere multimodis voces, & flectere cantus;
Et ſupera calamos unco percurrere labro:
Unde etiam vigiles nunc hæc accepta tuentur,
Et numerûm ſervare genus didicere; neque hilo
Majorem interea capiunt dulcedini' fructum,
Quam Silveſtre genus capiebat Terrigenarum.
Nam quod adeſt præſto, niſi quid cognovimus ante
Suavius, in primis placet, & pollere videtur;
Poſteriorque fere melior res illa reperta
Perdit & immutat ſenſus ad priſtina quæque.
Sic odium cœpit Glandis: ſic illa relicta
Strata Cubilia ſunt herbis, & frondibus aucta.
Pellis item cecidit, veſtis contemta Ferina 'ſt;
Quam reor invidia tali tunc eſſe repertam,
Ut lethum inſidiis, qui geſſit primus, obiret:
Et tandem inter eos diſtractum, ſanguine multo
Diſperſiſſe, neque in fructum convertere quiſſe.
Tunc igitur Pelles, nunc Aurum, & Purpura curis
Exercent hominum vitam, belloque fatigant.
Quo magis in nobis (ut opinor) culpa reſidit.
Frigus enim nudos ſine Pellibus excruciabat
Terrigenas: at nos nil lædit veſte carere
Purpurea, atque auro ſigniſque ingentibus apta;
Dum Plebeia tamen ſit, quæ defendere poſſit.
Ergo hominum genus incaſſum fruſtraque laborat,
Semper & in curis conſumit inanibus ævum;
Nimirum, quia non cognovit, quæ ſit habendi
Finis, & omnino quoad creſcat vera voluptas:
Idque minutatim vitam provexit in Altum,

Et belli magnos commovit funditus æſtus.
At vigiles mundi magnum & verſatile templum
Sol & Luna ſuo luſtrantes lumine circum
Perdocuere homines, Annorum tempora verti,
Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.
Jam validis ſepti degebant Turribus ævum,
Et diviſa colebatur, diſcretaque tellus.
Tum Mare velivolum florebat navibu' pandis:
Auxilia & ſocios jam pacto fœdere habebant:
Carminibus cum res geſtas cœpere Poëtæ
Tradere: nec multo priu' ſunt Elementa reperta.
Propterea, quid ſit prius actum reſpicere ætas
Noſtra nequit, niſi qua ratio veſtigia monſtrat.
Navigia, atque Agri culturas, Mœnia, Leges,
Arma, Vias, Veſteis, & cetera de genere horum,
Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,
Carmina, Picturas, & dædala ſigna polire,
Uſus, & impigræ ſimul Experientia mentis
Paulatim docuit pedetentim progredientes.
Sic unumquidquid paulatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit oras.
Namque alid ex alio clareſcere corde videmus
Artibus, ad ſummum donec venere cacumen.

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SEXTUS.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SEXTUS.

ARGUMENTUM.

Primi 41 Verſus continent Epicuri Athenienſis laudes. Sequitur ad v. 95. quam ab Epicureo Philoſopho exſpectes, argumenti hujus libri explicatio. Et de Meteoris dicturo primum occurrunt Tonitru, Fulgur, Fulmen, *de quibus diligenter diſputat; & demum iſtos deridet, qui, neglectis cauſis naturalibus, ipſum Iovem fulmina jaculari exiſtimant, ad v. 421. His ſubjungitur (Nam Preſter Fulmini affinis) v. 422 Preſteris brevis explicatio. Deinde, a v. 450 ad v. 533 multa de Nubibus & Pluvia; Pauca de Iride, de Nive, Vento, Grandine, Pruina, & Gelu. Si Terrae-motus cauſas velis cognoſcere, a v. 534 ad v. 606 habes fuſe explicatas. A v. 606 ad v. 638 de Mari Poeta diſſerit. Ad v. 710 de Aetna. Sequentes 30 v. Nilo deſtinantur. Deinde, a v. 740 ad v. 840 de Avernis, aliiſque Terrae tractibus, Hominibus, Cervis, Corvis, Equis, &c. noxiis diſputatur. Ad v. 905 de Puteis, variiſque admirandis Fontibus. Et ad v. 1087. Magnes diligenter explicatur. Poſtremo de Morbis & Peſte quaedam, quibus ſubjungit elegantem deſcriptionem Peſtis illius, quae tempore belli Peloponneſiaci Athenas vaſtavit, e Thucydide deſumtam.*

PRIMÆ frugiferos fœtus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ,

Et recreaverunt vitam, Legeſque rogarunt:
Et primæ dederunt ſolatia dulcia vitæ,
Cum genuere VIRUM tali cum corde repertum,
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit:
Cujus & exſtincti propter divina reperta
Dilvolgata vetus, jam ad cœlum Gloria fertur.
Nam cum vidit Hic, ad victum quæ flagitat uſus,
Et per quæ poſſent vitam conſiſtere tutam,
Omnia jam ferme Mortalibus eſſe parata:
Divitiis homines, & Honore, & Laude potenteis
Affluere, atque bona Natorum excellere fama:
Nec minus eſſe domi cuiquam tamen Anxia corda,
Atque animum infeſtis cogi ſervire querelis:
Intellexit, ibi vitium Vas efficere ipſum,
Omniaque illius vitio corrumpier intus,
Quæ conlata foris, & commoda cunque venirent;
Partim quod fluxum, pertuſumque eſſe videbat,
Ut nulla poſſet ratione explerier unquam;
Partim quod tætro quaſi conſpurcare ſapore
Omnia cernebat, quæcunque receperat intus.
Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
Et finem ſtatuit Cuppedinis atque Timoris,
Expoſuitque Bonum Summum, quo tendimus omnes,
Quid foret, atque viam monſtravit tramite prono,
Qua poſſemus ad id recto contendere curſu:
Quidve Mali foret in rebus mortalibu' paſſim,
Quod flueret Naturæ vi, varieque volaret,
Seu Caſu, ſeu Vi, quod ſic Natura paraſſet:
Et quibus e portis occurri cuique deceret:
Et genus Humanum fruſtra plerumque probavit
Volvere curarum triſteis in pectore fluctus.

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt; ſic Nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quam
Quæ Pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe 'ſt
Non radii Solis, nec lucida tela diei
Diſcutiant, ſed Naturæ ſpecies, Ratioque:
Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.
Et quoniam docui, Mundi mortalia templa
Eſſe, & nativo conſiſtere corpore Cœlum;
Et quæcunque in eo fiunt, fientque, neceſſe
Eſſe ea diſſolvi: quæ reſtant percipe porro:
Quandoquidem ſemel inſignem conſcendere currum
Vincendi ſpes hortata 'ſt, atque obvia curſu
Quæ fuerant, ſunt placato conversa furore.
Cetera, quæ fieri in Terris cœloque tuentur
Mortales, pavidis cum pendent mentibu' ſæpe,
Efficiunt animos humileis formidine Divûm,
Depreſſoſque premunt ad terram; propterea quod
Ignorantia cauſarum conferre Deorum
Cogit ad imperium res, & concedere regnum: &
Quorum operum cauſas nulla ratione videre
Poſſunt, hæc fieri Divino numine rentur.
Nam bene qui didicere, Deos ſecurum agere ævum;
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri poſſint, præſertim rebus in illis,
Quæ ſupera caput ætheriis cernuntur in oris,
Rurſus in antiquas referuntur Relligiones,
Et Dominos acreis adſciſcunt, omnia poſſe
Quos miſeri credunt, ignari quid queat eſſe,
Quid nequeat; finita poteſtas denique cuique

Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens.
Quo magis errantes tota regione feruntur.
Quæ niſi reſpuis ex animo, longeque remittis,
Diis indigna putando, alienaque pacis eorum,
Delibata Deûm per te tibi numina ſancta
Sæpe aderunt: non quod violari ſumma Deûm vis
Poſſit, ut ex ira pœnas petere imbibat acreis;
Sed quia Tute tibi placida cum pace quietos
Conſtitues magnos irarum volvere fluctus;
Nec delubra Deûm placido cum pectore adibis;
Nec, de corpore quæ ſancto Simulacra ſeruntur,
In menteis hominum Divinæ nuntia formæ,
Suſcipere hæc animi tranquilla pace valebis.
Inde videre licet, qualis jam vita ſequatur.
Quam quidem ut a nobis Ratio veriſſima longe
Rejiciat, quamquam ſunt a me multa profata
Multa tamen reſtant, & ſunt ornanda politis
Verſibus, & ratio Cœli, ſpecieſque tenenda.
Sunt Tempeſtates & Fulmina clara canenda,
Quid faciant, & qua de cauſa quæque ferantur,
Ne trepides cœli diviſis partibus amens,
Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram ſe
Verterit hinc partem: quo pacto per loca ſepta
Inſinuarit, & hinc dominatus ut extulerit ſe:
Quorum operum cauſas nulla ratione videre
Poſſunt, ac fieri Divino numine rentur.
Tu mihi ſupremæ præſcripta ad candida calcis
Currenti ſpatium præmonſtra, callida Muſa,
Calliope, requies Hominum, Divûmque voluptas;
Te duce ut inſignem capiam cum laude coronam.
Principio, Tonitru quatiuntur cærula cœli

Propterea, quia concurrunt ſublime volantes
Ætheriæ Nubes, contra pugnantibu' Ventis.
Nec fit enim ſonitus cœli de parte ſerena,
Verum ubicunque magis denſo ſunt agmine Nubes,
Tam magis hinc magno fremitus fit murmure ſæpe.
Præterea, neque tam condenſo corpore Nubes
Eſſe queunt, quam ſunt Lapides ac Tigna: neque autem
Tam tenues, quam ſunt Nebulæ, Fumique volantes.
Nam aut cadere abrupto deberent pondere preſſæ,
Ut Lapides: aut, ut Fumus, conſtare nequirent,
Nec cohibere niveis gelidas, & grandinis imbreis.
Dant etiam ſonitum patuli ſuper æquora mundi,
Carbaſus ut quondam magnis intenta theatris
Dat crepitum, malos inter jactata trabeiſque:
Interdum perſciſſa furit petulantibus Euris,
Et fragileis ſonitus chartarum commeditatur:
Id quoque enim genus in Tonitru cognoſcere poſſis,
Aut ubi ſuſpenſam veſtem, chartaſve volanteis
Verberibus venti verſant, planguntque per auras.
Fit quoque enim interdum, ut non tam concurrere Nubes
Frontibus adverſis poſſint, quam de latere ire
Diverſo motu radentes corpori' tractum:
Aridus unde aureis terget ſonus ille, diuque
Ducitur, exierit donec regionibus arctis.
Hoc etiam pacto Tonitru concuſſa videntur
Omnia ſæpe gravi tremere, & divolſa repente
Maxima diſſiluiſſe capacis mœnia mundi,
Cum ſubito validi Venti conlecta procella
Nubibus intorſit ſeſe, concluſaque ibidem
Turbine verſanti magis ac magis undique Nubem
Cogit, uti fiat ſpiſſo cava corpore circum.

Poſt ubi commovit vis ejus & impetus acer ,
Tum perterricrepo ſonitu dat miſſa fragorem.
Nec mirum ; cum plena animæ Veſicula parva
Sæpe ita dat pariter ſonitum diſploſa repente.
Eſt etiam ratio, cum Venti nubila perflant,
Cur ſonitus faciant : etenim ramoſa videmus
Nubila ſæpe modis multis, atque aſpera ferri.
Scilicet ut crebram ſilvam cum flamina Cauri
Perflant, dant ſonitum frondes, ramique fragorem.
Fit quoque , ut interdum validi vis incita venti
Perſcindat núbem , perfringens impete recto.
Nam quid poſſit ibi flatus, manifeſta docet res.
Hic , ubi lenior eſt , in terra cum tamen alta
Arbuſta evolvens radicibus haurit ab imis.
Sunt etiam fluctus per nubila, qui quaſi murmur
Dant infringendo graviter : quod item fit in altis
Fluminibus , magnoque mari , cum frangitur æſtu.
Fit quoque , ubi e nube in nubem vis incidit ardens
Fulminis : hæc multo ſi forte humore recepit
Ignem , continuo ut magno clamore trucidet :
Ut calidis candens ferrum e fornacibus olim
Stridit, ubi in gelidum propere demerſimus imbrem.
Aridior porro ſi Nubes accipit ignem ,
Uritur ingenti ſonitu ſuccenſa repente :
Lauricomos ut ſi per monteis flamma vagetur,
Turbine ventorum comburens impete magno.
Nec res ulla magis, quam Phœbi Delphica Laurus
Terribili ſonitu flamma crepitante crematur.
Denique ſæpe Geli multus fragor , atque ruina
Grandinis, in magnis ſonitum dat Nubibus alte.
Ventus enim cum confercit, franguntur in arctum

Concreti montes nimborum, & grandine miſti.
Fulgit item, Nubes ignis cum ſemina multa
Excuſſere ſuo concurſu, ceu Lapidem ſi
Percutiat Lapis, aut Ferrum; nam tum quoque lumen
Exſilit, & claras ſcintillas diſſupat ignis.
Sed Tonitrum fit uti poſt auribus accipiamus,
Fulgere quam cernant oculi, quia ſemper ad aureis
Tardius adveniunt, quam viſum quæ moveant res.
Id licet hinc etiam cognoſcere: cædere ſi quem
Ancipiti videas ferro procul arboris auctum,
Ante fit ut cernas ictum, quam plaga per aureis
Det ſonitum: ſic Fulgorem quoque cernimus ante,
Quam Tonitrum accipimus, pariter qui mittitur igni
E ſimili cauſa, & concurſu natus eodem.
Hoc etiam pacto volucri loca lumine tingunt
Nubes, & tremulo tempeſtas impete fulgit.
Ventus ubi invaſit Nubem, & verſatus ibidem
Fecit, ut ante, cavam, docui, ſpiſſeſcere Nubem,
Mobilitate ſua ferviſcit; ut omnia motu
Percalefacta vides ardeſcere: plumbea vero
Glans etiam longo curſu volvenda liqueſcit.
Ergo fervidus hic nubem cum perſcidit atram,
Diſſupat ardoris quaſi per vim expreſſa repente
Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
Inde Sonus ſequitur, qui tardius adlicit aureis,
Quam quæ perveniunt oculos ad lumina noſtros.
Scilicet hoc denſis fit nubibus, & ſimul alte
Exſtructis aliis alias ſuper impete miro.
Nec tibi ſit fraudi, quod nos inferne videmus
Quam ſint lata magis, quam ſurſum exſtructa quid exſtent;
Contemplator enim cum montibus adſimilata

Nubila portabunt Venti tranſverſa per auras:
Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis
Inſuper eſſe aliis alia, atque urgere ſuperna
In ſtatione locata ſepultis undique ventis:
Tum poteris magnas moleis cognoſcere eorum,
Speluncaſque velut ſaxis pendentibu' ſtructas
Cernere, quas Venti cum, tempeſtate coorta,
Complerunt, magno indignantur murmure clauſi
Nubibus, in caveiſque ferarum more minantur:
Nunc hinc, nunc illinc fremitus per Nubila mittunt:
Quærenteſque viam circumverſantur, & ignis
Semina convolvunt e Nubibus: atque ita cogunt
Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus,
Donec divolſa fulſerunt nube coruſci.
    Hac etiam ſit uti de cauſa mobilis ille
Devolet in terram liquidi color aureus ignis,
Semina quod Nubeis ipſas permulta neceſſe 'ſt
Ignis habere: etenim cum ſunt humore ſine ullo,
Flammeus eſt plerumque colos & ſplendidus ollis.
Quippe etenim Solis de lumine multa neceſſe 'ſt
Concipere, ut merito rubeant; igneiſque profundant.
Haſce igitur cum Ventus agens contruſit in unum
Compreſſitque locum cogens; expreſſa profundunt
Semina, quæ faciunt flammæ fulgere colores.
    Fulgit item, cum rareſcunt quoque Nubila cœli.
Nam cum Ventus eas leviter diducit eunteis,
Diſſolvitque, cadant ingratis illa neceſſe 'ſt
Semina, quæ faciunt fulgorem: tum ſine tætro
Terrore & Sonitu fulgit, nulloque tumultu.
    Quod ſupereſt, quali natura prædita conſtent
Fulmina, declarant ictus, & inuſta vapore

Signa, notæque graveis halantes Sulphuris auras.
Ignis enim ſunt hæc, non Venti ſigna, neque Imbris.
Præterea, per ſe accendunt quoque tecta domorum,
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipſis.
Hunc tibi ſubtilem cum primis ignibus ignem
Conſtituit natura minutis mobilibuſque
Corporibus, cui nil omnino obſiſtere poſſit.
Tranſit enim valide Fulmen per ſepta domorum,
Clamor uti, ac Voces: tranſit per ſaxa, per æra;
Et liquidum puncto facit æs in tempore & aurum.
Curat item, ut vaſis integris Vina repente
Diffugiant; quia nimirum facile omnia circum
Conlaxat, rareque facit lateramina vaſis,
Adveniens calor ejus ut inſinuatur in ipſum: &
Mobiliter ſolvens differt primordia Vini:
Quod Solis vapor ætatem non poſſe videtur
Efficere, uſque adeo pollens fervore coruſco:
Tanto mobilior vis & dominantior hæc eſt.
Nunc ea quo pacto gignantur, & impete tanto
Fiant, ut poſſint ictu diſcludere Turreis,
Diſturbare domos, avellere tigna trabeiſque,
Et Monumenta virûm demoliri, atque ciere,
Exanimare Homines, Pecudes proſternere paſſim:
Cetera de genere hoc qua vi facere omnia poſſint,
Expediam, neque Te in promiſſis plura morabor.
Fulmina gignier e craſſis, alteque putandum 'ſt
Nubibus exſtructis: nam cœlo nulla ſereno,
Nec leviter denſis mittuntur nubibus unquam.
Nam dubio procul hoc fieri manifeſta docet res,
Quod tunc per totum concreſcunt Aëra nubes
Undique, uti tenebras omneis Acherunta reamur

Liquiſſe, & magnas cœli compleſſe cavernas:
Uſque adeo, tætra nimbrorum nocte coorta,
Impendent atræ formidinis ora ſuperne,
Cum commoliri tempeſtas Fulmina cœptat.
Præterea, perſæpe niger quoque per mare Nimbus,
Ut picis e cœlo demiſſum flumen, in undas
Sic cadit, & fertur tenebris procul, & trahit atram
Fulminibus gravidam tempeſtatem, atque procellis,
Ignibus, ac ventis cumprimis ipſe repletus:
In terra quoque ut horreſcant, ac tecta requirant.
Sic igitur ſupera noſtrum caput eſſe putandum 'ſt
Tempeſtatem altam: neque enim caligine tanta
Obruerent terras, niſi inædificata ſuperne
Multa forent multis exemto Nubila ſole:
Nec tanto poſſent hæc terras opprimere imbri,
Flumina abundare ut facerent, campoſque natare,
Si non exſtructis foret alte Nubibus æther.
His igitur Ventis atque Ignibus omnia plena
Sunt; ideo paſſim fremitus & fulgura fiunt:
Quippe etenim ſupera docui, permulta vaporis
Semina habere cavas nubeis: & multa neceſſe 'ſt
Concipere ex Solis radiis, ardoreque eorum.
Hic ubi Ventus eas idem qui cogit in unum
Forte locum quemvis, expreſſit multa vaporis
Semina, ſeque ſimul cum eo commiſcuit igni:
Inſinuatus ibi Vortex verſatur in alto,
Et calidis acuit Fulmen fornacibus intus.
Nam duplici ratione accenditur; Ipſe ſua nam
Mobilitate caleſcit, & e contagibus ignis.
Inde ubi percaluit vis Venti, vel gravis Ignis
Impetus inceſſit; maturum tum quaſi Fulmen

Perſcindit ſubito Nubem, ferturque coruſcis
Omnia luminibus luſtrans loca percitus ardor:
Quem gravis inſequitur Sonitus, diſploſa repente
Opprimere ut cœli videantur templa ſuperne.
Inde tremor Terras graviter pertentat, & altum
Murmura percurrunt cœlum: nam tota fere tum
Tempeſtas concuſſa tremit, fremituſque moventur:
Quo de concuſſu ſequitur gravis Imber & uber,
Omnis uti videatur in Imbrem vertier Æther,
Atque ita præcipitans ad diluviem revocare:
Tantus diſcidio nubis, ventique procella,
Mittitur ardenti Sonitus cum provolat ictu.
Eſt etiam, cum vis extrinſecus incita Venti
Incidit in validam maturo fulmine Nubem:
Quam cum perſcidit, extemplo cadit igneus ille
Vortex, quod patrio vocitamus nomine Fulmen.
Hoc fit idem in parteis alias, quocunque tulit vis.
Fit quoque, ut interdum Venti vis miſſa ſine igni,
Igneſcat tamen in ſpatio, longoque meatu,
Dum venit, amittens in curſu corpora quædam
Grandia, quæ nequeunt pariter penetrare per auras:
Atque alia ex ipſo conradens Aëre portat
Parvula, quæ faciunt ignem commiſta volando:
Non alia longe ratione, ac plumbea ſæpe
Fervida fit Glans in curſu, cum multa rigoris
Corpora dimittens ignem concepit in auris.
Fit quoque, ut ipſius Plagæ vis excitet ignem,
Frigida cum Venti pepulit vis miſſa ſine igni:
Nimirum quia cum vehementi perculit ictu,
Confluere ex ipſo poſſunt elementa Vaporis;
Et ſimul ex illa, quæ tum res excipit ictum,

Ut lapidem ferro cum cædimus, evolat Ignis:
Nec quod frigida vis ſit ferri, hoc ſecius illa
Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum:
Sic igitur quoque res accendi Fulmine debet,
Opportuna fuit ſi forte & idonea flammis.
Nec temere omnino plane vis frigida Venti
Eſſe poteſt, ex quo tanta vi immiſſa ſuperne 'ſt:
Quin prius in curſu ſi non accenditur igni,
At tepefacta tamen veniat commiſta calore.
Mobilitas autem fit Fulminis, & gravis ictus,
Et celeri ferme pergunt ſic Fulmina lapſu:
Nubibus ipſa quod omnino prius incita ſe Vis
Conligit, & magnum conamen ſumit eundi.
Inde, ubi non potuit Nubes capere impetis auctum,
Exprimitur vis, atque ideo volat impete miro,
Ut validis quæ de Tormentis miſſa feruntur.
Adde, quod e parvis ac levibus eſt elementis:
Nec facile 'ſt tali naturæ obſiſtere quidquam:
Inter enim fugit, ac penetrat per rara viarum.
Non igitur multis offenſibus in remorando
Hæſitat: hanc ob rem celeri volat impete labens.
Deinde, quod omnino natura Pondera deorſum
Omnia nituntur: cum plaga ſit addita vero,
Mobilitas duplicatur, & impetus ille graveſcit,
Ut vehementius & citius, quæcunque morantur
Obvia, diſcutiat plagis, itinerque ſequatur.
Denique, quod longo venit impete, ſumere debet
Mobilitatem, etiam atque etiam quæ creſcit eundo,
Et validas auget vireis, & roborat ictum.
Nam facit, ut, quæ ſint illius Semina cunque,
E regione locum quaſi in unum cuncta ferantur,

Omnia conjiciens in eum volventia curſum.
Forſan & ex ipſo veniens trahat Aëre quædam
Corpora, quæ plagis intendunt mobilitatem.
Incolumeiſque venit per res, atque integra tranſit
Multa, foraminibus liquidis quia travolat Ignis.
Multaque perfringit, cum corpora Fulminis ipſa
Corporibus rerum inciderint, qua texta tenentur.
Diſſolvit porro facile Æs, Aurumque repente
Confervefacit; e parvis quia facta minute
Corporibus vis eſt, & lævibus ex elementis,
Quæ facile inſinuantur, & inſinuata repente
Diſſolvunt nodos omneis, & vincla relaxant.
Autumnoque magis ſtellis fulgentibus alta
Concutitur Cœli domus undique, totaque Tellus;
Et cum tempora ſe Veris florentia pandunt.
Frigore enim deſunt Ignes, Ventique Calore
Deficiunt, neque ſunt tam denſo corpore Nubes.
Inter utrumque igitur cum Cœli tempora conſtant,
Tum variæ cauſæ concurrunt Fulminis omnes.
Nam fretus ipſe anni permiſcet Frigus & Æſtum:
Quorum utrumque opus éſt fabricanda ad Fulmina nobis,
Ut diſcordia ſit rerum, magnoque tumultu
Ignibus & Ventis furibundus fluctuet Aër.
Prima Caloris enim pars, & poſtrema Rigoris,
Tempus id eſt Vernum: quare pugnare neceſſe 'ſt
Diſſimiles inter ſe res, turbareque miſtas.
Et Calor extremus primo cum Frigore miſtus
Volvitur, Autumni quod fertur nomine tempus.
Hic quoque confligunt Hiemes Æſtatibus acres.
Propterea ſunt hæc Bella anni nominitanda:
Nec mirum 'ſt, in eo ſi tempore plurima fiunt

Fulmina, tempeſtaſque cietur turbida cœlo,
Ancipiti quoniam bello turbatur utrinque,
Hinc Flammis, illinc Ventis, Humoreque miſto.
Hoc eſt igniferi naturam Fulminis ipſam
Perſpicere, & qua vi ſaciat rem quamque videre:
Non Tyrrhena retro volventem carmina fruſtra
Indicia occultæ Divûm perquirere mentis,
Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram ſe
Verterit hic partem, quo pacto per loca ſepta
Inſinuarit, & hinc dominatus ut extulerit ſe,
Quidve nocere queat de cœlo fulminis ictus.
Quod ſi Jupiter atque alii fulgentia divi
Terrifico quatiunt ſonitu cœleſtia templa,
Et jaciunt igneis, quo cuique 'ſt cunque voluptas,
Cur, quibus incautum ſcelus averſabile cunque 'ſt,
Non faciunt, icti flammas ut Fulguris halent
Pectore perfixo, documen mortalibus acre?
Et potius nullæ ſibi turpis conſciu' rei
Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,
Turbine cœleſti ſubito conreptus & igni?
Cur etiam loca ſola petunt, fruſtraque laborant?
An con brachia ſuefaciunt, firmantque lacertos?
In terraque Patris cur telum perpetiuntur
Obtundi? cur Ipſe ſinit, neque parcit in hoſteis?
Denique, cur nunquam cœlo jacit undique puro
Jupiter in terras Fulmen, ſonituſque profundit?
An ſimul ac Nubes ſucceſſere, Ipſe in eas tum
Deſcendit, prope ut hinc teli determinet ictus?
In Mare qua porro mittit ratione? quid undas
Arguit, & liquidam molem, campoſque natanteis?
Præterea, ſi vult caveamus Fulminis ictum,

Cur dubitat facere, ut poſſimus cernere miſſum?
Si nec opinanteis autem vult opprimere igni,
Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?
Cur tenebras ante, & fremitus, & murmura concit?
    Et ſimul in multas parteis quì credere poſſis
Mittere? an hoc auſis nunquam contendere factum,
Ut fierent ictus uno ſub tempore plures?
At ſæpe 'ſt numero factum, fierique neceſſe 'ſt,
Ut pluere in multis regionibus, & cadere Imbreis,
Fulmina ſic uno fieri ſub tempore multa.
    Poſtremo, cur ſancta Deûm delubra ſuaſque
Diſcutit infeſto præclaras Fulmine ſedes,
Et bene ſacta Deûm frangit ſimulacra? ſuiſque
Demit imaginibus violento volnere honorem?
Altaque cur plerumque petit loca? plurimaque hujus
Montibus in ſummis veſtigia cernimus Ignis?
    Quod ſupereſt, facile 'ſt ex his cognoſcere rebus,
Πρηστῆρας Graji quos ab re nominitarunt,
In mare qua miſſi veniant ratione ſuperne.
Nam fit, ut interdum tanquam demiſſa columna
In mare de cœlo deſcendat, quam Freta circum
Ferviſcunt graviter ſpirantibus incita flabris:
Et quæcunque in eo tum ſunt deprenſa tumultu
Navigia, in ſummum veniunt vexata periclum.
Hoc fit, ubi interdum non quit vis incita Venti
Rumpere, quam cœpit, nubem; ſed deprimit, ut ſit
In mare de cœlo tanquam demiſſa columna.
Paulatim, quaſi quid pugno, brachiique ſuperne
Conjectu trudatur, & extendatur in undas:
Quam cum diſcidit, hinc prorumpitur in mare Venti
Vis, & fervorem mirum concinnat in undis.

Verſabundus enim Turbo deſcendit, & illam
Deducit pariter lento cum corpore nubem.
Quam ſimul ac gravidam detruſit ad æquora Ponti,
Ille in aquam ſubito totum ſe immittit, & omne,
Excitat ingenti ſonitu Mare fervere cogens.
   Fit quoque, ut involvat venti ſe nubibus ipſe
Vortex, conradens ex Aëre ſemina nubis,
Et quaſi demiſſum cœlo Preſtera imitetur.
Hic ubi ſe in terras demiſit, diſſolvitque,
Turbinis immanem vim provomit atque procellæ.
Sed quia fit raro omnino, monteiſque neceſſe 'ſt
Officere in Terris; apparet crebrius idem
Proſpectu Maris in magno, cœloque patenti.
   Nubila concreſcunt, ubi corpora multa volando
Hoc ſuper in Cœli ſpatio coïere repente
Aſperiora, modis quæ poſſint indupedita
Exiguis, tamen inter ſe comprenſa teneri.
Hæc faciunt primum parvas conſiſtere Nubeis;
Inde ea comprendunt inter ſe, conque gregantur,
Et conjungendo creſcunt, ventiſque feruntur
Uſque adeo, donec Tempeſtas ſæva coorta 'ſt.
   Fit quoque, uti Montis vicina cacumina cœlo
Quam ſint quæque magis, tanto magis edita fument
Aſſidue fulvæ Nubis caligine craſſa;
Propterea, quia, cum conſiſtunt Nubila primum,
Ante videre oculi quam poſſint tenuia, Venti
Portantes cogunt ad ſumma cacumina Montis.
Hic demum fit, uti, turba majore coorta,
Condenſa ac ſtipata ſimul cernantur, & udo
Vertice de Montis videantur ſurgere in æthram.
Nam loca declārat ſurſum ventoſa patere

Res ipſa, & ſenſus, Monteis cum aſcendimus altos.
  Præterea, permulta Mari quoque tollere toto
Corpora Naturam, declarant litore veſtes
Suſpenſæ, cum concipiunt humoris adhæſum.
Quo magis ad nubeis augendas multa videntur
Poſſe quoque e ſalſo conſurgere momine ponti.
Nam ratio cum ſanguine abeſt humoribus omnis.
  Præterea, fluviis ex omnibus, & ſimul ipſa
Surgere de terra nebulas, æſtumque videmus:
Quæ velut halitus, hinc ita ſurſum expreſſa feruntur,
Suffunduntque ſua Cœlum caligine, & altas
Sufficiunt nubeis paulatim conveniundo.
  Urget enim quoque ſigniferi ſuper Ætheris æſtus,
Et quaſi denſando ſubtexit cærula nimbis.
  Fit quoque, ut hunc veniant in cœtum extrinſecus illa
Corpora, quæ faciunt Nubeis nimboſque volanteis.
Innumerabilem enim numerum, ſummamque Profundi
Eſſe infinitam docui: Quantaque volarent
Corpora mobilitate, oſtendi, quamque repente
Immemorabile per ſpatium tranſire ſolerent.
Haud igitur mirum 'ſt, ſi parvo tempore ſæpe
Tam magnos Monteis tempeſtas, atque tenebræ
Cooperiant Maria, ac Terras, impenſa ſuperne.
Undique quandoquidem per caulas ætheris omneis,
Et quaſi per magni circum ſpiracula mundi
Exitus introituſque elementis redditus exſtat.
  Nunc age, quo pacto Pluvius concreſcat in altis
Nubibus humor, & in terras demiſſus ut Imber
Decidat, expediam. Primum jam ſemina Aquaï
Multa ſimul vincam conſurgere nubibus ipſis
Omnibus ex rebus, pariterque ita creſcere utraſque,

Et Nubeis, & Aquam, quæcunque in nubibus exſtat,
Ut pariter nobis corpus cum ſanguine creſcit,
Sudor item atque humor quicunque eſt denique membris.
Concipiunt etiam multum quoque ſæpe marinum
Humorem, veluti pendentia vellera lanæ
Cum ſupera magnum venti mare nubila portant.
Conſimili ratione ex omnibus amnibus humor
Tollitur in nubeis: quo cùm bene ſemina aquarum
Multa modis multis convenere undique adaucta;
Confertæ nubes vi venti mittere certant
Dupliciter: nam vis venti contrudit, & ipſa
Copia nimborum, turba majore coorta,
Urget, & e ſupero premit, ac facit effluere Imbreis.
  Præterea, cum rareſcunt quoque Nubila Ventis,
Aut diſſolvuntur Solis ſuper icta calore;
Mittunt humorem pluvium, ſtillantque, quaſi igni
Cera ſuper calido tabeſcens multa liqueſcat.
  Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque
Nubila vi cumulata premuntur, & impete venti.
  At retinere diu pluviæ, longumque morari
Conſuerunt, ubi multa fuerunt Semina aquarum;
Atque aliis aliæ Nubes, nimbique rigantes
Inſuper, atque omni volgo de parte feruntur;
Terraque cum fumans humorem tota rehalat.
  Hinc ubi Sol radiis tempeſtatem inter opacam
Adverſa fulſit nimborum aſpergine contra:
Tum color in nigris exſiſtit nubibus Arqui.
  Cetera, quæ ſurſum creſcunt, ſurſumque creantur,
Et quæ concreſcunt in nubibus omnia, prorſum
Omnia, Nix, Venti, Grando, gelidæque Pruinæ,
Et vis magna Geli, magnum duramen aquarum,

Et mora, quæ fluvios paſſim refrenat eunteis:
Perfacile 'ſt tamen hæc reperire, animoque videre,
Omnia quo pacto fiant, quareve creentur,
Cum bene cognoris elementis reddita quæ ſint.
  Nunc age, quæ ratio Terraï motibus exſtet,
Percipe: Et in primis Terram fac ut eſſe rearis
Subter item, ut ſupera 'ſt; Ventis, atque undique plenam
Speluncis, multoſque lacus, multaſque lacunas
In gremio gerere, & rupeis, deruptaque ſaxa:
Multaque ſub tergo Terraï flumina tecta
Volvere vi fluctus, ſubmerſaque ſaxa putandum 'ſt:
Undique enim ſimilem eſſe ſui, res poſtulat ipſa.
  His igitur rebus ſubjunctis ſuppoſitiſque;
Terra ſuperne tremit magnis concuſſa ruinis
Subter, ubi ingenteis ſpeluncas ſubruit ætas:
Quippe cadunt toti montes, magnoque repente
Concuſſu, late diſſerpunt inde tremores:
Et merito, quoniam plauſtris concuſſa tremiſcunt
Tecta viam propter non magno pondere tota.
Nec minus exſultant, ubi currus fortis equûm vis
Ferratos utrinque rotarum ſuccutit orbeis.
  Fit quoque, ubi magnas in aquæ vaſtaſque lacunas
Gleba vetuſtate e terra provolvitur ingens,
Ut jactetur aqua, & fluctu quoque terra vacillet:
Ut vas in terra non quit conſtare, niſi humor
Deſtitit in dubio fluctu jactarier intus.
  Præterea, Ventus cum per loca ſubcava terræ
Conlectus parti ex una procumbit, & urget
Obnixus magnis ſpeluncas viribus altas;
Incumbit tellus, quo Venti prona premit vis:
Tum, ſupera terram quæ ſunt extructa domorum,

Ad cœlumque magis quanto ſunt edita quæque,
Inclinata minent in eandem prodita partem;
Protractæque trabes impendent ire paratæ:
Et metuunt magni Naturam credere Mundi
Exitiale aliquod tempus cladem que manere,
Cum videant tantam Terrarum incumbere molem.
Quod niſi reſpirent Venti, non ulla refrenet
Res, neque ab exitio poſſit reprendere eunteis:
Nunc quia reſpirant alternis, inque graveſcunt,
Et quaſi conlecti redeuntceduntque repulſi;
Sæpius hanc ob rem minitatur Terra ruinas,
Quam facit: inclinatur enim, retroque recellit,
Et recipit prolapſa ſuas ſe in pondere ſedeis:
Hac igitur ratione vacillant omnia tecta,
Summa magis mediis, media imis, ima perhilum.
 Eſt hæc ejuſdem quoque magni cauſa tremoris
Ventus ubi, atque Animæ ſubito vis maxima quædam,
Aut extrinſecus, aut ipſa a tellure coorta,
In loca ſe cava Terraï conjecit, ibique
Speluncas inter magnas fremit ante tumultu:
Verſabundaque portatur, poſt incita cum vis
Exagitata foras erumpitur, & ſimul artam
Diffindens terram magnum concinnat hiatum:
In Tyria Sidone quod accidit, & fuit Ægis
In Peloponneſo: quas exitus hic animaï
Diſturbat urbeis, & Terræ motus obortus.
Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
Motibus in terris, & multæ per mare peſſum
Subſedere ſuis pariter cum civibus urbes.
Quod niſi prorumpit, tamen impetus ipſe Animaï
Et fera vis Venti per crebra foramina terræ

Diſpertitur, ut Horror, & incutit inde tremorem:
Frigus uti noſtros penitus cum venit in artus,
Concutit invitos, cogens tremere atque moveri.
Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis:
Tecta ſuperne riment, metuunt inferne, cavernas
Terraï ne diſſolvat Natura repente:
Neu diſtracta ſuum late diſpandat hiatum;
Idque ſuis confuſa velit complere ruinis.
Proinde licet, quamvis cœlum terramque reantur
Incorrupta fore, æternæ mandata ſaluti;
Attamen interdum præſens vis ipſa pericli
Subditat hunc ſtimulum quadam de parte timoris,
Ne pedibus raptim Tellus ſubtracta feratur
In barathrum, rerumque ſequatur prodita Summa
Funditus, & fiat Mundi confuſa ruina.
Nunc ratio reddunda, augmen cur neſciat Æquor.
Principio, Mare mirantur non reddere majus
Naturam, quo tantu' fuat decurſus aquarum,
Omnia quo veniant ex omni Flumina parte.
Adde vagos imbreis, tempeſtateſque volanteis;
Omnia quæ maria ac terras ſparguntque rigantque.
Adde ſuos fonteis: tamen ad Maris omnia ſummam
Guttaï vix inſtar erunt unius ad augmen.
Quo minus eſt mirum, Mare non augeſcere magnum.
Præterea, magnam Sol partem detrahit æſtu.
Quippe videmus enim, veſteis humore madenteis
Exſiccare ſuis radiis ardentibu' Solem.
At Pelage multa & late ſubſtrata videmus.
Proinde licet quamvis ex unoquoque loco Sol
Humoris parvam delibet ab æquore partem;
Largiter in tanto ſpatio tamen auferet undis.

Tum porro Venti magnam quoque tollere partem
Humoris poſſunt, verrentes æquora ponti:
Una nocte vias quoniam perſæpe videmus
Siccari, molliſque luti concreſcere cruſtas.
Præterea, docui multum quoque tollere Nubeis
Humorem, magno conceptum ex æquore ponti,
Et paſſim toto terrarum ſpargere in orbe,
Cum pluit in terris, & venti nubila portant.
Poſtremo, quoniam raro cum corpore Tellus
Eſt, & conjunctas oras maris undique cingit;
Debet, ut in mare de terris venit humor aquaï,
In terras itidem manare ex æquore ſalſo:
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, & ad caput amnibus omnis
Confluit: inde ſuper terras redit agmine dulci,
Qua via ſecta ſemel liquido pede detulit undas.
Nunc ratio quæ ſit, per fauceis montis ut Ætnæ
Exſpirent ignes interdum turbine tanto,
Expediam: neque enim media de clade coorta
Flammæ tempeſtas, Siculûm dominata per agros,
Finitimis ad ſe convertit gentibus ora,
Fumida cum cœli ſcintillare omnia templa
Cernentes pavida complebant pectora cura,
Quid moliretur rerum Natura novarum.
Hiſce tibi rebus late 'ſt alteque videndum,
Et longe cunctas in parteis diſpiciendum,
Ut reminiſcaris, Summam rerum eſſe profundam,
Et videas, cœlum Summaï totius unum
Quam ſit parvula pars, & quam multeſima conſtet:
Et quota pars Homo Terraï ſit totius unus.
Quod bene propoſitum ſi plane contueare,

Ac videas plane; mirari multa relinquas.
Num quis enim noſtrûm miratur, ſi quis in artus
Accepit calido Febrim fervore coortam,
Aut alium quemvis Morbi per membra dolorem?
Obturgeſcit enim ſubito Pes, arripit acer
Sæpe dolor Denteis, oculos invadit in ipſos:
Exſiſtit ſacer ignis, & urit corpore ſerpens
Quamcunque arripuit partem, repitque per artus;
Nimirum, quia ſunt multarum Semina rerum:
Et ſatis hæc Tellus nobis Cœlumque mali fert,
Unde queat vis immenſi procreſcere morbi.
Sic igitur toti cœlo terræque putandum 'ſt
Ex infinito ſatis omnia ſuppeditare,
Unde repente queat Tellus concuſſa moveri,
Perque mare & terras rapidus percurrere Turbo,
Ignis abundare Ætnæus, flammeſcere Cœlum.
Id quoque enim fit, & ardeſcunt cœleſtia templa,
Ut Tempeſtates pluviæ graviore coortu
Sunt, ubi forte ita ſe tetulerunt Semina aquarum.
At nimis eſt ingens Incendi turbidus ardor.
Scilicet, & fluvius, qui non eſt, maximus eii 'ſt,
Qui non ante aliquem majorem vidit: & ingens
Arbor, Homoque videtur: & omnia de genere omni,
Maxima quæ vidit quiſque, hæc ingentia fingit:
Cum tamen omnia cum Cœlo, Terraque, Marique,
Nil ſint ad Summam Summaï totius omnem.
Nunc tamen, illa modis quibus irritata repente
Flamma foras vaſtis Ætnæ fornacibus efflet,
Expediam. Primum totius ſubcava montis
Eſt natura, fere ſilicum ſuffulta cavernis:
Omnibus eſt porro in ſpeluncis Ventus & Aër.

Ventus enim fit, ubi eſt agitando percitus Aër.
Hic ubi percaluit, calefecitque omnia circum
Saxa furens, qua contingit, Terramque; & ab ollis
Excuſſit calidum flammis velocibus ignem:
Tollit ſe, ac rectis ita faucibus ejicit alte,
Funditque ardorem longe, longeque favillam
Differt, & craſſa volvit caligine fumum:
Extruditque ſimul mirando pondere ſaxa:
Ne dubites, quin hæc Animaï turbida ſit vis.

Præterea, magna ex parti Mare montis ad ejus
Radices frangit fluctus, æſtumque reſorbet.
Ex hoc uſque mari Speluncæ Montis ad altas
Perveniunt ſubter fauceis: Hac ire fatendum'ſt,
Et penetrare mari penitus res cogit aperto:
Atque efflare foras, ideoque extollere flammas,
Saxaque ſubjectare, & arenæ tollere nimbos.
In ſummo ſunt ventigeni Crateres, ut ipſi
Nominitant, Nos quas Fauceis perhibemus, & Ora.

Sunt aliquot quoque res, quarum unam dicere cauſam
Non ſatis eſt, verum plureis, unde una tamen ſit.
Corpus ut exanimum ſi quod procul ipſe jacere
Conſpicias Hominis; fit, ut omneis dicere cauſas
Conveniat lethi, dicatur ut illius una.
Nam neque eum ferro, neque frigore vincere poſſis
Interiiſſe, neque a morbo, neque forte veneno:
Verum aliquid genere eſſe ex hoc, quod Concio dicat,
Scimus: Item in multis hoc rebus dicere habemus.

Nilus in æſtati creſcit, campiſque redundat
Unicus in terris Ægypti totius amnis.
Is rigat Ægyptum medium per ſæpe calorem,
Aut quia ſunt æſtate Aquilones oſtia contra

Anni tempore eo, quo Eteſia flabra feruntur;
Et contra fluvium flantes remorantur, & undas
Cogentes ſurſus replent, coguntque manere.
Nam dubio procul hæc adverſo flabra feruntur
Flumine, quæ gelidis a ſtellis Axis aguntur.
Ille ex æſtifera parti venit amnis ab Auſtro
Inter nigra virûm, percoctaque ſæcla calore,
Exoriens penitus media ab regione diei.
Eſt quoque, uti poſſit magnus congeſtus arenæ
Fluctibus adverſis oppilare oſtia contra,
Cum Mare permotum ventis ruit intus arenam.
Quo fit uti pacto liber minus exitus amni,
Et proclivus item fiat minus impetus undis.
Fit quoque, uti pluviæ forſan magis ad caput ejus
Tempore eo fiant, quo Eteſia flabra Aquilonum
Nubila conjiciunt in eas tunc omnia parteis.
Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
Cum convenerunt, ibi ad altos denique monteis
Contruſæ nubes coguntur, vique premuntur.
Forſit & Æthiopum penitus de montibus altis
Creſcat, ubi in campos albas deſcendere ningueis
Tabificis ſubigit radiis Sol omnia luſtrans.
Nunc age, Averna tibi quæ ſint loca cunque lacuſque,
Expediam, quali natura prædita conſtent.
Principio, quod Averna vocantur, nomen id ab re
Impoſitum 'ſt, quia ſunt Avibus contraria cunctis,
Et regione ea quod loca cum advenere volantes,
Remigii oblitæ pennarum vela remittunt,
Præcipiteſque cadunt molli cervice profuſæ
In terram, ſi forte ita fert natura locorum;
Aut in aquam, ſi forte lacus ſubſtrâtus Averno 'ſt.

Qualis apud Cumas locus eſt montemque Veſevum.
Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.
Eſt & Athenæis in mœnibus, arcis in ipſo
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,
Quo nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cum fumant Altaria donis:
Uſque adeo fugitant non iras Palladis acreis
Pervigili cauſa, Graiûm ut cecinere poëtæ:
Sed natura loci hoc opus efficit ipſa ſua vi.
In Syria quoque fertur item locus eſſe, videri,
Quadrupedes quoque quo ſimul ac veſtigia primum
Intulerint, graviter vis cogat concidere ipſa,
Manibus ut ſi ſint Divis mactata repente.
Omnia quæ naturali ratione geruntur,
Et quibus e cauſis fiant, apparet origo:
Janua ne his Orci potius regionibus eſſe
Credatur poſta, hinc Animas Acheruntis in oras
Ducere forte Deos Maneis inferne reamur:
Naribus alipedes ut Cervi ſæpe putantur
Ducere de latebris ſerpentia ſæcla ferarum.
Quod procul a vera quam ſit ratione repulſum,
Percipe: namque ipſa de re nunc dicere conor.
Principio hoc dico, quod dixi ſæpe quoque ante,
In Terra cujuſque modi rerum eſſe figuras:
Multa, Homini quæ ſunt vitalia; multaque, morbos
Incutere, & Mortem quæ poſſint accelerare:
Et magis eſſe aliis alias Animantibus aptas
Res ad vitaï rationem oſtendimus ante,
Propter diſſimilem naturam, diſſimileiſque
Texturas inter ſeſe, primaſque figuras:
Multa meant inimica per aureis, multa per ipſas

Inſinuant nareis infeſta atque aſpera odore:
Nec ſunt multa parum tactu vitanda, nec autem
Aſpectu fugienda, ſaporeque triſtia quæ ſint.
Deinde videre licet, quam multæ ſint Homini res
Acriter infeſto ſenſu, ſpurcæque, graveſque.
Arboribus primum certis gravis umbra tributa 'ſt,
Uſque adeo, capitis faciant ut ſæpe dolores,
Si quis eas ſubter jacuit proſtratus in herbis.
Eſt etiam in magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore hominem tætro conſueta necare.
Scilicet hæc ideo Terris ex omnia ſurgunt
Multa modis multis multarum Semina rerum,
Quod permiſta gerit Tellus, diſcretaque tradit.
Nocturnumque recens extinctum Lumen, ubi acri
Nidore offendit nareis, conſopit ibidem,
Dejicere ut pronos qui morbus ſæpe ſuëvit.
Caſtoreoque gravi Mulier ſopita recumbit,
Et manibus nitidum teneris opus effluit eij,
Tempore eo ſi odorata 'ſt, quo menſtrua ſolvit.
Multaque præterea languentia membra per artus
Solvunt, atque Animam labefactant ſedibus intus.
Denique, ſi in calidis etiam cunctere lavacris,
Plenior & ſolio in fueris ferventis aquaï;
Quam facile in medio fit, uti des ſæpe ruinas?
Carbonumque gravis vis atque odor inſinuatur
Quam facile in cerebrum, niſi aquam præcepimus ante?
At cum membra hominis percepit fervida febris,
Tum fit odor Vini plagæ mactabilis inſtar.
Nonne vides etiam, terra quoque Sulphur in ipſa
Gignier? & tætro concreſcere odore Bitumen?
Denique ubi Argenti venas Aurique ſequuntur,

Terraï penitus ſcrutantes abdita ferro;
Qualeis exſpirat Scapteſula ſubter odores?
Quidve mali ſit ut exhalent Aurata metalla?
Quas Hominum reddunt facies? qualeiſque colores?
Nonne vides, audiſve, perire in tempore parvo
Quam ſoleant? & quam vitaï copia deſit,
Quos opere in tali cohibet vis magna? neceſſe 'ſt
Hos igitur tellus omneis exæſtuet æſtus,
Exſpiretque foras in aperta promtaque Cœli.
Sic & Averna loca Alitibus ſummittere debent
Mortiferam vim, de terra quæ ſurgit in auras,
Ut ſpatium cœli quadam de parte venenet:
Quo ſimul ac primum pennis delata ſit Ales,
Impediatur ibi cæco conrepta veneno,
Ut cadat e regione loci, qua dirigit æſtus:
Quo cum conruit, hæc eadem vis illius æſtus,
Relliquias vitæ membris ex omnibus auſert.
Quippe etenim primo quaſi quendam conciet æſtum:
Poſterius ſit, uti cum jam cecidere veneni
In fonteis ipſos, ibi ſit quoque Vita vomenda,
Propterea quod magna mali ſit copia circum.
Fit quoque, ut interdum vis hæc atque æſtus Averni
Aëra, qui inter aveis cunque 'ſt terramque locatus,
Diſcutiat, prope uti locus hinc linquatur inanis:
Cujus ubi e regione loci venere volantes,
Claudicat extemplo pennarum niſus inanis;
Et conamen utrinque alarum proditur omne.
Hic ubi nictári nequeunt, inſiſtereque alis,
Scilicet in terram delabi pondere cogit
Natura; & vacuum prope jam per inane jacentes
Diſpergunt Animas per cauſas corporis omneis.

Frigidior porro in puteis Æſtate fit Humor,
Rareſcit quia Terra calore, & ſemina ſi qua
Forte vaporis habet, propere dimittit in auras.
Quo magis eſt igitur Tellus affecta calore,
Hoc fit frigidior, qui in terra 'ſt abditus, Humor.
Frigore cum premitur porro omnis terra, coïtque,
Et quaſi concreſcit; fit ſcilicet, ut coëundo
Exprimat in puteos, ſi quem gerit ipſa, Calorem.
Eſt apud Ammonis fanum fons luce diurna
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur:
Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri
Sole putant ſubter terras ferviſcere raptim,
Nox ubi terribili terras caligine texit:
Quod minus a vera 'ſt longe ratione remotum:
Quippe ubi Sol, nudum contrectans corpus aquaï,
Non quierit calidum ſupera de reddere parte,
Cum ſuperum lumen tanto fervore fruatur:
Qui queat hic ſubter tam craſſo corpore terram
Percoquere humorem, & calido ſociare vapori?
Præſertim cum vix poſſit per ſepta domorum
Inſinuare ſuum radiis ardentibus æſtum?
Quæ ratio eſt igitur? nimirum terra magis quod
Rara tenet circum hunc Fontem, qua cetera tellus.
Multaque ſunt ignis prope ſemina corpus aquaï.
Hinc, ubi roriferis terram nox obruit umbris,
Extemplo ſubtus frigeſcit terra, coïtque.
Hac ratione fit, ut, tanquam compreſſa manu ſit,
Exprimat in Fontem, quæ Semina cunque habet ignis,
Quæ calidum faciunt laticis tactum atque ſaporem.
Inde ubi Sol radiis terram dimovit obortis,
Et rarefecit calido miſcente vapore;

Rurſus in antiquas redeunt primordia ſedeis
Ignis, & in terram cedit calor omnis aquaï:
Frigidus hanc ob rem fit Fons in luce diurna.
Præterea, Solis radiis jactatur aquaï
Humor, & in luci tremulo rareſcit ab æſtu:
Propterea fit, uti, quæ ſemina cunque habet ignis,
Dimittat: quaſi ſæpe gelum, quod continet in ſe,
Mittit, & exſolvit glaciem, nodoſque relaxat.
Frigidus eſt etiam Fons, ſupra quem ſita ſæpe
Stupa jacit flammas concepto protinus igni:
Tædaque conſimili ratione accenſa per undas
Conlucet, quocunque natans impellitur auris:
Nimirum quia ſunt in Aqua permulta vaporis
Semina, de Terraque neceſſe 'ſt funditus ipſa
Ignis corpora per totum conſurgere Fontem,
Et ſimul exſpirare foras, exireque in auras,
Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri Fons.
Præterea, diſperſa foras erumpere cogit
Vis per Aquam ſubito, ſurſumque ea conciliari:
Quod genus endo mari ſpirat Fons, dulcis aquaï
Qui ſcatit, & ſalſas circum ſe dimovet undas.
Et multis aliis præbet regionibus æquor
Utilitatem opportunam ſitientibu' Nautis,
Quod dulceis inter ſalſas intervomit undas.
Sic igitur per eum poſſunt erumpere Fontem,
Et ſcatere illa foras in ſtupam Semina: quo cum
Conveniunt, aut cum tædaï corpori adhærent,
Ardeſcunt facile extemplo; quia multa quoque in ſe
Semina habent ignis ſtupæ tædæque tenentes.
Nonne vides etiam, nocturna ad lumina Lychnum
Nuper ubi exſtinctum admoveas, accendier ante

Quam tetigit flammam? tædamque pari ratione?
Multaque præterea, prius ipſo tacta vapore
Eminus ardeſcunt, quam cominus imbuat ignis.
Hoc igitur fieri quoque in illo Fonte putandum 'ſt.
Quod ſupereſt, agere incipiam, quo fœdere fiat
Naturæ, Lapis hic ut ferrum ducere poſſit,
Quem Magneta vocant patrio de nomine Graii,
Magnetum quia ſit patriis in finibus ortus.
Hunc homines Lapidem mirantur, quippe catenam
Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex ſe.
Quinque etenim licet interdum, plureiſque videre
Ordine demiſſo, levibus jactarier auris,
Unus ubi ex uno dependet ſubter adhærens;
Ex alioque alius Lapidis vim vinclaque noſcit:
Uſque adeo permananter vis pervalet ejus.
Hoc genus in rebus firmandum 'ſt multa prius, quam
Ipſius reij rationem reddere poſſis;
Et nimium longis ambagibus eſt adeundum:
Quo magis attentas aureis animumque repoſco.
Principio, omnibus a rebus, quaſcunque videmus,
Perpetuo fluere, ac mitti, ſpargique neceſſe 'ſt
Corpora, quæ feriant oculos, viſumque laceſſant:
Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores,
Frigus ut a fluviis, Calor a ſole, Æſtus ab undis
Æquoris exeſor mœrorum litora propter:
Nec varii ceſſant ſonitus manare per Aureis.
Denique in Os ſalſi venit humor ſæpe ſaporis,
Cum mare verſamur propter; dilutaque contra
Cum tuimur miſceri Abſinthia, tangit Amaror:
Uſque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis:

Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi,
Perpetuo quoniam ſentimus, & omnia ſemper
Cernere, Odorari licet, & ſentire Sonorem.
Nunc omnes repetam quam raro corpore ſint res,
Commemorare, quod in primo quoque carmine claret.
Quippe etenim, quamquam multas hoc pertinet ad res
Noſcere, cum primis hanc ad rem protinus ipſam,
Qua de diſſerere aggredior, firmare neceſſe 'ſt
Nil eſſe in promtu, niſi miſtum Corpus Inani.
Principio fit, ut in ſpeluncis ſaxa ſuperna
Sudent humore, & guttis manantibu' ſtillent:
Manat item nobis e toto corpore Sudor,
Creſcit barba, pilique per omnia membra, per artus:
Diditus in venas cibus omneis, auget, alitque
Corporis extremas quoque parteis unguiculoſque.
Frigus item tranſire per æs, calidumque vaporem
Sentimus: ſentimus item tranſire per aurum,
Atque per argentum, cum pocula plena tenemus.
Denique per diſſepta domorum ſaxea voces
Pervolitant, permanat Odos, Friguſque, Vapoſque
Ignis: quin Ferri quoque vim penetrare ſuëvit,
Undique qua circum corpus lorica coërcet:
Morbida vis quæcunque extrinſecus inſinuatur.
Et tempeſtates terra cœloque coortæ
E cœlo emotæ terraque repente faceſſunt,
Quandoquidem nihil eſt, non raro corpore nexum.
Huc accedit, uti non omnia, quæ jaciuntur
Corpora cunque ab rebus, eodem prædita ſenſu,
Atque eodem pacto rebus ſint omnibus apta.
Principio, Terram Sol excoquit, & facit are:
At glaciem diſſolvit, ex altis montibus alte.

Exſtructas ningueis radiis tabeſcere cogit :
Denique cera liqueſcit in ejus poſta vapore :
Ignis item liquidum facit æs, aurumque reſolvit :
At coria & carnem trahit & conducit in unum.
Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni ;
At coria & carnem mollit durata calore :
Barbigeras oleaſter eo juvat uſque Capellas ,
Diffluat ambroſia quaſi vero , & nectare tinctus :
At nihil eſt , Homini fronde hac quod amarius exſtet.
Denique Amaracinum fugitat Sus & timet omne
Unguentum ; nam ſetigeris ſubus acre venenum 'ſt ,
Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
At contra Nobis Cœnum tæterrima cum ſit
Spurcities, eadem Subus hæc res munda videtur ,
Inſatiabiliter toti ut volvantur ibidem.
Hoc etiam ſupereſt, ipſa quam dicere de re
Aggredior , quod dicendum prius eſſe videtur.
Multa foramina cum variis ſint reddita rebus ,
Diſſimili inter ſe natura prædita debent
Eſſe , & habere ſuam naturam quæque , viaſque ;
Quippe etenim varii ſenſus Animantibus inſunt ,
Quorum quiſque ſuam proprie rem percipit in ſe.
Nam penetrare alia ſonitus , aliaque ſaporem
Cernimus e ſuccis , alia Nidoris odores ,
Propter diſſimilem naturam textaque rerum :
Præterea manare aliud per Saxa videtur ;
Atque aliud per Ligna ; aliud tranſire per Aurum ;
Argentoque foras aliud , Vitroque meare.
Nam fluere hac Species , illac Calor ire videtur ,
Atque aliis aliud citius tranſmittere eadem.
Scilicet id fieri cogit Natura viarum ,

Multimodis varians, ut paulo oſtendimus ante.
Quapropter bene ubi hæc confirmata atque locata
Omnia conſtiterint nobis præpoſta, parata:
Quod ſupereſt, facile hinc ratio reddetur, & omnis
Cauſa patefiet, quæ Ferri pelliciat vim.
Principio, fluere e Lapide hoc permulta neceſſe 'ſt
Semina, ſive Æſtum, qui diſcutit Aëra plagis:
Inter qui Lapidem Ferrumque 'ſt cunque locatus.
Hoc ubi inanitur ſpatium, multuſque vacefit
In medio locus: extemplo primordia Ferri
In vacuum prolapſa cadunt conjuncta, fit utque
Annulus ipſe ſequatur, eatque ita corpore toto.
Nec res ulla magis primoribus ex elementis
Indupedita ſuis arcte connexa cohæret,
Quam validi Ferri naturæ frigidus horror.
Quo minus eſt mirum, quod paulo diximus ante,
Corpora ſi nequeunt de Ferro plura coorta
In vacuum ferri, quin Annulus ipſe ſequatur:
Quod facit, & ſequitur donec pervenit ad ipſum
Jam Lapidem, cæciſque in eo compagibus hæſit.
Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacefit
Cunque locus, ſive ex tranſverſo, ſive ſuperne,
Corpora continuo in vacuum vicina feruntur.
Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipſa
Sponte ſua ſurſum poſſunt conſurgere in auras.
Huc accedit item, quare queat id magis eſſe:
Hæc quoque res adjumento motuque juvatur:
Quod ſimul a fronte eſt Annelli rarior Aër
Factus, inanituſque locus magis ac vacuatus;
Continuo fit, uti qui poſt eſt cunque locatus
Aër, a tergo quaſi provehat atque propellat.

Semper enim circum poſitus res verberat Aër.
Sed tali fit uti propellat tempore Ferrum,
Parte quod ex una ſpatium vacat, & capit in ſe.
Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina Ferri 'ſt
Parvas ad parteis ſubtiliter inſinuatus;
Trudit & impellit, quaſi navim velaque Ventus.
Denique res omnes debent in corpore habere
Aëra, quandoquidem raro ſunt corpore, & Aër
Omnibus eſt rebus circumdatus appoſituſque.
Hic igitur, penitus qui in Ferro 'ſt abditus Aër,
Sollicito motu ſemper jactatur, eoque
Verberat Annellum dubio procul: & ciet intus
Scilicet: atque eodem fertur, quo præcipitavit
Jam ſemel, & quamquam in partem conamina ſumſit.
Fit quoque, ut a Lapide hoc Ferri natura recedat
Interdum, fugere atque ſequi conſueta viciſſim.
Exſultare etiam Samothracia ferrea vidi,
Et ramenta ſimul Ferri furere intus ahenis
In Scaphiis, lapis hic Magnes cum ſubditus eſſet:
Uſque adeo fugere a Saxo geſtire videtur.
Ære interpoſito diſcordia tanta creatur,
Propterea, quia nimirum prius æſtus ubi Æris
Præcepit, Ferrique vias poſſedit apertas;
Poſterior Lapidis venit æſtus, & omnia plena
Invenit in Ferro: neque habet, qua tranet, ut ante.
Cogitur offenſare igitur pulſareque fluctu
Ferrea texta ſuo: quo pacto reſpuit ab ſe,
Atque per Æs agitat, ſine eo quæ ſæpe reſorbet.
Illud in his rebus mirari mitte, quod æſtus
Non valet e Lapide hoc alias impellere item res:
Pondere enim fretæ partim ſtant, quod genus Aurum:

Ac partim Raro quia ſunt cum corpore, ut æſtus
Pervolet intactus, nequeunt impellier uſquam;
Lignea materies in quo genere eſſe videtur.
Inter utraſque igitur Ferri natura locata,
Æris ubi accepit quædam corpuſcula; tum fit,
Impellant ut eam Magnesi ſemina ſaxi.
   Nec tamen hæc ita ſunt aliarum rerum aliena,
Ut mihi multa parum genere ex hoc ſuppeditentur,
Quæ memorare queam inter ſe ſinglariter apta.
Saxa vides primum ſola cooleſcere Calce:
Glutine materies Taurino ita jungitur una,
Ut vitio venæ tabularum ſæpius hiſcant,
Quam laxare queant compages taurea vincla.
Vitigeni latices in Aquaï fontibus audent
Miſceri, cum Pix nequeat gravis, & leve Olivum:
Purpureuſque colos Conchyli mergitur una
Corpore cum Lanæ, dirimi qui non queat uſquam:
Non ſi Neptuni fluctu renovare operam des:
Non, mare ſi totum velit eluere omnibus undis.
Denique res Auro Argentum concopulat una,
Ærique æs Plumbo fit uti jungatur ab albo.
Cetera jam quam multa licet reperire? quid ergo?
Nec tibi tam longis opus eſt ambagibus uſquam,
Nec me tam multam hic operam conſumere par eſt:
Sed breviter paucis reſtat comprendere multa.
   Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra,
Ut cava conveniant plenis hæc illius, illa
Hujuſque; inter ſe junctura horum optima conſtat.
Eſt etiam, quaſi ut annellis hamiſque plicata
Inter ſe quædam poſſint coplata teneri:
Quod magis in Lapide hoc fieri Ferroque videtur.

Nunc, ratio quæ ſit Morbis, aut unde repente
Mortiferam poſſit cladem conflare coorta
Morbida vis Hominum generi, Pecudumque catervis,
Expediam. Primum multarum ſemina rerum
Eſſe ſupra docui, quæ ſint vitalia nobis:
Et contra, quæ ſint morbo mortique, neceſſe 'ſt
Multa volare; ea cum caſu ſunt forte coorta,
Et peturbarunt cœlum, fit morbidus Aër.
Atque ea vis omnis Morborum, peſtilitaſque,
Aut extrinſecus, ut nubes nebulæque ſuperne
Per cœlum veniunt, aut ipſa ſæpe coorta
De terra ſurgunt, ubi putrorem humida nacta 'ſt,
Intempeſtivis Pluviiſque, & Solibus icta.
Nonne vides etiam, cœli novitate & aquarum
Tentari, procul a patria quicunque domoque
Adveniunt? ideo quia longe diſcrepat Aër.
Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto 'ſt, qua mundi claudicat Axis?
Quidve quod in Ponto 'ſt differre a Gadibus, atque
Uſque ad nigra virûm, percoctaque ſæcla calore.
Quæ cum quatuor inter ſe diverſa videmus,
Quatuor a ventis & cœli partibus eſſe,
Tum color & facies hominum diſtare videntur
Largiter, & morbi generatim ſæcla tenere.
Eſt Elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media, neque præterea uſquam.
Atthide tentantur Greſſus, Oculique in Achæis
Finibus: inde aliis alius locus eſt inimicus
Partibus ac membris: varius concinnat id Aër.
Proinde ubi ſe Cœlum, quod nobis forte alienum 'ſt,
Commovet, atque Aër inimicus ſerpere cœpit;

Ut nebula ac nubes paulatim repit, & omne,
Qua graditur, conturbat, & immutare coactat.
Fit quoque, ut in noſtrum cum venit denique cœlum,
Corrumpat, reddatque ſui ſimile atque alienum.
Hæc igitur ſubito clades nova, peſtilitaſque,
Aut in aquas cadit, aut fruges perſidit in ipſas,
Aut alios hominum paſtus, pecudumque cibatus:
Aut etiam ſuſpenſa manet vis Aëre in ipſo:
Et cum ſpiranteis miſtas hinc ducimus auras,
Illa quoque in corpus pariter ſorbere neceſſe 'ſt.
Conſimili ratione venit Bubus quoque ſæpe
Peſtilitas, etiam pecubus balantibus ægror.
Nec refert, utrum nos in loca deveniamus
Nobis adverſa, & cœli mutemus amictum:
An cœlum nobis ultro natura cruentum
Deferat, aut aliquid, quo non conſuevimus uti,
Quod nos adventu poſſit tentare recenti.
Hæc ratio quondam morborum, & mortifer æſtus
Finibu' Cecropiis funeſtos reddidit agros,
Vaſtavitque vias, exhauſit civibus urbem.
Nam penitus veniens Ægypti e finibus ortus,
Aëra permenſus multum, campoſque natanteis,
Incubuit tandem populo Pandionis: omnes
Inde catervatim morbo mortique dabantur.
Principio, caput incenſum fervore gerebant,
Et dupliceis oculos ſuffuſa luce rubenteis.
Sudabant etiam fauces intrinſecus atro
Sanguine, & ulceribus vocis via ſepta coibat;
Atque animi interpres manabat lingua cruore,
Debilitata malis, motu gravis, aſpera tactu:
Inde, ubi per fauceis pectus complerat, & ipſum

Morbida vis in cor mœſtum confluxerat ægris ;
Omnia tum vero vitaï clauſtra lababant.
Spiritus ore foras tætrum volvebat odorem ,
Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.
Atque animi prorſum vires totius , & omne
Languebat corpus , lethi jam limine in ipſo.
Intolerabilibuſque malis erat anxius angor
Aſſidue comes , & gemitu commiſta querela ,
Singultuſque frequens noctem perſæpe , diemque ,
Corripere aſſidue nervos & membra coactans ,
Diſſolvebat eos , defeſſos ante , fatigans.
Nec nimio cuiquam poſſes ardore tueri
Corporis in ſummo ſummam ferviſcere partem :
Sed potius tepidum manibus proponere tactum ,
Et ſimul ulceribus quaſi inuſtis omne rubere
Corpus , ut eſt , per membra Sacer cum diditur ignis.
Intima pars homini vero flagravit ad oſſa :
Flagravit ſtomacho flamma , ut fornacibus , intus :
Nil adeo poſſet cuiquam leve tenueque membris
Vertere in utilitatem : ad ventum & frigora ſemper
In fluvios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant , nudum jacientes corpus in undas.
Multi præcipites lymphis putealibus alte
Inciderunt , ipſo venientes ore patente.
Inſedabiliter ſitis arida corpora merſans
Æquabat multum parvis humoribus imbrem.
  Nec requies erat ulla mali ; defecta jacebant
Corpora ; muſſabat tacito Medicina timore ;
Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
Lumina verſarent oculorum expertia ſomno :
Multaque præterea mortis tum ſigna dabantur ;

Perturbata Animi mens in mœrore metuque;
Triſte ſupercilium; furioſus voltus & acer;
Sollicitæ porro plenæque ſonoribus aures;
Creber ſpiritus, aut ingens, raroque coortus;
Sudoriſque madens per collum ſplendidus humos;
Tenuia ſputa, minuta, croci contincta colore,
Salſaque, per fauceis raucas vix edita tuſſi.
In manibus vero nervi trahier, tremere artus:
A pedibuſque minutatim ſuccedere frigus
Non dubitabat: item ad ſupremum denique tempus
Compreſſæ nares: naſi primoris acumen
Tenue: cavati oculi· cava tempora: frigida pellis,
Duraque; inhorrebat rictum; frons tenta minebat;
Nec nimio rigida poſt ſtrati morte jacebant:
Octavoque fere candenti lumine ſolis,
Aut etiam nona reddebant lampade vitam.
  Quorum ſi quis (ut eſt) vitarat funera lethi,
Ulceribus tætris, & nigra proluvie alvi;
Poſterius tamen hunc tabes lethumque manebat:
Aut etiam multus capitis cum ſæpe dolore
Corruptus ſanguis plenis ex naribus ibat:
Huc hominis totæ vires corpuſque fluebat.
Profluvium porro qui tætri ſanguinis acre
Exierat, tamen in nervos huic morbus & artus
Ibat, & in parteis genitaleis corporis ipſas.
Et graviter partim metuentes limina lethi
Vivebant ferro privati parte virili:
Et manibus ſine nonnulli pedibuſque manebant
In vita tamen, & perdebant lumina partim:
Uſque adeo mortis metus his inceſſerat acer.
Atque etiam quoſdam cepere oblivia rerum

Cunctarum , neque ſe poſſent cognoſcere ut ipſi.
Multaque humi cum inhumata jacerent corpora ſupra
Corporibus , tamen alituum genus atque ferarum
Aut procul abſiliebat , ut acrem exiret odorem :
Aut , ubi guſtarat , languebat morte propinqua.
Nec tamen omnino temere illis ſolibus ulla
Comparebat avis , nec noctibus ſæcla ferarum
Exibant ſilvis : Languebant pleraque morbo ,
Et moriebantur : cum primis fida canum vis
Strata viis animam ponebat in omnibus ægram;
Extorquebat enim vitam vis morbida membris.
Incomitata rapi certabant funera vaſta :
Nec ratio remedì communis certa dabatur.
Nam quod alìs dederat vitaleis Aëris auras
Volvere in ore licere , & cœli templa tueri :
Hoc aliis erat exitio , lethumque parabat.
Illud in his rebus miſerandum & magnopere unum
Ærumnabile erat , quod , ubi ſe quiſque videbat
Implicitum morbo , morti damnatus ut eſſet ,
Deficiens animo mœſto cum corde jacebat
Funera reſpectans , animam & mittebat ibidem.
Idque vel in primis cumulabat funere funus :
Quippe etenim nullo ceſſabant tempore apiſci
Ex aliis alios avidi contagia morbi :
Nam quicunque ſuos fugitabant viſere ad ægros ,
Vitaï nimium cupidi , mortiſque timentes ,
Pœnibat paulo poſt turpi morte malaque
Deſertos , opis experteis , incuria mactans ,
Lanigeras tanquam pecudes , & bucera ſæcla.
Qui fuerant autem præſto , contagibus ibant ,
Atque labore , pudor quem tum cogebat obire ,

Blandaque laſſorum vox miſta voce querelæ.
Optimus hoc lethi genus ergo quiſque ſubibat:
Inque aliis alium populum ſepelire ſuorum
Certantes, lacrimis laſſi luctuque redibant.
Inde bonam partem in lectum mœrore dabantur:
Nec poterat quiſquam reperiri, quem neque morbus,
Nec mors, nec luctus tentaret tempore tali.
Præterea, jam paſtor, & armentarius omnis,
Et robuſtus item curvi moderator aratri,
Languebant, penituſque caſis contruſa jacebant
Corpora, paupertate & morbo dedita morti.
Exanimis pueris ſuper exanimata parentum
Corpora nonnunquam poſſes, retroque videre
Matribus & patribus natos ſuper edere vitam.
Nec minimum partim ex agris ægroris in urbem
Confluxit, languens quem contulit Agricolarum
Copia, conveniens ex omni morbida parti.
Omnia complebant loca tectaque, quo mage eos tum
Confertos ita acervatim mors accumulabat.
Multa ſiti proſtrata viam per, proque voluta
Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant,
Intercluſa anima nimia ab dulcedine aquaï.
Multaque per populi paſſim loca promta viaſque
Languida ſemianimo tum corpore membra videres,
Horrida pædore, & pannis cooperta perire
Corporis inluvie: pellis ſuper oſſibus una,
Ulceribus tætris prope jam ſordique ſepulta.
Omnia denique ſancta Deûm delubra replerat
Corporibus mors exanimis, onerataque paſſim
Cuncta cadaveribus Cœleſtûm templa manebant,
Hoſpitibus loca quæ complerant Æditunentes.

Nec jam relligio Divûm, nec Numina magni
Pendebantur: enim præſens Dolor exſuperabat.
Nec mos ille Sepulturæ remanebat in urbe,
Ut prius hic populus ſemper conſuerat humari.
Perturbatus enim totus trepidabat, & unus
Quiſque ſuum pro re conſortem mœſtus humabat.
Multaque vis ſubita, & paupertas horrida ſuaſit.
Namque ſuos conſanguineos aliena rogorum
Inſuper inſtructa ingenti clamore locabant,
Subdebantque faceis, multo cum ſanguine ſæpe
Rixantes potius, quam corpora, deſererentur.

VARIAE LECTIONES

VARIAE LECTIONES

IN LUCRETII LIB. I.

v. 5. Lumina) MSS. *lumine.* fruſtra.

v. 7. Adventumque tuum) Bodl. Gryph. Nard. *adventuque tuo.* Turneb. *ad ventumque.* Curioſe nimis, judice Creech. hic enim *Te adventumque tuum*, ut *Te tuumque initum* v. 12 & 13.

v. 9. Placatumque) Alii *pacatumque.* minus bene.

Ibid. Lumine) Pius *numine.*

v. 10. Patefacta) Bodl. *calefacta.*

v. 11. Genitalis) Al. *genitabilis.* Sed non tanti eſt.

v. 13. Initum) Al. *initium.* Bodl. *nutum.* unde aliqui male *nuntium*, pro *Zephyro.*

ibid. Percuſſae) Al. *perculſae.*

v. 16. Hunc verſum non agnoſcunt plurimi MSS. & impreſſi Codd. ſed inſeruit Marullus e vet. Cod. Recte. eſt enim Lucretio digniſſimus; & ſi deleatur, turbata ſubito eſſent omnia, & obſcura.

v. 17. Quo quamque) Bodl. & al. *quocunque.*

v. 28. Ornatum.) Vet. Gronov. Cod. *ora latum.* Salmaſ. conj. *altatum*, pro *exaltato* & *excelſo.* At vox *altata*, licet Apollinari Sidonio, aliiſque ſequioris aetatis nota fuit, vix tamen forſan erat Lucretiani aevi.

v. 30. Effice.) Tan. Faber *& face.*

v. 35. Rejicit) Bodl. & Gif. *reficit*, quaſi *recreat*, minus eleganter.

Ibid. Devinctus) Al. *devictus.* Sane Metaphora paulo durior eſt in vulg.

v. 36. Suſpiciens) Al. *ſuſpirans.* Sed placet *ſuſpiciens.* Vox enim iſta bellae huic imagini optime convenit.

v. 44. Poſt hunc verſum Bodl. inſerit verſ. 57 & quinque ſequentes, quos tamen quidam vett. Codd. non recipiunt. & ſane abeſſe poſſunt: infra autem loco magis apto leguntur.

v. 45. Memmiada) Gif. *Memmius.* fruſtra.

v. 47. Nec mea) Ita Creech. Vulg. *ne mea.*

v. 49. Ratione) Al. *regione.* Male. non enim de Coeli ac

Deorum regione, ſed natura Poëta diſputat.

v. 67. Grajus) Pius *gnarus*. & mox *immortales* pro *mortales*.

Ibid. Tollere) Non. *tendere*, quam lect. ſequitur Lambin. At *tollere* omnes & impreſſi & MSS. Codd. probant.

v. 78. Quanam) Fragm. Gottorp. Pius, Gryph. Nard. *quantum*.

Ibid. Atque) Gif. & Cout. *utque*. Mox pro *haerens* idem Gif. *haereat*.

v. 80. Obteritur) Al. *exteritur*.

v. 91. Celare) Gif. *celebrare*. Al. *celerare*, i. e. expedire: quae lectio probanda eſt; haud timeret enim Iphigenia, quod miniſtros ferrum *celare* ſenſiſſet.

v. 104. Deſciſcere) Gaſſend. & al. *deſiſtere*.

v. 105. Iam fingere) Gif. ex vet. libr. *me fingere*. hinc alii conjiciunt leg. *ex me fingere*, alii *confingere*.

Ibid. Poſſum) Al. *poſſunt*, int. Vates.

v. 108. Nam ſi) Bodl. *iam ſi*.

v. 115. Diremta) Creech. conj. *peremta*.

v. 120. Hominum) Quidam libb. *omnium*, i. e. inter omnes.

v. 123. Permanent) Alii MSS. *permaneant*, alii *perveniant*.

v. 126. Et fundere) Al. *effundere*.

v. 130. Genantur) Al. *gerantur*. male.

v. 137. Animi) Bodl. Gif. al. *animus*.

v. 141. Sperata voluptas) Bodl. Gryph. Nard. *ſpectata voluntas*.

v. 142. Perferre) Bodl. Gif. al. *efferre*.

v. 143. Serenas) Creech. mallet *ſeveras*, quia vox iſta laborem Poëtae fortius & felicius exprimat. v. IV, 462.

v. 152. Ita) Bodl. *ut*.

v. 158. Et unde) Gif. Lect. Voſſ. *ut unde*.

v. 168. Corpora) Gaſſend. *Semina*.

v. 170. Quidque creatur) Bodl. Gif. al. *quaeque creantur*.

v. 174. Certis) Creech. libentius legerit *cunctis*, quo verſus ſuperiores inducunt.

v. 175. Praeterea) Gif. *propter ea*.

v. 176. Viteis) Cod. Flor. *uvas*.

Ibid. Sudante) Gryph. Lamb. & alii ex MSS. *ſuadente*, h. e. impellente. Salmaſ. *ſua dante*. Scil. ver *ſua dat*, cum det roſas, Calor frumenta &c. Sed & vulg. *ſudante*, h. e. humido & udo, l. ſudores eliciente, ferri poteſt.

v. 177. Suo quia tempore) Codd. Voſſ. *ſuoque in tempore*.

v. 180. Oras) *Auras* mavult Faber.

v. 191. Creſcendoque) Gryph. *creſcenteſque*, ſc. res.

v. 201. Pontum per vada) Salmaſ. legit *pontu*, i. e. πόντου; improbante Fabro.

v. 210. Reddere) Gif. & Par. conj. *reddier*. Lamb. *reddi*. Sed veterem, quam omnes libri aſſignant, ſedem poſſideat *reddere*.

v. 216. Quidque) Gif. Par. al. *quaeque*.

v. 220. Enim) Giſ. *ei*, ſc. naturae: quam lect. tuetur Pareus: Lambinus, Faber, aliique rejiciunt.

v. 222. At nunc) Gif. Par. al. omneſque MSS. *quod nunc*, i. e. nunc autem.

Ibid. Conſtant) Gif. *conſtat*.

v. 223. Obiit) Ita vett. MSS. Sed. Par. Nard. al. *obeat*.

v. 228. Generatim) Gif. & quidam MSS. teſte Lamb. *generatum*.

v. 233. Debet) Gif. & Par. *debeat*.

v. 237. Praedita) MSS. *reddita*.

v. 241. Nexas endopedite) Gaſſend. Gif. Par. Hav. cum vett. Codd. *nexus endopedita*. Nard. *nexu endopedito*. Creech. *nexus endopeditos*. Eligat lector.

v. 242. Tactus.) Al. *tractus*.

Ibid. Satis eſſet cauſa) Tale latinitatis exemplum cum vix alibi reperiatur, quidam exiſtimant legendum, *omnibus eſſet cauſa*.

v. 243. Eorum) Sic e duobus MSS. repoſuit Lamb. conſentiente Bodl. Sed Gif. Par. Nard. al. tuentur *quorum*, quod in al. MSS. & edd. legitur.

v. 244. Quaeque) Codd. Flor. *quenquam*.

v. 247. Res corpore) Gaſſend. *in corpore*.

v. 256. Pueris) Bodl. Coll. Heinſ. *puerûm*.

v. 262. Percuſſa) Al. MSS. & edd. *perculſa*.

v. 265. Adjutam) Bodl. Gif. Par. Nard. *adjuta*.

v. 266. Age res) Gif. Nard. al. legunt *ageſis*, i. e. age ſi vis.

Ibid. Quoniam) Gif. *quando*. & mox *nil poſſe* pro *non poſſe*.

v. 267. Item genitas) Giſ. *res genitas*. Al. *genita ad Nihilum:* perinde.

v. 270. Praeterea) Faber *propterea*.

v. 272. Incita) Alii *inſita*, male.

Ibid. Pontum) Quidam MSS. *portus*, eamque vocem Giſ. Par. aliique acriter defendunt, non aſſentiente Creech. Salmaſius legit *porcas*. *Porca* enim τὸ μεταξὺ τῶν κυμάτων di-

citur ab auctore vett. Gloſſarum, translatione facta ab agris: Inter duos enim ſulcos elata terra, dicitur *porca.*

v 275. Sternit) Quidam Codd. *ſevit.*

v. 277. Pontus) Leg. *coortus* l. *côrtus*, ut optime Faber, qui iſtam vocem e v. 272 ejectam ſuo reſtituit loco. *Pontus* enim vox nihili eſt.

v. 280. Verrunt) Gaſſend. *vertunt.*

v. 282. Ac cum) Al. *quam cum.*

v. 287. Turbidus) Al. *turgidus.* improbe.

v. 288. Incurrens) Al. *incurrit.* fruſtra.

v. 290. Ruit qua quidquid) Gif. *quidquam.* Faber conj. *ruunt quae*, ſc. *ſaxa*, quod paulo frigidius videbatur Creech. qui leg. putabat *ruitque.*

v 292. Veluti validum flumen, cum procubuere) MSS. Preig. *valido cum flumine procubuere.*

v. 295. Rapidoque rotantia) Al. *rapidique rotantia.* Gif. e vet. Cod. *rapidique rotanti.* perinde eſt.

v. 297. Moribus) Ita plurimi vett. Codd. quidam autem MSS. & impreſſi, *motibus.*

v. 299. Tum porro) Gif. *quin porro.*

v. 306. Fluctifrago) Non. *fluctivago.*

v. 307. Diſpanſae) Aliqui libb. *candenti.* Alii *diſpeſſae*, ex A. Gell. libr. XV, 15. At *diſpenſae* agnoſcit Non. Lambinus autem hos duos verſus ita legendos cenſet:

Denique fluctifrago diſpeſſae in litore veſtes
Uveſcunt, eaedem candenti in Sole ſereſcunt.

v. 312. Quin etiam multis Solis &c.) Marullus *multum.* Faber *multis olim.*

v. 318. Dextras) Gif. in marg. *extras*, forſan pro *exertas* l. prominentes.

v. 319. Verſum hunc non agnoſcit Bodl.

v. 320. Sint) Gif. ex conjectura *ſunt*, ut & *praecludit* pro *praecluſit* v. 322.

v. 328. Quoque --- poſſis) Gif. *quaeque --- poſſet.*

v. 332. Cognoſſe) Bodl. *commune*: & v. 334 *in* pro *de.*

v. 337. Corporis) Gif. Par. al. *corporum*, contra Codd. fidem.

Ibid. Exſtat) Fragm. Gottorp. Gaſſend. *eſtat.* MSS. Voſſ. *eſt, ut.*

v. 338. Adeſſet) Par. *abeſſet.*

v. 344. Privata carerent) Turneb. aliquando legit *pronata carerent*: aliquando *privata jacerent.* Fruſtra; ut & Gaſſend. qui v. 346 pro *quieſſet* legit *fuiſſet.*

v. 350. Flent) Bodl. *fluunt.*

v. 353. Toras uſque ab) Al. *tota uſque vel ab,* Al. *totos.*

v. 358. Fieri) Al. *qua ierit.*

Ibid. Videres) Al. *valeret.*

v. 362. Corporis) Bodl. *corporum*, ut & v. 363 & 367.

v. 368. Dedicat) Al. *indicat.* Al. *deliquat*, ut v. 423. & lib. III, 209. Al. *delicat.* Sed *dedicat* amat Faber: *de* enim confirmat, ut *demiror* &c.

v. 369. Nimirum id) Nardius & al. non agnoſcunt *id.* At retinendum arbitratur Creech.

v. 381. Quo) Gif. *qui*, v. 379 immemor.

v. 385. Concurſu) Vett. Codd. Gif. al. *concurſo.*

v. 387. Fuvat) Gif. Par. Nard. al. *fiat.* Fragm. Gottorp. al. *flat.* Quidam Codd. Pii *flabit.*

v. 388. Celerantibus) Aliqui *denſantibus:* nullo plane ſenſu.

v. 390. Complere) Al. *compleri.* perinde eſt.

Ibid. Primum quemque) Voſſ. Hav. *privum quiſque.*

v. 402. Conradere) Non audiendi ſunt, qui *contradere* reponunt.

v. 407. Certa) Bodl. *prima.*

v. 413. Lambinus e MSS. legit: *Uſque adeo largos, hauſtos de fontibus, amnes.*

v. 421. Conſiſtit rebus) Al. *conſtitit in rebus.* Imperite.

Ibid. Nam) Gaſſend. *quae.*

v. 426. Animi) Nard. & al. *animos:* quo ſenſu ipſi viderint.

v. 431. Poſſis dicere) Al. *dici poſſit:* al. *poſſit dicier.* Eligat lector.

v. 433. Quod quaſi tertia ſit rerum natura reperta) Pro *rerum* Lamb. Gif. al. legunt *numero.* Totum vero hunc verſum rejicit Faber, & exiſtimat illum ex concluſione ſ. orationis clauſula petitum, & huc translatum fuiſſe. Creech. conj. leg. *quae quaſi tertia*, cum MS. Bodl. aliique agnoſcant *quo quaſi.*

v. 434. Eſſe aliquid) Al. *eſſe aliud:* in cujus inſanae lectionis interpretatione Lamb. multa verba perdidit.

v. 437. Corporum) Imperiti librarii, offenſi quod litera *M* non eliditur, varia commenti ſunt. Al. ſcribunt *corporeum.* Al. *corporis.* Al. *corporum adaugebit.* Fruſtra. Litera enim *M* apud Ennium & Lucretium ſaepiſſime non eliditur.

v. 466. Cum) Nard. & vett. quidam Codd. *ut.* Lamb. *qui.*

v. 467. Ne forte) Quidam Codd. *ne contra*, quod placet Lamb.

Ibid. Eſſe fateri) Gif. marg. Nard. al. *forte fateri.* Heinſ. *contra fateri.* Al. *cuncta fateri.*

v. 468. Ea) Gif. & alii *et.*

v. 469. Poſt hunc verſum Creech. excidiſſe putat verſus ; qui ſolutionem ſophiſmatis continerent.

v. 470. Rebus) Gif. Nard. al. *terris.*

v. 473. Geruntur) Lamb. *genuntur*, contra omnes Codd. & abſurde, ut patet ex v. 479.

v. 477. Trojanis) Al. *Trojaï.* Sed omnes Codd. praeter Bodl. *Trojanis.*

v. 483. Gerantur. Al. *genantur.* Al. *regantur* : utrumque vitioſe.

v. 487. Vincunt ea corpore demum) Quidam Codd. *evincunt ea corpore damnum.*

v. 488. Et ſi) Lamb. Par. al. *etſi.*

Ibid. Credere) Nard. *forſitan.* Et quidam Codd. *fors ita* exhibent ; monetque Lamb. ſi iſta lectio admittatur, *ita* debere attribui *ſolida.*

v. 491. Clamor ut, ac voces) Quidam Codd. *clamor item ac voces.* Nard. vero, *clamor ut it vocis.*

v. 492. Fero) Preig. *fere.*

Ibid. Ferventia) Lamb. Gif. Par. al. *ferventi.*

v. 494. Glacies aeris) Gryph. Nard. al. *glacies acri.* Sed inter aurum, argentum, reliquaque metalla *glaciei* quis locus?

v. 518. Rerum) Quidam MSS. & edd. habent *tectum.*

v. 522. Caeca) Lamb. Gif. Par. al. *certa.* Rectius : ut & v. 527.

v. 528. Pleno) Fragm. Gottorp. Coll. Heinſ. *poena.* unde Voſſ. leg. conj. *Quae ſpatium poena poſſint diſtinguere Inanis*, i. e. efficiendo ne ſit Inane. Sed vulg. rectius, ut liquet e v. 526.

v. 537. Et quam) Omnes Codd. *& quo.* Lamb. tamen multis aliis exemplis monitus, *& quam* edidit.

v. 538. His rebus) Faber *ictibus haec.* Ingenioſe quidem : at quis non videt *his rebus* aptiſſime reſpondere iſtis verbis v. 536. *quibus Omnia conficiuntur ?*

v. 543. Nihiloque renata) Bodl. Nard. vitioſe *quaeſita.* Gif. Par. al. *nihilo quoque nata.* Gaſſend. *reducta.*

v. 556. Florem) Gaſſend. Lamb. al. *finem.* At *finem* vel prorſus enervat argumentum, vel ſaltem infirmius reddit & obſcurius.

v. 558. Longa diei infinitae aetas) Faber legit *longa dies, & infinita aetas*, & hanc emendationem huius libri v. 234 egregie confirmat.

v. 561. Id nunquam reliquo) Libri vett. *nunquam relliqüo.*

v. 569. Qua vi cunque genantur) Quidnam MSS. & edd. *qua vi quaeque gerantur*, quod placet Giſ. & Par. Sed Lamb. tuetur *genantur.* Totum vero hunc verſum, tanquam importunum, amovendum cenſet Creech.

v. 573. Omnis) Gaſſend. *omni*, probante Creech.

v. 579. Tuendi) Quidam libri *tenendi.*

v. 582. Quin) Al. *quando*, non probante Creech.

v. 584. Generaleis) Quidam legi volunt *genitaleis.*

Ibid. Corpori ineſſe) Giſ. al. *corpore eſſe.*

v. 590. Haereat) Giſ. Par. *haerens.*

v. 592. Victum) Sic Codd. At *vultum* mallet Creech.

v. 593. Quoniam extremum cujuſque cacumen Corporis eſt aliquod &c.) Alii legunt, *quoniam eſt extremum quodquà cacumen Corporis illius quod noſtri* &c.

v. 598. Alterius quoniam eſt ipſum pars &c.) Al. *alterius quoniam eſt ipſum: primae quoque & imae.*

v. 600. Agmine) Al. *augmine.*

v. 602. Ut nequeant ulla) Ita recte conj. Lamb. neque ſunt audiendi, qui ſcribunt *unde queant nulla.*

v. 605. Ullorum) Preig. *illarum.*

v. 607. Iam.) Giſ. al. *quid.*

v. 611. Pars) Preig. *par.*

v. 613. Eſcit) Al. *eſſet.*

v. 618. Credere poſſe animum, victus) Gryph. Nard. al. *credere poſſe animi, victus.*

v. 622. Denique ni) Ita ſententia ipſa poſtulante edidit Lambinus. At Giſ. Par. Nard. al. *denique ſi*, reclamante v. 625.

v. 625. Quae multis) Sic recte Lamb. contra omnes libb. MSS. *quae nullis:* cui lectioni ipſe Lucretius, & ſenſus communis repugnat. Al. *quae ullis.*

v. 628. Geruntur) Lamb. Gaſſend. *genuntur*, eamque lectionem contra Giſanii & Parei ſtrepitus v. 626. probe defendit & tuetur.

v. 629. Hic verſus cum ſex ſequentibus abeſt a Bodl.

v. 630. Tempore quaedam) Pro *tempore* Fayus legit *corpore*; & pro *quaedam* alii *quaeque*: utrumque imperite.

v. 641. Quamde graveis inter Graios) Pius *quam gravior Graios inter.* Nard. vero *quamde Graiis inter Graios.* Fruſtra;

v. 643. Inverſis) Gaſſend. *immerſis.*

v. 647. Ex vero) Lamb. *ex uno.*

Ibid. Puroque) Fragm. Gottorp. *vereque.*

v. 650. Super) Ita Codd. Sed alii legunt *ſuus*, & iſta vox non incommode reſpicit *partes* in v. 649.

v. 652. Diſque ſupatis) Lamb. *diſque paratis.*

v. 656. Atque hi ſi) Aliqui legunt *id quoque ſi.*

v. 658. Muſſant) Ita recte Lamb. Alii *multi*: al. *eſſe*: al. *ineſſe*. Male.

v. 663. Raptim) Al. *raptis*, i. e. conſtipatis. Al. *natum.* Al. *raptum.* Sed *raptim* ſequenti verſui magis convenit.

v. 667. Stingui) Pius *ſtringi*. Imperite.

Ibid. Mutareque) Al. *maſſareque*, i. e. ſolidare & conſtringere. At *mutare* confirmatur v. 671.

v. 668. Reparcent) Pius *reportent*. Al. *receptent.*

v. 681. Abire, atque alia) Alii legunt *adire, atque alio.*

v. 683. Si tamen) Ita Lamb. ex quibusdam Codd. Alii Codd. *ſi tantum*: unde alii *ſi tandem.*

v. 684. Omnimodis) Quidam amant *omnimodus*. Al. *unimodus.*

Ibid. Crearent) Gif. Par. Nard. al. *crearet.*

v. 692. Rem veram) Faber *naturam*: improbante Creech.

v. 701. Quo) Codd. Voſſ. Gif. Par. *quſ.*

v. 712. Longeque erraſſe) Quidam Codd. *longe deerraſſe*, quod arridet Lamb. & Creech.

v. 720. Ionium glaucis aſpergit virus ab undis) Quidam legunt: *Ionio, & Lybicis aſpergit virus ab undis*. Al. *litus ab undis*. Sed optimi Codd. habent *virus.*

v. 722. Italiae terraï) Ita Lamb. MSS. *terrarum*. Pro *Italiae* vero quidam e MSS. legit *Aeoliae*. Fragm. G. *Haëliae.*

v. 725. Eruptos) Codd. antiqui *eructos*, pro *eructatos.*

v. 726. Rurſum) Al. *ſurſum.*

v. 731. Carumque) Al. *clarumque*, probatque Faber; quaſi Lucretius dixiſſet, Nil habuit *praeclarius*, & *magis clarum.*

v. 743. Quod) Gif. Par. *quo.*

v. 746. Corpus) *Corpore* mallet Creech.

v. 752. Quod) Gif. Nard. al. *quae.*

v. 753. Minimum conſiſtere) Lamb. *minimum in conſiſtere.*

v. 754. Quod jam) Gif. Par. Nard. al. *quoniam.*

v. 756. Atqui) Preig. *utque.*

v. 758. Vireſcere) Lamb. Gif. Nard. al. *vigeſcere*, probante Creech.

v. 762. Coorta) MSS. & edd. quaedam *coacta*. Rectius.

v. 774. Quid) Gif. Par. Nard. al. *cum.*

v. 777. Atque ardor) Ita Lamb. non dubiis conjecturis ductus. Al. *& quodam.*

v. 787. Mutare, meare) Quidam libri *mutando meare.*

v. 788. Sidera mundi) Quidam Codd. *ſidera coeli.* Mutatur nempe hic verſus ab iis, qui *mundum* pro *coelo* ſaepiſſime poni ignorarunt.

v. 802. Rebus mutarier) Faber non abſurde legit *rebus res vertier.*

v. 806. Vacillant) Quidam legunt *ſocillat*, quae vox Lucretii ſententiae optime convenit.

v. 808. Non poſſunt) Gif. e Codd. *ne poſſint.*

v. 810. Corpore) Bodl. *tempore.* Sed quidam Codd. Pii *robore.*

v. 841. Ignibus ex ignem) Quidam ſcribunt:

Sic ignem inter ſe parvis coëuntibu' naſci
Ignibus, exiguis humorem humoribus eſſe.

v. 852. Sub dentibus) Al. *ſub coetibus.* Quidam libb. *ſubeuntibus.* Muret. *ſub motibus.* At *dentibus* aptius convenit *oppreſſu valido* in verſu praecedenti.

v. 853. Sanguen? an Oſſa?) Gif. *ſanguiſne, anne os.* Nard. *ſanguis an? anne os?* Codd. *ſanguinis ad nos: ſanguinis onos: ſanguis ὁμοίως.* Aliqui legunt *ſanguis, an oſſum.* Creech. *ſanguis an? os an?*

v. 856. Victa) Bodl. *cuncta.*

v. 861. Hunc verſum multi Codd. non agnoſcunt, quod librariorum negligentiae imputandum eſt, illum enim ſibi vindicat Lucretius.

v. 862. Sive) *Sine* pro *ſin* Voſſ. ex Codd. ſuis.

v. 867. Veniſque) Al. legunt *ſanieque.* At quis non videt ex v. 860 *veniſque* retinendum?

v. 873. Poſt hunc verſum inſerit Lambinus:

Ex alienigenis quae lignis exoriuntur:

& caſtigat Giſanium, qui delendum eſſe cenſuit. At dum deleatur iſte verſus, iraſcatur Lambinus. *Creech.*

v. 880. Minutas) MSS. Preig. *minaci.* Bodl. Nard. *minacis.*

v. 883. Hunc verſum ejiciendum eſſe monet Faber, quoniam nihil in eo eſt, quod in priori verſu *Robore cum ſaxi &c.* non legitur. Probat Creech.

v. 885. Et laticis) Lamb. e Codd. *latices.*

v. 886. Quali ſunt ubera) Al. *quales ſunt ubere.*

v. 899. Donec fulſerunt flammae fulgore coorto) Al. *donec flammaï fulſerunt igne coorto.* Al. e vett. Codd. longe melius: *donec fulſerunt flammai flore coorto.*

v. 905. Tanta) Quidam MSS. *facta.*

v. 908. Contineantur) Al. *conjungantur.* Bodl. al. *contingantur.* unde *contignantur.*

v. 918. Tremulo) In Cod. rev. vetuſtatis Pii ſcribitur *temulo.*

v. 931. Pergo) Aliqui Codd. *porgo*, i. e. porro ago; illaque voce uſus eſt Ennius.

v. 941. Tali facto) Lamb. (ex voce *contingunt* in v. 937.) *tali tactu*, quod diſplicet Creech.

v. 943. Retroque) Ita rectius, quam *ideoque*, quod Codd. nonnulli exhibent.

v. 949. Qua conſtet comta) Al. pro *comta* legunt *cuncta.* Al. *qua conſtent cuncta.*

v. 952. Summaï ecquaenam) Bodl. Nard. Voſſ. *ſumma audi quaenam.* Par. Fay. *ſummaï quaenam.* MS. Voſſ. *ſumma quaedam.*

v. 953. Necne ſit, evolvamus) Gif. Par. *nec ſit.* Bodl. *nec ſi te volvamus.* Nard. *haec ſic volvamus.*

v. 956. Pateat vel ad uſque) Nardius *pateſiat ad uſque.* Sed Lamb. Par. aliique *pateat vaſteque*, probante Creech.

v. 958. Namque) Lamb. *nam qua*, quod non placebat Creech. *Ibid.* Debebat) Faber *debebit.*

v. 960. Ultra ſit) Creech. cum Lamb. e verſ. 962 reponit *extra ſit.*

v. 961. Quo) Quidam legunt *quoad*, i. e. ultra quod.

v. 964. Aſſiſtas) Fay. *abſiſtas.*

v. 967. Si jam finitum) MSS. Lamb. Preig. *Sic jam finitum.*

v. 968. Procurrat) Ita Codd. optimi. Al. *percurrat.*

v. 970. Id validis) Gaſſend. & al. *invalidis*, pro *valde validis.* Sed vulg. recte habet.

v. 971. Quo) Gryph. Nard. *quod.* Abeſt hic verſus a Bodl.

v. 976. Officiatque) Fragm. Gottorp. Coll. Heinſ. Codd. Voſſ. *efficiatque.*

v. 978. Non eſt ea finis profecto) Ita optime Lamb. Al. *non eſt a fine profectum.*

v. 984. Si incluſum certis conſiſteret) Gaſſend. *concluſum certis ſi inſiſteret.*

v. 987. Geni) Omnes Codd. vett. *geri*, ut & *geruntur* v. 994. eamque lectionem Gif. Par. Nard. al. tuentur. At contra omnes libros admittenda eſt vox, quae Lucretium ſapit, & ad argumentum apprime facit. *Creech.*

v. 995. Aeternaque) *Infernaque* Bodl. & alii Codd. nullo ſenſu.

v. 1002. Flumina) Aliqui libri, ut & Nard. *ſulmina:* quam vocem Faber amplectitur; ſed improbant Lamb. & Giſ.

v. 1003. Poſſint) MS. & Giſ. *poſſunt.*

v. 1004. Ire, meando) Aliqui, ut monet Giſ. *in remeando.*

v. 1011 & 1012. De his duobus verſibus varia Critici, quae v. apud Creech. ad h. l. Meliorem lectionem ex MSS. protulit Creech. legendo:

Aut etiam, alterutrum niſi terminat alterum eorum,
Simplice natura pateat tamen immoderatum.

v. 1016. Diſpulſa) Cout. *diſſipata.*

Ibid. De coetu) Bodl. *detectum:* unde *dejectu* conj. Creech. qui tamen alteram lectionem *de coetu*, vel *coitu* praefert.

v. 1021. Ordine ſe quaeque &c.) Quidam libri *ordine ſe ſuo quaeque.* Marul. *ordine quaeque ſuo.* Giſ. *ordine ſe ſuo.* Aliquando etiam Lamb. legit, *ſe ordine ſuo quaeque.* Bodl. *ordine ſeque ſuo.* Al. *ſe ordine quaeque ſuo.*

v. 1022. Hunc verſum non agnoſcit Bodl.

v. 1023. Sed) Gaſſ. *quae.*

Ibid. Multimodis) Giſ. Par. al. *multa modis.*

Ibid. Mutata) Quidam Codd. *motata.*

v. 1024. Vexantur) Quidam vett. *verſantur.*

v. 1027. Rebus) Faber *rerum*, probante Creech.

v. 1028. Servata) Cout. *formata.*

v. 1036. Tempore quoque) Giſ. al. *tempore quaeque.* Nard. *corpore quaeque.* Al. *corpora quaeque.*

v. 1040. Recta regione) Codd. Voſſ. Bodl. Nard. *aliqua ratione.* Giſ. Par. e vett. libr. *aliqua regione.*

v. 1041. Poſſent) Giſ. Par. e vet. libr. *poſſunt.*

Ibid. Extrinſecus) *intrinſecus* Giſ. & Par. imperite, ut patet ex v. 1054.

v. 1043. Partemque) Giſ. *partimque*, probante Fabro. At *partem* melius reſpondet τῷ *aliae*, & τῷ *ſumma.*

v. 1058. In terraque) Giſ. Par. al. *in terramque*, eodem ſenſu.

v. 1059. Videmus) Gaſſend. *vocamus.*

v. 1060. Subtu'.) Ita optime repoſuit Lamb. pro *ſupra*, l. *cuncta*, l. *ſuapte*, ut eſt in pleriſque MSS. & edd. Salmaſ. conj. *ſuppa*, i. e. *ſupino*, addicente MS. Voſſ.

v. 1062. Recidere) Al. *decidere*, quam vocem etiam Lamb. admittit. Male, judice Creech.

v. 1066. Parileis) Bodl. *paribus.*

Ibid. Dieſque) Giſ. Par. al. *diebus*, adſtipulantibus quibusdam MSS. Sed iſtis ſapientior Lamb. qui legit *dieſque.*

v. 1075. Aequis) Lamb. Giſ. Par. al. *aeque*, probante Creech.

Ibid. Motus) Alii legunt *motis:* al. *motu.* Giſ. & Par. *mota.* Eligat lector.

v. 1081. Victae) Creech. conj. *vinctae.*

v. 1082. Quoque jam) Omnes praeter Lamb. *quoniam,* nullo plane ſenſu.

v. 1083. Terrarum atque liquorum) MSS. *liquoris:* unde Giſ. poſt Lamb. conjicit legend. *terraï atque liquoris.*

v. 1085. Hic verſus abeſt a Bodl.

v. 1090. Ibi colligat igneis) Aliqui libb. *ſibi colligat omnis.*

v. 1091. Hic verſus non legitur in Bodl.

v. 1093. Cuique cibatum) Lamb. *quiſque cibetur*, rejecto verſ. ſq. Giſ. ex vet. Cod. *quodque cibetur*, monetque, verſum proximum inſertum eſſe : quem tamen Creech. recipiendum putat, ut aliquis ſaltem ſit hujus loci ſenſus, cui per ſe ſatis obſcuro longiſſimum ὑπέρβατον majores tenebras offundit.

v. 1097. Sequantur) Gryph. Nard. al. *ferantur.*

v. 1098. Tonitralia) Ita recte Lamb. dum Bodl. Nard. aliique retinent *penitralia.*

v. 1100. Permiſtas terrae) Al. *rerum.* Giſ. *mixtas terrarum.*

v. 1102. Exſtet) Bodl. *reſtet.*

v. 1104. Quacunque--corpora cèſſe) Bodl. *quaecunque—corpore deeſſe.* Al. *corpora deeſſe.* Vulg. debetur Lamb.

v. 1107. Perfunctus) Giſ. Par. Nard. al. *perductus.*

v. 1110. Accendent) Male Giſ. & Par. *accendunt.* Poëta enim tendit ad ea, quae in libris ſqq. praeſertim ſecundo, ſcripturus eſt.

IN LIBR. II.

v. 6. Tua) Alii, inter quos Gaſſend. approbant *tui.*

v. 7. Dulcius) Gaſſend. *ſuavius*, probante Creech.

v. 12. Praeſtante) Gaſſend. *conſtante.*

v. 16. Degitur) Non. Lamb. Fab. *degimus.*

Ibid. Videre) Bodl. Gryph. Nard. al. *videtis.* Sed MSS. optimi *videre*, cui *eſt* fruſtra a quibusdam adjungitur.

v. 17. Niſi ut, cum) Fay. contra omnes Codd. *niſi utque*, & ſequenti verſu *menſque.* Al. approbant *utqui:* al. *ut, cui:* & pro *ſemota* legunt *ſemotu'* ; forſan rectius.

v. 21. Quemque) Alii *cunque*, aſſentiente Creech.

v. 22. Multas) Lamb. Gif. Par. al. *nullas*, & hanc lect. ipſe Faber amplectitur. Sed *multas* retinendum bene judicat Creech. verſ. 31 admonitus.

v. 27. Auroque) Preig. *oſtroque.*

v. 28. Templa) Macrob. Lamb. *tecta.*

v. 29. Attamen) Al. *tum tamen*: al. *cum tamen*: al. *quin tamen*; quae vox a Macrobio probatur.

v. 41 & 42. Fervere cum videas &c.) Alii praeferunt:

Fervere cum videas claſſem, lateque vagari,
Ornatamque armis belli ſimulacra ciere.

v. 43. Timefactae) Al. *tumefacto.* Creech. mallet *tumefactae*, i. e. ſuperbae. Faber *pavefactae*; & mox *pavidi.*

v. 45. Pectus) MSS. Lamb. Gif. al. *tempus.*

v. 49. Rerumque potentes) Quidam Codd. Pii *regumque potentes.*

v. 52. Quin omne ſit hoc) Al. *quin omnis ſit haec*, quod non probatur Creechio; multoque minus *poteſtas* pro *egeſtas*, quod quidam Codd. agnoſcunt.

v. 63. Quaeve) Gif. e vet. lib. *quaeveque.*

v. 71. Cuique) Al. *cunque.* Non tanti eſt.

v. 72. Augmine) Al. *agmine*, improbante Creech.

v. 78. Hunc verſum loco ſuo movet Faber, & verſui 75 ſubjungit.

v. 84. Aut ictu forte) Codd. Pii. Lamb. *aut ictu auferri.* Et in quibuſdam Codd.

——————— *nam concita ſaepe*
Obvia conflixere ita uti diverſa repente.

quam lectionem tanquam probabilem amplectitur Lamb. Male. nam gravia ſemina deorſum tendunt, ideoque conſideranda ſunt tanquam *ſuperne obvia.*

v. 85. Cum flixere) Sic lib. VI. *pulſareque* flictu *ferrea texta ſuo.* Nard. *cum fluxere.* Bodl. *confluxere.*

v. 87. Ponderibus) Gaſſend. *corporibus.*

Ibid. A tergis) Gif. Nard. al. *a tergibus.* Voſſ. *a tergo ibus.* Quidam *tergoribus ſtet.*

v. 94. Nulla) MSS. *multa.* Voſſ. *invita.*

v. 97. Conflicta) Lamb. *contuſa.* Gif. *conſulta.* MSS. *conſulta*, quod probat Faber, repugnante v. 105. Vulg. *conflicta* amplectitur Creech.

v. 98. Nexantur) Quidam Codd. *vexantur.* Sed vulg. confirmatur v. 100.

v. 99. Condenſo) Priſcian. & quidam Codd. *contenſo.*

v. 100. Connexa) Al. *conveƈta.* Al. *conjeƈta.*

v. 105. Et cita) Gif. Nard. al. *cetera*: inepte. Quidam *citaque.*

v. 111. Memoro) Vett. quidam *memorabo.*

v. 114. Inſertim) Quidam Codd. *inſerti*, & mox *radii*: quae leƈtio videtur poſſe aliquo modo confirmari e Serv. ad Virg. Ecl. 6.

v. 120. Conjicere) Bodl. *corripere.* Sed nihil mutandum.

v. 121. *Quale*) Voſſ. *quidve.* perperam.

v. 130. Denique) Alii praeferunt *undique.*

v. 131. Scilicet hic a) Quidam *ſcilicet hic &*, quos neglige. Alii legunt *hinc.*

v. 136. Ipſaque) Fruſtra in quibusdam Codd. legitur *iſtaque.*

v. 151. Quaſi cum) Gaſſend. & Codd. *quaſi dum.* Gif. Par. al. *quod ſol.*

v. 154. Retrahuntur) Gryph. Nard. *turbantur.* Lamb. *tardantur.* Utrumque reclamantibus omnibus libris.

v. 158. Atque ipſa) Faber legit *quin ipſa*, & in ſeq. verſu *ſerantur* pro *feruntur.* Sed hac emendatione non opus eſt.

v. 159. Connixa) Al. *connexa.* fruſtra.

v. 164. Hunc verſum quidam Codd. non agnoſcunt, & in ſeq. verſu pro *perſcrutari* legunt *perſeƈtari.*

v. 169. Rationibus, ac moderatis) Salmaſ. e MSS. *rationibus admoderate*, i. e. ut humanae rationes poſtulant. Probat Creech.

v. 181. Quae tanta' ſt) Bodl. *quamque haec ſint.*

v. 183. Hunc verſum rejicit Lamb. contradicente Creech.

v. 193. Subigente) Ita Lamb. uno MS. adjutus. Alii omnes *ſubjeƈta.*

v. 197. Quam magi' merſimus) Bodl. & alii Codd. *quo magis urgimus.* Al. *urſimus.*

v. 199. Revomit) Quidam MSS. *removet.* Sed melius eſt *revomit.*

v. 212. Vergitur) Alii legunt *ſpargitur.*

v. 219. Decedere) Lamb. *ſecedere.* Antiqui omnes Codd. *ſe pellere.*

v. 220. Tantum quod momen mutatum) Ita vett. libb. Turnebus legit *momen mutatus*, i. e. mutationis. Al. *tantum quoad momen &c.* Al. *tantum quod minimum mutatum.*

v. 227. Plagas) Ita repoſuit Lamb. e v. 241, ubi eſt *gignere iƈtus*, licet omnes libb. *plagis* exhibeant.

v. 230. Deorſum) Al. *rarum*: quae vox reſpondet v. 232. *naturaque tenuis aeris.*

v. 242. Genat) Gif. Par. al. *gerat*. Sed *genat* melius reſpondet v. 228.

v. 243. Clinare) Al. *inclinare*. Sed quis *clinare* rejiceret, qui *clinamen* v. 292 admittit?

v. 262. Rigantur) Gaſſend. *vagantur*. Al. *geruntur*. Al. *reguntur*.

v. 268. Connexa) Creech. mallet cum Gif. Par. al. legere *connixa*.

v. 277. Extera) Ita melius, quam *extima* Lambini.

v. 286. Nobis) Ita e vett. Codd. Lamb. dum alii legunt *ollis*.

v. 289. Mens) Codd. omnes *res*. Sed praeferenda eſt Lambini coniectura *mens*, quam ſententia ipſa poſtulat.

v. 299. Poſthac) Gif. *poſthoc*; & in ſq. verſu *qua conſuerunt*.

v. 312. Infra) Alii exhibent *ipſa*: ſed Lambinus nihil mutare auſus eſt.

v. 320. Coniſcant) Lamb. *coruſcant*, l. *coruſſant*, a κορύττω, cornibus peto. At noſtro utitur Cic. in Piſ. *Caput opponis cum eo coniſcans*.

v. 329. Clamoreque montes Icti rejectant) Quidam Codd. *clamor quoque montes Icit, & ejectat*.

v. 343. Laeta armenta) Ita legimus cum Vulp. poſtulante ſenſu. Vulg. *laeta arbuſta*: qui error exinde videtur ortus, quod in MSto ſcriberetur *arta* compendioſe.

v. 344. Laetantia) Lamb. conj. *fluitantia*, l. *lactantia*, i. e. invitantia. Faber *liquentia*. Sed Voſſ. defendit *laetantia*.

v. 348. Diſtare) Al. *differre*.

v. 356. Linquit) MS. Voſſ. *non quit*, i. e. non facit quieſcere: a *quio*, quieſco. Si eſſet vox *quio*, quam nondum inveni, lectionem veram eſſe iudicarem. *Creech*.

v. 359. Adſiſtens) MSS. Voſſ. *adſittens*, ex voce σίττα: quae lectio, notante Creech. vaccam Lucretii in paſtorem, caprarium, l. armentarium convertit. Al. *adſectans*.

v. 365. Alio, curaque) Al. *animum, curaque*. Al. *animum, curamque*. Pro *alio* reliqui pugnant, & laudant Cic. alicubi dicentem, *alio reſponſionem ſuam derivavit*.

v. 369. Balantum pecudes) Al. *balantes pecudes*. Gif. Nard. *balatum pecudis*.

v. 376. Pavit) Al. *lavit*, auctore Nonio, qui in voce *lavit* hunc verſum laudat.

v. 382. Penetralior) Quidam Codd. *penetralius*: ut & v. 384 *coeleſtis* pro *coeleſtem*.

v. 385. E parvis) *&* *parvis* mavult Faber, probante Creech.

v. 388. Cornu) Gif. Par. MSS. Voſſ. *cornum.*

v. 395. Deducta) Quidam MSS. & edd. *diducta*, aſſentiente Creech.

v. 406. Reſcindere) Alii legunt *reſtringere*, quod forſan idem valet.

v. 410. Ne tu) Gaſſend. *nec tu.*

v. 425. Vix operae pretium monere, in quibusdam Codd. huic verſui ſubjungi

At quae lenis, & eſt jucundo praedita ſenſu;
Haec aliquo ſine ſeminio graviore creata eſt.

v. 430. Inulaeque) Ita Lamb. e Codd. cum vulg. habent *vinique.*

v. 439. Confunduntque) Creech. conj. *compunguntque.*

v. 443. Edere) Al. legunt *reddere.* Gif. *laedere*, quod nullo modo ferri poteſt.

v. 446. Ramoſis) Al. *per ramos.*

v. 452. Fluido quae &c.) Quidam Codd. *liquido quae corpore fluvida conſtant.*

v. 457. Omnibus) Ita legit Muret. elegantius quam vulg. Codd. qui *omnia* exhibent.

v. 460. Nec tamen) Sic omnes MSS. & edd. Sed ſenſus poſtulare videtur *&*: quae vox in MStis frequenter ſcribitur *ec*, pro quo oſcitans librarius repoſuit *nec.* Ceterum hos tres verſus, quos omnes Codd. agnoſcunt, tanquam ſupervacaneos rejicit Lamb. contradicente Creech.

v. 464. Sudor uti maris eſt) Faber conj. *ſudor amarus ut eſt.* male. Lege *ſudor maris* ſeu *udor maris*, quod idem eſt ac *humor.* v. Varronem de ling. lat. L. IV. voc. *udus.*

v. 479. Finita variare -- ratione) Quidam Codd. *variata.* Al. *finitas -- rationes.*

v. 482. Cujuſcujus) *Cujuſvis* Gif. e Codd. & numeros eſſe Ennianos contendit.

v. 503. Myrrhae) Vett. Codd. *Smyrnae.*

v. 520. Inſeſſa) Al. *infeſta.* Turneb. *infeſſa.*

v. 528. Quatuor ſqq. verſus tanquam inidoneos argumento explicando praetermiſit Gaſſendus. Et abeſſe poſſunt, ſi conſideremus Lucretium de figuris ſeminum diſputare: ſi vero particulare, quod ſequitur, argumentum ſpectemus, neceſſarii videntur. *Creech.* quem vid.

v. 533. Minus) Al. *magis*, improbante Creech.

v. 551. Conciliandi) Quidam Codd. *conciliari.*

v. 552. Multiſque) Al. *ventiſque.* Male.

v. 590. Flumina) Cod. Voſſ. *frigora*, quod Salmaſio unice placet.

v. 592. Sola) Gaſſend. *loca.*

v. 596. Fluidas) Codd. Voſſ. *fluvios.* Sed *fluidas* mavult Creech.

v. 601. Sublimem) MSS. & edd. vett. *ſedibus.* Sed antiquiſſimus Lambini Codex legit *ſublimem:* quae lectio omnino praeferenda eſt.

v. 626. Omne viarum) Al. *omnia circum.* Sed vulg. melius.

v. 627. Ninguntque) Quidam MSS. & edd. *pinguntque.*

v. 630. Catenas) Gif. *caterva*, i. e. catervatim. Al. *canentes.* Quidam *coruſcans.* Vulg. Faber defendit.

v. 631. Laeti) Gif. Par. *fleti*, i. e. reſperſi. Al. *pleti*, i. e. repleti. vid. v. 621.

v. 640. Praedicere) *Prodicere* malit Faber, ut ſignificantius & plenius.

v. 654. Hic) Alii *hinc*, & *huc.*

v. 661. Buceriaeque) Alii *buceraeque*, ſeu *bucera aeque.* Βούκερος enim & Βουκέραος legitur: at Βουκέριος fruſtra quaeres. *Cr.*

v. 663. Retinentque parentum) Quidam Codd. *retinente parente*, i. e. tellure, quo nihil ineptius.

v. 672. Ex ſe ea corpora) Gif. Par. *haec in corpora*, ut *in* pro *intus* accipiatur. Lamb. reſtituit *ex ſe ea corpora.* Alii legunt *ex ſe* vel *ex ſuo corpore:* & *trudunt* pro *tradunt.*

v. 679. Cum odore) Al. *cum adoles.* Hunc verſum rejicit Lamb. ſequentem etiam delet Faber, contradicente Creech.

v. 683. Et rerum) Quidam Codd. *ſeorſum*, rectius: ut & v. ſq. *privis* pro *primis* haud abſurde legitur.

v. 685. Glomeramen) Gaſſendus *glomerantur.*

v. 715. Intra) Quidam Codd. *inter.* Creech. conj. *indu.*

v. 716. Animari) MSS. *imitari*, quod & ſenſus, & latinitas reſpuit. *Animari*, quae eſt conjectura Lamb. confirmatur v. 146. lib. V. Faber. conj. *atque igitari*, i. e. & adagitari. Turneb. *micare*, i. e. moveri.

v. 718. Res terminat omneis) Gif. Par. *diſterminat omnia*, quod probat Creech.

v. 733. Quae) Gaſſend. *quem.*

Ibid. Induta) Ita Lamb. MSS. *imbuta.*

v. 735. Tincta) Lamb. *tacta.*

v. 739. Fieri) Al. *ferri.*

v. 742. Contincta) Lamb. *contacta:* ut & *tacta* v. 746.

v. 759. Praeterea) Gif. Par. al. *propterea*, probante Creech.

v. 762. Extemplo) Al. *exemplo.*

v. 784. Omne ſit extra) Ita Lamb. e Codd. Marull. & Nard. *eſſet in illis.*

v. 808. Scilicet id ſine &c.) Gif. & alii *ſcire licet ſine--putandum*, omiſſo *eſt.*

v. 822. Pennis) Gaſſ. conj. *pariter.* Sed vulg. melius.

v. 844. Sterila) Al. *ſterilia.* Sed recte *ſterila*, ut I, 341 *ſublima.*

v. 847. Florum) Lamb. *florem.* Bene.

v. 849. Potis es reperire) Carrio e MSS. *potis eſt reperiri.*

v. 850. Quae) Al. *quod.*

v. 859. Molli lenta &c.) Ita legit Turnebus. Gif. Par. al. *mollia*, *lenta*, *fragoſa*, *putri cava*, *corpore rara.*

v. 887. Ex inſenſilibus) Priſcin. l. 4. *ex inſenſibili.*

Ibid. Ne credas) Gif. *ni* pro *ne*; & pro *credas* Lamb. *credat.*

v. 889. Vitalem reddere ſenſum) Gaſſend. *virtutem reddere ſenſus.*

v. 890. Foedus) Ita Lamb. e quatuor MSS. Al. *rebus*, probante Creech.

v. 892. Senſilia extemplo &c.) Alii *ſenſile & extemplo me gigni dicere ſenſus.* Codd. Flor. *ſenſile progigni extemplo*, *& producere ſenſus.* vitioſe.

v. 895. Quae) Alii melius legunt *queis.*

v. 900. Debent) *Debeant* mavult Lamb.

v. 901. Deinde ex ſenſilibus &c.) Creech. re ipſa admonitus conj. *denique principiis qui ſenſile poſſe creari.*

v. 903. Tum faciunt) Gif. e Codd. exhibet *cum*, & conj. legendum *confaciunt.*

v. 910. Namque alium ſenſus membrorum reſpuit omnium) Lamb. Gaſſend. Fab. *namque alium ſenſus membrorum reſpuit omnes*, & verſ. 912 ſubjungunt. At Creech. legendum exiſtimat: *namque alium ſenſus membrorum res petit omnis*, & verſ. 909. ſubiungendum.

v. 922. Pro hoc verſu alii libri exhibent: *Sic itidem quae ſentimus ſentire neceſſe 'ſt.* Lambin. e libro quodam cum MSS. comparato ſubſtituit *Per Veneris res &c.* Gif. rejicit: & omnino abeſſe poteſt.

v. 925. Fugimus) Creech. legendum putat *figimus*, i. e. ponimus ſ. probamus: quae vox reſpiciat v. 870, ubi pars hujus argumenti proponitur.

v. 927. Vermeiſque effervere, terram Intempeſtivos cum &c.)

Alii legunt: *Vermeiſque effervere terram, Intempeſtivos quam* &c.

v. 931. Hunc & ſeq. verſum ita legit Giſanius:

Poſſe ex non-ſenſu, ſenſus mutabilitate,
Aut aliquo tanquam partu, quod proditur extra.

Nardius:

Poſſe ex non-ſenſu: ſed ſenſus mobilitate
Ante aliqua tangi partum, quam proditur extra.

Creechius:

Poſſe ex non-ſenſu ſenſus mutabilitate
Ante aliqua, totum partûm quam proditur extra.

v. 935. Commutari) Muret. *coagmentari*, vel *coamentari*. Sed *commutari* placet Creechio, ut & v. ſeq. *principiûm*, quod Lamb. Giſ. Par. al. habent, pro *primorum*: quamquam *prima* aliquot locis apud Lucretium pro *principiis* ſumantur.

v. 939. Flammaque creatis) Giſ. Par. *terraque creata.*

v. 941. Quibus omnituentes) Al. *quibu' convenienter.*

v. 949. E corpore) Alii legunt *a corpore*: alii *in corpore.*

v. 954. Relliquiae) Giſ. Par. MSS. Voſſ. *relliqiii.*

v. 958. Creech. huic verſui verſum 1009 una cum duobus ſeqq. ſubjungendum exiſtimat, ut integrior ſit ſententia. In eo enim, in quo nunc leguntur, loco nihil agunt: hic vero poſiti, Lucretii mentem explicabunt, & vim objectionis frangent, contra quam non ſatis proviſum videtur.

v. 960. Conlecta) *Conjecta* Giſ. & al. imperite.

v. 968. Ex ullis) Giſ. Par. *ex illis.*

v. 973. Etiam) Al. MSS. & edd. *jam.*

v. 974. Factum) Giſ. Par. al. *auctum*, ut & verſ. 985. *auctus* pro *factus.*

v. 977. Miſtura) Gaſſend. *natura.*

v. 979. Mortalibus) Gaſſend. *animalibus.*

v. 990. Semine) Quidam *ſtirpe.*

v. 1009. Aeterna penes) Creech. *interna minus* vel *parum.*

v. 1017. Haec) Ita bene emendabat Lambinus. Al. *res.* inepte.

v. 1027. Quidquam) Lamb. *quoiquam.*

v. 1028. Quod non minuam mirarier omnes) Alii Codd. exhibent: *quod non minus fiat mirabile cunctis.*

v. 1035. Quod) Lamb. *quid.*

v. 1036. Nil) Lamb. & al. *nulli*: & verſ. ſq. *quam* pro *quom.*

v. 1038. In coeli) Al. *hinc coeli.*

v. 1040. Exſpuere) Sic omnes fere Codd. Lambinus tamen amat *reſpuere.*

Lucretius, T

v. 1043. Animus) Fayus legit *animi*, & quarto verſui notam interrogationis ſubjungit. Sed hoc acumine non opus.

v. 1046. Jactus) Al. *tractus*. Al. *tactus*.

v. 1052. Undique cum) Male Lamb. *cum quoquo*.

v. 1060. Cooluerint) Giſ. Par. al. *coierint*. Sed bene Lamb. repoſuit *cooluerint*, h. e. concreverint, coagmentata fuerint. *Oleſcere* enim Feſto eſt *creſcere*; quo verbo utitur idem Lucretius infra v. 1129. ubi tamen quidam legunt *aleſcere*, male.

v. 1061. Semper) Fab. conj. *nempe*, quod *ſemper* cum *repente* convenire non poſſit. At vero iſta tinnientia - *conjecta repente* - *exordia nempe* - quae auris pati poteſt?

v. 1068. Geni) Ita Lamb. addicente verſ. 1077. Giſ. Par. al. *geri*.

v. 1078 & 1079. Quin cujuſque &c.) Hos verſus, quos ſpurios eſſe cum Lamb. aſſerit Faber, Creechius emendat, legendo:

Cujuſcunque ſiet ſecli; permultaque eodem
Sunt genere: inprimis animalibus injice mentem.

v. 1081. Genitam prolem) MS. Voſſ. *geminam prolem*, i. e. utrumque ſexum.

v. 1085. Unica) MS. Nonii *unum*, improbante Creech.

v. 1101. Deſerta) Gaſſend. *diverſa*.

v. 1102. Quod) Quidam Codd. *quo*.

v. 1107. Hunc verſum delendum cenſet Lamb. non probante Creech.

v. 1109. Adpareret) Ita optime Lamb. pro *aptaret*, quod alii habent.

v. 1112. Ad ſua ſecla recedunt) Al. *ad ſua ſemina cedunt*: al. *ad ſua foedera*. fruſtra: dum & Codd. & ipſe poeta alibi exhibet *ſua ſecla*.

v. 1115. Perfica) Giſ. & Par. *perfice*, i. e. perfecte. Male.

v. 1119 & 1120. His aetas - His natura) Al. *hic aetas* - *hic natura*, e Codicibus.

v. 1126. Veſcitur) Quidam *paſcitur*. Faber conj. *nancitur*, i. e. occupat, prehendit. Sed Lucretii Codd. *veſcitur*, quae vox commode retineri poteſt.

v. 1127. Ac decedere) Alii *atque recedere*.

v. 1128. Multa, manus) Giſ. Par. al. *multimodis*.

v. 1129. Oleſcendi) Al. *aleſcendi*. Sed vid. ad v. 1060.

v. 1132. Demto) Ita melius legitur, quam al. *adepto*.

v. 1136. Nec ſatis eſt, pro quam &c.) Lamb. legit *Nec ſatis eſt quae per &c.* totumque verſum tanquam adulterinum rejicit.

Faber ita legit: *Nec ſatis eſt praequam largos exaeſt. auctus*. Sed nulla eſt utriuſque conjectura, judice Creech. quem v. ad h. l.

v. 1145. Putreiſque) Gaſſend. *triſteſque*.

v. 1146. Huic verſui nonnulli ſubjungunt verſum prorſus ineptum: *Et fulcire cibis, ac omnia ſuſtentare*.

v. 1149. Jamque adeo affecta eſt aetas &c.) Lamb. praefert *Iamque adeo fracta eſt aetas, affectaque tellus*, nec rejicit *Iamque adeo affecta eſt aetas, affectaque tellus*.

v. 1160 & 1161. Hos duo verſus Lucretii lucerna indignos judicat Faber. Giſanius legit:

Conterimuſque boves, & vires agricolarum
Conficimus, ſeris vix arvis ſuppeditati.

Fayus vero:

Conficimus, ferrum vix arvis ſuppeditarit.

v. 1162. Pereunt) MSS. Voſſ. Palmer. *parcunt*, i. e. parcius redduntur.

v. 1164. Magnum) Voſſ. *manuum*.

v. 1166. Poſt hunc verſum alii inſerunt:

Triſtis item vetulae vitis ſator atque fatigat.
Temporis incuſat nomen ſeclumque fatigat.

IN LIBR. III.

v. 3. Decus) Gaſſend. *dux*.

v. 4. Fixa) Quidam ἀρχαϊκῶς *ficta*.

v. 11. Limant) Ita Lamb. e Codd. Alii *libant*, quae vox cum ſeq. *depaſcimur* melius convenit.

v. 15. Haud divina) *Haud* abeſt ab omnibus libb. ſed reſtituit, ſententia ipſa poſtulante, Lambinus: qui conjicit etiam legendum *divum ſine*.

Ibid. Coortam) Alii *coactam*. Quidam etiam *creatam*.

v. 24. Delibrat) Al. MSS. & edd. *delibat*, quos ſequitur Creech.

v. 28. Tibi) Gif. Par. al. *ubi*.

v. 29. Percipit) Alii *perciit*: & mox *ſit* pro *ſic*.

v. 30. Patet) Gif. Par. Nard. al. *patens*.

Ibid. Retecta) Gif. & Par. *retorta*, i. e. evoluta, quae prius contorta, & involuta videbatur.

v. 33. Aeterno) Lamb. al. *alterno*. Sed quomodo ſemina *al-*

terno motu percita *ſua ſponte* volitarent? vid. II, 1054. & IV, 28. ubi hi verſus repetuntur.

v. 43 & 44. Duos hoſce verſus delendos cenſet Faber. At Creech. emendat: *Et ſe ſcire Animi naturam ſanguine ineſſe &c.*

v. 46. Venti) Gif. Par. al. *vetiti.*

Ibid. Forte) Gif. Par. *fera:* unde Palmer. *fera*, i. e. ſtulta, ſiniſtra. Faber *dira.* Quidam *corde.*

v. 52. Et Manibus) Gif. Nard. *quas manibus.*

v. 58. Ejiciuntur) Quidam Codd. *eliciuntur.*

v. 62. Praeſtante) Sic lib. II, 12. Alii tamen Codd. *perſtante*, i. e. aſſiduo, pertinaci.

v. 65. Fama) Quidam Codd. *ferme:* unde alii *formae.* Nard. *famae.* Sed Codicibus iſtis & conjecturis melius Lambini judicium, qui edidit *fama.*

v. 69. Refugiſſe) Al. MSS. & edd. *effugiſſe*, & mox pro *receſſe*, *remaſſe*, pro remeaviſſe, vel *remoſſe*, vel *remanſe.*

v. 76. Claroque incedere honore) Gif. Par. Nard. *claro qui incedit hon.* Lamb. *clarus qui* &c. Alii *clarus qui incendit hon.*

v. 78. Intereunt partim ſtatuarum) Quidam Codd. *ſtatuaï.* Alii *intereuntes faſtus tantum*, vel *intereuntque potentatus.*

v. 80. Humanos) Gaſſend. *ingratos.*

v. 84. Fundo) Nonnulli *ſuadet.* male. Gif. & Par. *funditus.* Sed *fundo* agnoſcit Virg. Aen. X, 88.

v. 94. Quem) Alii, veteris Grammatici auctoritate, *quam.*

v. 98. Putarunt) Gif. & Par. *putarit.*

v. 100. Vitalem) Gaſſend. *totius.*

v. 102. Cum ſenſu) Creech. conj. *concentu.*

v. 107. Aegrit) Ita veteres. Gif. tamen & alii *aegrum 'ſt.*

v. 109. Uti) Alii *ubi.*

v. 114. Onuſtum) MSS. Voſſ. *honeſtum.* Preig. *honeſto.*

v. 130. Moribundos) Faber *moribundis.*

v. 133. Ab organico ſaltu delatum Heliconis) Faber *ab organico cantu ductum citharaï.* Sed *ſaltum Heliconis* non abſurde dici, probat Creech. ex Manil. Aſtronom. L. I. Voſſ. *ad organicos alto delatum Helicone*, & pro *traxere* in ſeq. v. *texere.*

v. 156. Aboriri) Creech. conj. *aboleri.*

v. 161. Exin) *Exhinc* legi poteſt, nullo vero modo *extra.* Creech.

v. 164. Hic verſus non placet Creech. & ſi Codd. permitterent, rejiceret.

v. 171. Teli) Gif. Par. Nard. al. *lethi.* Sed Creech. praefert *teli* ex v. 177. Ceterum hunc & quatuor ſeqq. verſus, Lucretio

indignos, expungunt Lamb. & Gaſſend. probante Creech.

v. 174. In terra mentis qui) Faber *interdum moriendi.* Al. *inter moerentes qui.* Al. *inter lamentas.*

v. 190. Flutat) Giſ. Par. al. *fluctuat.* ſine cauſa.

v. 197. Namque papaverum) Ita Codd. & recte. Pius corr. *Nam pappos minima* &c. Sed *pappi* huic loco non conveniunt, utpote minime laevigati & rotundi.

v. 199. Conjectum) Giſ. Par. al. *conlectum.*

Ibid. Spiclorumque) Alii *ſpicarumque* ſ. *ſpicorumque.* Sed vulg. melius.

v. 200. Quanto) Alii *proquam*, vel *perquam.*

v. 201. Mobilitata feruntur) Vett. quidam Codd. & edd. *mobilitate.* Alii etiam legunt *mobilitate fruuntur.*

v. 202. Pondere) Creech. *corpore.*

v. 209. Deliquat) Alii praeferunt *dedicat*, ut I, 368.

v. 214. Ibi limatum) Giſ. Par. al. *ibi libatum.* Sed Lamb. maxime probabat *delibratum.*

v. 222. Quod genus eſt Bacchi) Lamb. *quod genus aut Bacchi.*

v. 226. Pondere) Gaſſend. *corpore.*

v. 227. Quia multa) Niſi vox iſta *multa* ſileat, vereor ne poeta ſibi parum conſtare videatur: ſint enim *minuta* ſemina, at *multa* detrahas, & moles & pondus diminuetur. vid. etiam v. 279. *Creech.*

v. 237. Cieri) Alii *moveri.* perinde eſt.

v. 241. Quaedam qui mente volutent) Giſ. Par. Nard. MSS. Voſſ. *quaedam*, *quae mente volutet.* Faber conj. *queis omnia mobilitantur.* Voſſ. *qui dant quae mente volutes.*

v. 250. Tum quatitur ſanguis) Ita rectius & ſonantius Lamb. dum alii ſcribunt *concutitur tum ſanguis.*

v. 251. Poſtremo) Lamb. Giſ. Par. *poſtremis.*

v. 260. Comta) Al. *juncta.* Creech. cum Fabro *côpta* ſ. *coapta*, i. e. uniter apta, connexa.

v. 267. Animantum viſcere) Preig. *animantum eſt viſere.*

v. 268. Calor) Giſ. Par. *color.*

v. 281. Atque animai) Quidam Codd. *atque animae quaſi.*

v. 289. Eſt etiam) Faber *eſt etenim*, non improbante Creech.

v. 290. Oculis-acribus) Ita Virg. Aen. XII, 102. Giſ. tamen *acrius.*

v. 310. Animae) Lamb. Giſ. Par. *animi.*

v. 320. Videor) Ita recte emendabat Faber. Al. *video.*

v. 321. Naturarum) Quidam praeferunt *naturai.*

T 3

v. 322. Dictis) Gif. Par. Fab. *doctis.*

v. 334. Nec ſine vi quidquam alterius ſibi poſſe) Alii legunt: *nec ſibi quaeque* (al. *quidque*) *ſine alterius vi poſſe.*

v. 335. Sentire) Quidam Codd. *conſtare.* perperam.

v. 340. Vaporem) Nonnulli Codd. *ſaporem*, improbe. Neque *ab hac cauſa* v. ſq. in *ab ea cauſa* mutandum.

v. 351. Renutat) Ita Lamb. Alii *refutat.*

v. 355. Quis afferet) Al. *aſſeret.* Faber *quod aſſerat.* Sed vulg. bene habet.

v. 358. Hunc verſum rejicit Lamb. & ſequentem *Multaque praeterea &c.* retinet, quem Faber & alii ſequuntur: Giſanius, eiuſque ſequaces una cum Gaſſendo parentheſi includunt. Sed Creech. retinendum cenſet, & potiori jure hunc locum poſſidere docet, quam *Multaque praeterea* --, quem Cod. Vatic. non agnoſcit.

v. 362. Deſipere 'ſt) Ita recte Lambinus. MSS. *difficile eſt.*

v. 363. Omnes Interpretes, praeter unum Fayum, hunc verſum rejiciunt.

v. 366. Ipſi) Gaſſend. *eſſe.*

v. 372. Viri) Faber *ſibi.*

v. 374. Nectere) Fayus *vertere*, contra omnes libros.

v. 376. E) Alii *&.*

v. 383. Inſidere) Al. *ſidere*; & in ſeq. verſu *nebulam noctis.*

v. 392. Eſt in nobis multa ciendum) Ita paſſim Lucretius. Alii tamen legunt: *in nobis ſunt multa cienda.*

v. 393. Immiſta) Gaſſend. *immiſſa.*

v. 395. Et quam intervallis tantis) MSS. Voſſ. Gif. *& quantis intervallis* Lambinus magis probat *& quam ſis intervallis*, i. e. *quam ſuis.*

v. 413. Conſiet) Ita Lamb. Sed Gif. Par. Nard. al. *non fiet*; & in verſu antec. *&* pro *ſed.*

v. 417. Vincti) Quidam Codd. *juncti.*

v. 421. Tua -- vita) Creech. conj. *tuo -- vate.*

v. 433. Vapore) Preig. *vaporem.*

v. 434. Genuntur) Gif. Par. al. *geruntur.* Creech. mallet *feruntur.*

v. 440. Omnibus e membris) Alii Codd. *ex hominis membris*, quod probatur Gaſſend. Giſanius & Par. *ex omnibus membris.* Nam *omnibus* Terent. & Plaut. ſaepe corripiunt.

v. 454. Linguaque menſque) MS. Voſſ. *lingua, madet mens.* Gif. in marg. *lingua, animuſque.*

v. 457. Ceu fumus) Giſ. & Par. *ceu fumum.* Creech. conj. *cum corpore*, quod melius convenit ſeqq.

v. 458 & 459. Videmus - fatiſcit) Al. *videtur -- fatiſci.* Non tanti eſt. Praeſtat tamen vulg.

v. 461. Dolorem) Al. *laborem*, comprobante Creech. Al. *pavorem.* Sed *dolorem* defendi poteſt e verſ. 473.

v. 465. Dementit) Lambinus, cui ſuſpectum eſt verbum *dementire*, mallet *dementat*, quod ſane uſitatius eſt. Al. *dementia.*

v. 467. Nutuque) MSS. Flor. Giſ. Par. al. *vultuque.*

v. 474. Poſt hunc verſum alii inſerunt

Praeterea mentem ſanari, corpus ut aegrum,
Et pariter flecti medicina poſſe videmus.

v. 480 & 481. Quaecunque ſequuntur? Cur ea ſunt, niſi &c.) Preig. Hav. *quaecunque ſequuntur, Curvaſcunt? niſi &c.*

v. 490. Inconſtanter) Preig. *incunctanter.*

v. 492. Spumans ut in &c.) Al. *ſpumans volat:* al. *ſpumantes aequore ſalſo Ventorum ut &c.* Giſ. *ſpumantes ut in aequore ſalſo*, & literam *ſ.* in *ſpumantes* abradit. En litem Grammaticis dignam! *Creech.*

v. 493. Ferveſcit -- unda) Al. *ferveſcunt -- undae.*

v. 497. Bene hunc verſum delendum cenſent Lamb. & Creech.

v. 503. Talipedans) MSS. *vacillans.* Sed Lamb. reſtituit *talipedans*, quae vox eſt Enniana.

v. 511. Mentem) Alii *vitam.*

v. 513. Aliud) Lamb. Giſ. Par. Nard. *aliquid.*

v. 525. Cernimus ire) Al. *cernis obire.*

v. 526. Deperdere) Quidam legunt *diſpergere.*

v. 544. An contractis &c.) Ita hunc verſum legit Nonius in voce *Brutum.* Alii *An contracta ſuis e partibus obbruteſcat.*

v. 552. Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali) Hunc verſum ſpurium eſſe ait cum Lamb. & Gaſſend. Creechius. Iſ. Voſſ. Preig. Hav. legunt: *Secta etenim parvo liquuntur tempore tabi.*

v. 572. Atque animans) Aliis placet *aeque animis.*

v. 573. In eo) Giſ. Par. al. *in eos.* Sed *in eo*, int. *aëre*, probatur verſu proxime inferiori: *Quos ante in nervis &c.*

v. 578. Animam) Quidam *animae.*

v. 589. Eſſe ſibi) Giſ. *iſſe ſibi*, ut mox *ire anima* v. 593.

v. 594. Hunc & ſeq. verſum Lamb. Giſ. Creech. al. rejiciunt.

v. 596. Quod genus eſt, animo &c.) Al. *quod genus aut animo.* Lamb. *quod genus, eſſe animo.* Sed τὸ *eſt* damnari non debet, judice Fabro.

v. 600. Conlabeſiunt) Gif. & Par. *conlabaſcunt.* fruſtra.

v. 604. Omnem poſſit) Lamb *omne incolumis.*

v. 617. Omnis inhaeret) Codd. *omnibus haeret.* Gif. & Par. *omnis haeret.*

v. 620. Hunc cum ſeq. verſu Lamb. Gaſſend. al. delent. Pro *pro totis* alii Codd. exhibent *par totis*, ſ. *in totis*, ſ. *de totis.* Voſſ. *diſpertitum.*

v. 632 *ſq.* Nec aures Abſq. an.) Salmaſ. *neque auris Auditum*, pro auditu.

v. 633. Abſque anima per ſe &c.) Gif. Par. Nard. al. *auditum* (i. e. ſonum) *per ſe.* Lambinus aliquid e textu excidiſſe exiſtimans, cum argumentum non plane explicatum videret, tres ſeqq. verſus ſubjungit:

Nec ſenſus ipſi ſeorſum conſiſtere poſſunt
Naribus, atque manu, atque oculis, atque auribus, atque
Lingua: nec poſſunt per ſe ſentire, neque eſſe.

At Creech. rectius delet verſum 633, ut prorſus inutilem, & in praecedente verſu legit *Eſſe poteſt animae.* Sic argumentum eſt integrum, & ſatis explicatum.

v. 657 ſq. Minantis ſerpentis caudam) Alii legunt: *minacem ſerpentem, & cauda.*

v. 674. Mutata) Gif. Par. al. *vitiata.*

v. 675. Omnis) Gif. & Par. *omnium.*

v. 681. Limen inimus) Gif. Par. al. *lumen adimus.*

v. 685. Hunc verſum nothum cenſent Lamb. & Gaſſend. nec adamat Creech.

v. 694. Oppreſſus ſub dente e frugibus) Omnes Codd. *oppreſſus ſubitis e frugibus:* unde quidam *ſubito de frugibus:* Faber *ſubitis offractibus.* Voſſ. *ſubitis affrictibus.* Creech. *expreſſus ſubito de frugibus.*

v. 700. Tanto quaeque) Faber *tanto nempe.* Sed MSS. Preig. *tanto cuique.*

v. 710. Peritat) Al. *periit.*

v. 717. Sinceris membris) Faber *ſincera ex membris.* Recte.

v. 723. Privas) Preig. *priva ſi.*

v. 736. Cum) Faber *quod.* Bene. olim enim ita ſcriptum; inde *quom*, & tandem *cum.*

v. 745. Inque genuntur) Ita Lambinus. Codd. tamen *ingenioque. Ingeneraſcunt* habet aliquid latius, & quod ad ſpeciem magis pertinet; at *ingenuntur* ad ſingularia, ſeu individua, ut vocant. *Faber.*

v. 747. Toto) Alii *quoque*, ut & verſ. 765. Probat Creech.

v. 758 & 759. Hos verſus delet Creech.

v. 767. Confugient) Gif. Par. al. *confingent.* Lamb. Gaſſend. Creech. *non fugient*, i. e. non poterunt negare. Ferri tamen poteſt *confugiunt.*

v. 772. Hunc verſum quidam Codd. non agnoſcunt.

v. 776. Sunt immortali) Gif. & Par. *ſunt jam immortali.*

v. 790. Longius) Al. *longiter.*

v. 794. In eodem homine, atque in eodem vaſe) Faber legit *in toto homine, aqua ut in toto vaſe.* Mox pro *maneret* alii *manere.* Utrumque diſplicet Creech. cui rejiciendus potius videtur verſus, qui nihil profecto hic loci agit.

v. 814. Fungitur) Ita Lamb. repoſuit pro *frangitur*, quod male habent alii.

v. 818. Diffugiat) Gif. Par. al. *diffugiant.*

v. 824. Proruere) MSS. *corruere.* Sed Lamb. edidit *proruere*, quoniam *corruere* non uſurpatur ἐνεργητικῶς.

v. 831. Lethalibus) Alii *vitalibus*, inepte: ut & *plena ſalutis* in ſeq. verſu.

v. 836. Praeter enim quam quod) Fayus *praeter enim quod tum*, quod & aliquando placebat Lambino.

Ibid. Morbis tum corporis aegrit) Gif. & Par. cum Lamb. *morbi eſt, cum corpori aegre eſt.* Al. *morbi eſt, cum corpus aegrotat.*

v. 839. Admiſſa annis) Al. *admiſſa malis*: al. *male admiſſis.* Male.

v. 847. Auris) Gif. & Par. *oris.*

v. 848. Fuit ſub utrorum regna) Ita recte Lamb. Codd. *fuere utrorum ad regna.* Unde Gif. *fueret utrorum ad regna.*

v. 863. Repetentia) Gif. Par. al. *retinentia.* Al. *repentia.* Sed praeferenda eſt Lambini emendatio *repetentia.*

v. 871. Deprendere) Lamb. Gif. Par. *reprehendere.*

v. 874. Quoi forte) Voſſ. *ſi forte.*

v. 875. Cum male) Alii legunt *cui male.*

v. 876. At quoniam) Alii MSS. & edd. *id quoniam.*

Ibid. Im, prohibetque) Quidam Codd. *eſſeque prohibet*, quod aptius videbatur Salmaſio.

v. 878. In quibus & nunc nos ſumus) Al. *quibus aegri nunc ſumus.* Inepte vero Gif. e ſuis Codd. *quibus e nunc nos ſumus.*

v. 881. Differre) Lamb. *referre.*

v. 883. Miſerarier) Al. *indignarier*; male, judice Creech.

v. 885. Aut flammis interſiat, maliſve) Creech. *aut interſiat morſu maliſve.* Sic & priſca exempll. Pii.

v. 889. Et inde) Alii *abunde.*

v. 894. Vindicat) Alii *dividit*, probante Creech.

v. 910. Factis tibi fortibus eſſe, tuiſque) Alii *factis florentibus eſſe cuiquam.* Gif. & Par. *factis florentibus eſſe tuis.* Quos verſus quis ferat?

v. 911. Miſer! o miſer!) Gif. Par. Nard. al. *miſero miſere.*

v. 914. Inſidet rerum inſuper) Al. *rerum ſuperinſidet.*

v. 922. Ab hoc) Gif. *ob hoc.* forſan melius.

v. 927. Homullis) Faber *homulli.*

v. 928. Fuerit) Creech. *fuerint.*

v. 930. Torreat) Lamb. *terra.* fruſtra.

v. 931. Rei) Al. *res.*

v. 934. Hunc verſum ſequenti ſubjicit Salmaſius: & pro *ſoporem* legit *ſuprema.* Al. *ſupremo.*

v. 956. Nec) Al. *non.*

v. 962. Hunc verſum quidam improbe rejiciunt.

v. 967. Barathro) Giſ. Par. al. *barde.* Al. *baro.* Heinſ. *balatro.*

v. 979. Decidit) Gif. Par. Nard. al. *deditur.*

v. 982. Quam nunc) Al. *quam tu.* Gif. *quam quae.*

v. 1001. Diſpenſis) Ita optime repoſuit Lamb. pro *diſperſis*, quod Gif. Par. al. male exhibent.

v. 1007. Cuppedine) Gif. e Codd. *torpedine.* Sed non eſt acuta *torpedo*, qua *curae ſcindant.*

v. 1028. Luela) Al. *numella.* vid. Varr. L. 2. de R. R. Columell. L. 7. & Plaut. in Aſinar.

v. 1038. Lumina ſis oculis etiam) Fruſtra quidam legunt, *lumina ſic etiam ſolis.*

v. 1044. Super ire) Gif. & Par. *ſuperire*, antique pro *ſuperare.*

v. 1045. Aquis inſultans) Ita recte Lambinus. Gif. legit *equis inſultans*, probante Salmaſ. Quaſi id ageret Lucretius, ut ſciremus Xerxem Helleſponto juncto tam equites quam pedites trajeciſſe.

v. 1050. Unus Homerus) Al. *avus Homerus*, imperite.

v. 1053. Memorem) Giſ. Par. al. *memores.*

v. 1055. Ipſe Epicurus) Quidam huc retrahunt praecedens *ipſe*, ita ut ſit *ipſe ipſe Epicurus:* & pro *lumine* legunt *limite.*

v. 1057. Praeſtinxit) Salmaſ. e ſcriptis *reſtinxit.*

v. 1068. Et -- cognoſcere) Al. *e -- quoque noſcere.*

v. 1091. Certa quidem) Al. *certe equidem.* minus bene.

v. 1098. Vehat) Quidam *ferat.*

v. 1101. Delibrare) Giſ. Par. Nard. *delibare*, i. e. detrahere de tempore. Recte.

IN LIBR. IV.

v. 9. Lepore) Quidam Codd. *liquore.* imperite. cf. I, 29.

v. 17. Tactu) Al. *pacto*: al. *facto.* Giſ. conj. *tractu*, i. e. hauſtu. Non tanti eſt.

v. 24. Perſpicis) Vulg. *percipis.*

v. 25. Perſentis) Lamb. Giſ. Par. *praeſentis.* Male.

v. 31. Comta) Faber *cõpta*, ut & lib. III, 260.

v. 47. Corpore) Recte Lambinus Giſanium cum ſuo *cortice* e Codd. deſumto caſtigat.

v. 56. Veteres) Al. *teretes*; & mox *aetate* pro *aeſtate.* fruſtra.

v. 61. Haec quoniam) Al. cum Lamb. *quae quoniam.*

v. 64. Hiſcendi) Ita ex optimis Codd. Lamb. & vani ſunt qui *oſtendi* praeferunt.

v. 67. Veterem & formae) Al. *ſolitam & formae.* Quidam *& conformem* ſ. *& conſimilem formae.* Giſ. & Par. *& con formae.*

v. 69. Et ſunt) Giſ. & Par. *ut ſunt.*

v. 70. Nam certe jaci, atque emergere) Gaſſend. *nam jacier certe &c.* Giſ. & Par. *nam certe jacier ac tergeri.* Al. *nam detergeri atque emergere.* Hav. *nam certe facile impertiri.*

v. 82. Cum corpore) Al. *ceu corpore.*

v. 85. Certa) Al. *caeca*; male.

v. 125. Ciebis) Al. *movebis.* Voſſ. *revolvas.*

v. 126. Quamprimum noſcas) Voſſ. e veteris ſcripturae veſtigiis, *quin potis es noſcas.*

v. 139. Aëra mulcenteis motu) Al. *aëre mulcentes motum.* Giſ. Par. al. *aëra mulgentes motum*, i. e. impellentes, l. agitantes. Al. *mulcantes*, i. e. verberantes. Decem hi verſus in Codd. miſere turbati ſunt. In aliquem ſaltem ordinem redegit Lambinus: forſan non in optimum. Verſum igitur 143 *Inde alios trahere &c.* loco ſuo motum, verſui 138 ſubjungas, & cum Gaſſendo legas: *Inde alios trahere atque inducere nubila nimbos.* Nihil tamen muto. *Creech.*

v. 144. Genantur) Ita Lambinus. Giſ. Par. al. *gerantur.* Item verſ. 155. & verſ. 160. *geruntur.*

v. 152. Accidit) Giſ. Par. al. *occidit*: quae quidem ferri poteſt lectio, ſed altera probabilior.

v. 159. Texturas) Meurſius *exturas.*

v. 167. Queiſcunque obvertimus oris &c.) Al. *quocunque obvertimus, illac Res tibi reſpondent.* Turneb. *quoicunque obvertimus acris.* Lamb. maluit *quoicunque obvertimus orae*, l. *quamcunque obvertimus oram.* Quidam vero, *quocunque obvertimus, omneis Res tibi reſpondent.*

v. 170. Foede) Gaſſend. *ſaepe.*

v. 180. In quemcunque) Giſ. Par. al. *in quem quaeque*, probante Creech.

Ibid. Numine) Alii legunt *momine.*

v. 194. Parvola) Faber *plurima.* Sed non opus eſt iſta emendatione, ſi *parvola* non voci *cauſa*, ſed *ſimulacra* jungas. vid. v. 66.

v. 200. Ex alto in terras) Quidam legunt *ex altoque foras*, forſan rectius, judice Creech.

v. 208. Multiplexque) Giſ. Par. al. *multiplicique.*

v. 216. Ad terrarum accidat) Al. *in terrarum incidat.*

v. 217. Mitti haec) Giſ. Par. al. *minima haec.*

v. 219. Odores) Al. *obortu*, imperite. Ceterum Lamb. hunc verſum ſubjungit verſui 221.

v. 221. Circum) Preig. *propter.*

v. 222. Auras) Giſ. & Par. *per aures.*

v. 230. Et ſentire ſonorem) Recte ſic: & idipſum agnovit Lamb. qui aliquando legit *exaudire ſonorem.* Giſ. tamen *ſentire ſonare.*

v. 249. Omnis) Ita neceſſario legendum. Lamb. *omnes.*

v. 256. Quale ſit) Creech. mallet *quali' ſit.*

v. 261. Privam) Lamb. *primam.* fruſtra. *Privam* enim rectius opponitur voci *univerſum* v. 263. & cf. III, 390.

v. 264. Aliquae) Al. *aliqua.*

v. 271. Remmota) Giſ. & Par. *remota.* perinde eſt. *Semota* vero rejice.

v. 275. Is quoque enim) Giſ. Par. *ipſe etenim.*

v. 276. Poſteis) Gaſſend. *poſitus.*

v. 290 *ſqq.* Hos tres verſus delendos cenſet cum Lamb. Creech. Sane hic loci otioſi ſunt.

v. 294. Fit ut in) Muret. *fit uti.*

v. 298. Cretea perſona) Al. *cerea perſona.* male. Lamb. mallet *creſſam.* ſ. *creteam perſonam.*

v. 299. Fronte) Quidam legunt *forte.*

v. 304. Sexve ut) In quibusdam ſcriptis & edd. eſt *ſex ut.*

v. 311. Inde retrorſum reddit ſe) Gif. & Par. omittunt *ſe*. Quidam Codd. *inde retroverſum redit.*

v. 322. Illinc) Lamb. *illuc*, quae lectio admitti non poteſt. *Ibid.* Reverti) Gaſſend. *remitti.*

v. 326. Tendere) Al. *intendere.* Gif. & Par. *cernere.*

v. 337. Pingunt) Gaſſend. *tingunt.*

v. 349. A luce) Lamb. Gif. Par. *e luce*, comprobante Creech.

v. 353. Conjecta) Lamb. & Par. *contecta*, contradicente verſ. 347. ubi vox *adaperta* legitur.

v. 362. Quaſi tornata ut) Ita Lambinus. Gif. Par. al. *quaſi ut ad tornum.*

v. 377. In ignem lana) Scaliger Obſerv. ad Tibull. legit *carmine lana*, ut edidit Par. Carmen autem eſt inſtrumentum lanificum.

v. 399 *ſq.* Idem Apparent, & longe divolſi licet) Quidam Codd. haec non agnoſcunt, & Lamb. rejicit.

v. 421. Huic verſui iniquus eſt Lamb. & rejicit. Faber emendat, legitque: *Corpora mirando ſub terras abdita pacto.* Al. vero: *Corp. mirandi ſub terras abdita coeli.* Gif. & Par. *Corp. mirande &c.*

v. 430. Longa) Gif. Par. al. *longe*, i. e. procul.

v. 438. In portu) Creech. *in ponto:* quia navigia in portu non obnituntur undis.

v. 447. Nubeis) Gif. Par. Nard. al. *nimbos.*

v. 448. Quam quo) Quidam Codd. *ac vera.*

v. 450. Preſſit eum, quodam) Gif. & Par. *preſſit; cum quodam.*

v. 452. Florentia) Al. *flagrantia.* fruſtra.

v. 460. Concluſoque loco) Gif. in marg. *concluſique loco.*

v. 469. Egregius) Alii Codd. *aegrius eſt.* Rectius, judice Creech. Ceterum hunc & ſeq. verſum Lamb. ὀβελίζει, quod minime probandum.

v. 470. Addit) Al. *abdit.* male.

v. 472. Qui) Al. *quo.* Gaſſend. *quom.*

v. 473 *ſq.* Hos duos verſus omnes Codd. agnoſcunt, ſuſpectos tamen habet Lamb. tandem vero legit, *Hunc igitur contra quidnam contendere curem &c.* Mox pro *inſtituit* Gaſſend. mallet *inſiſtit.* Gronov. vero *in ſtatuit:* quam lect. duo MSS. Voſſ. confirmant.

v. 475. Hoc quoque uti) Gaſſend. *hunc quoque ubi.*

v. 481. Senſus) Gif. & Par. *ſenſibus.* imperite.

v. 507. Quaequam) Gif. & Par. cum Gaſſend. *quaeque,*

v. 531. Praeterradit enim vox) Al. MSS. *praeterea radit vox.*

v. 536. Hunc verſum rejicit Lambinus. At Creech. retinendum cenſet, quod ad rem facit, & commodam explicationem patitur. Pro *viis* al. legunt *ſuis.*

v. 550. Retrocita cornua) Hunc verſum Lucretio abjudicat Lamb. Al. legunt *retrocita barbara.* Voſſ. *berecynthia barbara*, i. e. tibia Phrygia.

v. 551. Mirifica circa h. l. variantium lectionum multitudo eſt. Quidam legunt

Vallibus & validis ne tortis ex Heliconis.

Alii

Vallibus & cycni nece detorti ex Heliconis.

Alii

Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis.

Vulg. debetur Lamb. quem ſequitur Faber. Sed loco *orti* ſubſtituit *côrti.* Voſſ. tandem legit

Et validis cycni torrentibus ex Heliconis.

v. 564. Neque hilum) Ita recte Lamb. quamvis aliorum tam *illa* quam *illam* recipi poteſt.

v. 583. Iterabant dicta referre) Codd. *iterabant dicta referri.* Pro *iterabant* Faber mallet *tradebant.*

v. 602. Conloquimur &c.) Gif. & Par. e Codd. *Conloquium clauſis foribus quoque ſaepe tenemus.* Verſum ſubditivum eſſe affirmant Lamb. & Fab. Sed omnes Codd. agnoſcunt: & rectius cum al. *cum loquimur* legendum.

v. 606. Travolat) Gif. & Par. *trameat.* Al. *qua traviat.* perinde eſt.

v. 619. Haec, queis) *Nec, queis* cum Fabro legit Creech.

v. 631. In fine palati) Voculam *in* delet Palmer.

v. 650. Generatim) *Variatim* legendum eſſe multis contendit Faber. fruſtra.

v. 651. Circumcaeſura) Gif. Par. al. *circumtextura.* Sed *circumcaeſura* utitur Arnobius, & Lucretius ipſe III, 220.

v. 679. Volvat) Ita melius, quam *ſolvat.*

v. 685. Promiſſa) Al. *permiſſa*; ut v. 692 *permitti.*

v. 692. Alio -- alter) Faber *illo -- ille*, quia de duobus agitur, ubi non poteſt dici, *alter eſt major alio.*

v. 699. Atque recedere) Ita Codd. Lambinus tamen mavult *ac decedere* ſ. *atque excedere.*

v. 701. Conlabefacta) Sic L. I, 493. Gif. & Par. vero *concalefacta.*

v. 708. Decurrit) Vett. libb. *decurrunt.*

v. 733. Percipiunt) Giſ. & Par. *percutiunt.*
v. 735. Senſumque) Faber *mentemque*, probante Creech.
v. 742. Et quae conſiſtunt &c.) Quidam Codd. & edd. *& quae conſiunt &c.* Lamb. *partim quae conſtant ex harum &c.*
v. 745. Convenit) Giſ. Par. *concurrit.*
v. 746. Haereſcit) Al. *accreſcit.*
v. 754. Oculis) Quidam MSS. & edd. *illi.*
v. 765. Reddita vitaï jam mors) Salmaſ. *reddita vita &c.* conſentientibus Codd. Voſſ. Faber *reddita vitaï jam pauſa.*
v. 767. Effecti) Leg. *offecti.* Sic II, 155. Al. *affecti.*
v. 770. Diſſentit) Creech. conj. *diſcernit.*
v. 777. Huic verſui Codd. ſubjungunt,

Tanta eſt mobilitas, & rerum copia tanta,
Tantaque ſenſibili quovis eſt tempore in uno
Copia particularum, ut poſſit ſuppeditare.

Sed ſpurios cenſet cum Lamb. Creech.
v. 778. Quaeruntur) Pius *quaerendum.*
v. 779. Exponere) Fay. *expandere.* perinde eſt.
v. 792. Oculis) Creech. *ollis.*
v. 795. Madent) Ita Codd. & recte. Alii tamen *valent.*
v. 796. Cum ſentimus id: ut cum &c.) Giſ. Par. al. *conſentimus, id eſt, cum &c.* Sed ejicit Lamb. nec revocat Creech.
v. 815. Fruſtramur & ipſi) Cod. Voſſ. *fruſtraminis ipſi.*
v. 821 *ſq.* Illud in his rebus vitium &c.) Giſ. Par. al.

Illud in his rebus vitium vehementer ineſlo,
Effugere illorumque errorem praemeditemur.

Alii

Illud in his rebus vitium vehementer viſe
Effugere, errorem vitareque praemetuenter.

Faber

Illud in his rebus vitium vitare memento,
Effugere illorumque errorem praemetuenter.

Quidam

Illud in his rebus vitium vehementer noſſe
Et fugere errorem, vitareque praemetuenter.

Subaudito *oportet.* Nardius denique

Effugere errorem illorum, qui haec praemeditantur.

Sed de his litigent Grammatici.
v. 823. Ne facias) Giſ. & Par. *qui faciunt.*
v. 859. Plurima) Faber *pluria*, non probante Creech.
v. 876. Varieque) Ita melius, quam *vareque*, quod quidam Codd. exhibent.

v. 894. Hinc) Faber *his.*

v. 895. Corpus uti, ut navis) Giſ. & Par. *corporis ut haec navis*; inepte.

Ibid. Velis) Gaſſend. optime conj. *remis.*

v. 902. Unum) Giſ. & Par. *una*, ſc. manus. Al. *unus*, ſc. navis rector.

v. 912. Diſcedas) Al. *diſcedant.* Sed vulg. melius.

v. 926. Caeco) Ita Codd. & recte. Al. *tecto.*

v. 932. Tundier) Haec vera eſt lectio, ut v. 955. *contuſa.* Al. *trudier.*

v. 934. Aut ſeta, aut conchis) Giſ. & Par. *aut etiam conchis.* Al. *aut cute concluſae.*

v. 946. Aditus) Giſ. & Par. *coitus.* Sed Lambini conjectura praeſtat Giſanii Codicibus.

v. 950. Procumbunt) Giſ. *procubant*, ut luxatus verſus luxatis poplitibus conveniat. Perperam. Turneb. *cubant pro.* Alii autem legunt *cubanti*, & ſubjungunt

Saepe etiam ſummittuntur, vireſque reſolvunt.

Alii

Saepe tama ſummittuntur, vireſque reſolvunt.

Sed Lamb. legit *procumbunt*, & verſum *Saepe &c.* rejicit.

v. 963. Leges) Sunt qui legant *lites.*

v. 965. Cernere bellum) Giſ. *degerere bellum*, pro *gerere.*

v. 973. Huic verſui voculam *at* praeponit Giſ. cum Par. Male.

v. 987. Hunc verſum rejiciunt Interpp. retineri tamen poſſe judicat Lamb. ſi legatur,

Tunc quaſi carceribus patefactis tempore puncto.

Sed Hav. hunc & antecc. ita emendat & in ordinem redigit:

Spirareque ſaepe;
Haud, quaſi carceribus patefactis, ſtare quiete,
Et quaſi de palma ſummas contendere vires.

v. 994. Erroribus) Ita Turnebus. Giſanii Codd. *terroribus.* Male. Quid enim terreat canes, veſtigia ferae perſequentes?

v. 996. Hunc verſum poſtulante ſententia inſeruit Lamb.

v. 999. Semina eorum) Rectius cum Giſ. Par. al. leg. *ſeminiorum*, ſ. quod Creech. mallet, *ſemina rerum.*

v. 1020. Puſi) *Puſi*, *Puri*, *Pueri*, legi poteſt: eadem enim omnium ſignificatio.

v. 1026. Quoque) Giſ. & Par. *quoique.*

v. 1030. Fluminis) Giſ. *ſeminis*, ſ. *fleminis.*

v. 1040. Huic verſui quidam ſubjiciunt,

Incitat irritans loca turgida ſemine multo. Fruſtra.

v. 1042. Hunc & duo ſqq. verſus eradit Lamb. qui tamen ad rem facere, & non indigni Lucretio videntur.

v. 1051. Nomen) Creech. bene conj. *numen*.

v. 1053. Fervida) Gif. Par. Nard. al. *frigida*, contra Codd. antiquos, & ſententiam Lucretii.

v. 1057. Abſterrere) Gif. Par. *abſtergere*.

v. 1059. Converſum unius amore) Faber cum quibusdam Codd. *conceptum unius amorem*. Recte.

v. 1061. Poſt hunc verſum inſerit Gaſſend.

Quod cupido affixum cordi viviſcit, ut ignis.

v. 1081. Coram) MSS. *totum*.

v. 1089. Tenuia, quae vento &c.) Gif. Par. *Tenuia, quae vento ſpes captat &c.* Faber *Tenuia, quae venti ſuevit raptare procella*. Sed verſum, vel ita emendatum, rejice cum Lamb. & Creech.

v. 1098. Flore fruuntur) Lamb. *flore juvantur*. Gif. *flore utuntur*. Palmer. *flore luuntur* (λύονται). Sed Creech. ſtat pro vulg. quo ſane nihil facilius latiniusve.

v. 1108. Rupit) Edd. ante Creech. *erupit*.

v. 1118. Unguenta) Faber *unioque*, l. *fibulaque*, l. *Tyrrhena*: nam *unguenta* locum hic habere nequeunt.

v. 1136. Aperto) Voſſ. *operto*.

v. 1150 ſqq. Hos tres verſus deleri vult Lamb. contradicente Fabro.

v. 1155. ἰα) Sive μία legas, nihil intereſt.

v. 1173. Venientem) Alii *veniens*, probante Creech. Faber conj. *vel venti*.

v. 1192. Subat, ardet) Al. *ſubito ardet*.

v. 1196. Non) Melius cum Gif. leg. *cum*.

v. 1202 ſq. Semen forte virile Feminea commulxit &c.) Salmaſ. *ſemine, forte virilis Femina vim vicit &c.* Gif. & Par. *Femina immulſit*.

v. 1218. Nihilo minus) Gif. Par. al. *nihilo magis*.

v. 1264. Clunibus) Faber *criſſans ipſa*.

v. 1267. Seminis ictum) Faber *ſemini' jactum*. Recte.

v. 1268. Idque ſua cauſa) Lamb. *ſicque ſua cauſa*, l. *atque*. Faber *hacque ipſa cauſa*.

v. 1279. In longo) Gif. e Cod. *id longo*.

IN LIB. V.

v. 3. Qui fundere laudes) MSS. conſtanter habent *fingere*; *Lucretius*,

l. *ſundere.* Giſ. tamen legit *pingere.* Faber *quis* i. e. *queis fingere:*

v. 8. Ille fuit) Giſ. Par. al. *ipſe fuit.*

v. 45. Tunc ingratis) Giſ. *eſt ingratis.* Al. *ſunt ingratis.*

Ibid. Inſinuandum) Voſſ. *ſe inſinuant dum.*

v. 56. Nunc rationes) Al. *dum rationes.* Forſan melius, judice Creech.

v. 117. Aeterna manere) Quidam Codd. *aeterna meare.*

v. 124. Sic ſunt indigna) Alii *quae ſint indigna.*

v. 129. Nec in aequore) Al. *non aequore*, uti III, 786.

v. 135---138. Quatuor hos verſus huc cum aliis temere translatos conjicit Faber. Sed ad rem aeque ac reliqui faciunt.

v. 155. De corpore) Lamb. *pro corpore.*

v. 164. Summam) Al. *ſumma.* Lamb. *fundo.*

v. 174. Amorem accendere) Al. *amore accendere.*

v. 181. Eſſe creatum) Al. *eſſe creato*, ut v. 177 *eſſe creatis.*

v. 187. Creandi) Lamb. *creando*, comprobante Creech.

v. 188. Multa modis multis) Lamb. Giſ. Par. al. *multimodis multis.*

v. 195. Genitur) Giſ. Par. Nard. al. cum MSS. *geritur.*

v. 202. Avidam) Marull. *aliam.* Bene: niſi malis cum Creech. *habitant*; neque enim inſolentius *montes habitant*, quam *ſylvae poſſident.*

v. 222. Apportant) Lamb. *important.* Sic III, 825, & infra v. 370.

v. 225. Vitali) Ita Muret. dum Codd. *vitaï.*

v.230. Nec crepitacula eis opus ſunt) Quidam Codd. *nec crepitacula eis opus eſt.* Rectius. Sic Plaut. *Puero opus eſt cibum.*

v. 240. Debet tota eadem) Giſ. Par. *debet eodem omnis.*

v. 258. Alid auget) Lamb. Gaſſ. al. *alit, auget.*

v. 261. Limatur) Al. MSS. & edd. *libatur*, melius.

Ibid. Recreſcit) Gaſſend. *ſeneſcit.*

v. 309. Feſſa fatiſci) Faber *fiſſa fatiſci.*

v. 312. Hunc verſum delendum cenſet Faber.

v. 313. Cedere proporro &c.) Giſ. Par. al. *Quaerere proporro ſibi cunque ſeneſcere credas*, i. e. ut credas, ea quaerere ſibi aliquando ſenectutem. Conſentiunt quaedam MSS. Faber conj. *Omniaque ut porro, ſubitoque ſen. credas.* Sed melior vulgata lectio.

v. 348. Magnaſque) Gaſſend. *triſteſque.*

v. 362. Summarum) Gaſſend. *ſummaï.*

v. 363. Quis) MSS. Hav. *qui.*

v. 396. Regnarit) Gaſſend. *ſuperarit.*

v. 397. Ambens) Al. *ambiens.*

v. 399. Terraſque per omneis) Gaſſend. *terraſque peruſſit.*

v. 407. Vera eſt animi) Vett. libb. *vera nimis eſt*, probante Creech.

v. 413. Ut fama 'ſt hominum, &c.) Gif. Par. Nard. al. *ut fama eſt, hominum multos quando obruit undis.* Voſſ. *multas* (i. e. crimina hominum, ſ. impios homines) *quando obruit undis.* At quid hic loci Lucretius cum criminibus hominum? Profecto Epicureus nunquam credidit iſtas aquas ad eluenda hominum peccata fuiſſe terrarum orbi immiſſas. *Cr.*

v. 416. Imbres) Gaſſend. *nubes.*

v. 419. Soliſque & lunae) Gif. Par. al. *ſolis lunaï.*

v. 430. Tandem ea conveniant, quae ut convenere repente) Al. *tandem conveniunt* (al. *conveniant*) *ea quae conjuncta repente*: & melius. vid. II, 1060.

v. 431. Saepe) Faber *nempe*; quae emendatio nulla eſt. vid. II, 1061.

v. 452. In medioque imas) Turneb. *in medio, atque imas.*

v. 460. Signifer) Quidam Codd. *ignifer.*

v. 465. Ipſa quoque) Al. *ipſaque ut.*

473. Hunc verſum delet Lamb. parentheſi includunt Gif. & Par. delet item Creech. Pro *inter utroſque* Faber legit *aſtrorumque*. Sed nulla eſt haec emendatio. Cf. Creech. ad h. l.

v. 477. Viva) Fayus *bina.*

v. 480. Moveantur) Al. MSS. & edd. *moveant nos.*

v. 483. Suffudit) Al. *ſuffodit.*

v. 508. Fonti mare) Ita recte Lamb. qui etiam conj. *tantum mare.* Gif. *ponto mare*, i. e. in ponto mare. Abſurde.

v. 513. Extraque tenere) Al. *& utraque tenere.*

v. 515. Aeterni) Faber *alterni.*

v. 522. Volvunt ſe immania) Tò *ſe* Creech. delendum cenſet. Pro *immania* alii legunt *inania.*

v. 533. Quae vegeat motum ſignis) Marullus *qua vigeat motus* &c. Al. *quae vegeat motu inſignis.*

v. 539. Sidit) Gif. Par. al. *vivit.* Male.

v. 546. Cui quae adjaceat) Gif. Par. *quid quae adjaceat.*

v. 548. Objecta) Quidam libri *adjecta.*

v. 561. Quis potis eſt) Faber *quia potis eſt.*

v. 569. Illa ipſa intervalla nihil) Gif. Par. *nihil viſus intervalla.*

Ibid. Limant) Al. *libant.*

v. 572. Loca tingunt) Al. *loca ſulgent.*

V 2

v. 573. Filumque) Gif. *ſublime*, quod ferri poteſt. Al. *illimque*, antique, pro *illic*. fruſtra.

v. 588. Perparvum) Gaſſend. *perpetuum.*

v. 589. Cum longius) Al. *quo longius.*

v. 597. Flumen) Al. *lumen.* fortaſſe melius.

v. 608. Accipere) Sic VI, 149. Gif. & Par. tamen *accendere.*

v. 635. Reviſunt) Alii *recurrunt*. Sed *viſere ad*, & *reviſere ad* optimi auctores, & ipſe Lucretius VI, 1236 & alibi.

v. 650. Extima coeli) Al. cum Turneb. *ultima coeli.* perinde eſt.

v. 656. Defert) Quidam Codd. *differt*, i. e. late ſpargit.

v. 675. Non nimis incertis) Faber *non minus haec certis.*

v. 676. Hunc verſum delet Faber, & in ſequenti legit *Namque uti res mundi &c.* At Creech. retinet, & pro *namque ubi ſic fuerunt* legendum conj. *namque uti ſanxerunt.*

v. 678. Conſequa natura 'ſt jam rerum &c.) Gronov. ex vet. Cod. *conſequiae quoque rerum ſunt &c.*

v. 719. Globus ut, ſi forte, pilaï) Douza filius *globus ut ſit forte pilaï.*

v. 722. Donicum eam) Gif. Par. al. *denique eam.*

v. 725. Luciferam partem) Douza fil. *dimidiam partem.*

v. 732. Aboleſcere) Gif. & Par. *aboriſci.* Gaſſend. *aboriri.*

v. 734. Difficile 'ſt) Faber *id facile 'ſt*, improbante Creech.

v. 746. Ac dentibus algus) Al. *accentibus algi*, eamque lect. male praefert Fayus.

v. 749. Cum fieri poſſint) Lamb. ex 2 MSS. *cum florere queant.*

v. 762. Oppreſſum ſolem ſuper ipſa) Lamb. *oppreſſum ſub ſolem ipſa.* male.

v. 769. Pererrat) Gif. Par. al. *peragrat.* Al. *per exit.*

v. [illegible]08. Adulto) Al. MSS. & edd. *adulta.*

v. [illegible]9. [illegible]) Lamb. *ibus*, pro *iis.*

v. 837. Androgynum &c.) Heinſ. ad. Claud. Phoen. legit *Androgynen inter neutra, atque ab utroque remotum.* Mittimus aliorum emendationes. Verſus ſpurius eſt, & omnino delendus.

v. 839. Multa) Alii *muta* : & venuſtius.

v. 844. Abſterruit) Gif. & Par. *abſterguit.*

v. 848. Producere) Al. *procudere.*

v. 850. Qua) Al. *quae.* Et verſu ſeq. --- *habere, Mutua queis nectant inter ſe gaudia uterque.*

v. 856. Mobilitas) Barthius conj. *nobilitas.* male. vid. v. 861. ubi *fuga.*

879. Hinc illinc par vis &c.) Ita Turneb. nec incommode. Alii aliter. Faber *hinc illinc par vis ut partibus eſſe potis ſit.* Quidam *hinc pars ut non ſit, pars illinc eſſe potis ſit.*

v. 883. Lactantia) Voſſius ad Catull. *laetantia.*

v. 890. Rapidis) Creech. cum Heinſio *rabidis.*

v. 892. Diſcordia) Creech. *diſſortia.*

v. 894 Projiciunt) Ita Lamb. Al. Codd. & edd. *proficiunt.*

v. 899. Flamma quidem vero) Al. *ignea flamma quidem.*

v. 912. Ponere) Alii *pandere.*

v. 921. Res ſic quaeque --- & omnes) Gif. Par. al. *ſed ſic quidque --- & omnia.*

v. 930. Tractabant) Al. *tolerabant.*

v. 932. Mollrier) Aliis non diſplicet *mollirier.*

v. 945. Claricitat late) Haec eſt Sim. Boyſii conjectura plauſu digniſſima. Al. *clare citat ad ſe*, l. *clarior accitat.*

v. 946. Noctivagi) Ita melius quam *nota vagis.*

v. 968. Sylveſtria) Gif. & Par. *ſylveſtribus.*

v. 973 Reſpectabant) Faber *exſpectabant.* At Creech. mallet *reſupinabant.*

v. 983. Setigeri) Al. *ſpumigeri.*

v. 987. Labentis) Ita Maret. Codd. *lamentis.*

v. 1000. Sed temere, incaſſum mare &c.) Codd. *Sed temere, incaſſum, fruſtra mare ſaepe coortum.* Voſſ. ad Catull. *ſed temere, incaſſum, fluſtro mare ſaepe coortum.* fruſtra.

v. 1001. Ponebat) Al. *miſcebat.*

v. 1037. Vixdum cum ipſis ſunt) Gif. & Par. *vix etiam cum ſunt.* Lamb. *Vix dum etiam cum ſunt*, l. *vix dum eis cum ſunt.*

v. 1063. Fremunt) Ita recte legitur, nec admittendum eſt Nonii *tremunt*: rejiciendum vero, licet mille Codd. exhibeant, Gifanii *premunt.* Cr.

1067. Jactant) Al. *lactant.*

Ibid. Petentes) Voſſ. *patente.*

v. 1068. Teneros) Faber *veros*, improbante Creech.

v. 1098. Et micat) Lamb. Gif. al. *emicat.*

v. 1111. Vireſque vigebant) Faber *vireſque vigentes.*

v. 1130. Hunc & ſequentem verſum deleri vult Creech.

v. 1142. Docuere) Creech. conj. *didicere.*

v. 1150. Hunc verſum poſt v. 1152. ponendum cenſet Creech.

v. 1158. Procraxe) Al. *protraxe*, pro *protraxiſſe.*

v. 1163. Sanus & integer eſt verſus; quem Faber ſpurium putat, l. ita mutandum: *Quae nunc in cunctis ſumant ariſque fociſque.*

v. 1176. Et manet omnino, & quod) Gif. & Par. *& tamen omnino, quos:* qui quid velint ipſi videant. Alii *& manet omnino. quos.*

v. 1189. Severa) Gaſſend. *ſerena.*

v. 1208. Deum nobis) Pro *nobis* Faber ſubſtituit *ordo polis*, in coelis. Sed iſta audacior eſt conjectura, & *tibi*, *ſibi*, *vobis*, *nobis*, &c. pro libitu inſerebant vet. poetae *Cr.*

v. 1213. Et tanti motus &c.) Al. *& taciti motus &c.* perinde eſt. Faber *Hunc tanti motus poſſint ſufferre laborem.*

v. 1252. Altis) Al. *altas*, minus bene.

v. 1265. Sylvaſque excidere) Creech. *quibu' ſylvas caedere.*

v. 1266. Materiem laevare, dolare &c.) Creech. *materiamque dolare, & laevia reddere.* Perinde eſt. Gif. & Par. *materiemque dolere, laevare &c.*

v. 1289. Serebant) Al. *ſerebant*, i. e. inferebant. At Tacitus *proelia ſerere:* Livius *pugnam conſerere:* Plautus *pugnos ſerere.*

v. 1296. Reppertum) Alii *armatum*, probante Creech.

v. 1297. Dextraque vigere) Gif. & Par. *vegere*, i. e. incitare, impellere. Quaſi dextra equos equites impellant! Faber *virgave viere.*

v. 1299. Bijugo) Faber *bijugos*, quae felicior eſt conjectura.

v. 1307. Moenere) Al. *moenera*, l. *munera.*

v. 1309. Parthi) Al. *partim.*

v. 1314. Hunc verſum abeſſe velit Faber. Alibi legitur lib. II, 632. ſed ſuo loco, & una voce variat.

v. 1318. Petebant) Gif. Par. al. *patebant.*

v. 1319. Diripiebant) Turneb. *deripiebant.*

v. 1320. Deplexaeque) Al *depexae*, i. e. horridae. Al. *devexae*, i. e. pronae & deorſum ruentes. Mox pro *vinctos* Gif. & Par. *victos.*

v. 1326. Poſteriorem multi, utrumque verſum Lambinus veruto conficit; nec illum crudelem cenſet Creech.

v. 1338. Boves Lucae) Lamb. *boves lectae.* At Gif. e Codd. *boves templis.*

Ibid. Male mactae) Al. *male caeſae*, quae lectio eſt Codd. Gifanii.

v. 1339. Fera facta) Lamb. *fera fata.*

v. 1340. Sic fuit) Quidam MSS. *ſi fuit.*

v. 1347. Ipſique perire) Nonnulli libri *ipſique perirent.*

v. 1350. Tela parantur) Codd. & Gif. *tela paratur.* Tela enim aliquando ſignificat ipſum inſtrumentum textorium, cui accommodatur tela.

v. 1359. Hunc verſum ſpurium eſſe monet Faber.

v. 1390. Omnia cordi) Faber *otia cordi.* venuſte. Voſſ. ad Catull. *omnia chordae*, quia poſt ſatietatem cibi nihil hominibus aeque placeat ac muſica, utpote quae tunc ſit τὰ παντα. Priorem lect. praefert Creechius.

v. 1398. Coronis) Gif. Par. al. *corollis.*

v. 1420. Diſtractum) Al. *diſtractam*, int. veſtem: & in ſeq. verſu *diſperiiſſe.* Sed hanc lectionem ſequentia *neque in fructum &c.* non patiuntur.

v. 1427. Signiſque ingentibus) Gaſſend. *gemmiſque inſigniter.*

v. 1440. Diſcretaque) Gif. Par. al. *deſcriptaque.*

v. 1441. Velivolum) Gif. cum ſequacibus *velivolis.*

Ibid. Navibus pandis Ita bene Lamb. e quibusdam Codd. Gif. & Par. *navibus ponti.* Al. MSS. *propter odores*, quod nemo intelligat. Voſſ. conj. *Protei ad oras.* fruſtra.

v. 1455. Videmus) Alii *videbant.* imperite.

IN LIBR. VI.

v. 1. Frugiferos) Al. *frugiparos.*

v. 10. Hunc verſum delet Lamb. quoniam *vitam tutam conſiſtere* nullo modo dici poſſit: & exempla Giſanii ab hac ſignificatione τοῦ *conſiſtere* prorſus aliena eſſe affirmat. Vix tamen a me impetrare poſſum, quin credam Lucretium ſcripſiſſe *conſiſtere*: iſta enim vox Epicuro propria, qui ἡδονὴν καταστηματικὴν τοῦ σώματος, & non ſolum ἡδονὴν ἐν τῇ κινήσει agnovit. *Cr.*

v. 14. Cuiquam) Alii *quidquam.*

v. 29. Quod flueret naturae vi) Ita Lamb. Codd. enim *quod flueret naturali.* Alii *quod flueret naturali viro atque veniret.* Faber. *quod fl. permananter*, l. *permutatim.* Sunt etiam qui legant *quod fl. fortunai.* Sed Creech. totum verſum deleri vult; qui ſane abeſſe poteſt.

v. 44. Fientque, neceſſe) Gif. Par. Nard. al. *fierique neceſſe eſt*: & verſu ſq. pro *eſſe ea diſſolvi*, *Pleraque diſſolvi*; quae merae ſunt nugae.

v. 46. *ſq*. Io. Auratus totum hunc locum ſic legendum cenſebat:

Quandoquidem ſemel haud ſegnis conſcendere currum
Ventoſum ſpes hortata eſt, atque----

Gif. & Par. *ventorum* (eorum quae conſequetur) *exhortantur ſpes*. Alii *votorum*. Lamb. hos duos verſus cum ſq. ſuppoſititios putavit. Voſſius tandem ad Catull. legit:

Quandoquidem ſemel inſignem conſcendere currum
Ventorum exhortat pellacia, & omnia rurſum
Quae fuerant, ſunt placato converſa favore.

v. 66. Tota regione) Gif. Par. al. *caeca ratione*.

v. 67. *ſq* Longeque remittis--putando) Alii *longeque renutas* (l. *remittis*)---*putare*. Heinſ. *putata*.

v. 69. Delibata) *Delibata* an *delibrata* legi debeat, certant Lamb. & Gif. Sed neutra vox ferri poteſt. Creech. conj. *deirata*, i. e. valde irata; quam emendationem ſqq. verſus confirmant.

v. 70. Quod) Lamb. Gif. al. *quo*.

v. 80. Profata) Alii *profecta*.

v. 82. Ratio coeli ſpeciesſque) Lamb. Gif. Par. al. *ratio ſuperum coelique*.

v. 84. Quaeque ferantur) Alii *cunque ferantur*.

v. 103. Tam tenues) Creech. *tam tenui*: ut verſ. 101. *tam condenſo*.

v. 104. Nam aut cadere abrupto) MSS. *nam cadere aut bruto*, i. e. gravi: eamque lect. bene revocant Fab. & Creech.

v. 109. Malos) Al. *muros*. fruſtra. v. Creech ad h. l.

v. 117. Corpori tractum) Gif. *corporis tactum*. ridicule.

v. 119. Exierit) Creech. mallet *exierunt*. Conſentiunt duo Codd. Voſſ.

v. 124. Intorſit) Al. *infercit*.

v. 127. Commovit) Ita melius, quam *contumuit*.

v. 146. Clamore) Lamb. *clangore*.

v. 181. Nictantia) Voſſ. *minitantia*.

v. 182. Adlicit) Al. *attigit*, eadem ſignificatione. Al. *adſicit*, & Palmer. *adtigit*.

v. 185. Impete miro) Creech. mallet *agmine miro*.

v. 200. E nubibus) Creech. *in nubibus*, ita poſtulante ſententia.

v. 220. Halantes) Quidam libri *halantis.*

v. 222. Per ſe) Melius, quam *ſaepe.*

v. 228. Clamor uti ac voces) Alii *clamor uti vocis.* Sed totus verſus abeſſe poſſe videtur Creechio.

v. 236. Pollens) Sic recte Lamb. & valeat Giſanii *tollens*, & aliorum *candens*, vel *cellens.*

v. 241. Demoliri) Gif. Par. Fay. *commoliri.*

v. 257. Et fertur tenebris procul, & trahit atram) Preig. *& fertus tenebris, procul attrahit atram.* Faber *& fertur terris procul, & trahit &c.* Sed cf. Creech. ad h. l.

v. 265. Nec tanto poſſent haec terras &c.) Gaſſend. *nec tanti poſſent venientes opprimere imbres.* Alii aliter. Sed non opus eſt mutatione.

v. 278. Ipſe ſua nam) Lamb. *ipſe ſuapte*, probante Creech. non enim placet vocis iſtius *nam* repetitae ſonus.

v. 291. Atque ita praecipitans) Faber *atque ita Pyrrhae nos.* Ingenioſe quidem: ſed minus vere. Cf. lib. V, 256.

v. 293. Provolat) Al. *pervolat.*

v. 346. Intendunt) Gif. & Par. *intendant.*

v. 348. Liquidis) Creech. cum Nard. *liquidus.*

v. 356. Stellis fulgentibus alta) Faber *telis fulgentibus* (i. e. fulmine) *alta.* Creech. *ſtellis fulg. apta.*

v. 381. Indicia) Al. MSS. & edd. *judicia.*

v. 388. Quo cuique 'ſt cunque voluptas) Gif. Par. al. *quo ducit quemque voluptas.* al. *voluntas.*

v. 390. Halent) Alii *edant.*

v. 396. An con brachia ſuefaciunt) Alii *an tum brachia conſueſcunt.*

v. 404. Huic verſui Lamb. exiſtimat verſum, qui ab hoc ſeptuageſimus eſt, ſi modo Lucretianus eſt,

Nam ratio cum ſanguine abeſt humoribus omnis.

ſubjungendum.

v. 420. Plurimaque hujus) Gif. & Par. *plurimaque plus.*

v. 431. Quam coepit) Gaſſend. *qua coepit*, & ita poſtulat ſententia.

v. 442. Venti ſe nubibus) Al. *ventis e nubibus.*

v. 453. Comprenſa) Sic potius legendum, quam *compreſſa.* Ita v. 455. *comprendunt inter ſe.*

v. 465. Condenſa ac ſtipata &c.) Gif. Par. Nard. al. *& condenſa atque arta apparere, & ſimul ipſo.* Hunc verſum, cum verſſ. 467. & 468. multi rejiciunt. Ferri tamen poſſunt, ſeu potius videntur neceſſarii, praecipue duo poſteriores, quibus

ventos ſurſum tendere, atque ideo nebulas ad montium cacumina tollere declaratur. *Cr.*

v. 473. Momine ponti) Al. *numine ponti.* Minus bene. Voſſ. *momina ponto.*

v. 474. Hunc verſum nonnulli ſubjungunt v. 404. alii v. 522. Sed omnino delendum cenſet Creech.

v.. 482. Hunc--in coetum) Al. *huc--in coelum:*

v. 498. Utraſque) Lamb. Giſ. Par. al. *utrumque.*

v. 500. Corpus cum ſanguine) Lamb. *ſanguis cum corpore:* & verſum ſeq. delet. At *corpus cum ſanguine*, & *humor cum membris* reſpondent verſui 498 *paritérque ita creſcere utraſque.*

v. 502. Concipiunt) Al. *conſugunt*, al. *conciliant.*

v. 508. Nubes vi venti) Creechius, cui voces *vi venti* e ſeq. verſu huc delatae videntur, Lucretium ſcripſiſſe conj. *nubes imbres tum.*

v. 510. Coorta) Al. MSS. & edd. *coacta.*

v. 514. Stillantque) Giſ. & Par. *ſtillantia.*

v. 516. Utroque) Al. *utrinque.*

v. 519. Multa fuerunt) Voſſ. *multa flentur.* fruſtra.

v. 531. Reperire) Alii *te per te*, quos pauci ſequuntur.

v. 540. Submerſaque ſaxa) Voſſ. ad Catull. legit e Codd. *ſubmerſo capte*, i. e. capite.

v. 553. Aqua & fluctu) Alii *aquae fluctu*, & mox *vacillans.* Giſ. *aquae fluctu---vacillet*, quod nullo modo ferri poteſt.

v. 554. Ut vas in terra) Voſſ. ad Catull. *ut vas inferii*, i. e. vini novi. Male.

v. 568. Eunteis) Lamb. Giſ. Par. *euntem*, probante Creech.

v. 580. Magnas) Faber *magno.*

v. 582. Simul artam) Lamb. Giſ. al. *ſimul altam.* Par. *ſimulatam.*

v. 599. Idque) Lamb. *imque*, i. e. illumque.

v. 609. Quo tantu' fuat) Al. *quo fit tantus.* Giſ. & Par. *quo fiat tantus.*

v. 619. Pelage) Fruſtra Giſ. reſcribit *pelagi.* cf. V, 36.

v. 632. Conjunctas--cingit) Ita Lamb. At omnes Codd. *conjuncta eſt--cingens.*

v. 641. Media de clade) Gronovii Cod. *media Graecia de.* Salmaſ. *media e re clade*, i. e. ex media rerum natura. Faber *dia de clade*, quae egregia eſt conjectura. Sunt & qui legant *mediocri clade.* non male.

v. 647. Tibi rebus) Al. *tibi in rebus.*

v. 652. Et quota pars homo terraï &c.) Voſſ. Preig. *nec tota pars, homo terrai quota totius unus.*

v. 663. Haec tellus nobis coelumque) Giſ. Par. Nard. *haec tellus morbi, coelumque.*

v. 674. Fluvius, qui non eſt, maximus eii 'ſt) Al. MSS. & edd. *fluvius, qui viſus, maximus eii.* Non male. Salmaſ. *fluvius quis viſus maximus eii.*

v. 698. Et penetrare mari &c.) Alii:

Et penetrare mare, & penitus ſe cogier arcto.

Sed diſplicet haec lectio Fabro, quoniam non de maris, ſed de venti in ſpeluncas ingreſſu agitur. Itaque legendum putat:

Et penetrare animam penitus res cogere aperto.

Creech. mallet:

——— *animam penitus res cogit aperta.*

Lamb. vero verſum ſpurium cenſet.

v. 701. Ventigeni crateres) Al. *vertice item* (al. *enim*) *crateres*. Sed prior lectio praeferenda.

v. 710. Quod concio dicat) Al. *quod contigit eij.*

v. 720. Flumine) Al. *flamine.* male.

v. 722. Virum, percoctaque ſecla calore) MSS. Lugd. *virum percocto ſecla colore.*

v. 746. Averno eſt) Creech. *Avernu' eſt.*

v. 747. *ſq.* De duobus hiſce verſſ. multa interpretes; quorum omnium commenta refutavit Faber, & ipſe tandem legit:

Ut Cumas apud eſt locus Euboico ſub monte.

Gaſſendus vero:

Qualis apud Cumas Miſeni ſub pede montis.

v. 755. Ipſa ſua vi) Alii *ipſa ſuapte.*

v. 756. Item locus eſſe, videri) Faber *item ſpelunca videri.* Creech. *item locus eſſe, vigentes.*

v. 757. Quadrupedes &c.) Hunc verſum Faber ita emendat:

Quadrupedum quo ſecla ſimul veſtigia prima.

v. 782. Infeſta ſenſu) Lamb. corrigit *infeſtae ſenſu*, i. e. ſenſui. At nihil mutandum.

v. 793. Dejicere ut pronos qui morbus &c.) In Codd. mira eſt varietas. Faber hunc verſ. ita refingit:

Nidore ut ſomnos qui morbus mittere ſuevit.

Giſ. e Codd. *deicere ut privos qui*, &c. Sed Creech. retinet *pronos*, & morbum qui pronos dejicit, recte interpretatur *morbum Comitialem.*

v. 798. Sedibus intus) Gaſſend. *ſedibus ipſis.*

v. 804. *ſq.* At cum membra hominis &c.) Gif. & Par.
Aut niſi membra prius pertexit frigida ſervus,
Aut ſit odos vini, plagae manabilis mora.
Quaſi haec omnia eſſent remedia contra vim gravem & odorem carbonum.

v. 823. Ut cadat) Gaſſend. *& cadat.*

Ibid. Qua dirigit aeſtus) Gif. *derigit*, i. e. deorſum tendit. At aeſtus non dicitur deorſum tendere, ſed de terra ſurgere in auras, v. 819. Faber legit *qua ſe erigit aeſtus.* fruſtra. Leg. *dirigit*, & omnia ſunt plana.

v. 836. Nictari) Gif. Par. Fab. al *nixari.*

v. 858. Sociare vapori) Alii *ſatiare vapore.*

v. 869. Terram) Creech *umbram.*

v. 878. Nodoſque) Quidam Codd. *venaſque.* Gif. *nervoſque*, improbante Fabro.

v. 890. Endo mari ſpirat) Locus male ſanus. Voſſ. Preig. *endo mari Aradio.* Creech. *Aradius ſpirat:* de quo fonte Strabo in libr. Geogr. 6.

v. 913. Ordine demiſſo) Al. *ordine demiſſos.*

Ibid. Auris) A . *hamis.* fruſtra. neque enim hamis jactantur annuli.

v. 922. Mitti ſpargique neceſſe 'ſt) Alii *mitti fateare neceſſe 'ſt.*

v. 946. Diditus) Sive cum aliis *diditur* legas, perinde eſt.

v. 954. Undique qua circum corpus lorica &c.) Ita aliquando Lamb. In iterata ed. legit *qua circum corii lorica.* Gif. & Par. *circum coli*, i. e. pectus, venter & latera. Salmaſ. *circum coeli*, & in verſu anteced. *qui ferri* pro *quin ferri.* Faber tandem *quam circum corii.* Sed hae nugae ſunt. Creechius nihil mutat, ſed in ſeq. verſ. pro *morbida vis* legit *fervida vis*, & interpretatur de militibus loricatis, qui dum urbem expugnant, pice, ſulphure, ſeu aqua fervente aſperſi, vim fervidam loricas ſuas penetrantem ſenſerunt.

v. 956. Et tempeſtates---coortae) Faber *nam tempeſtatem---coortam.*

v. 957. E coelo emotae &c.) Gif. Par. Nard. al. *in coelum terraſque remotae jure faceſſunt.* Faber *vel ferri natura timet, circumque ſatiſcit.*

v. 965. In ejus) Alii *in ignis.*

v. 977. Haec res munda) Alii *haec jucunda*, quae lectio ferri poteſt.

v. 986. Alia --- aliaque) Gif. Par. Nard. al. *alio---alioque.* perperam.

v. 988. Lamb. Giſ. Par. al. hunc verſum collocant poſt verſ. 995.

v. 1007. Nec res ulla) Lamb. *nàm res nulla.*

v. 1021. Hic verſus Lambino ſuſpectus eſt. *Pro adjumento* Palmer. legit *molimento.*

v. 1030. Parvas) Al. *pronas*, l. *privas.* Gaſſend. *primas.*

v. 1039. Et quamquam in partem) Omnes fere MSS. & edd. *& partem in vacuam.*

v. 1046. Interpoſito diſcordia) Al. *interpoſito; & diſcordia*, ſublato puncto poſt *videtur.*

v. 1051. Fluctu) Lamb. *flictu.*

v. 1062. Magneſi ſemina ſaxi) Al. *Magneſi flumina ſaxi.* Al. *Magneſia flamina ſaxi.*

v. 1076. Denique res auro argentum &c.) Faber,

Denique auro res aurum copulat.

recte, judice Creech. licet non ſit rejicienda vulgata:

v. 1103. Diſcrepat aër) Al. *diſcrepitant res.* inepte.

v. 1104. Britannum coelum) Lamb. *Britanno coelo*, & verſ. ſeq. *Id quod* pro *& quod.* Sed Codd. conſtanter *Britannis;* unde Faber *Brittanidis.*

v. 1117. Alienum 'ſt) MSS. Lugd. *venenum.*

v. 1132. Coeli---amictum) Alii *coelum amicum:* & in ſeq. verſ. *inimicum* l. *corruptum* pro *cruentum.*

v. 1136. Aeſtus) Al. *aër:* ſed *aeſtus* olim Macrob.

v. 1152. & 1153. Duos hos verſus ſuo loco emotos verſui 1149 *Inde ubi &c.* ſubjungendos cenſet Creech.

v. 1166. Ad oſſa) Alii *adeſa.* Quidam inſuper rejiciunt verſum ſequentem.

v. 1168. Nil adeo poſſet cuiquam) Lamb. Fab. *nil adeo ut poſſet quidquam.*

v. 1169. Vertere) Al. *verti.*

v. 1174. Merſans) Faber *vexans*, improbante Creech.

v. 1184. Aut ingens) Giſ. Par. al. *ac ingens.* fraſtra.

v. 1186. Continctа) Al. *contacta.*

v. 1193. Inhorrebat rictum, frons tenta minebat) Rutgerſ. *inhorreſcens rictum---minabat.* Alii *meabat.* abſurde. Creech, *micabat*, l. *manebat.*

v. 1198. Ulceribus) Al. *viſceribus.*

v. 1202. Huc) Faber *hac*, i. e. ea parte, per nares ſcilicet.

v. 1210. Inceſſerat) Ita Lamb. MSS. *increſſerat.* Par. *invaſerat.*

v. 1217. Solibus) Al. *ſedibus.* At *ſolibus* melius reſpondet voci *noctibus* in ſq. verſ.

v. 1218. Noctibus) Al. *noxia.*

v. 1233. Idque vel in primis &c.) Codd. Lugd. Rutgerſ. hunc verſum poſt verſ. 1235 *Ex aliis alios &c.* collocant, eumque ordinem probat Creech.

v. 1245. Inque aliis alium) Faber *inque aliis alius.*

v. 1257. Nec minimum partim) Alii melius *nec minimam partem.*

Ibid. Aegroris) Al. *moeroris.* Fab. *aegror is.*

v. 1260. Quo mage eos tum Confertos) Al. *quo magis aeſtu Confectos.* Utraque lectio ex Thucyd. probari poteſt.

v. 1269. Ulceribus tetris prope jam, ſordique ſepulta) Turneb. *Ulceribus caecis prope jam, ſordique ſepultis.* Al. *viſceribus.*

v. 1277. Ut prius hic) Gif. Par. al. *ut pius hic.* Fruſtra. nam Thucyd. *οἷς πρότερον ἐχρῶντο.*

INDEX

INDEX

RARIORIS ET OBSOLETAE LATINITATIS.

Prior numerus librum, alter verſum denotat.

A.

Ab auro fulgorem *pro* auri fulgorem 2, 50.
Ab Jaccho Ceres 4, 1161. quam ſcilicet Jacchus amat.
Abire *pro* mori 2, 962.
Ablativus duplex, ut *Conterrere metu quae poſſint numine divae* 2, 623, & multa ſimilia.
Ab nulla ratione 1, 934, & alibi. i. e. *temere, nullo conſilio, de nihilo.*
Aboriri *pro* intercludi, intermori 3, 156.
Abrotonum 4, 124. genus herbae graveolentis.
Abſonus 4, 520. *diſſonus, minus conveniens.*
Abſterrere ſibi pabula amoris 4, 1057. i. e. *a ſe arcere.*
Abſtraxe 3, 650. *abſtraxiſſe.*
Abuti *cum quarto caſu* 5, 1032.
Accidere ad aures 2, 1023.
Acerba tuens *pro* acerbe 5, 34.
Acervatim 6, 1261. *per acervos.*
Acheruſia templa 1, 121. *infernae regiones apud Acherontem fluvium.*
Ἄκοσμος puella 4, 1153. inornata.
Acragantinus Empedocles 1, 717. *ex Agrigento Siciliae urbe, quae & Acragas dicta.*
Actus *pro* curſus, fluxus 3, 193.
Adactus 5, 1329. *ab* adigo. adactus dentis *pro* morſu.
Adauctus 2, 1121. *incrementum.*
Adaugeſcere 2, 296.
Adcredere 3, 869. *idem quod* credere.
Adeſſe *pro* eſſe 6, 70.
Adfigere adhaeſum *pro* adhaerere 4, 1235.
Adhaeſus 3, 382 & 4, 1235. *adhaeſio.*
Adjectus 1, 690. *pro* adpulſus. *pro* attactus 4, 677.
Adigere *pro* admovere 5, 1224.
Adjutare 1, 812. *adjuvare.*
Adlicere *pro* attingere 6, 182.
Adolere *pro* cumulare 4, 1230.
Adopinari *pro* coniicere 4, 814.
Adparere *tertia brevi, ab* adpario 2, 1109. *comparare, adipiſci.*

Adportare ante auribus 5, 101.
Adſimulatus 2, 979. *ſimilis.*
Adſuctus *ab* adſugo 4, 1187.
Adulare 5, 1069. *caudae motu blandiri, quod canum eſt.*
Adumbratim 4, 364. *ſubobſcure.*
Advorſum *pro* adverſum 5, 1318.
Aedituentes *pro* aeditui, ſacrarum aedium cuſtodes 6, 1273.
Aegoceros 5, 614. Capricornus, ſidus coeleſte, *αἰγόκερως.*
Aegreſcere 3, 520. in morbum incidere.
Aegrire *pro* aegrotare 3, 107.
Aegriſcere *pro* aegrotare 5, 350.
Aegror 6, 1130. morbus.
Aër, *ſecunda producta* 4, 370. a Graeco ἀὴρ.
Aëribus binis 4, 292. *gemino aëre.*
Aëris magnum mare 5, 277.
Aerumnabile 6, 1229. *aerumnoſum, triſte, miſerabile.*
Aeſtati *pro* aeſtate 6, 712.
Aetatem *pro* aetatis ſpatio 6, 235.
Aether *ultima producta* 5, 499. a Graeco αἰθὴρ.
Aethra *pro* aether 6, 466.
Aevus *dicebant veteres pro* aevum 3, 604.
Agricolum *pro* agricolarum 4, 590.
Agundis *pro* agendis 5, 1334.
Aï *per diaereſin pro* ae. *genus archaiſmi.* militiaï *pro* militiae 1, 30. *ſic* animaï, aquaï, naturaï, linguaï, *& alia innumera.*
Alexander, *Helenae raptor, alio nomine* Paris 1, 475.
Algo *in ſexto caſu pro* algore 3, 732.
Algor 3, 623. frigus.
Algus, i. 5, 746. frigus.
Alia, *ſubaudi* via 6, 986 & 987.
Aliae *pro* alius 3, 931.
Alicunde 5, 523. *ex aliquo loco.*
Alid *pro* aliud 1, 264. *& alibi non ſemel.*
Aliena pacis 6, 68. paci contraria.
Aliena ſalutis 3, 832. res noxiae.
Alis *diſſyllabum per ſynaereſin* 4, 641 & 6, 1225. V. *Synaereſis.*
Alipes cervus 6, 765. *i. e.* velociſſimus.
Aliquae res *pro* aliqua res 4, 264.
Alſius 5, 1014. qui frigus aegre fert.
Alituum *pro* alitum 2, 927.
Alium *pro* aliorum *per ſyncopen* 1, 882 & 2, 910.
Alternis 3, 374. *ſubaudi* vicibus.
Altitonans 5, 744.
Altivolans 5, 434. ſublime volans.
Am *pro* eam 3, 445. *ἀρχαϊκῶς.*
Amaracinum 2, 846 & 4, 1172. unguentum ex amaraco, ſeu ſampſucho, herba

odorata, quod veteres in deliciis habebant.
Amaror 4, 225. amarities.
Ambens *pro* ambiens, *vel* ambedens 5, 397.
Amciſus 3, 660. circumciſus.
Amfractus 1, 719. circuitus hic illic fractus.
Anademata 4, 1122. ἀναδήματα, faſciae, redimicula.
Anapaeſtus in fine verſus pro ſpondaeo 4, 83.
Anaxagorae *philoſophi ſententia de rerum principiis* 1, 830.
Androgynos 5, 837. monſtrum ſexus utriuſque particeps, alio nomine hermaphroditus, ἀνδρόγυνος.
Anguimani elephanti 2, 537 & 5, 1302. quibus manus, ſive proboſcis flexilis volubiliſque eſt, ſerpentis in morem.
Angululus 2, 428. parvus angulus.
Anima *pro* aëre 1, 716.
Animale, *adjectivum; ut* animalia corpora 2, 726.
Animale genus 1, 228.
Annellus 6, 911. annulus, orbiculus.
Anquirere 4, 1182. inquirere.
Anteacta triſyllabum *per ſynaereſin* 3, 985.
Anteacto *triſyllabum per ſynaereſin* 5, 173.
Antehac *diſſyllabum per ſynaereſin* 5, 339.
Anteire *triſyllabum per ſynaereſin* 4, 142.
Anticipare 5, 658.
Antiſtare 5, 22. praecellere.
Aperta *ultima producta ob ſequentem poſitionem* 6, 817.
Apertum corpus 1, 298. patens, quod ſenſibus attingi poteſt.
Apiſci 1, 449. adipiſci, conſequi. Utitur hoc verbo Catullus *de Nuptiis Pelei & Thetidos.*
Apiſci *pro* invadere 6, 1234.
Apluſtra 2, 555. ornamenta navium.
Apluſtrum 4, 439.
Aptus *pro* connexus 2, 478. & alibi.
Aranei, *triſyllabum par ſynaereſin* 3, 384.
Arbutum 5, 939. fructus arbuti arboris.
Armentarius 6, 1250. bubulcus, vel qui armenta paſcit.
Armipotens 1, 34. armorum potens, dominus. Martis epitheton.
Arquatus 4, 334. qui morbo regio laborat, ἰκτερικός.
Arquus, arqui *dicebant veteres pro* Iride 6, 525.
Arteria, orum 4, 532. ductus a pulmone ad fauces, unde vox fertur.
Articulare voces 4, 555. diſtinguere, & quaſi artubus formare.
Articulatim 4, 559. per articulos.
Aſpergo, inis 6, 524. imber, ros.
Aſpectare *pro* aſpicere 3, 76.
Athenaea moenia, *i. e.* Athenarum 6, 749.

Atthis 6, 1114. Attica, Graeciae regio.

Auctare 1, 51. augere, *frequentativum eſt.*

Auctifici motus 2, 571. per quos augentur corpora.

Auctus 2, 481. augmen, magnitudo, moles.

Auctus *pro* ſcaturigine 6, 748. Gifanius.

Adauctus 2, 1121. incrementum.

Averna loca 6, 738. peſtiferos halitus exhalantia, qui avibus ſupervolantibus ſpiritum intercludunt; quaſi *ἄορνα*, *i. e.* ſine avibus.

Averſabile 6, 389. *odio dignum.*

Augent *pro* augentur 2, 1163.

Augmen *pro* mole corporis 1, 435.

Avida pars *dictum videtur pro ingenti, vaſta. ſed* Creechius improbat 5, 202.

Avidum auricularum 4, 598. avidarum aurium, mira audiendi cupidum.

Aurata metalla 6, 811. aurifodinae.

Auxiliatus 5, 1039. auxilium.

B.

Babylonica 4, 1023. *ſubaudi* ſtragula, periſtromata.

Barathro, onis 3, 967. ſtultus, barathro dignus.

Barbigerae pecudes 5, 898. caprinum genus.

Baubari 5, 1070. latrare.

Bella anni, *ver & autumnus* 6, 373.

Blanditim 2, 173. blandiendo.

Bombus 4, 550. cornuum, aut tubae mugitus.

Brachii, *diſſyllabum per ſynaereſin* 6, 433.

Bractea auri 4, 731. tenuiſſima auri lamina.

Britannum, *prima longa* 6, 1104.

Bucera ſaecla 5, 864. boum genus.

Buceriae greges 2, 661. boum genus.

C.

Cachinnare 1, 918 & 4, 1169. cachinnum tollere.

Cacumen extremum corporis 1, 593. minima pars atomi, quae tamen ab atomo divelli nequit, ob ipſius ſoliditatem.

Cadere, *pro* minore in pretio haberi 5, 1417.

Caecare 4, 326. excaecare.

Caecigenus 2, 740. qui ab ortu oculis captus eſt.

Caecus *pro* eo qui videri non poteſt, *ἀόρατος* 1, 278. & *paſſim.*

Caecus *pro* incognito 5, 1004.

Caeſura in carmine eſt ſyllaba illa quae ex voce aliqua caeditur, ac poſt quemvis pedem relinquitur. v. fulget.

Calor *pro* aeſtate 1, 175.

Calor *pro* igni 1, 786.

Calx *pro* linea quae in Circo alba creta ducebatur, ubi curſus finis erat 6, 91.

Campi natantes *pro mari* 6, 1140.

Canceris 5, 616. *vetus genitivus a* Cancer.
Canor 4, 182. cantus.
Caput lucis *Sol* 5, 294. *i. e.* fons, & origo.
Caſtus *pro* innocens 5, 1024.
Κατάπληξις 4, 1156. ſtupor, terror, res admiranda.
Caulae *pro* poris & meatibus corporis 2, 950.
Caurus 6, 134. ventus ab occaſu aeſtivo ſpirans.
Conamen *pro* conatus 6, 325.
Cea 4, 1123. elegantia veſtimenta, quae ex inſula Cea apportabantur.
Cedere *pro* incedere 5, 841.
Centaurium 2, 401. triſtiſſimi ſaporis herba.
Ceres ab Jaccho 4, 1161. quam ſcilicet Jacchus amat.
Cernere *pro* certare, pugnare 4, 965.
Ceſſe *pro* ceſſiſſe, *per ſyncopen.* I, 1104.
Χαριτων ια 5, 1155. Gratiarum una.
Cibatus, us 1, 1093 & 6, 1125. cibus, alimentum.
Cibus in totas diffunditur. *ſubaudi* arbores, *quamvis praeceſſerit* arbuſta, 1, 353.
Cicuta *pro* calamo paſtorali 5, 1382.
Cinefactus 3, 919. in cinerem verſus.
Circum *pro* circiter 5, 881.
Circum-caeſura 3, 220. περικοπὴ, ſummus cortex, ſuperficies.
Circum-caeſus 3, 404.
Circumcurſare 4, 402.
Circumretire 5, 1151.
Circumtremere 1, 1088.
Citus 1, 996 *i. e.* concitatus, celeriter motus.
Citus *prima producta a* cio, is 2, 84. citus *vero prima correpta a* cieo, es.
Clam eſſe *pro* latere 5, 1156.
Clandeſtinus 1, 779. occultus, latens.
Clarare *pro* declarare 3, 36.
Clarere 6, 937. clarum, & manifeſtum eſſe.
Clareſcere 5, 1455. clarum fieri.
Claricitare 5, 945. advocare, invitare.
Claudicat *pro* deficit, *ſive* minus apparet 6, 1105.
Clauſtra vitaï 6, 1151. praecordia, & intima viſcera.
Clinamen 2, 292. declinatio.
Clinare *pro* declinare 2, 243.
Cluere 1, 120 & *paſſim.* eſſe, fama ferri, celebrari, audire.
Coactare *pro* cogere 6, 1120.
Coactus, us 2, 273. impulſus violentus.
Coeleſtum *pro* coeleſtium *i. e.* Deorum 6, 1272.
Coelos *in quarto caſu numeri multitudinis* 2, 1097.
Coeptare 1, 268 & 4, 112. incipere.
Cognoſſe *per ſyncopen pro* cognoviſſe 1, 332.
Cohibeſſit *pro* cohibuerit 3, 445.
Colere aevum *pro* vitam ducere 5, 1144.
Colli *pro* colle 2, 317.

Colos *pro* color 6, 207.
Colum 2, 391. vas, per quod vina transmittuntur, ut puriora fiant.
Comitari 1, 98. παθητικῶς *pro* deduci, *a* comito, as.
Commeditari *pro* imitari 6, 111.
Commorunt *pro* commoverunt, *per ſyncopen* 2, 765.
Commutatus, us 1, 795.
Compoſitura 4, 329. compoſitio, ἁρμογή.
Comtus, us 1, 88. ornatus, ornamentum.
Conata, παθητικῶς 5, 386.
Con brachia ſuefaciunt 6, 396. conſuefaciunt brachia.
Concedere *pro* cedere, & locum dare 1, 1074 *& alibi ſaepius.*
Concelebrare 1, 4. repiere, populoſum & frequentem efficere; *celebris* enim antiquis *frequens.*
Conciere *pro* excitare 6, 826.
Conciliatus, us 1, 576 *&* 2, 99. coitus, concurſus, concilium.
Concilium genitale 1, 184. concurſus atomorum ad gignendas res.
Concinnare *pro* efficere 4, 1277.
Concio *pro* turba confluente 6, 710.
Concire 6, 409. convocare.
Concopulare 6, 1076. conjungere.
Concretius 4, 1237. magis concretum.
Concruciare 3, 149. ſimul cruciare.
Conductae partes 1, 651. collectae ac ſtipatae.
Condurare 6, 968. durum efficere.
Confercire 6, 157. conſtipare.
Conferre membra 4, 1098. rem veneream exercere.
Confervefacere 6, 352. vehementer calefacere.
Confieri *pro* fieri 2, 1068 & 3, 413 & 4, 292.
Confluxet *pro* confluxiſſet 1, 986.
Conſugient tenerafcere mentem *i. e.* ad eam rationem conſugient, &c. 3, 767.
Congemere 3, 947.
Congeſtus, us 6, 724.
Conjectus, us 3, 199 & 4, 956. conjectio.
Coniſcare 2, 320. arietare, capita opponere.
Conlabefactare 1, 493. laedere, corrumpere.
Conlabefactus 4, 701. quaſſatus, agitatus.
Conlabefieri 3, 600. conquaſſari, convelli.
Conlaxare 6, 232. ſimul laxare.
Conlectus, us 4, 416. conlectio.
Conque globata 2, 153. & conglobata.
Conque gregantur 6, 455. & congregantur.
Conque putreſcunt 3, 344. & conputreſcunt.
Conradere fidem, *i. e.* paulatim conciliare 1, 402.

Conrepere *pro* contrahi, *audaci translatione* 5, 1218.
Conridere 4, 81. ſimul ridere.
Conſanguineum *pro* conſanguineorum 3, 73.
Conſequa *pro* conſequens 5, 678.
Conſiſtere *pro* conſtituere 6, 10. Giſanius.
Conſopire 6, 792. ſimul ſopire.
Conſors *pro* conſanguineo, vel alio neceſſario 6, 1279.
Conſpurcare 6, 21.
Conſtare *pro* eſſe 1, 505 & *paſſim.*
Conſtiterunt *tertia per ſyſtolen correpta* 5, 416.
Conſumſe *pro* conſumſiſſe *per ſyncopen* 1, 234.
Contage *in ſexto caſu a* contages, *ultima producta.* 3, 734.
Contemplator *pro* contemplare, *imperativ.* 6, 188.
Contemtim 5, 1125. per contemtum.
Continctus *a* continguo 2, 742.
Contractior 5, 570. magis contractus.
Contrectabiliter 4, 664. ut contrectari innoxie poſſit.
Contremere 5, 1220.
Contrudere 6, 1252.
Contuimur, *a* contuor. 4, 39.
Convellere *pro* corrumpere 3, 341.
Conviſere 1, 146. ſimul viſere.
Conveſtire luce 2, 147.
Conus 4, 431. figura nuci pineae ſimilis.
Cooleſcere *pro* coaleſcere 2, 1060.
Cooluerint *quadriſyllabum, duabus primis in unam longam contractis.* 2, 1060.
Cooperuiſſe *pentaſyllabum, duabus primis per ſynaereſin in unam longam contractis* 5, 343.
Coortus, us, *a* coorior 6, 671.
Coortus ſolis 2, 1105. ortus.
Copia fugae 1, 982. *i. e.* poteſtas fugiendi.
Coplata *pro* copulata 6, 1086.
Corpus amittere 1, 810 & *alibi.* macreſcere.
Corniger cervus 3, 751.
Crateres Aetnae 6, 701. fauces nimirum.
Crebra reviſit *pro* crebro. 2, 359 *Helleniſmus eſt.*
Crepare *pro* in ore ſemper habere, inculcare. 2, 1167.
Creperum 5, 1292. quod crepitat & ſtrepit.
Crepitacula 5, 230. aenea vaſcula, quorum tinnitu infantium vagitus & fletus ſupprimebatur.
Creſſe *pro* creviſſe *per ſyncopen* 3, 683.
Creteus 4, 298. ex argilla, ex creta.
Cretus *pro* creatus 2, 905.
Cruentare *pro* maculare, inficere. 4, 1030.
Cruentum *pro* infectum 6, 1133.
Cuius *pro* cuiusquam 3, 931.
Cuiuscuius *pro* cuiusque 2, 482.

Cuiusviscunque 3, 389. cuiuscunque.
Culturae agri 5, 1447.
Cunque *particula expletiva* 2, 113 *& alibi.*
Cunctantior *pro* lentior 3, 193.
Cupiret *pro* cuperet 1, 72. *Sic* parire *pro* parere *ap. Ennium.*
Cuppedo *pro* cupido 1, 1081 *& paſſim. vox obſoleta.*
Curetes 2, 629. *ita dicti Berecynthiae ſacerdotes.*
Curſu *pro* curſui 6, 47.

D.

Daedala tellus 1, 7. *i. e.* ingenioſa, varia.
Dare *pro* concedere 3, 540.
Dare diſceſſum, *pro* diſcedere 4, 45.
Dari in lectum, *pro* morbo decumbere 6, 1247.
Deciderunt *tertia per ſyſtolen correpta* 5, 194.
Dederunt *ſecunda correpta per ſyſtolen* 4, 971 & 6, 4.
Dedicare *pro* indicare, oſtendere 1, 368.
Deerrarunt *triſyllabum per ſynaereſin* 3, 873.
Deſit *pro* deficit 2, 1142.
Deinceps *diſſyllabum per ſynaereſin* 2, 333.
Delibrare 3, 24. decorticare, extenuare, deminuere.
Deliquare 1, 423. aperte oſtendere, declarare.
Dementire 3, 465. inſanire.
Denſere *&* condenſere *pro* denſare *&* condenſare 1, 393 & 396.
Denſerier *pro* denſeri 1, 648.
Deorſum *diſſyllabum* 1, 363 *&* 4, 632.
Depactus *pro* defixus 2, 1087.
De plano 1, 412. *exigua opera, non magno canatu. Metaphora ſumta eſt ab illis, qui de plano loco, tanquam arbitri, non ex tribunali, tanquam iudices, ſententiam ferunt.*
Deplexus 5, 1320. vinclis ſolutus. *Sed Creech. interpretatur* arcte amplexus, ſ. implicitus, *poſtulante ſententia.*
Depugnare 4, 1009.
De quavis una re 1, 417: de quibusvis ſingulis rebus.
Deridiculum 3, 778. riſu maxime dignum.
Derivare *pro* deflectere 2, 365.
Deruptus *pro* abruptus, divulſus 6, 538.
Deſidies *pro* deſidia 5, 49.
Deſierunt *tertia correpta per ſyſtolen* 4, 404.
Deſipientia 3, 498. dementia.
Deſubito 2, 265 & 3, 643. ſtatim.
Diaereſis figura eſt reſolutio vocalium conjunctarum, aut diphthongorum, qua ſaepius utuntur veteres poetae.
Diaſtole figura ſyllabas breves producit.
Dictaei Curetes 2, 633. *ita dicti a* Dictaeo, *Cretae monte.*
Dicunt *ſine recto caſu, à quo verbum pendeat* 1, 466. Has ellipſes frequentiſſime adhibet Lucretius.
Didere 3, 246 *& alibi.* diſtribuere.

Diditerunt *tertia per ſyſtolen correpta* 6, 2
Diditur *pro* dividitur 2, 1124.
Differitas 4, 640. differentia.
Diffuſilis aether 5, 468. qui facile diffunditur.
Diis *monoſyllabum per ſynaereſin* 2, 1091 *& paſſim.*
Diluviare 5, 388. *diluvione obruere.*
Disjectus, us 3, 941. diſſipatio.
Diſpandere 6, 598.
Diſpanſae in ſole veſtes 1, 307.
Diſpenſus *pro* diſpanſus, porrectus 3, 1001.
Diſplodere 6, 130. cum ſonitu rumpere.
Diſpoſitura 1, 1026. diſpoſitio, ordo.
Diſpoſta 2, 643. diſpoſita.
Disque ſupatis 1, 652 & diſſupatis.
Diſſepire 1, 998. quaſi ſepe, ac termino disjungere.
Diſſepta ſaxea 6, 951. domorum parietes.
Diſſerpere 6, 546. huc illuc ſerpere.
Diſſupat *pro* diſſipat 1, 351.
Diſtantia *pro* diſcrimen 2, 373.
Diſtare *pro* differre 1, 614 *& alibi*
Diſtractior 4, 958.
Diſturbat *pro* diſturbavit, *ultima producta* 6, 586.
Diviſior 4, 958.
Divitior *pro* ditior 5, 1114.
Dius 2, 172. almus, divinus.
Dius *pro* aëreo, *ſeu* diurno 1, 23 *& alibi.*
Documen *pro* documentum 6, 391.
Dolia curta 4, 1020. *vaſa fictilia fracta, in angulis viarum poſita, in quae Romani mejere ſoliti erant.*
Doloris corpora 2, 466. *i. e.* acuta, quae ſenſum pungunt & vellicant.
Dominantior 3, 398 *&* 6, 237. potentia majore.
Donicum *pro* donec 2, 276 *& paſſim.* vox obſoleta.
Δορκάς 4, 1154. caprea.
Duellica *triſyllabum per ſynaereſin* 2, 660. bellica.
Dulcire *pro* dulceſcere 2, 473.
Dumtaxat *pro* ſcilicet 2, 122.
Duramen aquarum 6, 529. glacies.
Durateus equus 1, 477. ligneus. *Δȣ̃ρον enim Graeci pro* ξύλον (lignum) *dicebant.* Giſanius.
Duriter 5, 1401.

E.

E contemtibus exire 5, 831. grandem & inſignem fieri.
E ſupero 2, 227. *ſubaudi* loco.
Eadem *ſexto caſu numeri ſingularis, diſſyllabum per ſynaereſin* 4, 748.
Eadem *ſexto caſu ; ſubaudi* via 6, 993.
Eadem aliis quiete ſopitus 3, 1051 *i. e.* eadem ac alii.
Eadem turpi facere 4, 1167. *i. e.* eadem quae turpis facit.
Eandem *diſſyllabum per ſynaereſin* 3, 507.

Ecquaenam ſit finis 1, 952. num aliqua ſit finis.
Ecthlipſis figura eſt quoties m *cum vocali adjuncta, abſorbetur a proxima dictione a vocali incipiente. Hanc veteres poetae ſaepius negligebant. Ita noſter:* CorporuM augebit numerum 1, 437. *& alibi paſſim.*
Ecthlipſis neglectae exempla 2, 679. 3, 197 *&* 1095, *&* 4, 1267 *&* 6, 275.
Effervere *tertia brevi ab* effervo, is 2, 927.
Effervifcere *pro* effervefcere 3, 296.
Effigias *quarto caſu pluralis numeri, ab* effigia, ae 4, 46.
Efflare 6, 681. foras flare.
Efflare colorem *pro* amittere, καταχρηστικῶς, 2, 831.
Egigni corpore *pro* gigni e corpore 2, 702.
Egregie *pro* valde 1, 736.
Egregius *comparativum neutrius generis* 4, 469. magis egregium.
Ei *pro* i *in quarto caſu numeri multitudinis, in plerisque nominibus tertiae declinationis. Ita* frugiferenteis, ſuaveis, amneis, monteis, rapaceis, *& alia infinita.* quam tamen ſcribendi rationem improbat Giſanius.
Eicit *diſſyllabum per ſynaereſin* 3, 890. *&* 4, 1266.
Ejectus, us 4, 957. ejectio.
Elephas morbus 6, 1112. leprae genus.
Emiſſus, us 4, 206. emiſſio.
Enare *pro* emergere 3, 590.
Endo *pro* in, ἀρχαικῶς, 2, 1096.
Endogredi *pro* ingredi 1, 83. endo *enim pro* in *dicebant veteres.*
Endopedite 1, 241. arcte, implicite, perplexe.
Ergo ſtatuarum, & nominis 3, 78. *i. e.* cauſa.
Erumpere ſe 4, 1108. efferre.
Eſcit *pro* erit 1, 613. ἀρχαϊκῶς.
Eſſe eorum 4, 99. natura eorum.
Eſſe morbo, & morti 6, 1093. *i. e.* morbum, & mortem afferre.
Eſt *pro* accidit, contingit 6, 1197 *& alibi.*
Eſt coërcens *pro* coërcet 3, 397.
Eteſia flabra Aquilonum 5, 741, *&* 6, 716. *certo anni tempore ſpirantia, quibus Nilus tumefactus in agros exundat.*
Eventa *Lucretius vocat, quae rerum* accidentia *recentiores philoſophi appellant* 1, 451.
Evius Evan 5, 742. Bacchus.
Ex omnia ſurgunt 6, 788. omnia exſurgunt. *Tmeſis.*
Exaeſtuare aeſtus 6, 816.
Exanimum *pro* exanime 1, 774 *&* 6, 705.
Exaugere 5, 612.
Excierunt *tertia per ſyſtolen correpta* 4, 41.
Exemplare, *pro* exemplar 2, 123.

Exeſor 4, 221. qui exedit.
Exeſt *pro* exedit 3, 1006.
Exire *pro* effugere, evadere 5, 1329. 6, 1204 & 1215.
Exitialis 2, 569 & 6, 565. exitium afferens.
Exoreretur *pro* exoriretur 2, 506.
Exos, exoſſis 3, 721. ſine oſſibus.
Exoſſatus 4, 1265. oſſibus quaſi loco motis.
Exſpergi 3, 827. ſpargi foras.
Expergitus 3, 942. expergefactus.
Explaudere 4, 714.
Exſpuere rationem ex animo 2, 1041.
Exſtare *pro* eſſe 1, 337 & 619. *item paſſim.*
Exſuperare *pro* ſuperabundare 5, 385.
Extentare 3, 489. extendere.
Extenuantur *tetraſyllabum per ſynaereſin; ſecunda producta* 4, 1256.
Extrarius 4, 278. qui extra eſt.

F.

Fabrica 4, 516 aedificatio.
Fac *monoſyllabum breve* 2, 484.
Faceſſere 6, 957. abire, diſcedere.
Facit are *pro* areſacit, *miro loquendi genere* 6, 962.
Faecula 2, 430. condimenti genus.
Falciferi currus 3, 642. quibus falces alligatae ad obvios in proeliis diſſecandos.
Famul *pro* famulus 3, 1048.
Fatiſci *pro* ſatiſcere, rimas agere 5, 309.
Femen, inis 4, 826. femur.
Ferruginus 4, 74. ferruginei coloris.
Fervere *ſecunda correpta a* fervo, is. 2, 41 & *alibi.*
Ferviſcere *pro* ferveſcere 3, 290.
Fidei, *ſecunda producta* 5, 103.
Filatim diſtractus color 2, 830. in tenuia fila.
Filum *pro* corporum extremitate, & circumcaeſura. 5, 573 & *alibi.*
Flammare 2, 671. inflammare, incendere.
Flammeſcere 6, 669. inflammari.
Flexura 4, 313. flexus.
Flixere *pro* conflixere 2, 85. *Id moris habet Lucretius, ut verbis ſimplicibus utatur pro compoſitis, & rurſus compoſitis pro ſimplicibus.*
Fluctifragum litus 1, 306. quod fluctus frangit.
Fluenter 4, 226. fluxu quodam.
Fluidus 2, 506. mollis, tener, ſ. vento facile mobilis.
Flutare *pro* fluitare 3, 190.
Fluvidum *triſyllabum neglecta ecthlipſi* τȣ m. 2, 465.
Fluvidus *pro* fluidus 2, 463.
Fluxum *pro* rimoſum 6, 19.
Formamentum 2, 818. forma, figura.
Formatura 4, 556. forma.
Forſit *pro* forſitan 6, 735.

Fragor *pro* diviſione, qua res franguntur 1, 748.
Fragoſus 2, 859. aſper, exeſus.
Freta aetatis 4, 1024. primae adoleſcentiae ſervor.
Fretu *pro* freto, *ablat.* 1, 721.
Fretus anni *vocantur a Lucretio ver & autumnus; quod hae tempeſtates inter frigus & calorem, quaſi* fretum, *ſitae ſint* 6, 363.
Friare 1, 887. minutatim concidere, exterere.
Frontibus *pro* fronte 5, 1033.
Fructus *participium a* fruor 3, 953.
Fuat *pro* fuerit 4, 641.
Fuerunt *ſecunda per ſyſtolen correpta* 5, 676.
Fugere 2, 925. negare, non concedere. *Lamb.*
Fugitare 4, 325. fugere.
Fulgere *ſecunda brevi* 5, 1094.
Fulget *ſecunda producta, licet vocalis ſequatur; ope ſcilicet diaſtoles, vel ob morulam caeſurae. etenim inter ultimam ſyllabam vocis antecedentis, & priorem ſubſequentis minima quaedam pauſa fit a pronuntiante, qua caeſurae brevis tempus producitur* 2, 27. *Sexcenta exempla ſimilia cum apud Lucretium, tum apud reliquos poëtas invenire eſt.*
Fulgit *pro* fulget 5, 767.
Fungi *pro* pati 1, 442 & 3, 169.
Fuvat *pro* fuerit 1, 387. *Archaiſmus.*

G.

Galli 2, 614. *Matris Deorum ſacerdotes abſciſſa virilitate, ita dicti a* Gallo *Phrygiae fluvio, cujus aqua epota in furorem agebantur.*
Geli *pro* gelu 5, 206. *a* gelus *maſculino.*
Gelum, i. 6, 877.
Gemmare 2, 319. rore, quaſi gemmulis, madere.
Generales maculae 1, 584. cujusque generis propriae.
Generatim 1, 21. per ſua quaeque genera.
Genitabilis 1, 11. vi gignendi praeditus.
Genitaliter 4, 1251. generationi convenienter.
Geno 1, 130 & *paſſim. veteribus idem ac* gigno.
Gerere *pro* edere, producere 1, 718.
Geri 1, 443. fieri & moveri.
Glacies aeris 1, 494. eleganter dictum pro aeris rigore ac duritie.
Glandiferae quercus 5, 973.
Glomer lanae 1, 361.
Glomeramen 2, 453 & 5, 725. globus convolutus.
Grandeſcere 1, 192. augeri.
Gravatim 3, 388. aegre, difficile.
Gravidae; *ſubaudi* meretrices, quamvis praeceſſerit ſcorta 4, 1269.
Guberna 2, 553 & 4, 441. gubernacula navium.
Gubernaclum 4, 902. gubernaculum.

H.

Habent *pro* ſunt 1, 1068.
Habere *pro* debere 6, 711.
Hac re *pro* idcirco 1, 173.
Harmonia *Graiis eſt* habitus vitalis corporis 3, 101.
Harmoniae Veneris 4, 1241.
Hauſtra 5, 517. modioli rotae additi, qua utebantur ad hauriendam aquam.
Heliconiadum comites 3, 1050. poëtae Muſarum aſſeclae.
Hiatus fit in carmine, quando vocalis in fine dictionis, inſequente vocali alterius dictionis, non eliditur, & ſynalœphe negligitur; ut 2, 617. Vivam progeniem QUI in oras luminis edant.
Hiatus ope longa ſyllaba correpta 4, 70. Nam certe jaCI, atque emergere multa videmus.
Hilum *pro* aliquid 3, 221 & *alibi.*
Hiſcere 4, 64. os ad loquendum aperire.
Hiſce rebus *pro* has ob res 6, 647.
Homerus ſemper--florens 1, 125.
Homœomeria 1, 830 & 834. ὁμοιομέρεια partium ſimilitudo; *vox ab Anaxagora uſurpata in explicanda ſententia ſua de rerum principiis.*
Homulli 3, 927. homunciones, homunculi.
Horriferum 5, 219. horrorem incutiens.
Horrifice 2, 609. cum horrore ac formidine.
Humani *pro* homines 3, 80.
Humectus ſtomachi tenor 4, 636. vis illa cibos concoquendi, & in liquorem ſolvendi, quae in ſtomacho eſt.
Humos *pro* humor 6, 1185.
Hypermeter verſus eſt, cum ſyllaba in fine redundat, quae abſorbetur a vocali ſequentis verſus; ut 4, 1003. Accipitres ſomno in leni ſi proelia pugnasque Edere *&c.* 5, 847.

I.

Jacere *pro* contemni 5, 1272.
Igneſcere 6, 300. ignis naturam contrahere.
Iidem *diſſyllabum per ſynæreſin* 1, 166. & 4, 399.
Illae *pro* illius 4, 1052 & 1076.
Illi *pro* illic 1, 1064.
Illum *pro* illorum *per ſyncopen* 3, 513.
Im *pro* eum 3, 876. ἀρχαϊκῶς.
Imbibere *pro* inducere in animum 3, 1010.
Imbri *pro* imbre 6, 265.
Immemorabile 4, 193. quod verbis explicari non poteſt.
Immoderatum 1, 1012. immenſum.
Impetus coeli 5, 201. amplitudo, vaſtitas.
Impigrae, *ſecunda longa* 5, 1451.

In commutatum veniunt, *i. e.* mutantur 1, 795.
In manibus *pro* repente 4, 818.
In morte graveſcant 3, 1035. ingraveſcant morte.
In offenſu eſſe 3, 954. offendere.
In ſumma *pro* denique 3, 84.
Inanire 6, 1003. inanem reddere.
Inaedificare 6, 263. ſuperſtruere.
Incautum ſcelus 6, 389. a quo ſibi non cavent homines.
Inceſte 1, 99. *turpiter, impure, impie.*
Inciderunt *tertia per ſyſtolen correpta* 6, 1173.
Inciliare 3, 976. increpare. *verbum obſoletum.*
Incomitatus, παθητικῶς 6, 1223. ſine comitibus.
Inde loci 5, 438 *& alibi.* τὸ *loci* abundat.
Indeptus *pro* eo qui occupavit, *ab* indipiſcor. 3, 213.
Indu jacere *pro* injicere 5, 103.
Induperator 4, 964. imperator, *per epentheſin.*
Inermus *pro* inermis 5, 1291.
Inferne *ultima brevi* 6, 186.
Infit *pro* incipit 3, 514.
Ingeneraſcere 3, 745. intus gigni.
Ingratis, *adverbium* 3, 1082. contra voluntatem.
Iniit, *ſecunda producta ob caeſuram* 4, 340.
Initium *triſyllabum, ultimis duabus per ſynaereſin contractis* 2, 269 & 3, 272.
Initus 1, 13. ingreſſus, εἴσοδος.
Initus *pro* initium 1, 384.
Inlaqueare 4, 1138. laqueo conſtringere.
Innumerabiliter 5, 275.
Innumeralis *pro* innumerabilis 2, 1085.
Inolens olivum 2, 849. oleum nullo praeditum odore.
Inops amor 4, 1135. qui voto non potitur.
Inque genuntur 3, 745. & ingenuntur. *Tmeſis.*
Inque gredi 4, 885. & ingredi.
Inque merenteis 2, 1103. & immerenteis.
Inque pediri 3, 483. & impediri.
Inque tueri 4, 717. & intueri.
Inque valebunt 2, 301. & invalebunt *i. e.* invaleſcent.
Inſatiabiliter 6, 978.
Inſedabiliter 6, 1174. inſatiabili aviditate.
Inſenſile 2, 865 *& paſſim.* quod ſentiri nequit, *vel* quod ſenſibus caret.
Inſertim 2, 114. ſe inſerendo.
Inſeſſus *pro* obſeſſus 2, 520.
Inſilia 5, 1352. extorum tela quaedam.
Inſinuare omnes latebras 1, 410. *ſubaudi* te.
Inſinuarit 3, 484. *int.* ſe.
Inſtinctus 1, 924. inſtigatus.
Inſtiterunt, *tertia per ſyſtolen correpta* 1, 407.
Inſtructa aliena rogorum *i. e.* ſtrues alienorum rogorum 6, 1282.
Inſuerit *pro* inſueverit 4, 878.
Intactile 1, 438. quod tangi nequit.

Intactus, us. 1, 455. qualitas tactui contraria.
Integere 3, 22.
Integra, *ſecunda producta* 3, 705.
Integri fontes 1, 926. e quibus nemo biberat.
Integros, *ſecunda producta* 4, 2.
Inter enim curſant 3, 263. intercurſant enim.
Inter enim jecta 'ſt 3, 872. interjecta eſt enim.
Inter enim ſepit 4, 946. interſepit enim.
Inter quaecunque pretantur 4, 830. quaecunque interpretantur.
Inter quaſi rumpere 5, 288. quaſi interrumpere.
Intercludere animam 6, 1264. ſuffocare.
Interdatus 4, 866. immiſſus, injectus.
Interfieri 3, 885. interfici.
Interfodere 4, 720.
Internoſcere 4, 246. dignoſcere.
Interſepire 4, 946. intercludere.
Interſitus 5, 1376. inſitus.
Interſtinguere 5, 760. ſuffocare.
Intervomere 6, 894.
Inverſa verba, *inflexa & tropo immutata.* 1, 643.
Inula 2, 430. genus herbae amarae.
Inurgere 5, 1034.
Inutilitas 5, 1273.
Iphianaſſa 1, 86. *Agamemnonis regis filia, alio nomine Iphigenia. quam pater Dianae immolavit.*
Ire, *pro* mori 3, 525.
Irritat *pro* irritavit; *ultima longa, licet ſequatur vox incipiens a vocali* 1, 71. *idem obſervatur in aliis verbis ita contractis.*
Ἰσχνὸν ἐρωμένιον 4, 1159. gracilis amicula.
Itere *pro* itinere 5, 652.
Itiner *pro* iter 6, 338. ἀρχαϊκῶς.
Itus, us. 3, 389. greſſus.
Juvencus equus 5, 1073. *i. e.* florenti aetate, pullus equinus.
Juventas *pro* juventus. 5, 886.
Juxtim *pro* juxta. 4, 504.

L.

Labaſcere 1, 538. labare, deficere.
Labi *pro* labe 5, 928.
Labioſus 4, 1162. craſſis labiis.
Labrorum tenus 1, 939 & *alibi.* usque ad labia tantum.
Lacere *pro* illicere 4, 1200.
——— *pro* vincire 4, 1139.
Laedere *pro* illidere 5, 999.
Laetificus 1, 194. laetus, vigens, laetum faciens.
Laevare 5, 1266. laevigare, polire.
Laevor 2, 423. & 4, 154. qualitas aſperitati oppoſita.
Lampada vitae tradunt, quaſi curſores 2, 78. *Athenienſes in quibuſdam feſtis currebant accenſam facem geſtantes; qui curſum perfecerat, curſuro alteri facem tra-*

debat. Hoc Lucretius eleganter ad generationem tranſtulit.
Λαμπάδιον 4, 1158. facula, parva lampas.
Lampas, *pro* ſole, ac die 6, 1196.
Lanam facere 5, 1353. lanificium exercere.
Lapidi *pro* lapide 1, 883.
Laqueata templa 2, 28. laquearibus ornata. *Sunt autem laquearia tignorum interſtitia, item fornicum partes concavae.*
Largificus 2, 627. largus, abundans.
Largifluus 5, 597. large fluens.
Largiter auferre 6, 622. multum detrahere.
Lateramen, *pro* latus 6, 232.
Latuſculum 4, 312. parvum latus.
Lauricomi montes 6, 151. lauretis conſiti.
Leae 5, 1317. leaenae.
Leviſomnus 5, 862. vigil.
Libella, *prima producta* 4, 518. *inſtrumentum quo fabri utuntur ad parietes dirigendos.*
Licet quamvis 6, 600 & 620. τὸ licet *abundare videtur.*
Limare *pro* decerpere, deradere 3, 11.
Liquentia, *prima longa* 4, 135.
Liquidus, *prima producta, quae alioquin brevis eſt.* 1, 350. & 3, 428.
Liquitur *prima longa*, *pro* diffluit, liqueſcit 2, 1131.
Liquor *prima producta* 1, 454.
Loca, *pro* utero mulieris 4, 1260.
Loca promta 6, 1265. publica, omnibus patentia.
Loci, *pro* utero mulieris. 4, 1239.
Longiter 3, 676. longe.
Loquaculus, *diminutivum a* loquax. 4, 1158.
Lucas boves *appellarunt veteres Romani elephantos, quod primum eos in Lucanis vidiſſent.* 5, 1301 & 1338.
Luci, *pro* luce 4, 236. & 6, 875.
Lucifer, a, um. 5, 725. lucem afferens.
Ludificare, *pro* decipere 1, 938 & *alibi.*
Luela 3, 1028. poena qua luitur ſceleris macula.
Luror 4, 334. *color taeter, ex viridi & luteo miſtus.*

M.

Machina *pro* inventum 4, 1112.
Mactabilis plaga 6, 805. graviſſimus & mortifer ictus.
Mactatus, us 1, 100. occiſio, caedes.
Mactus, *pro* caeſus 5, 1338.
Madere, *pro* ebrium eſſe. 4, 793.
Magneſium ſaxum 6, 1062. magnes, qui ferrum trahit.
Male factum cum eſt animo 3, 596. cum animus deficit.
Malis mandare 2, 637. comedere, dentibus conterere.
Manabile frigus 1, 535. quod usque ad viſcera penetrat,

Mancupio aliquid dare 3, 984. proprium efficere.
Mancupium, *pro* mancipium 3, 984.
Manenda ſit aetas, *pro* manendum ſit aetate 3, 1088.
Mannus 3, 1076. parvus equus, gradarius.
Manus dare, *pro* concedere 2, 1128.
Mare, *pro* mari 1, 162.
Matuta 5, 655. *Aurora Dea, ita Romanis vocitata.*
Maximitas 2, 497. enormis magnitudo.
Mele 2, 412. μέλη, carmina.
Meliboea purpura 2, 499. *a quodam Theſſaliae oppido cognomine ita dicta.*
Melicus 5, 335. lyricus, qui ad carmina pertinet.
Melitenſia 4, 1123. elegantia veſtimenta, quae ex inſula Melita apportabantur.
Μελίχροος 4, 1153. mellei coloris.
Membrana, *ultima producta ope caeſurae* 4, 48.
Membratim 3, 526. per membra ſingula.
Meminiſſe jacet, *i. e.* memoria. 4, 769. *verbum loco nominis.*
Memmiades, *pro* Memmius 1, 27. *& alibi.*
Mendoſe 4, 506. perperam.
Metus 1, 93. dictum videtur pro ſuperſtitione.
Metutum 5, 1139. *participium obſoletum a* metuo.
Minere, *pro* imminere 6, 562 & 1193.
Minitari 1, 69. *minari.*
Minores, *pro* poſteri 5, 1196.
Minutatim 2, 1130. paulatim.
Minute 6, 352.
Miſere alicui eſſe 3, 874.
Miſſus, us 4, 410. jactus.
Miſtim 3, 565. conjunctim.
Mobilitare 3, 201 mobilem efficere.
Moderanter 2, 1095. quadam certa ratione, ac modo.
Moderatim 1, 324. modo & ratione, paulatim.
Modus, *pro* finis 1, 1007. *& alibi.*
Moenia mundi *appellare videtur Lucretius ultimum coeli ambitum, qui omnia interiora quaſi circumvallat* 1, 74. *& paſſim.*
Moeri, *pro* muri 4, 221. ἀρχαικῶς.
Moloſſum, *pro* moloſſorum 5, 1062.
Momen 2, 220. *& alibi.* momentum, motus, impulſus.
Momen ponti 6, 473. pontus ipſe mobilis.
Montivaga fera 1, 405. quae per montes vagatur.
Movendi initium unde res quaeque capiat 1, 384. *ſubaudi* ſe.
Moventur ſenſiferos motus 3, 568. *Helleniſmus. Ita Horatius Ep.* 2, *l.* 2. Agreſtem Cyclopa movetur.
Multangulus 4, 658. plures habens angulos, πολύγωνος.
Multeſima pars 6, 651. πολλοστὸν μέρος, cui multae debent eſſe pares aut ſimi-

les ad conſtituendum totum. *Nonius*, *Giſanius*.
Multigenus 2, 335. multorum generum.
Multimodis 1, 894. multis modis.
Multimodus 3, 869. multiplex, varius.
Multiplex, *ſecunda producta* 2, 162 & 4, 208.
Munificare 2, 625. muneribus afficere.
Munita viaï 3, 497. *i. e.* via munita.
Muſaeus lepor 1, 933 & 4, 9. *i. e.* poëtica venuſtas.
Muſſare, *pro* dubitare 1, 658. *pro* ſubmiſſa voce murmurare 6, 1177.
Mutua, *pro* viciſſim 4, 302.

N.

Naſi primoris acumen 6, 1191. extremus naſi apex.
Naviter 1, 526. omnino, πάνυ ἀκριβῶς.
Nec me animi fallit 1, 137 & 921. *ſubaudi* ratio.
Neceſſum, *pro* neceſſitatem 2, 289.
Neceſſum eſt 4, 120. neceſſe eſt.
Negitare 4, 911. negare.
Nenu, *pro* non 3, 200 & 4, 716. ἀρχαϊκῶς.
Neptuni corpus acerbum 2, 471. maris aqua ſalſa.
Ne qua 1, 268. *ſubaudi* ratione.
Nexare 2, 98. nectere.
Nexilis veſtis 5, 1349. nectendo facta.
Nictantia fulgura 6, 181. micantia.
Nictari, *pro* niti 6, 836.
Nigrare 2, 732. atro colore eſſe.
Nigror 3, 39. nigredo.
Nilum, *pro* nihilum, per contractionem 1, 206. & *alibi paſſim*.
Ningues, *pro* nives 6, 736.
Niſus 4, 904. conatus.
Niſus pedum 5, 912. greſſus pedum, quibus tota corporis moles innititur.
Nixare, *pro* conniti. 3, 1013.
Nixari, *pro* niti 4, 509.
Noctivagus 4, 586. qui vagatur noctu.
Nodum anni *appellat* aequinoctiale punctum *Lucretius* 5, 687.
Nominitare 3, 353 & 4, 48. nominare, appellare.
Non-ſenſus *pro* eo quod ſenſus non habet 2, 931.
Nonne videre 2, 16. *ſubaudi* eſt, *vel* licet.
Nothum Lunae lumen 5, 575. non proprium, ſed a Sole acceptum.
Notities, *pro* notitia 5, 183.
Nulla una, *pro* nulla omnino. 2, 1076. & *alibi*.
Nullius *ſecunda correpta per ſyſtolen* 1, 225 & 925. *ſic* illius, totius, ullius.
Numen, *pro* nutu 3, 145.
——— *pro* motu 4, 180.
Numerum, *pro* numerorum 5, 1408.

O.

O *pro* I *uſurpabant veteres. ſic* olli *pro* illi 1, 673.
O *pro* U *Archaiſmi genus.* volnere *pro* vulnere 1, 35. *& alia multa.*
Obbruteſcere 3, 544. *ſtupidum & inertem fieri.*
Obſidit, *ab* obſido, *ſecunda longa.* 4, 352.
Obſtipus 4, 519. in alteram partem flexus.
Obturare amorem edendi 4, 867. ſaturare.
Obturgeſcere 6, 658. circum turgeſcere.
Occiderunt, *tertia per ſyſtolen correpta* 3, 1041.
Occipere 5, 887. incipere.
Odos, *pro* odor 4, 88.
Oe *pro* U *genus Archaiſmi.* moenera *pro* munera 1, 30 *& alibi. ſic* poenire *pro* punire, *&* moerorum *pro* murorum *ap. Virgil. Æneid.* 10, 24.
Offectus, *pro* obſtructus, ſopitus 4, 767.
Offenſare 6, 1051. impingere.
Offenſus, us. 2, 223 *& alibi.* occurſatio——*pro* offenſione, *ac* taedio. 3, 954.
Oleſcere, *pro* augeri, adoleſcere 2, 1129.
Olivum, *pro* oleum 2, 392.
Omne *Lucretio eſt ſpatium illud infinitum, extra hunc orbem, in quo mundos innumerabiles ex atomis fortuito concurrentibus quotidie naſci, ac quotidie interire, ipſe ac ceteri Epicurei ridicule contendunt.* Graecis τὸ πᾶν 1, 75. *& ſaepius. Hoc alibi poëta* rerum ſummam *&* ſummam ſummarum *appellat.*
Omne genus ſimulacra 4, 739. omnis generis. *Ita Catullus:* Aucupia omne genus.
Omnigenus 2, 758 *& alibi.* omnis generis.
Omnimodis 1, 684 *&* 2, 488. modis omnibus, omnino.
Omniparens terra 5, 260. unde oriuntur omnia.
Omnituentes ſenſus 2, 941. qui omnia tuentur & percipiunt, *juxta Lucretium.*
Omnium *diſſyllabum per ſynaereſin.* 2, 910 *&* 5, 1022.
Opella 1, 1107. parva opera, parvus labor.
Opinatus, us. 4, 467. opinatio.
Oppilare 6, 725. obſtruere.
Opplere 2, 145. replere.
Oppoſta 4, 151. oppoſita.
Oppreſſus, us. 1, 851. oppreſſio.
Orbi, *pro* orbe 5, 75 *&* 1345.
Orbus pedum 5, 838. pedibus carens.
Ordia 4, 32. primordia, rerum principia.
Organici 2, 412. qui organa pulſant, vel citharas.
Organicus ſaltus Heliconis 3, 133. citharis reſonans.
Oſſifraga 5, 1078. avis quae oſſa frangit.

P.

Παλλάδιον 4, 1154. parva Pallas.
Palpebrae, *ſecunda longa* 4, 950.
Panaces 4, 123. panacea, genus herbae odoratae.
Panchaei odores 2, 417. Arabici; *Panchaïa enim Arabiae Felicis pars.*
Pandae naves 5, 1441. curvae, cavae.
Pandionis populus 6, 1141. Athenarum, ubi Pandion rex imperavit.
Pangere 1, 26. ſcribere; *quod ſtilum in cera pangere, ſeu figere ſcribentes ſolerent.* Giſanius.
Pappi 3, 387. flores carduorum leviſſimi.
Paragoge figura eſt additio ſyllabae in fine vocis, ut proferrier 1, 208. *& paſſim.*
Parti, *pro* parte 5, 512 & 6, 557.
Participari 3, 692. participem fieri.
Particulatim 3, 541. per ſingulas particulas.
Partire 5, 683. partiri, dividere.
Parum multa, *pro* pauca. 6, 779. *& alibi.*
Paſcua rura 5, 1247. paſtionibus apta.
Partum turpe 2, 680. malus & illicitus quaeſtus.
Pavire, *pro* tundere 2, 376.
Pauſa, *pro* finis 1, 748.
Pauxilli 1, 835. *diminutivum a* pauci.
Pauxillus, *a* paullus, *quod veteribus eſt* parvus 3, 230.
Pecubus 6, 1130. pecoribus.
Pelage *quarto caſu numeri multitudinis* 5, 36. *τὰ πελάγη.*
Pellacia 2, 559. *& alibi.* fallacia, *a pelliciendo, ſive in fraudem trahendo.*
Pellacia pontis 5, 1002. maris tranquillitas.
Pellicere 5, 1003. in fraudem trahere.
Penetrale 1, 495. quod penetrare poteſt.
Penetralior 2, 382. magis penetrans.
Penetrare, *pro* in mentem venire. 5, 1261.
Penetrat *ſecunda producta* 4, 617.
Penetratum, *pro eo quod penetravit.* 4, 674 & 1239.
Pennipotentes, *pro* avibus. 2, 877 & 5, 787.
Percalefacere 6, 177.
Perciere 3, 185. permovere.
Percire 3, 304. commovere.
Percoquere 6, 722.
Percupere 4, 1145.
Perdelirum 1, 693. maxime inſanum.
Perfica natura 2, 1115. quae perficit res.
Perfigere 3, 306. penitus figere.
Perfinire 1, 612. prorſus terminare.
Perfluctuare artus 3, 721. fluctuare per artus.

Perſructus, *participium a* perfruor 3, 969.
Perfurere 1, 276. vehementer furere.
Perhilum 6, 575. perpaululum.
Peritare, *pro* perire 3, 710.
Permananter 6, 916. vi quadam permanandi.
Permittere *pro* emittere 4, 692.
Perniciale 1, 452. perniciem afferens.
Perolere 6, 1153. graviter olere.
Perparvus 5, 588.
Perpotare laticem 1, 939 & *alibi. i. e.* totum ebibere.
Perque forare 5, 1267. & perforare. *Tmeſis.*
Perque plicatis 2, 394. & perplicatis.
Perſentire 4, 25.
Perſentiſcere 3, 250. ſenſu affici.
Perſidit, *a* perſido; *quod eſt* decumbo, deorſum feror. 6, 1124.
Perſubtilis 3, 180.
Pertaeſum eſt, *a* pertaedet 3, 1074 & 5, 1149.
Perterget, *a* pertergeo 4, 250.
Perterricrepus 6, 128. crepitu perterrens.
Pertolerare 5, 317.
Pervadere *pro* contingere 1, 556.
Pervalere 6, 916.
Pervigilium 6, 754. diuturna, & pernox vigilia.
Pervolgare 2, 163 & 4, 209. celebrare, complere.
Peſſum, *pro* deorſum 6, 588.
Peſtilitas 6, 1096. peſtilentia.
Petere terram genibus 1, 93. *i. e.* molliter genua flectere.
Petiſſere, *pro* petere 3, 648 & 5, 808.
Petitus terrae ſuavis 3, 173. *lapſus in terram remiſſus, & languidus, qualis eſt eorum, qui animo deficiunt.*
Φίλημα 4, 1162. oſculum.
Phrygius numerus 2, 620. *acerrimus erat, atque impetu plenus.*
Pinniger 5, 1074. aliger.
Plaga, *pro* ictu, atque impulſu 1, 627. & *paſſim.*
Plangere, *pro* verberare 6, 114.
Plura, *pro* amplius 6, 244.
Pluria, *pro* plura 1, 877 & 4, 1082.
Pluſculum 4, 620. plus aliquanto.
Poeniceus color 2, 829. puniceus, Tyrius. *Vide* Oe *pro* U.
Poenire, *pro* punire 6, 1238.
Poſitura 1, 686. θέσις, ſitus.
Poſſidat, *pro* poſſideat 1, 387.
Poſſido, *pro* poſſideo 1, 965.
Poſta, *pro* poſita 1, 1058 & 6, 763.
Poſtſcenium 4, 1179. quod poſt ſcenam latet.
Poteſſe, *pro* poſſe 1, 666. & *alibi.*
Poteſtur, *pro* poteſt 3, 1023. ἀρχαϊκῶς.
Potis eſt 1, 453 & *alibi.* poteſt.
Potitur *ſecunda brevi.* 2, 652.
Potitur primordia 2, 652. principia in ſe continet.

Praecipitanter 3, 1076.
Praeditus culpa 5, 200.
Praedulce 4, 639. dulciſſimum.
Praelongus 3, 614.
Praemeditator, *ſecunda perſona praeſentis imperativi numeri ſingularis, a* praemeditor 4, 822.
Praemetuere 3, 1032. Ante metuere.
Praemonſtrare 6, 92.
Praenuntius 5, 736. qui praenuntiat.
Praepandere lumina menti 1, 145.
Praepedire 3, 365. impedire.
Praeportare 2, 621. praeferre.
Praepoſta *i. e.* praepoſita 6, 997.
Praeproperanter 3, 780. celerrime.
Praeſagire, *pro* ante ſignificare 3, 511.
Praeſpergere 5, 738. ante ſpargere.
Praeſtare, *pro* exhibere 3, 215.
Praeſtinguere 3, 1057. exſtinguere.
Praeterferre 4, 573. ulterius ferre.
Praeterradere 4, 531. tranſeundo deterrere.
Πρηστήρ 6, 423. praeſter, igneus turbo.
Prima viaï 1, 1068. viae principium.
Prima virorum 1, 87. viri principes. *Helleniſmus eſt.* τὰ πρῶτα τῶν ἀνδρῶν.
Primigenus 2, 1105.
Primitus 5, 1092. primum.
Primoribus ex elementis 6, 1007. primis nempe principiis.
Princeps 1, 95. *pro* primus, prima.
Principiale 2, 423. quod pertinet ad principia.
Principiale tempus 5, 247. quo res coeperunt eſſe.
Principiorum corpora 1, 991. ipſa principia, ſeu prima corpora.
Privus 3, 390 & 723. ſingulus.
Pro quam *particula eſt comparativa* 2, 1136.
Pro re 6, 1279. pro facultatibus.
Probare, *pro* oſtendere 6, 32.
Procleuſmaticus pes conſtat e quatuor ſyllabis brevibus. Hunc veteres aliquando adhibuerunt loco dactyli, aut ſpondaei, praecipue initio verſus. Vide 3, 233.
Proclivus, *i. e.* proclivis 6, 728.
Procraxe 5, 1158. *verbum originis Graecae a* κράζω, *unde poeta finxit* τὸ procrago.
Procreſcere 1, 716 & 2, 546 & 6, 664.
Procudere 3, 1094. de novo efficere.
Prodiderunt *tertia correpta per ſyſtolen.* 3, 86.
Profatus. παθητικῶς. 6, 80.
Proferrier 1, 208. Vide *Paragoge.*
Profundum 2, 1050. infinitum.

Prohibeat *triſyllabum per ſynaereſin* 1, 976.
Projectus, us. 3, 1000. projectio.
Proinde *triſyllabum per ſynaereſin* 4, 810.
Prolatare, *i. e.* proferre, 1, 982.
Proluvies 5, 948. aquarum ingens fluxus.
Proluvies alvi 6, 1198. diarrhœa.
Promittere, *pro* affirmare 3, 378.
Promiſſus, *i. e.* procul miſſus. 4, 685.
Properanter 5, 301.
Proponere *pro* offerre 6, 1163.
Proporro 2, 978 & *alibi. i. e.* deinceps, porro.
Propritim 2, 974. ſingillatim, proprie.
Proque voluta 6, 1262. & provoluta.
Prorſum meare 1, 1004. *i. e.* curſum continuare, nunquam ſiſtendo, vel regrediendo. prorſum *enim eſt* ante.
Proſtare, *pro* eminere 2, 428.
Proſtheſis figura eſt additio literae, vel ſyllabae initio dictionis, *ut* 6, 672. tetulerunt *pro* tulerunt.
Protelum 2, 531. tenor trahendi jugum, impulſus non interruptus.
Protollere 5, 310. proferre.
Provolare 4, 1238. procul volare.
Provomere 6, 446. profundere.
Puelli 4, 1245. infantes, parvi pueri.
Pulli, *pro* novellae arbores. 5, 1363.
Pumilio 4, 1155. nanus.
Puncto in tempore 6, 229. in puncto temporis.
Puncto tempore 2, 263 & 1006. momento, articulo temporis.
Pupula 2, 810 & *alibi.* pupilla, oculi acies.
Puſi, *pro* pueri, puſiones 4, 1020.
Puteales lymphae 6, 1172. puteorum aquae.
Putror 2, 871 & 6, 1099. putredo.
Pythia 1, 740. ſacerdos templi Delphici.

Q.

Qua porro cunque 1, 509. porro quacunque. *Tmeſis.*
Qua vi cunque 1, 569. quacunque vi.
Quae, *diphthongo correpta propter inſequentem in alia dictione vocalem.* At contra quae amare 2, 404.
Quae amara cunque 2, 404. quaecunque amara.
Quaeſit, *pro* quaerit 5, 1228.
Quam ante, *pro* antequam 3, 986.
Quamde, *pro* quam 1, 641. *vox obſoleta.*
Quas ob res, *pro* quamobrem 1, 156.
Quantula 2, 893. quam parva.
Quatinus 2, 926 & 3, 219. quatenus.

Qui *correptum ope hiatus.* 5, 75. *V.* Hiatus.
Quiete 4, 987. per ſomnum.
Quietes, *pro* cubilibus 1, 406.
Quiſſe, *pro* qui viſſe, potuiſſe. 5, 1421.
Quo *correptum ope hiatus.* 6, 716 & 730.
Quo quamque inducere pergis 1, 17. *ſubaudi* animantem.
Quoad *monoſyllabum per ſynaereſin.* 2, 849 & 5, 1212.
Quod, *pro* at. 1, 83 & 2, 350.
Quoique, *pro* cuique 1, 77.
Quom, *pro* cum. 2, 1037.

R.

Rabies, *pro* rabiei 4, 1076. ἀρχαικῶς.
Radiatum inſigne diei 5, 699. Sol.
Radiatus Sol 5, 463.
Ramenta ferri, 6, 1043. *i. e. ſcobs.*
Rancens 3, 719. rancidum.
Raptim 1, 663. celeriter.
Rareque facit 6, 232. & rarefecit.
Rauciſonus 5, 1083. raucum ſonum edens.
Re tamen apſe 2, 658. reapſe tamen.
Recellere *pro* removere 6, 572.
Recens, *pro* recenter 2, 416.
Receptare 3, 504. recipere.
Receſſe, *pro* receſſiſſe *per ſyncopen* 3, 69.
Reconflari 4, 925. reparari.
Recreſcere 5, 261. iterum creſcere.
Reddere, *pro* dare, tribuere, *Lucretio frequens* 1, 204. & *alibi ſaepius.*
Redducere, *pro* reducere; *ut lex carminis ſervetur.* 1, 229 & 4, 990 & 5, 1336. *quamquam ſyllaba* re *communis eſt Lucretio.*
Referre *pro* deliberare, & conſulere. 1, 700. *ut* referre ad ſenatum, ad populum.
Refutatus, us. 3, 524. refutatio.
Regignere 5, 245. iterum gignere.
Rehalare 6, 522. exhalare, remittere.
Rei *monoſyllabum per ſynaereſin* 4, 863.
Reij *pro* rei. 1, 689. & *ſic prima per diphthongum producitur, alioqui brevis futura.*
Reliqüas *tetraſyllabum per diaereſin.* 4, 973.
Rellatum *pro* relatum 2, 1000.
Remmota *pro* remota 4, 271.
Renideſcere 2, 328. renidere, ſplendere.
Renutare, 3, 351 & 4, 604. renuere, abnegare, recuſare.
Reparcent facere 1, 668. *i. e.* facient, non parcent facere: re *enim particula ſimplicibus verbis adjuncta, contrariam illis ſignificationem plerumque induit.*
Repetentia, *pro* memoria 3, 863
Reppertum, *pro* repertum 5, 1296.
Repulſare 4, 583.
Repulſus, us. 4, 105.

Reſidit, *a* reſido. 5, 1424.
Reſpectare, *pro* reſpicere 5, 376 *&* 973.
Reſpondeamus *tetraſyllabum per ſynaereſin* 3, 963.
Reſtare, *pro* obſiſtere, repugnare 1, 111.
Retentare 2, 728. retinere, prohibere, arcere.
Retinentia, *pro* memoria 3, 675.
Retractare 4, 1193. viciſſim, & contra tractare, recellere, criſſare.
Retro, *pro* contra, viciſſim 1, 767 *& alibi.*
Retrocita cornua 4, 550 *ultro citroque ducta.*
Revicta, *pro* victa 1, 587.
Revincere 4, 490.
Ῥαδινή 4, 1160. ſubtilis, tenuis, gracilis.
Rictum 5, 1063. rictus, hiatus oris.
Rigari, *pro* manare ac diffundi 2, 262.
Rixare, *pro* rixari. 6, 1284.
Roborare 4, 1032. robur addere.
Rorifer 6, 864. rorem ferens.
Ros ſalis 4, 440. maris humor ſalſus.
Rota ſolis, *pro* ipſo ſolis orbe 5, 433.
Ruere, *pro* impellere, ac rapere 1, 273 *& alibi.*
Rurſum *&* rurſus, *pro* contra, *aut* viciſſim 1, 52 *&* 661. *& alibi.*
Ruſſus *color rubro finitimus.* 4, 73.

S.

S *in carmine elidebatur apud antiquos non ſecus ac* M, *& vocales omnes, ut* Nam ſi de nihilo fierent, ex omnibuS rebus. 1, 160 *& ſimilia ſexcenta.*
S *pro* R *antiqui uſurpabant,* ut *quaeſit* pro *quaerit.* 5, 1228 *& alia multa.*
Saccatus humor corporis 4, 1022. lotium, ſive urina, quae quaſi per ſaccum in veſicam percolatur.
Saeclum 1, 21 *& alibi paſſim utitur hac voce poëta* pro genere, *ſubole, multitudine* : *ſic* hominum ſaecla, mortalia ſaecla, ſcriptorum, ferarum. *ſic* γενεα *ap. Graecos &* ſpatium xxx annorum, *&* genus *ſignificat.*
Saepe eſt numero factum 6, 413. factum eſt ſaepenumero. *Tmeſis.*
Samothracia ferrea 6, 1042. annuli ferrei in Samothracia primum facti.
Sanguen *neutro genere* pro *ſanguis.* 1, 837 *& alibi.*
Satias, ſatiatis, *pro* ſatietas. 5, 40 *&* 1390.
Satus, us. 4, 1226. ſatio, σπορά.
Scaphium 6, 1044. vaſis genus.
Scapteſula 6, 810. locus in Macedonia, ubi argentum effoditur, a σκάπτειν, fodere. *Sumitur pro quacunque argentifodina.*

Scapus 5, 1352. textorum inſtrumentum, cujus pulſu tela denſetur, ſeu potius jugum circa quod ſtamina volvuntur.
Scatere *ſecunda brevi* 5, 950.
Scatit, *pro* ſcatet. 5, 41.
Scelerоſus 1, 84. ſceleſtus.
Scibat, *pro* ſciebat. 5, 932.
Scilicet 1, 809. *&* *alibi.* adverbium affirmantis, probantis, & concedentis.
Scilicet 2, 468 *& alibi.* ſcire licet.
Scrupoſus 4, 526. ſcrupis impeditus, aſper. *ſunt autem* ſcrupi *minuti lapilli.*
Scymni leonum 5, 1035. σκύμνοι, catuli leonum.
Secius 6, 314. minus.
Secreta facultas 1, 174. *i. e.* cujusque rei propria.
Secreta teporis 2, 842. *i. e.* teporis expertia.
Secretus cibo 1, 195. cibi expers, jejunus.
Secundum, *pro* ſtatim poſt. 3, 35.
Semianimo *tetraſyllabum per ſynaereſin.* 6, 1266.
Semimarinus 5, 890.
Seminium 3, 742. ſemen.
Senecta aetate 5, 884.
Senectus, a, um 3, 773. ſenio confectus.
Seniferi motus 3, 241 *& alibi; unde ſcilicet creantur ſenſus.*
Senſile 2, 887. ſenſu praeditum.
Sentiſcere 3, 394 *&* 4, 590. ſentire.
Seorſim *diſſyllabum per ſynaereſin.* 2, 472 *&* 683.
Sepit *ultima producta ope caeſurae* 4, 946.
Sereſcere 1, 307. exſiccari.
Serpentia ſaecla ferarum 6, 766. ſerpentes, angues
Severa ſilentia noctis 4, 462. triſtia *ſcilicet.*
Si *correptum ob hiatum* 4, 1054 *&* 6, 796.
Sibi *elegantiae tantum cauſa poſitum.* 2, 871 *&* 3, 334.
Siculum *pro* Siculorum. 6, 642.
Sicyonia 4, 1118. calcei Sicyonii, ob nimiam elegantiam mulierculis tantum & amatoribus convenientes.
Sidere, *pro* deorſum ferri, ſedere. 5, 493.
Siet, *pro* ſit. 2, 961 *&* 3, 102 *& alibi.* ἀρχαικῶς.
Silani 6, 1263. fiſtulae, e quibus erumpit aqua.
Σιλήνη 4, 1162. puella ſimis naribus, quales Sileni & Satyri.
Silvifraga flabra 1, 276. quae ſilvas frangunt.
Similia *triſyllabum, duabus ultimis in unam longam contractis per ſynaereſin.* 2, 908.
Simul, *pro* ſimul ac, ſtatim ac. 1, 88. *& alibi.*
Simulata igni, *pro* ſimilia. 1, 688.
Simulus 4, 1162. *diminutivum a* ſimus, preſſis naribus.
Singlariter, *pro* ſingulariter. 6, 1065.
Sis *pro* ſuis. 3, 1038. *&* 5, 1076.

Soli terrae 2, 592.
Solatia ſomni 5, 1404. videtur poſitum pro eo quod vice ſomni vigilantes oblectat.
Sollicitatus 2, 964. concuſſus.
Solſtitialis 5, 616. ad ſolſtitium pertinens.
Solum, *pro* ima pedis parte 1, 926 & 4, 2.
Solute *adverbium* 4, 53.
Sonere, *pro* ſonare 3, 157.
Sonor, *pro* ſonus 1, 645.
Sordi, *pro* ſorde 6, 1269.
Species *pro* intuitu, vel aſpectu 1, 322 & 4, 243.
Species verna diei 1, 10. *i. e.* vernae diei. *Multus eſt in hoc loquendi genere Lucretius. ſic infra v.* 82. impia rationis elementa, *i. e.* impiae rationis. & *v.* 120. per gentes Italas hominum, *i. e.* hominum Italorum, *quamquam ibi nonnulli legunt* omnium *per ſynaereſin. Lib.* 2, *v.* 500. Purpura, Theſſalico concharum tincta colore, *i. e.* concharum Theſſalicarum. *Lib.* 4, *v.* 598. Humanum genus eſt avidum nimis auricularum, *i. e.* avidarum auricularum; *niſi forte* τὸ avidum *per ſyncopen dicitur pro* avidarum. *Lib.* 5, 24. Quid Nemaeus enim nobis nunc magnus hiatus Ille leonis obeſſet? *i. e.* Nemaei leonis. *Lib.* 6, 1281. aliena rogorum inſuper inſtructa, *i. e.* rogorum alienorum. & *alibi. Apud alios quoque poetas huiusmodi exempla invenire eſt. Virgil.* 8. *Aeneid. v.* 526. Tyrrhenusque tubae mugire per aethera clangor, *tubae ſcilicet Tyrrhenae. Horat. Epod.* 10. Graja victorum manus, *i. e. Grajorum victorum. Propert. Eleg.* 7, *l.* 3. Maecenas eques Etruſco de ſanguine regum, *i. e. regum Etruſcorum. Idem Eleg.* 19, *l.* 3. Librorumque tuos, docte Menandre, ſales, *i. e.* librorum tuorum. *Ovid. Artis Amat. lib.* 1, *v.* 114. Rex populo praedae ſigna petenda dedit, *i. e. praedae petendae. Vetus poëta apud Ciceronem de Nat. Deor. l.* 1, *c.* 42. ubi initiantur gentes orarum ultimae, *i. e. orarum ultimarum.*
Speculorum aequor 4, 106. ſpeculorum plana, vel aequalis ſuperficies.
Spiclorum, *pro* ſpiculorum 3, 199.
Spiracula mundi 6, 492.
Spirare, *pro* manare 6, 890.
Spiſſeſcere 6, 175.
Spondaicus verſus appellatur Hexameter, qui ſpondaeum in quinta ſede recipit loco dactyli. Talis eſt ille: Quae caput a coeli regionibus oſtendebat 1, 65 & *plerique alii Lucretiani.*
Squamigeri *pro* piſcibus 1, 373.
Stacte, es, & ae 2, 846. ſuccus odoratus, ex variis aromatibus confectus.
Stare, *pro* eſſe 1, 748.
Sterila, *pro* ſterilia 2, 844.

Stinguere, *pro* exſtinguere 1, 667 & 2, 827 & 4, 1091.
Stridit, *a* ſtrido, is 6, 148.
Stringere, *pro* deterere 1, 487.
Stringor 3, 693. rigor, gelu.
Structum 4, 362. conſtructio, fabrica.
Süadent *triſyllabum per diaereſin* 4, 1150.
Suäviloquens carmen 1, 944 & 4, 20.
Suaviloqui verſus 2, 528.
Sub divo 4, 212. ſub aperto coelo.
Sub verbo 4, 786. ad nutum, ad juſſum.
Subare 4, 1192. complexum maris, aut feminae appetere.
Subcavus 6, 556. cavatus ſubter.
Subditare 6, 603. identidem ſubdere.
Subjectare 6, 700. ſubjicere.
Sublima coeli 1, 341. *pro* ſublimia, *a* ſublimus. *Archaiſmus eſt.*
Suboles, *pro* ſoboles 4, 1225.
Subortus, us 5, 304. novus ortus.
Subtertenuatur annulus in digito 1, 313. *qua parte ſcilicet digitum attingit.*
Subus, *pro* ſuibus 6, 974.
Süerint *triſyllabum per diaereſin* 4, 304. conſueverint.
Süeſſe *pro* ſueviſſe, *triſyllabum per diaereſin* 5, 910.
Suffire 2, 1097 & 4, 1168. vaporare, ſuffumigare.
Suffugere 4, 361. clam fugere.
Suffulcire 4, 865. ſuſtinere.
Summatim 3, 262. per ſummam, & compendium.
Summatus, us 5, 1141. ſumma poteſtas, principatus.
Super ignis 1, 650. ignis ſuperus, qui ſurſum fertur. *At Creech. exiſtimat, h. l.* ſuper *eſſe adverbialis formae, ita ut* totus ſuper ignis *ſit* reliquus ignis, *ſeu* alii ignes.
Supera, *pro* ſupra 1, 430 & *paſſim.*
Superantior 5, 395. magis abundans.
Superare, *pro* ſupereſſe 1, 631 & *alibi.*
Surpere *pro* ſurripere. *per ſyncopen* 2, 314.
Surſus, *pro* ſurſum 6, 718.
Synaereſis figura, i. e. contractio duarum vocalium in unam ſyllabam, quae Craſis *etiam,* Diphthongus impropria, Epiſynaloepha, Synizeſis, & Synecphoneſis *appellatur, veteribus poëtis familiariſſima fuit, Comicis praeſertim. Lucretius quoque ea ſaepiſſime utitur. Quam ſi quis ignoraverit, vel minus animadverterit, multorum verſuum menſuram minime aſſequetur. Ita* ſuaveis *diſſyllabum eſt Lucretio* 1, 7. deeſſe *pariter* 1, 44. & *alia paſſim, quae ſuis locis invenies.*
Syſtole figura eſt, quae ſyllabas longas corripit. ita nullius *ſecunda brevis* 1, 225.

T.

Tabe, *ultima producta ope cae-*

ſurae, vel per diaſtolen figuram, quae ſyllabas breves producit. fluor *ſ.* liquefactio 1, 806.
Tabificus 6, 737. qui diſſolvit, ac tabem inducit.
Tactile 5, 152. quod tangi poteſt.
Talipedare *antiqui dicebant pro vacillare pedibus ob laſſitudinem* 3, 503.
Tangere, *pro* tangeris 2, 680.
Tartara lethi 3, 42.
Te adventumque tuum 1, 6 & 7. *i. e.* te advenientem. ἓν διὰ δύο. *Ita Virgil. Georg.* pateris libamus & auro, *pateris nempe aureis.*
Tela diei lucida 1, 148. Solis radii. *Hinc Phoebum venatorem poëtae finxerunt.*
Templa humida linguaï 4, 628. palati cavitas.
Templum *uſurparunt veteres pro coelo, & quovis etiam loco ſive hominum, ſive inferorum.* Acheruſia templa 1, 121.
Teneraſcere 3, 766. tenerum fieri.
Tenere, *pro* eſſe 6, 862. -- *pro* noviſſe 2, 1170.
Tenuem *prima producta* 4, 735.
Tenuis 2, 232. *vel eſt ſpondaeus, prima producta per diaſtolen, & reliquis contractis per ſynaereſin: vel eſt tribrachys loco ſpondaei.*
Tenuius, *quatuor breves loco dactyli* 3, 244. V. *Proceleuſmaticus.*
Terrificare 1, 134. terrere.
Terriloqua vatum dicta 1, 104.
Tetulerunt, *pro* tulerunt *per proſtheſin* 6, 672.
Thalaſſina veſtis 4, 1120. caerulei, & marini coloris.
Tibi *venuſtatis tantum gratia poſitum* 2, 1037 & 3, 28.
Timefactus 2, 43. exterritus.
Timentes mortis 6, 1237.
Tmeſis figura eſt, quae compoſitam vocem in duas dividit, interjecta aliqua particula. ut ſeque gregari *pro* & ſegregari 1, 453. *& alia ſexcenta.*
Tmeſis inſigne exemplum 6, 389.
Tolerare aevum *pro* vitam degere 2, 1168.
Tolerare exitium 5, 302. ſuſtinere, arcere.
Tonitralia templa coeli 1, 1098. ubi ſcilicet tonitrua fiunt.
Tonitrus, *pro* tonitru 6, 163.
Tonſae 2, 554. remi.
Tormentum, *pro* ictu & concuſſione, a *torqueo* 5, 318.
Tornatus 4, 362. torno politus.
Torreat *diſſyllabum per ſynaereſin* 3, 930.
Torrens flumen 4, 1093.
Torreſcere 3, 903. torreri.
Tortari 3, 661. torqueri.
Torte. *adverbium* 4, 306.
Tractim 3, 529. ſenſim.
Tralucere 4, 309.
Transmittere, *pro* tranſire 6, 993.
Tranſpectus, us, *a* tranſpicio 4, 273.
Tranſtulerunt, *tertia correpta per ſyſtolen* 3, 135.

Τραυλίζει 4, 1157. leniter balbutit.
Tremiſcere 6, 547. tremere.
Tremit artus 3, 488. *Helleniſmus eſt poëtis frequens.*
Trepidare 2, 964. moveri.
Tribrachys in fine verſus loco ſpondaei 3, 449. *eſt autem pes ex tribus brevibus conſtans.*
Tripectora vis Geryonaï 5, 28. *Geryonem ſcilicet finxerunt poëtae tergemino corpore fuiſſe.*
Triquetrae orae terrarum 1, 718. *i. e.* Siciliae orae; *a tribus ejus inſulae promontoriis, Pachyno, Peloro, & Lilybaeo.*
Triquetrum 4, 657. triangulum.
Tritonis Pallas, *pro* Tritonia 6, 750. *ita dicta, quod apud Tritonem fluvium primum apparuerit.*
Trochleae 4, 903. organa ad ſurſum tollenda magna corpora.
Tuantur, *a* tuor 4, 362.
Tuditare 2, 1142 & 3, 395. tundere, urgere, impellere.
Tuimur, *a* tuor, video 1, 301.
Turbantibus, *pro* turbatis 5, 503.
Turbare, *pro* agitari 5, 505.
Turbare, *pro* errare, vagari 2, 125.
Turicremae arae 2, 353. in quibus nempe tus crematur.
Tute *pro* tu 1, 270. *et alibi. quod etiam Ciceroni familiare.*
Tutemet 1, 103. tu ipſe.

U.

U *pro* E; *ut* ſcribundis verſibus *pro* ſcribendis 1, 25 & *alibi paſſim in his quae* Gerundia *Grammatici appellant.*
U *pro* O; *ut* frundiferasque domos avium, *pro* frondiferas 1, 19.
U *pro* Y *ſcribebant veteres Romani; nam* Y *peregrinum eſt.* incluta *pro* inclyta 1, 41. & *pleraque alia.*
Vacefieri 6, 1003. inaniri.
Vacuare 6, 1023.
Vagare 3, 628.
Vage 3, 872. incerto errore.
Vagor *prima producta* 2, 576. vagitus.
Valeſcere *pro* valetudinem recipere 4, 17.
Vaporare 5, 1130. vapore inſici.
Vapos, *pro* vapor 6, 952.
Variantia, *pro* varietas 1, 654 & 3, 319.
Ubera lactis, *pro* lacte ipſo 1, 886. *vide Tibullum Eleg.* 3, *lib.* 1.
Vegere, *pro* vegetare, vigorem addere 5, 533.
Vehementer, *triſyllabum, duabus primis in unam longam contractis* 2, 1023.
Vehementi *triſyllabum* 3, 153.
Velivolum mare 5, 1441. *in quo ſcilicet naves velis volant.*
Ventigenus 6, 701. ex quo ventus erumpit.
Ventus, *pro* inani gloria 3, 46.

Veratrum 4, 644. hellebori genus venenoſum.
Vermina 5, 995. vermes.
Verſabundus turbo 6, 437. quod ſc. verſando feratur.
Verſare, *pro* vertere, mutare 2, 881.
Vertere, *pro* verti 4, 1123.
Verutum 4, 411. haſta ferro acuto praefixa.
Veſcum ſal 1, 327. eſui aptum.
Veterinum ſemen 5, 863. equinum.
Vexamen, *pro* vexatio 5, 341.
Victor, *pro* voti compos 1, 76.
Videlicet, *pro* videre licet 1, 211.
Viduatus manuum 5, 838. manibus carens.
Victus 3, 386. languidus, flaccidus.
Viri *prima producta*; *patrius caſus a* virus 2, 475.
Viritim 2, 1169. in ſingulos homines.
Viro *prima longa a* virus 2, 852.
Virus *pro* faece aquae marinae, *ſeu* ſale 5, 270.
Virus Ionium 1, 720. *Giſanio videtur dictum pro ſordibus ab aqua marina contractis. Creechio* ſalem *denotare videtur, ut &* 2, 475.
Vis ferri *pro* ipſo ferro 6, 999. *& multa ſimilia.*
Viſere ad aegros 6, 1236. morbo affectos inviſere.
Viſu, *pro* viſui 5, 102.
Vita humana *pro* hominibus 1, 63 *& alibi. Tibull. lib.* 2. *Eleg.* 1. *abſolute dixit* vita: his vita magiſtris Deſuevit querna pellere glande famem.
Vitalia rerum 2, 575. cauſae quae rebus vitam largiuntur.
Vitalia ſaecla 1, 203. praefinita annorum ſpatia, quibus vita hominum terminatur.
Vitaliter 5, 146. vitalem in modum.
Vitigenus liquor 5, 15. vinum.
Vivam progeniem qui in oras luminis edant 2, 617. τὸ qui *non eliditur, & corripitur ob inſequentem vocalem.* V. *Hiatus.*
Vivatus 3, 410. vividus, incolumis.
Vivere, *pro* eſſe 3, 303. *uſurpat quoque* Horatius *non ſemel.*
Viveſcere 4, 1061. vividum fieri.
Ullae rei, *pro* ulli 1, 688.
Umbrare 2, 628. umbra tegere.
Unae figurae, *pro* unius 2, 778.
Unde vaceſit cunque 6, 1015. undecunque vaceſit.
Unguiculi 6, 947. ungues.
Uniter 3, 851. uno quodam nexu.
Unverſum, *pro* univerſum *per ſyncopen* 4, 263.
Unus enim tum quiſque 5, 988. tum enim unuſquiſque.
Vocamen 2, 656. vocabulum.
Voci, *pro* voce 4, 703.
Vocitare 6, 297. appellare.
Volantes, *pro* aves 6, 833.
Volgatus, *pro* eo qui luſtra-

vit, circumerravit 5, 428.
Volgivaga Venus 4, 1064. promiſcua, incerta.
Volgo 1, 239 & 905. vulgo, paſſim.
Volta, *pro* vultus, *quarto caſu numeri multitudinis* 4, 1206.
Volturius 4, 684. vultur. *avis rapacis genus.*
Volvendus, *pro* volubilis 5, 515 & 1275.
Volventia *pro* voluta 6, 344.
Vorſus, *pro* verſus. *adverbium.* 2, 1052.
Uſurpare corpora prima 1, 55. *i. e.* uſu loquendi ſaepius vocare.
Uſus foret, *pro* opus foret 1, 185 & *alibi.*
Uveſcere 1, 307. humorem imbibere, madefieri.
Vulturnus 5, 744. ventus medius inter Eurum, & Notum.

